

CONSILIUL RAIONAL HÎNCEȘTI

INSTITUTUL ECONOMIE, FINANȚE
ȘI STATISTICĂ

STRATEGIA DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI 2013 – 2020

Materialul Proiectului "Strategia de dezvoltare socio-economică a raionului Hîncești" este realizat cu suportul *Institutului de Economie, Finanțe și Statistică*.

MD-2064, Chișinău, Republica Moldova, strada Ion Creanga 45, tel.: (022) 50-11-00, e-mail: iefs@iefs.md

CONSILIUL PARTICIPATIV LOCAL

1. Condratiuc Valerii – vicepreședintele raionului Hîncești;
2. Moraru Efim - vicepreședintele raionului Hîncești;
3. Chetragu Anatolie - vicepreședintele raionului Hîncești;
4. Sîrbu Natalia - Șef Direcția economie și Colaborare Transfrontalieră;
5. Marin Vasile - Direcția Economie și Colaborare Transfrontalieră;
6. Rachiu Victor - Serviciul relatii funciare si cadastru;
7. Sîrbu Ion - Șef Direcție Agricultură și Alimentație;
8. Cotorobai Valentina - Direcția Cultură și Turism Hîncești;
9. Plăcintă Tudor - Direcția Cultură și Turism Hîncești;
10. Plugaru Zinaida - Resurse umane, Consiliul Raional Hîncești;
11. Buruiană Alexandru – specialist tineret și sport, CRH;
12. Poalelungi Ghenadie - Direcția Economie și Colaborare Transfrontalieră;
13. Dîru Ina –Direcția Economie și Colaborarea Transfrontalieră;
14. Iacub Alexandru –Direcția Economie și Colaborare Transfrontalieră;
15. Lungu Zinaida - Direcția Economie și Colaborare Transfrontalieră;
16. Eremia Igor – consilier raional, președintele Comisiei buget și finanțe;
17. Tonu Valentina - șef Direcție Învățămînt;
18. Petcu Valentina – Direcția Statistică;
19. Ciubotaru Vladislav - Agenția pentru Ocuparea Forței de Muncă;
20. Ciubotaru Petru – șef al Spitalului Raional Hîncești;
21. Dîru Valentina - șef-adjunct, Centrul Medicilor de Familie Hîncești;
22. Megherea Alexandru - consilier raional, Director al Colegiului de Construcții din Hîncești;
23. Suhovici Alexandru - comisariatul de Poliție Hîncești;
24. Alexandrov Diana - comisariatul de Poliție Hîncești;
25. Iuțiș Valeriu - jurist în cadrul Direcției Finanțe, CRH.
26. Reprezentanți ai Asociației de Tineret

ECHIPA DE CONSULTANȚI IEFS

1. STRATAN Alexandru – director IEFS;
2. STRATAN Dumitru – **manager de proiect**. Expert planificare strategică și dezvoltare regională
3. BAJURA Tudor – expert sectorul agroalimentar;
4. ACULAI Elena – expert business-ul mic și mijlociu;
5. ROJCO Anatol – expert sfera socială;
6. MOROZ Victor – expert analiza și generalizarea spațiului rural;
7. IGNAT Anatolie - consultant analiza și generalizarea spațiului rural;
8. SAVELIEVA Galina – consultant profilul demografic;
9. CHISTRUGA Marcel – expert politici financiare și monetare;
10. FALĂ Alexandru –expert studii analitice;
11. ROTARU Lilia – consultant finanțe publice;
12. MACARI Vadim – consultant politici de creștere economică;
13. PERCIUN Rodica – expert politici financiare și monetare.

CUPRINS

1. AUDITUL SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI

- 1.1. PREZENTAREA GENERALĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI
- 1.2. CAPACITATEA ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI
 - 1.2.1. CADRUL NORMATIV, ORGANIZATORIC ȘI FUNCȚIONAL AL CONSILIULUI RAIONAL HÎNCEȘTI
- 1.3. CAPITALUL UMAN ȘI DEZVOLTAREA URBANĂ
 - 1.3.1. PROFILUL DEMOGRAFIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI
 - 1.3.2. FORȚA DE MUNCĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI
- 1.4. *INFRASTRUCTURA*
 - 1.4.1. RESURSELE NATURALE ALE RAIONULUI HÎNCEȘTI
 - 1.4.2. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT
 - 1.4.3. REȚEAUA DE FURNIZARE A APEI POTABILE ȘI CANALIZARE
 - 1.4.4. REȚEAUA DE DISTRIBUIRE A GAZELOR NATURALE ȘI ALIMENTARE CU ENERGIE TERMICĂ
- 1.5. *SERVICII PUBLICE*
 - 1.5.1. ILUMINATUL PUBLIC
 - 1.5.2. ORDINEA PUBLICĂ
 - 1.5.3. SALUBRIZAREA PUBLICĂ
 - 1.5.4. INFRASTRUCTURA DE PROTECȚIE SOCIALĂ ȘI ASISTENȚĂ MEDICALĂ
 - 1.5.5. SISTEMUL EDUCAȚIONAL
- 1.6. *DEZVOLTARE ECONOMICĂ*
 - 1.6.1. INDUSTRIA
 - 1.6.2. AGRUCULTURA
 - 1.6.3. BUSINESSUL MIC ȘI MIJLOCIU
 - 1.6.4. INVESTIȚIILE ȘI PROCESUL INVESTIȚIONAL
- 1.7. *TURISMUL*
 - 1.7.1. SITUAȚIA EXISTENTĂ A POTENȚIALULUI TURISTIC
- 1.8. *CULTURĂ ȘI SPORT*
 - 1.8.1. SITUAȚIA EXISTENTĂ ÎN DOMENIUL CULTURII ȘI SPORTULUI

2. ETAPELE PROCESULUI DE PLANIFICARE STRATEGICĂ PARTICIPATIVĂ

- 2.1. *ELABORAREA AUDITULUI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI*
- 2.2. *ELABORAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI*

3. STRATEGIA DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ

- 3.1. *CADRUL GENERAL AL STRATEGIEI*
 - 3.2.1. VIZIUNE
 - 3.2.2. MISIUNE
 - 3.2.3. OBIECTIVE STRATEGICE
- 3.2. *CADRUL OPERAȚIONAL AL STRATEGIEI*
- 3.3. *MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA PLANULUI STRATEGIC*
 - 3.4.1. CADRUL INSTITUȚIONAL DE MONITORIZARE
 - 3.4.2. INDICATORI DE MONITORIZARE
 - 3.4.3. MATRICEA PLANULUI DE ACȚIUNI

LISTA TABELELOR

TABELUL 1. STRUCTURA PERSONALULUI

TABELUL 2. NUMĂRUL POPULAȚIEI PE SEXE ȘI MEDII DE REZIDENȚĂ, 2009 – 2011, MII LOCUITORI

TABELUL 3. MIȘCAREA NATURALĂ A POPULAȚIEI ÎN RAIONUL HÎNCEȘTI, 2009 – 2011

TABELUL 4. DURATA MEDIE A VIETII, PE SEXE, ÎN RAIONUL HÎNCEȘTI

TABELUL 5. STRUCTURA POPULAȚIEI PE GRUPE DE VÎRSTĂ, 2009-2011, %

TABELUL 6. RAPORTUL DE DEPENDENȚĂ DEMOGRAFICĂ AL GRUPELOR DE PERSOANE INACTIVE LA 100 DE PERSOANE ACTIVE, 2009-2011, %

TABELUL 7. EVOLUȚIA SALARIULUI NOMINAL MEDIU LUNAR AL UNUI LUCRĂTOR ÎN ECONOMIE, ANII 2009-2011, LEI

TABELUL 8. NUMĂRUL SALARIAȚILOR ȘI CÎȘTIGUL SALARIAL MEDIU PE ACTIVITĂȚI ECONOMICE

TABELUL 9. LOCURI DE MUNCĂ NOI CREATE, ANII 2009-2011

TABELUL 10. NUMĂRUL DE ZILE-OM ÎN CONCEDII FĂRĂ PLATĂ LA UN SALARIAT, ANII 2009-2011

TABELUL 11. SUMA DATORATĂ PENTRU REMUNERAREA MUNCII, ANII 2009-2011

TABELUL 12. EVOLUȚIA NUMĂRULUI ȘOMERILOR ADRESAȚI ȘI PLASAȚI ÎN CÎMPUL MUNCII, ANII 2009-2011

TABELUL 13. NUMĂRUL ȘOMERILOR ÎNREGISTRAȚI ȘI PLASAȚI ÎN CÎMPUL MUNCII PE GRUPE DE VÎRSTĂ ȘI SEX, ANII 2010-2011, PERSOANE

TABELUL 14. REPARTIȚIA MIGRANȚILOR INTERNI DETERMINAȚI DE SCHIMBAREA DOMICILIULUI, DUPĂ SEXE ȘI LOCALITĂȚI, ANII 2010-2011, PERSOANE

TABELUL 15. REPARTIȚIA MIGRANȚILOR INTERNI DETERMINAȚI DE SCHIMBAREA DOMICILIULUI DUPĂ SEXE, GRUPE DE VÎRSTA ȘI TIPURI DE LOCALITATE, ANUL 2011, PERSOANE

TABELUL 16. REPARTIȚIA MIGRANȚILOR INTERNI DETERMINAȚI DE SCHIMBAREA DOMICILIULUI ÎN MUN. CHIȘINĂU DUPĂ SEXE ȘI PROFIL TERITORIAL, ANII 2010-2011, PERSOANE

TABELUL 17. INDICATORI PRIVIND MĂSURILE ACTIVE DE STIMULARE A OCUPĂRII FORȚEI DE MUNCĂ, ANII 2009-2011

TABELUL 18. INFRASTRUCTURA DRUMURILOR

TABELUL 19. PRINCIPALELE PROBLEME ÎN DOMENIUL ILUMINATULUI PUBLIC

TABELUL 20. PENSIONARII ȘI BENEFICIARII DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ (LA ÎNCEPUTUL ANULUI)

TABELUL 21. MORTALITATEA POPULAȚIEI, PERSOANE

TABELUL 22. PREVALENȚA GENERALĂ A POPULAȚIEI (LA 10 MII LOCUITORI DE VÂRSTĂ RESPECTIVĂ), PERSOANE

TABELUL 23. PREVALENȚA ȘI INCIDENȚA UNOR BOLI INFECȚIOASE „SOCIAL DETERMINATE” (LA 100 MII LOCUITORI)

TABELUL 24. ACTIVITATEA DE STAȚIONAR

TABELUL 25. ASISTENȚA MEDICALĂ PRIMARĂ

TABELUL 26. CADRELE MEDICALE

TABELUL 27. NUMĂRUL INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT, INCLUSIV NUMĂRUL ȘI PONDEREA ELEVILOR RESPECTIVI, ÎN ANII 2008-2012

TABELUL 28. ABANDONUL CADRELOR DIDACTICE (FEMEII ȘI BĂRBAȚI) ÎN ȘCOLILE PRIMARE ȘI SECUNDARE

TABELUL 29. FINANȚAREA DIN BUGET A INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT, INCLUSIV PE CICLURI, DIN RAIONUL HÎNCEȘTI, ÎN ANII 2011 ȘI 2012* (MII LEI)

TABELUL 30. PRINCIPALELE ÎNTREPRINDERI CU ACTIVITATE INDUSTRIALĂ DIN RAIONUL HÎNCEȘTI

TABELUL 31. NUMĂRUL DE IMM-URI LA 1 MIE LOCUITORI ÎN ANII 2009-2011

TABELUL 32. INDICII NUMĂRULUI DE IMM ÎN ANII 2010-2011, ÎN % FAȚĂ DE ANUL PRECEDENT

TABELUL 33. INDICELE NUMĂRULUI DE SALARIAȚI LA ÎNTREPRINDERI, ÎN % FAȚĂ DE ANUL PRECEDENT

TABELUL 34. NUMĂRUL DE SALARIAȚI LA 1 ÎNTREPRINDERE ÎN ANII 2009-2011, PERSOANE

TABELUL 35. VENITURI DIN VÂNZĂRI ÎN SECTORUL IMM ÎN ANII 2009-2011, MIL.LEI
TABELUL 36. PROFITUL PÂNĂ LA IMPOZITARE LA ÎNTREPRINDERI ÎN ANII 2009-2011
TABELUL 37. PRINCIPALELE PROBLEME ÎN ACTIVITATEA IMM-URILOR ȘI CAUZELE ACESTORA
TABELUL 38. ANALIZA SWOT
TABELUL 39. COMPANIILE ACTIVE CU CAPITAL STRĂIN DIN RAIONUL HÎNCEȘTI
TABELUL 40. INFRASTRUCTURA TURISTICĂ
TABELUL 41. VALORILE CULTURALE ALE RAIONULUI HÎNCEȘTI
TABELUL 42. ACȚIUNI STRATEGICE DE ATINGERE A VIZIUNII – *RAIONUL HÎNCEȘTI ÎN ANUL 2020*

LISTA FIGURILOR

FIGURA 1. HARTA TERITORIALĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI
FIGURA 2. HANUL LUI MANUC-BEI
FIGURA 3. STRUCTURA ORGANIZATORICĂ
FIGURA 4. EVOLUȚIA INDICATORILOR DEMOGRAFICI: RATA NATALITĂȚII, 2009-2011, LA 1000 LOCUITORI
FIGURA 5. EVOLUȚIA INDICATORILOR DEMOGRAFICI: RATA FERTILITĂȚII, 2009-2011
FIGURA 6. EVOLUȚIA INDICATORILOR DEMOGRAFICI: RATA MORTALITĂȚII, 2009-2011, LA 1000 LOCUITORI
FIGURA 7. RATA MORTALITĂȚII INFANTILE, 2009-2011, LA 1000 NĂSCUȚI-VII
FIGURA 8. EVOLUȚIA SPERANȚEI DE VIAȚĂ LA NAȘTERE, 2009-2011
FIGURA 9. COEFICIENTUL ÎMBĂTRÎNIRII POPULAȚIEI, 2009-2012
FIGURA 10. EVOLUȚIA STRUCTURII PE VÎRSTE A POPULAȚIEI RAIONULUI HÎNCEȘTI, 2009, 2011, %
FIGURA 11. EVOLUȚIA NUMĂRULUI SCRIPTIC AL SALARIAȚILOR, ANII 2009-2011, PERSOANE
FIGURA 12. PONDERA SALARIAȚILOR ANTRENAȚI LA ÎMM ÎN % FAȚĂ DE TOTAL SALARIAȚI, ANII 2009-2011
FIGURA 13. REPARTIZAREA ȘOMERILOR CONFORM DURATEI AFLĂRII ÎN ȘOMAJ 2009-2011, %
FIGURA 14. EVOLUȚIA PRODUCȚIEI INDUSTRIALE DIN RAIONUL HÎNCEȘTI ÎN PERIOADA 2005-2011
FIGURA 15. EVOLUȚIA PRODUCȚIEI INDUSTRIALE ÎN PREȚURILE ANULUI 2005, %
FIGURA 16. NUMĂRUL DE PERSOANE ANGAJATE ÎN SECTORUL INDUSTRIAL
FIGURA 17. REPARTIZAREA TERENURILOR AGRICOLE PE DIFERITE FORME ORGANIZATORICO-JURIDICE
FIGURA 18. STRUCTURA GOSPODĂRIILOR ȚĂRĂNEȘTI DUPĂ MĂRIMEA SUPRAFETELOR LUCRATE, 2012, HA, %
FIGURA 19. REPARTIZAREA NUMĂRULUI IMM-URILOR DUPĂ MĂRIMI, A.2011, %
FIGURA 20. REPARTIZAREA SALARIAȚILOR IMM-URILOR DUPĂ MĂRIMEA ÎNTREPRINDERII, A.2011, %
FIGURA 21. NUMĂRUL DE SALARIAȚI LA ÎNTREPRINDERI ÎN ANII 2009-2011, PERS.
FIGURA 22. EVOLUȚIA VOLUMULUI INVESTIȚIILOR ÎN CAPITAL FIX
FIGURA 23. PONDERA FINANȚĂRII PUBLICE A INVESTIȚIILOR ÎN TOTAL SURSE DE FINANȚARE
FIGURA 24. ASPECTE COMPARATIVE PRIVIND SOLDUL INVESTIȚIILOR STRĂINE PENTRU DATA DE 01.10.2012
FIGURA 25. EVOLUȚIA FONDULUI TOTAL DE CARTE
FIGURA 26. EVOLUȚIA NUMĂRULUI DE CĂRȚI ȘI REVISTE LA 100 LOCUITORI
FIGURA 27. DINAMICA NUMĂRULUI DE TERENURI SPORTIVE ÎN RAIONUL HÎNCEȘTI, 2005-2012
FIGURA 28. PRINCIPIUL DE ELABORARE A STRATEGIEI DE DEZVOLTARE

CAPITOLUL 1

AUDITUL SOCIO-ECONOMIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI

1.1. PREZENTAREA GENERALĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI

Repere istorice

În evul mediu Moldova era considerată o poartă a Europei, pe teritoriul căreia trecea unica cale comercială accesibilă între țările asiatice și cele europene numită „drumul moldovenesc”. Astfel a apărut localitatea Hîncești, așezată într-un imens amfiteatru natural, în valea râulețului Cogâlnic-Bucium. Documentele atestă despre această localitate pentru prima dată în anul 1522 la 17 august. Pe atunci târgușorul Hîncești constituia o importantă localitate comercială a Statului Moldovenesc, fiind ceva intermediar între sat și oraș, cu un han pentru negustori străini

Date generale

Raionul Hîncești este situat în partea centrală a Republicii Moldova, în zona Codrilor, fiind parte componentă a Regiunii de Dezvoltare Centru. Centrul rezidențial este or. Hîncești, situat la o distanță de 35 km de capitală și 120 km de Iași (România). Se învecinează cu raioanele Ialoveni, Cimișlia, Leova, Nisporeni, Strășeni și România. Poziția geografică favorabilă a raionului creează numeroase oportunități care merită a fi valorificate atât de cetățenii raionului Hîncești cît și de vecinii acestei regiuni.

Organizarea administrativ-teritorială

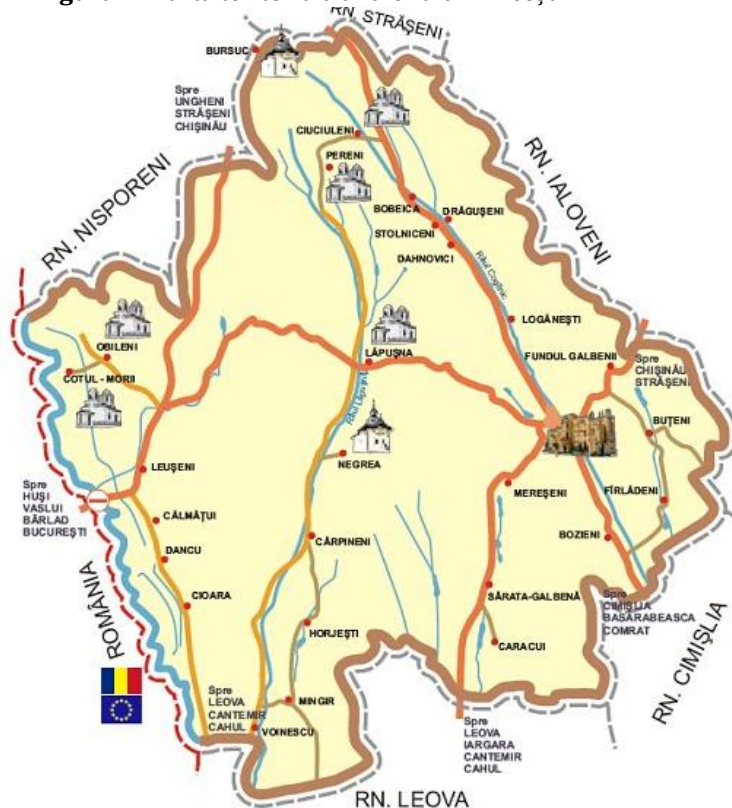
Raionul Hîncești are în total **63 localități**, inclusiv 1 oraș – Hîncești și 62 sate. În structura teritorial-administrativă sînt 39 primării.

Suprafața raionului este de 1483,4 km², ceea ce constituie 4,6% din teritoriul Republicii Moldova, dintre care teritoriul intravilan al orașului în limitele existente ocupă o arie de 998 ha.

Relieful este predominant colinar cu înălțimi cuprinse între 100 și 350 m. Relieful raionului este diferențiat pe trei zone: zona codru - păduri deluroase; zona păduri stepă deluroase; stepa Prutului.

Zona codru - păduri, se caracterizează prin relief acoperit cu suprafețe de mlaștine. De la nord la sud, teritoriul zonei este intersectat de râul Cogîlnic cu râulețul Galbena.

Figura 1. Harta teritorială a raionului Hîncești

Zona păduri - stepă, se caracterizează prin relief mai liniștit. De la nord la sud teritoriul zonei este intersectat de râul Lăpușnița și râul Sărata – afluent al Prutului.

Zona de stepă a Prutului este caracterizată prin relief mai liniștit și puțin împădurit. Această zonă este intersectată de râul Călmățui.

Clima este continental-moderată, deosebindu-se printr-un caracter instabil. Temperatura medie a aerului este egală cu +9°C. Temperatura minimă absolută se înregistrează în luna ianuarie (–30, – 32° C), iar cea maximă – în luna iulie (+39, + 40°C).

Solul și resursele de sol

Teritoriului raionului îi corespunde o suprafață neomogenă de cernoziom, parțial degradată; unele părți conțin soluri argiloase, altele sînt întretăiate de văi și eroziuni.

Teritoriul raionului Hîncești este înzestrat cu mai multe zăcămintele naturale, inclusiv : nisip, lut, amestecuri de nisip și prundiș, piatră brută pentru construcții capitale, apă minerală ș.a. În prezent, aceste resurse nu sunt utilizate suficient de către agenții economici.

Reieșind din condițiile climaterice existente și bogăția naturală a solurilor, raionul Hîncești dispune de un potențial agricol care necesită valorificat prin atragerea investițiilor pentru modernizarea și re tehnologizarea acestei ramuri, care poate să asigure venituri considerabile și un nivel de trai decent al populației.

Hidrografie

Principalele râuri care trec pe teritoriul raionului sunt Prut, Lăpușnița și Cogîlnic.

Populația

Numărul de locuitori al raionului Hîncești constituie 119,4 mii persoane, clasîndu-se pe locul al treilea în Republică. Din componența acesteia, populația urbană constituie 11%, ceea ce presupune aproximativ 15260 persoane. Un indicator pozitiv privind structura populației reprezintă numărul ridicat de persoane în vîrstă aptă de muncă – 80577, ocupînd locul doi pentru regiunea centru.

Activitatea economică

În prezent, cea mai mare parte a unităților industriale este în proprietate privată. În raionul Hîncești, cea mai importantă ramură industrială este industria alimentară: prelucrarea fructelor și legumelor, producerea mezelurilor și a produselor din carne, produselor de panificație și patiserie, pastelor făinoase, uleiurilor.

În afară de ramurile industriei legate de prelucrarea materiei prime agricole, o pondere semnificativă în economia raionului o are doar ramura de confecții. Astfel, în anul 2010, volumul producției industriale fabricate de către întreprinderile din raion a constituit 126,1 mil. lei sau 0,4% din structura industriei pe țară.

Atracții turistice

Teritoriul raionului Hîncești, cu cca 34 mii ha de păduri seculare, este unul dintre cele mai împădurite din țară, cca 18,3% din suprafața împădurită este conservată sub diverse forme de arii naturale protejate. Cele mai mari ca suprafață sunt:

- Rezervația peisagistică „Pădurea din Hîncești”;
- Rezervațiile naturale de plante medicinale (Cioara, Sărata Galbenă, Logănești).

Pe teritoriul raionului sunt 2 izvoare cu apă minerală (Nemțeni, mănăstirea Hîncu) care în diferite perioade au fost captate și îmbuteliate sub mărci cunoscute.

Pînă în prezent, în majoritatea localităților rurale s-au păstrat vetre medievale. La Stolniceni se găsește una dintre cele mai mari cetăți geto-dacice din pămînt (sec. IV-III î.e.n.). Cercetările arheologice au descoperit mai multe elemente ale culturilor popoarelor autohtone, precum și ale celor migratoare. La Lăpușna s-a conservat partea subterană a unei vechi reședințe domnești de la „vama de pe Marele drum tăăresc”. Astfel, în centrul satului s-au păstrat hrubele subterane ale fostei vămi din sec. al XV-lea.

Pe teritoriul comunităților rurale din Hîncești sunt înălțate 39 de edificii de cult creștin, ortodox, inclusiv cea mai sudică biserică din lemn din Moldova (s. Cotul Morii).

Perla Hînceștilor e Hanul lui Manuc-Bei. Hanul conține mai multe construcții, printre care palatul, castelul vînătoresc, biblioteca și locuința slugilor. Chiar dacă în prezent palatul e în ruine, Castelul vînătoresc arată aproape ca și pe timpurile lui Manuc-Bei.

Figura 2. Hanul lui Manuc-Bei

1.2. CAPACITATEA ADMINISTRATIVĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI

26.2.1. CADRUL NORMATIV, ORGANIZATORIC ȘI FUNCȚIONAL A CONSILIULUI RAIONAL HÎNCEȘTI

Evaluarea capacității APL reprezintă un obiect aparte a analizei. Cu toate acestea, echipa de cercetători și-a propus drept scop includerea acestei etape în procesul de diagnoză socio-economică a raionului Hîncești pentru a putea formula recomandări pertinente în vederea consolidării capacității administrative a localității. De asemenea, s-a propus drept obiectiv și determinarea măsurii în care activitatea APL este eficace și eficientă, atribuțiile și competențele sunt conștientizate și îndeplinite.

26.2.1.1. Cadrul normativ, organizatoric și funcțional

Din analiza cadrului normativ, organizatoric și funcțional rezultă că Consiliul Raionului s-a preocupat de consolidarea și dezvoltarea instituțională.

Existența actelor normative referitoare la statutul localității, la modul de organizare și funcționare a autorităților locale scoate în evidență potențialul Consiliului de a face față noilor provocări ce țin de dezvoltarea capacităților sale instituționale.

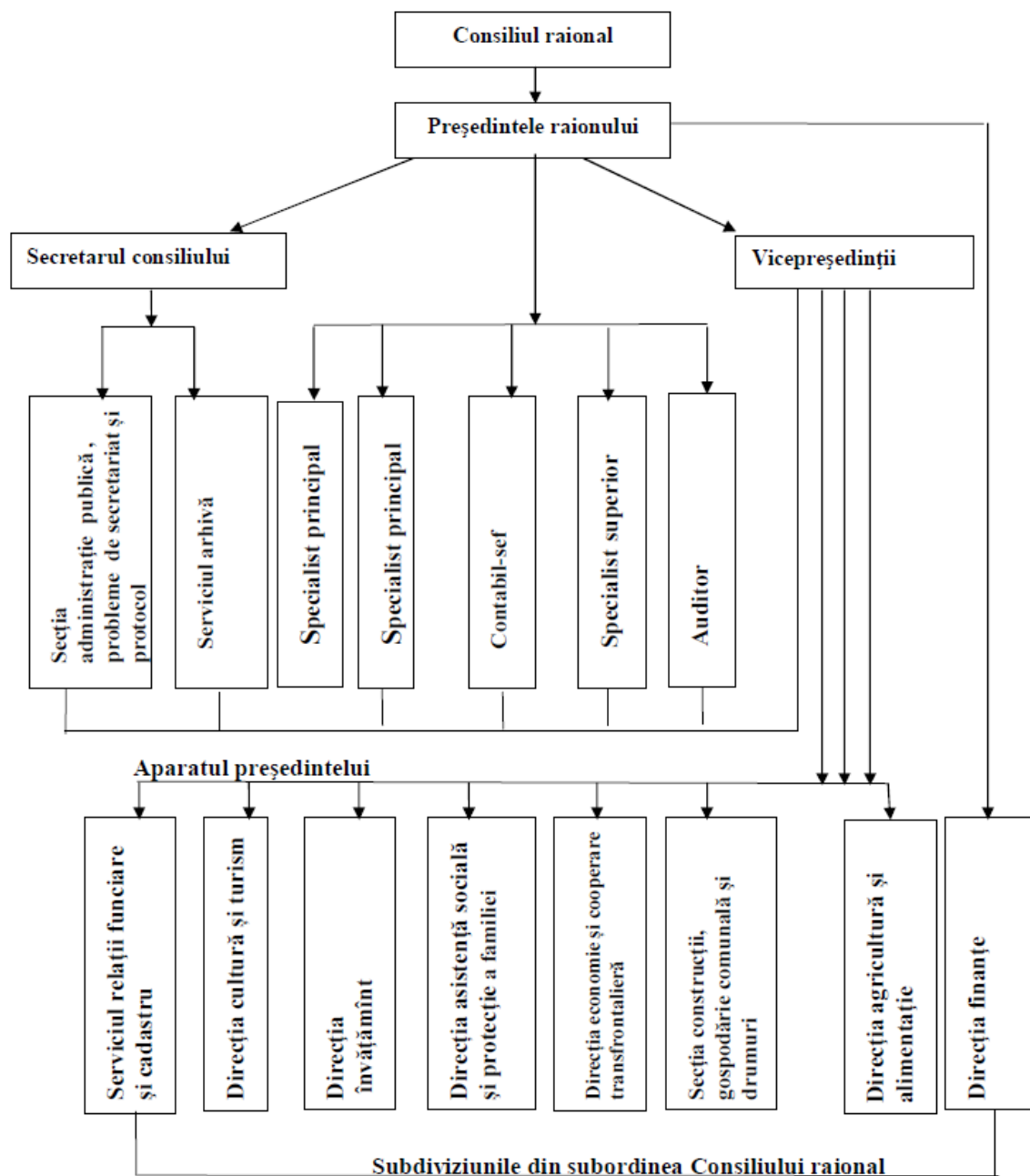
Existența sediului propriu al consiliului raional și dotarea acestuia cu echipamentele necesare oferă informații despre gradul de asigurare a condițiilor de muncă ale funcționarilor.

26.2.1.2. Managementul Resurselor Umane

Valoarea administrației constă nu doar în gestionarea mijloacelor financiare și materiale de care dispune. Un rol aparte revine gestiunii și potențialului resurselor umane din cadrul instituției.

În conformitate cu Decizia Nr. 03/02 din 30 mai 2012 *Cu privire la organigrame și structura aparatului președintelui raionului, a direcțiilor și a altor subdiviziuni subordonate Consiliului Raionului Hîncești*, mai jos se prezintă organigrama aparatului președintelui și subdiviziunilor din Subordinea Consiliului Raionului Hîncești:

Figura 3. Structura organizatorică

Sursa: cu suportul IEFS în baza informației prezentate de Consiliul Raional Hîncești

Structura personalului existent în cadrul Consiliului este prezentată în tabelul de mai jos.

Tabelul 1. Structura personalului

Direcția	Nr. personalului			
	2009	2010	2011	2012
Aparatul Președintelui	32	32	31	34
Direcția Învățământ	14	14	14	13

Direcția Finanțe	17	17	17	17
Direcția Asistență Socială	9	10	10	11
Direcția Agricultură și Alimentație	8	8	8	6
Direcția Cultură și Turism	3	3	3	5

Sursa: Statistica Consiliului raional Hîncești

Se atestă faptul că evoluția numărului de personal este una pozitivă în 2012, comparativ cu 2011. Cu toate acestea, în rezultatul informației calitative și a discuțiilor purtate cu reprezentanții APL, s-a determinat că numărul de personal din cadrul instituției este insuficient pentru soluționarea și acoperirea problemelor întregii comunități. În acest sens, s-a constatat că una dintre cauze nu este atât insuficiența personalului cât faptul că personalul nu este suficient pregătit pentru a face față provocărilor cu care se confruntă societatea. Același lucru se poate vorbi și despre autoritățile de nivelul întâi, unde există lipsă de cadre care să gestioneze cu anumite probleme cu care se confruntă localitățile. Atare problemă persistă și la nivel de autorități de nivelul întâi, unde personalul nu este suficient calificat pentru a putea valorifica resursele existente, precum și de a dezvolta spiritul de incluziune civică.

Cu toate că există carențe ale resurselor umane, este apreciazabilă calitatea atragerii investițiilor în raion. Pînă la moment au fost atrase resurse financiare interne și externe pentru dezvoltarea comunității, dar totuși se resimte instruirea personalului în domeniul atragerii investițiilor, inclusiv scrierea proiectelor la nivelul autorităților de gradul întâi.

La capitolul evaluarea competențelor angajaților, evaluarea acestora este una mai mult formală, decît să se bazeze pe indicatori atinși de angajați.

26.2.1.3. Cadrul organizatoric, funcțional și a procesului decizional

Din punct de vedere al cadrului organizatoric, funcțional și al procesului decizional se atestă că procesul decizional aplică mecanisme de consultări publice, în jur de 107 în 2012 fiind în creștere considerabilă comparativ cu restul anilor. Atare constatare ne vorbește despre principiile de dezvoltare participativă a raionului, prin intermediul societății civile.

O altă problemă este neîncrederea cetățenilor raionului în instituția consiliului ceea ce cauzează o participare și o lipsă de interes a cetățenilor la implicarea în cadrul consultărilor publice.

26.2.1.4. Capacitatea de relaționare

În ceea ce privește capacitatea de relaționare a raionului, nu este atât de bine fortificată colaborare cu mediul de afaceri și societatea civilă, pe de o parte din lipsa interesului cetățenilor și a lipsei angajamentului civic, și pe de altă parte din cauza potențialului mai

puțin dezvoltat al personalului din cadrul APL pentru a atrage și colabora cu factorii sus-menționați.

Referitor la colaborările externe, este plauzibil faptul că raionul Hîncești a reușit să dezvolte parteneriate atât cu comunitățile vecine, precum și cu România. Datorită acestui fapt, au fost scrise proiecte transfrontaliere în comun. Există acorduri de parteneriat cu România (regiunile: Iași, Vaslui, Prahova), Bielorusia, Polonia, Italia.

26.2.2. *Principalele probleme, capacitatea administrativă a consiliului raional*

În linii generale, raionului Hîncești este raionul în care schimbarea pozitivă este predominantă. Cu toate acestea, și există o serie de dezavantaje în deosebi ce vizează capacitatea administrativă, dar trebuie să luăm în calcul faptul că aceasta reprezintă pilonul de suport și referință în dezvoltarea durabilă a raionului.

Au fost identificate o serie de dezavantaje, printre care:

- *Capacitatea managerială și de management a resurselor umane.*
 - Lipsește un sistem de indicatori de performanță, în bază de analiză a resurselor existente, a problemelor și a oportunităților, pe care angajații să-l atingă în perioade definite de timp;
 - Evaluarea angajaților este una mai degrabă formală, metodologia de evaluare fiind impusă de legislație, și nu se bazează pe indicatori de rezultat;
 - Investiția pentru îmbunătățirea capacităților funcționarilor publici este insuficientă;
 - O bună parte a autorităților de nivelul întâi nu dispun de personal calificat pentru a acoperi toate ariile de influență a localității.
- *Capacitatea de planificare strategică și atragere a investițiilor.*
 - Cu toate că la nivel de raion este cea mai mare rată de capacitate a autorităților de atragere a investițiilor, la nivel de primării capacitatea de atragere a investițiilor este insuficientă, una dintre a cărei cauză este lipsa de instruire și calificare a personalului în domeniul întocmirii proiectelor și atragerii investițiilor.
- *Condițiile de desfășurare a activității instituționale*
 - Cu toate că la nivel de consiliu, există condiții și facilități suficiente pentru desfășurarea unei activități eficiente, la nivel de primării aferente, o parte din atare condiții lipsesc. Unele primării nu dispun nici de sediu propriu pentru desfășurarea acestor condiții.
- *Capacitatea de relaționare*
 - Raportul între APL – uri și societatea civilă este unul mai puțin valorificat din cauza neîncrederii populației în instituția APL – ului. Pe de altă parte, o cauză predominantă a acestei probleme este incapacitatea autorităților locale, de

toate nivelurile, de a crea capitalul social și a participa la construirea angajamentului civic al cetățenilor raionului.

26.2.3. Analiza SWOT consiliul raional

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Capacitatea înaltă a personalului din cadrul Consiliului Raional de atragere a fondurilor structurale și scriere a proiectelor europene	Lipsa unui sistem motivațional și a indicatorilor-cheie de performanță, atât la nivel de Consiliu, cât și la nivel de autorități de nivelul întâi
	Insuficiența de personal calificat la nivel de autorități locale de nivelul întâi
	Comunicarea interinstituțională slab valorificată
Capacitatea înaltă a Consiliului Raional de relaționare cu mediul extern	Capacitatea redusă a autorităților locale de nivelul întâi de atragere a fondurilor structurale și a investițiilor
	Lipsa și dotarea tehnică insuficientă a instituțiilor autorităților locale
	Insuficiența personalului tânăr
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Potențial pentru valorificarea parteneriatelor publice private în baza infrastructurii existente	Interes scăzut al cetățenilor la participare în viața socială și dezvoltare locală
	Grad redus de încredere a cetățenilor în instituția autorităților locale

26.2.4. *Recomandări*

În urma efectuării analizei capacității administrative și instituționale a Consiliului Raional Hîncești și a autorităților locale de nivelul întâi, se propun următoarele recomandări de ameliorare a situației existente, de remediere a problemelor cu care se confruntă raionul din cauza capacităților, pe alocuri defectuoase, a autorităților locale:

- În ceea ce privește cadrul normativ, competențe și responsabilități ale Consiliului Raionului Hîncești și a autorităților locale de nivelul întâi, se propune includerea unui plan de îmbunătățire a capacităților administrative al funcționarilor publici;
- Din punct de vedere al cadrului organizatoric, funcțional și al procesului decizional este necesară crearea condițiilor adecvate pentru desfășurarea activităților autorităților locale de nivelul întâi. De asemenea se propune îmbunătățirea regulamentelor existente în cadrul primăriilor, corelarea statelor de personal în dependență de necesitățile de dezvoltare a localităților;
- În ceea ce privește capacitatea procesului decizional, se recomandă îmbunătățirea mecanismelor și instrumentelor de consultare publică utilizate, precum și mecanismelor de relaționare și implicare participativă a societății la dezvoltarea locală și soluționarea problemelor raionului. În același context se recomandă și ameliorarea transparenței procesului decizional pentru a crea starea de încredere între societatea civilă și autoritatea locală;
- În legătură cu capacitatea autorităților locale de planificare strategică și atragere a investițiilor recomandăm instruirea personalului în domeniul managementului proiectelor europene și fondurilor structurale, precum și în domeniul negocierilor (pentru atragerea investițiilor).

1.3. CAPITALUL UMAN ȘI DEZVOLTAREA URBANĂ

1.3.1. PROFILUL DEMOGRAFIC AL RAIONULUI HÎNCEȘTI

1.3.1.1. Analiza profilului demografic

Evaluarea stării demografice actuale a raionul Hîncești, rezidă în cunoașterea implicațiilor acestei stări asupra situației socio-economice a raionului, precum și determinării unor soluții pentru viitor. În ultimii ani, populația raionul Hîncești (la fel ca și populația republicii, în ansamblu) a înregistrat o tendință de scădere ca urmare a evoluției nefavorabile a natalității, mortalității și migrației. Populația raionului Hîncești reprezintă aproximativ 11% din efectivul populației din zona Centru. La 1 ianuarie 2012, populația raionul Hîncești (numărul mediu al populației stabile) a fost de 121,6 mii locuitori, fiind în scădere continuă cu 1,2 mii persoane față de 1 ianuarie 2009 (Tabel 2). Populația raionului este caracterizată de o preponderență numerică a persoanelor din mediul rural (86,1%) și de sex feminin (50,6%). Densitatea populației raionului este de 82,6 loc/km².

Tabelul 2. Numărul populației pe sexe și medii de rezidență, 2009 – 2011, mii locuitori

	2009	2010	2011
Hîncești, Total	122,8	122,0	121,6
Masculin	60,6	60,3	60,1
Femenin	62,2	61,8	61,5
Urban	16,8	16,8	15,9
Rural	106,0	105,2	104,7

Sursa: BNS, www.statistica.md

Astfel, populația totală a raionului constituie 3,4 % din populația totală a Republicii Moldova. Recensămîntul populației din a. 2004 indicînd populația sub aspectul naționalităților constituie:

- 1) 90,5% – moldoveni;
- 2) 5,2% – ucraineni;
- 3) 2,5% – români;
- 4) 1,1% – ruși;
- 5) 0,15% – bulgari;
- 6) 0,09% – găgăuzi;
- 7) 0,45% – alte naționalități.

Evoluția proceselor demografice se caracterizează prin următorii indicatori ai mișcării naturale a populației: natalitatea și mortalitatea populației.

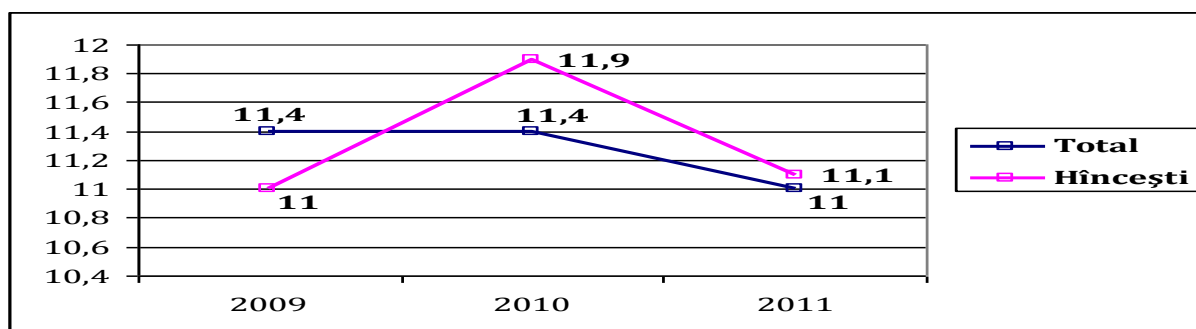
Tabelul 3. Mișcarea naturală a populației în raionul Hîncești, 2009 – 2011

	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Născuți-vii, persoane	40803	1357	40474	1455	39182	1352
Decedați, persoane	42139	1526	43621	1829	39249	1348
Mișcarea naturală	-1336	-169	-3147	-374	-67	4
Rata sporului natural (la 1000 locuitori)	- 0,4	- 1,4	- 0,9	- 3,0	0,02	0,03

Sursa: BNS, www.statistica.md

Sporul natural (rezultat din diferența între natalitate și mortalitate) a demonstrat variații diverse ce lămuresc creșterea ratei mortalității în anii 2009-2010 și fiind pozitivă în anul 2011.

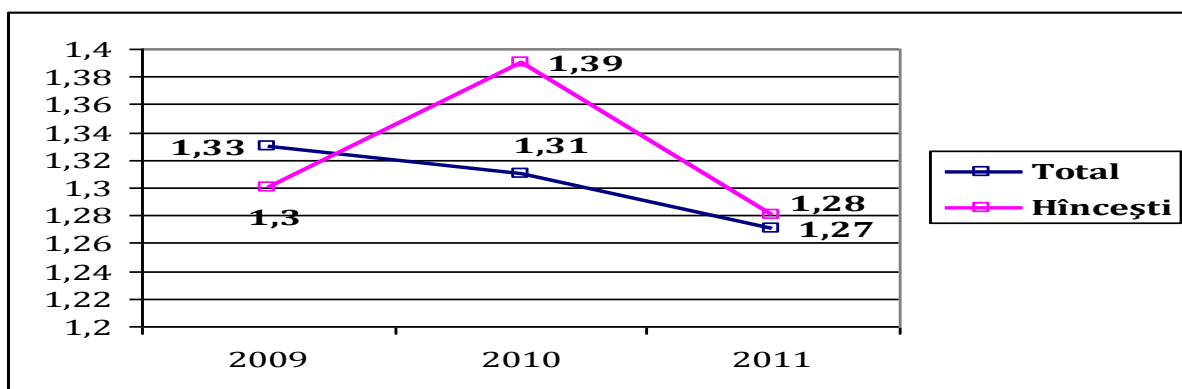
Analiza evoluției indicatorilor demografici constată că rata natalității în perioada ultimilor 3 ani a demonstrat o creștere de la 11 născuți-vii la 1000 locuitori în anul 2009 pînă la 11,9 născuți-vii la 1000 locuitori în 2010 (Figura 4). Totodată, în anul 2011 nivelul ratei natalității s-a micșorat pînă la 11,1 născuți-vii la 1000 locuitori și a fost practic la nivelul mediu pe republică (11 născuți-vii la 1000 locuitori).

Figura 4. Evoluția indicatorilor demografici: Rata natalității, 2009-2011, la 1000 locuitori

Sursa: BNS, www.statistica.md

Rata fertilității pe parcursul anilor 2009-2011 a demonstrat o scădere de la 1,39 în anul 2010 pînă la 1,28 copii născuți de o femeie pe parcursul vieții sale fertile în anul 2011 și a depășit neînsemnat media pe republică de 1,27 copii născuți de o femeie pe parcursul vieții sale fertile. Deși situația e mai favorabilă decît în alte raioane, atare indicator se încadrează în valorile nivelului critic (după evaluările specialiștilor în domeniul demografic valoarea critică a acestui indicator este la nivelul de 1,5 copii născuți de o femeie pe parcursul vieții sale fertile).

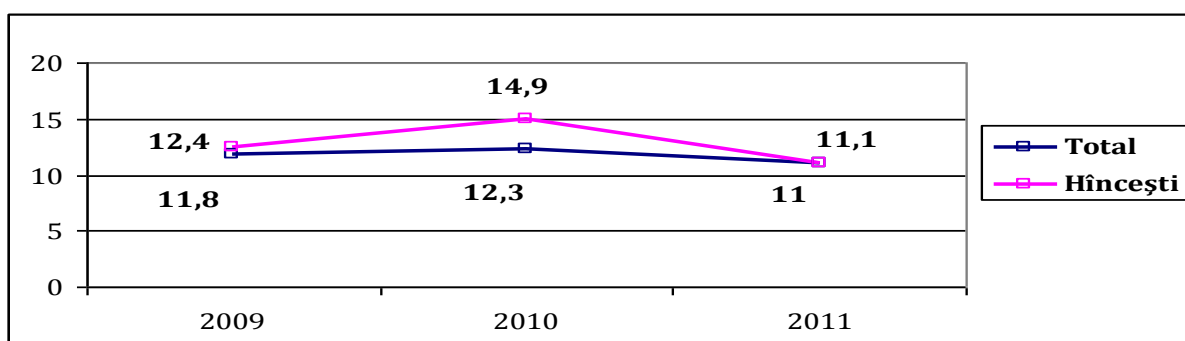
Figura 5. Evoluția indicatorilor demografici: Rata fertilității, 2009-2011
(Numărul mediu de copii născuți de o femeie pe parcursul vieții sale fertile)

Sursa: BNS, www.statistica.md

Situația mai gravă a fost în domeniul mortalității populației: *mortalitatea populației*, ca indicator de măsurare a stării de sănătății a populației, reflectă impactul sistemului de servicii de sănătate organizat la nivel de raion asupra sănătății populației raionului (Figura 6). Pe parcursul anilor 2009-2010 valorile indicatorului *Rata mortalității* a fost în creștere de la 12,4‰ până la 14,9‰ și a depășit indicatorul mediu pe țară în anul 2010 cu 2,5p.p. (12,3 decedați la 1000 locuitori). Diferența semnificativă între ratele mortalității generale față de total pe țară este rezultatul unui proces mai accentuat de îmbătrânire demografică a populației din raion. Totodată, în perioada anului 2011 se manifestă o reducere a numărului decedaților față de anul precedent înregistrând o rată a mortalității generale de 11,1 față de 14,9 decese la 1000 locuitori, sau, practic, la nivelul mediu pe republică - 11,0 decedați la 1000 locuitori.

Figura 6. Evoluția indicatorilor demografici: Rata mortalității, 2009-2011, la 1000 locuitori

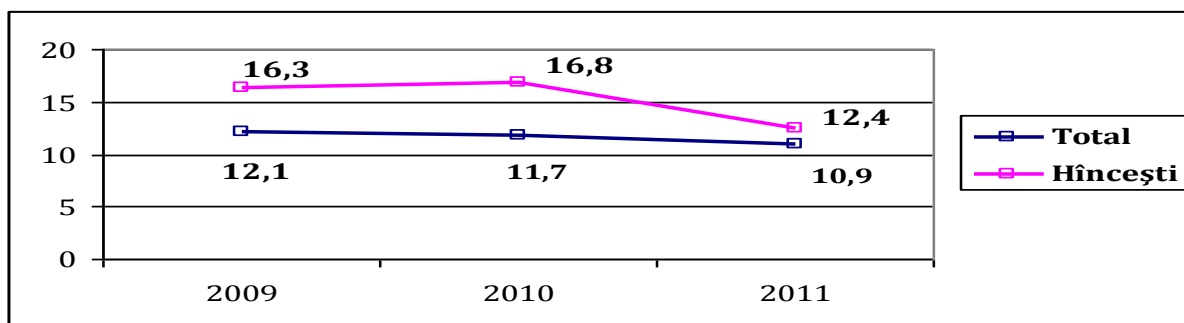

Sursa: BNS, www.statistica.md

Îngrijorări serioase provoacă indicatorul *Rata mortalității infantile*, drept efect al politicilor promovate în domeniul sănătății mamei și a copilului la nivel de raion a demonstrat un nivel destul de înalt circa 12,4 decedați în vîrstă sub 1 an la 1000 născuți-vii. Analiza gradului de asigurare a populației cu medici pe specialități demonstrează că în raionul Hîncești la 10 mii locuitori în anul 2011 reveneau 0,7 obstetricieni-ginecologi și 0,7 specialiști de profil pediatric față de 1,8 și 1,4 respectiv total pe RM. În perioada menționată au fost luate sub supraveghere cu termenul sarcinii de pînă la 12 săptămîni numai circa 68,3 % din numărul total al femeilor gravide față de

76% total pe RM. Deși acesta s-a micșorat în anul 2011 față de anul 2009 cu 3,9 p.p. (de la 16,3‰ în 2009 pînă la 12,4‰ în 2011) valorile indicatorului respectiv la nivel raional depășește cu 1,5 p.p. media pe republică ce constituia 10,9 decedați în vîrstă sub 1 an la 1000 născuți-vii în anul respectiv.

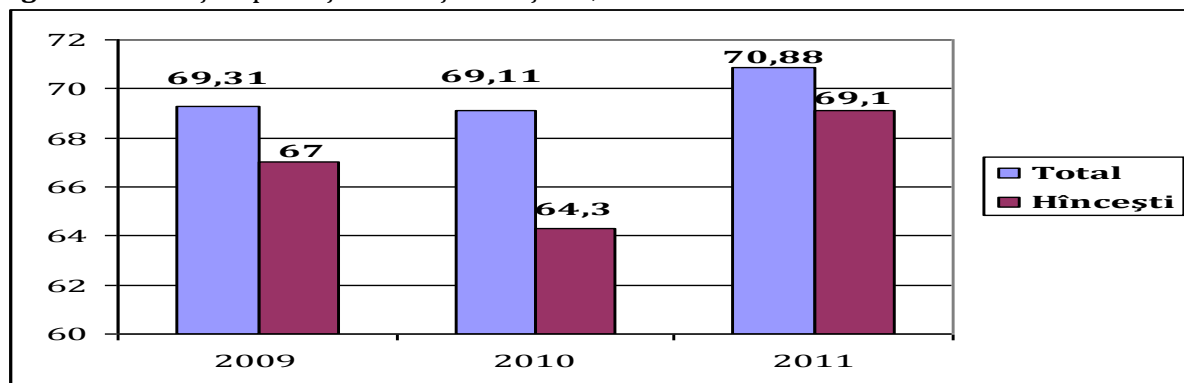
Figura 7. Rata mortalității infantile, 2009-2011, la 1000 născuți-vii

Sursa: BNS, www.statistica.md

Speranța de viață la naștere pe parcursul anilor 2009-2011 demonstrează o tendință de creștere cu 2,1 ani și în anul 2011 a fost de 69,10 ani. Totodată, longevitatea vieții populației raionului Hîncești este de circa 1,78 ani mai mică decât în medie pe republică (70,88 ani).

Figura 8. Evoluția Speranței de viață la naștere, 2009-2011

Sursa: BNS, www.statistica.md

Analiza datelor reflectate în tabelul de mai jos demonstrează că în raionul Hîncești ca și în medie pe țară, femeile trăiesc mai mult cu 8,9 ani decât bărbații. Acest decalaj se datorează nivelului mai înalt al mortalității premature a bărbaților.

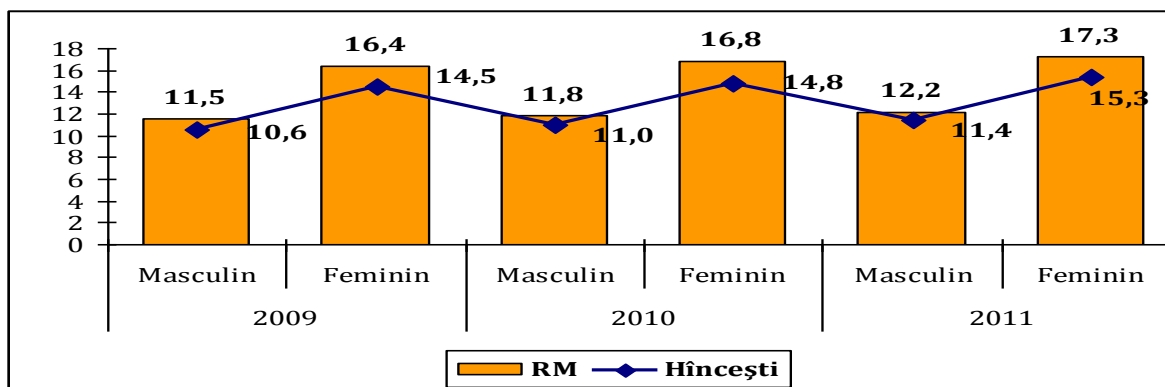
Tabelul 4. Durata medie a vieții, pe sexe, în raionul Hîncești

	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Ambele sexe	69,3	67,0	69,1	64,3	70,9	69,1
Masculin	65,3	63,9	65,0	60,4	66,8	64,8
Feminin	73,4	70,2	73,4	68,5	74,9	73,7

Sursa: BNS, www.statistica.md

În perioada respectivă s-a evidențiat mai pronunțat procesul de îmbătrânire demografică (Figura 9): valorile coeficientului căruia s-a majorat de la 12,6 pînă la 13,4 persoane în vîrstă de 60 ani și peste, la 100 locuitori ai raionului. Valorile indicatorului respectiv au fost mai mici decît pe țară (14,0% în anul 2009 și 14,8% în anul 2011).

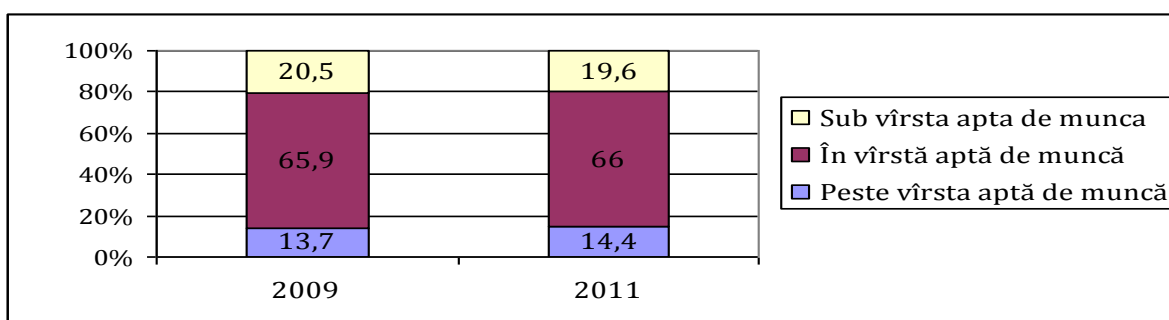
Figura 9. Coeficientul îmbătrînirii populației, 2009-2012
(numărul persoanelor în vîrstă de 60 ani și peste la 100 locuitori)

Sursa: BNS, www.statistica.md

Grație proceselor demografice menționate a fost în schimbare și structura populației (Figura 10): ponderea populației sub vîrstă aptă de muncă s-a micșorat de la 20,5% în anul 2009 pînă la 19,6% în anul 2011, iar ponderea populației peste vîrstă aptă de muncă s-a majorat, respectiv, de la 13,7% pînă la 14,4% în perioada vizată. Astfel, graficul de mai jos relevă faptul că populația raionului înregistrează o creștere ușoară a grupei celor vîrstnici (peste vîrstă aptă de muncă). Totodată, evoluția grupei de vîrstă tînă (sub vîrstă aptă de muncă) este superioară grupei celor peste vîrstă aptă de muncă, în condițiile în care populația în vîrstă aptă de muncă înregistrează de asemenea o ușoară creștere.

Figura 10. Evoluția structurii pe vîrste a populației raionului Hîncești, 2009, 2011, %

Sursa: BNS, www.statistica.md

Structura pe vîrste a populației raionului reflectă tendința similară cu totalul pe republică și poartă amprenta caracteristică unui proces de îmbătrânire demografică, datorat în principal nivelului scăzut al natalității, nivelului destul de înalt al mortalității infantile și migrației populației raionului, care a determinat reducerea absolută și relativă a populației tinere.

Tabelul 5. Structura populației pe grupe de vîrstă, 2009-2011, %

	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
0-14 ani	16,7	18,8	16,4	18,4	16,2	18,0
15-59 ani	69,2	68,6	69,2	68,7	69,0	68,7
60 ani și peste	14,0	12,6	14,4	12,9	14,8	13,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Sursa: BNS, www.statistica.md

Pe parcursul anilor 2009-2011 s-a efectuat evaluarea securității demografice în aspect teritorial în baza Indicatorului Integral Teritorial de Securitate Demografică (IITSD). Rezultatele obținute pe raionul Hîncești sunt reflectate în Boxa 1.

Un indicator important legat de structura pe grupe de vîrstă a populației este raportul de dependență demografică al grupelor de persoane inactive (0-14 ani și peste 60 de ani) la 100 de persoane active. Raionul Hîncești se remarcă o descreștere a valorii indicelui pentru populație din grupa de vîrstă 0-14 ani, concomitent cu creșterea efectivului din grupa populației vîrstnice, cea ce reflectă tendința la fel ca și total pe republică.

Nivelul semnificativ al indicatorului sarcinii demografice reflectă procesul de îmbătrînire de lungă durată în teritoriu. La începutul anului 2012 circa 70 de persoane în vîrstă de 60 ani și peste reveneau la fiecare sută de copii în vîrstă de 0-14 ani, precum și manifestă indicele de sarcină demografică de 45,6 persoane (copii în vîrstă 0-14 ani + bătrîni în vîrstă de 60 ani și peste) la fiecare sută de persoane în vîrstă 15-59, indicele respectiv, fiind mai mare față de total pe republică (45,0).

Tabelul 6. Raportul de dependență demografică al grupelor de persoane inactive la 100 de persoane active, 2009-2011, %

	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Numărul copiilor în vîrstă de 0-14 ani și bătrînilor în vîrstă de 60 ani și peste la 100 persoane în vîrstă de 15-59 ani	44,4	45,7	44,6	45,5	45,0	45,6
<i>inclusiv în vîrstă:</i>						
0-14 ani	24,1	27,3	23,8	26,8	23,5	26,2
60 ani și peste	20,3	18,4	20,8	18,7	21,5	19,4

Sursa: BNS, www.statistica.md

Situația creată în raion a fost influențată și de fluxurile migraționale, fenomenul ce a contribuit la reducerea numărului persoanelor în vîrstă cea reproductivă. Indicatorul

spor migratoriu în anul 2011 a sporit pînă la -3,5 față de -1,88 la 1000 locuitori în anul 2009 și a depășit esențial mărimea medie pe republică, care în anul 2011 a constituit respectiv -0,25. Deși la nivel național mecanismele de evidență a fluxurilor migraționale nu sînt eficiente ca urmare, lipsesc datele reale în domeniul migrațiunii în raion (această se referă și la procesului de evidență a migrației interne) care joacă un rol important pentru fundamentarea corectă a politicilor de dezvoltare teritorială.

Boxa 1.

Evaluarea securității demografice a raionului Hîncești în baza indicatorului Integral Teritorial de Securitate Demografică (IITSD).

Conform prevederilor Hotărîrii Guvernului RM nr.768 din 12 octombrie 2011 „Cu privire la aprobarea Programului național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova”, de către Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al Academiei de Științe a Moldovei (IEFS) a fost stabilit modelul de determinare IITSD, în baza căruia s-a efectuat evaluarea securității demografice în aspect teritorial. Analizînd datele comparative pentru anii 2009-2011 constatăm că situația în domeniul nivelului de securitate demografică în raionul Hîncești s-a înrăutățit.

Cauzele principale care au contribuit la reducerea nivelului de securitate demografică în raionul Hîncești în anul 2011 față de anii precedenți au fost următoarele:

- a scăzut accesul populației la serviciile de sănătate (cheltuielile la 1 locuitor s-a redus cu 10,3% față de 2010);
- s-au majorat indicatorii de incidență la îmbolnăvire (de 1,4 ori față de 2009 și 101,5% față de anul 2010), inclusiv, circa 4,1 ori prin narcomanie);
- s-a redus brusc ponderea șomerilor angajați în cîmpul muncii (cu 0,4 p.p. față de 2010);
- a sporit tensiunea socială, inclusiv:
 - s-a majorat numărul invalizilor (de la 5051 pînă la 5138 pers.);
 - a sporit de 1,2 ori nivelul criminalității (numărul infracțiunilor înregistrate la 10000 locuitori);
 - a sporit indicatorul spor migratoriu pînă la -3,50 față de -1,21 la 1000 locuitori în anul 2008;
 - menținerea nivelului înalt al indicatorului Rata mortalității infantile.

1.3.1.2. Principalele probleme ale domeniului demografic

Ca urmare a analizei au fost evidențiați următorii factori de influență directă și indirectă asupra stării demografice:

- depopularea;
- îmbătrînirea accelerată, fiind depășit nivelul critic al coeficientului de îmbătrînire;
- procesele intense ale migrațiunii, inclusiv munca în străinătate, care provoacă depopularea mecanică;
- starea de sănătate, ce ține de starea reproductivă și problemele accesului la serviciile de asistență medicală;
- mediul macroeconomic, ca unul dintre cei mai importanți factori de influență asupra dezvoltării populației, determinat de oportunitățile de

angajare în câmpul muncii limitate, în special în cazul tinerilor, motivul fiind nivelul scăzut de retribuire a muncii și, ca rezultat, nivelul scăzut de trai;

- nivelul înalt al persoanelor cu nevoi speciale, care provoacă insuficiența incluziunii sociale acestora în programele speciale de integrare în sfera socio-economică;
- la nivel național mecanismele de evidență a fluxurilor migraționale nu sînt eficiente și din acest motiv nu există datele reale din domeniul migrațiunii în raion care dețin rolul important în fundamentarea corectă a politicilor de dezvoltare regională.

CAUZE	PROBLEMA PRINCIPALĂ
1.1. S-a majorat, în 2011 față de 2010, numărul invalizilor cu 1,7% (de la 5051 pînă la 5138 pers.).	Depopularea Reducerea nivelului de securitate demografică Procesul ireversibil de îmbătrînire. Nivelul scăzut al speranței de viață sănătoase.
1.2. A sporit față de 2010 de 1,2 ori nivelul criminalității (numărul infracțiunilor înregistrate la 10000 locuitori).	
1.3. Au sporit întreruperile de sarcină în anul 2011 față de 2010 de la 8,4 pînă la 9,9 la 100 născuți vii. S-a majorat, în această perioadă, ponderea întreruperilor de sarcină primigeste (în anul 2011 a constituit 3,1% față 0,0% în 2010).	
1.4. Spor migratoriu, care în anul 2011 a crescut pînă la -3,5 față de -1,88 la 1000 locuitori în anul 2009 și a depășit esențial mărimea medie pe republică care în anul 2011 a constituit - 0,25.	
2.1. Cheltuielile la 1 locuitor s-au redus cu 10,3% față de 2010.	
2.2. S-a majorat mortalitatea populației prin tumori maligne (103,8% față de anul 2010).	
2.3. S-a înregistrat tendința de majorare a incidenței generale a populației (de 1,4 ori față de 2009 și 101,5% față anul 2010), inclusiv, circa 4,1 ori prin narcomanie.	
2.4. Coeficientul de îmbătrînire s-a majorat în 2011 față de 2010 de la 12,6 pînă la 13,4 persoane în vîrstă de 60 ani și peste la 100 locuitori ai raionului.	
2.5. S-a majorat în 2011 față de 2010 mortalitatea perinatală de la 11,6 pînă 13,9 copii la 1000 născuți-vii și morți.	
2.6. S-a majorat în 2011 față de 2010 mortalitatea de la 7,5 pînă 9,5 la 1000 născuți-vii și morți.	
2.7. S-a majorat în 2011 față de 2010 mortalitatea de la traume și otrăviri a copiilor în vîrstă 0-17 ani 11 luni 29 zile de la 9,0 pînă 13,0 la 1000 copii. În structura mortalității ponderea acestei cauze s-a majorat de la 25,7% pînă la 39,4% în perioada respectivă.	

3.1. Se menține tendința de diminuare a șomerilor angajați în câmpul muncii (cu 0,4 p.p. față de 2010)	
3.2 Șomajul în rândul tineretului: ponderea șomerilor a grupei de vîrstă tinere (16-24ani) constituie circa 20% din total șomerilor.	
3.3. S-a majorat cu 119,9% față de 2010 suma datorată pentru remunerarea muncii. Suma datorată pentru remunerarea muncii este de 3,8 ori mai mare decît media pe RM, precum și cea mai mare dintre raioanele din zona de Centru.	

1.3.1.3. Analiza SWOT domeniul demografic

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Evoluția pozitivă a sporului natural • Distribuția echilibrată a populației, în funcție de gen • Speranța de viață la naștere pe parcursul anilor 2009-2011 demonstrează o tendință de creștere: de la 67pînă la 69,1 ani. • Existența populației în vîrstă aptă de muncă: raionul Hîncești ocupă locul doi din raioanele din zona de Centru privind numărul populației în vîrstă aptă de muncă (80577 persoane - 11,4% din numărul total populației în vîrstă aptă de muncă din zona de Centru).	• Evoluție descendentă a grupei de vîrstă tinere (0-14 ani) a populației: ponderea populației sub vîrstă aptă de muncă s-a micșorat de la 20,5% în anul 2009 pînă la 19,6% în anul 2011. • S-a evidențiat mai pronunțat procesul de îmbătrînire demografică: de la 12,6 pînă la 13,4 persoane în vîrstă de 60 ani și peste la 100 locuitori ai raionului • Mărirea semnificativă a indicatorului sarcinii demografice: 45,6 de persoane (copii în vîrstă 0-14 ani + bătrîni în vîrstă de 60 ani și peste) la fiecare sută de persoane în vîrstă 15-59, indice respectiv este mai mare față de total pe republică (45,0). • A crescut sporul migratoriu în anul 2011 pînă la -3,50 la 1000 locuitori față de -1,88 în anul 2009 și a depășit esențial mărimea medie pe republică care în anul 2011 a constituit respectiv -0,25.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Asigurarea cu resurse umane • Existența strategiilor de dezvoltare în domeniul: economie, tineret, etc.	• Tensiunea social-economică, acces redus la servicii în domeniul sănătății mamei și a copilului (în special în zonele rurale), migrația, conduc la scăderea ratei natalității și creșterea invalidității în rândul copiilor. • Se atestă micșorarea accentuată a numărului populației tinere și creșterea ponderii populației vîrstnice. • Rata înaltă de mortalitate de la traume și otrăviri a copiilor în vîrstă 0-17 ani. • Creșterea continuă a numărului

	invalidizilor. • Numărul redus de specialiști din diverse domenii, cauzat de migrarea forței de muncă: la 10 mii locuitori în anul 2011 reveneau 0,7 obstetricieni-ginecologi și 0,7 specialiști în profil pediatric față de 1,8 și 1,4 respectiv total pe RM.
--	---

1.3.1.4. *Recomandări profilul demografic*

Problemele referitoare la populație sînt multiple și vizează protecția socială, ocrotirea sănătății și educația, ocuparea și echilibrul forței de muncă etc. Avînd ca scop prioritar concentrarea eforturilor administrative pentru atenuarea consecințelor nefavorabile în involuția populației politicile demografice la nivel de raion se propune de a fi orientate spre promovarea următoarelor măsuri:

- crearea condițiilor favorabile pentru asigurarea implementării politicilor naționale preconizate pentru redresarea natalității în vederea aplicării măsurilor de susținere a familiei și a copilului (vezi Boxa 2);
- efectuarea la nivel local a unui control strict asupra asigurării accesului la servicii de asistență medicală a mamei și a copilului;
- promovarea programelor de creștere a capacităților capitalului uman;
- implementarea unor măsuri de protecție socială a familiilor cu copii, acordarea prestațiilor sociale pentru îngrijire și creștere a copilului în paralel cu desfășurarea unor campanii de informare cu privire la modul sănătos de viață, îndeosebi în mediul rural;
- elaborarea și promovarea multilaterală a politicilor raionale în domeniul protecției familiei, de combatere a sărăciei și violenței în familie, precum și unor programe de conștiințizare a solidarității între generații;
- gestionarea eficientă a problemelor social-economice a populației vîrstnice și promovarea măsurilor locale de integrare și de adaptare acestora la schimbările în societatea raionului;
- organizarea, la nivel de primarii, a evidenței fluxurilor migraționale interne și externe.

Boxa 2.

Indicarea documentelor de politici relevante (sau celor propuse spre elaborare) privind soluționarea problemelor existente **în domeniul situației demografice:**

- Programul național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.768 din 12 octombrie 2011.
- Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova (ODM) până în 2025, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.288 din 15 martie 2005
- Primul Raport Național „Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului în Republica Moldova”.
- Planul Internațional de Acțiuni de la Madrid privind Îmbătrânirea și cea a Declarației Politice din Aprilie 2002;
- Planul de acțiuni în domeniu, elaborat pe raionul Hîncești în baza documentelor sus-menționate, inclusiv și a altor programe ramurale din domeniu.

1.3.2. FORȚA DE MUNCĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI

1.3.2.1. Analiza forței de muncă

Problemele pe piața muncii, atât la nivel de țară, cât și în raionul Hîncești sunt determinate de un șir de factori cu influență reciprocă, cum ar fi dezvoltarea economică precară, sărăcia, salariile mici, șomajul, etc., care la rîndul lor alimentează migrația excesivă a forței de muncă peste hotare percepută de populație drept singura opțiune de menținere a unui trai decent, iar, uneori, și de supraviețuire. Salariul ca principala sursă de venit a angajaților și familiilor acestora, constituie unul din indicatorii principali care influențează și asupra nivelului de trai a populației raionului.

Tabelul 7. Evoluția salariului nominal mediu lunar al unui lucrător în economie, anii 2009-2011, lei

Indicatori	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Salariul nominal mediu lunar al unui lucrător în economie total, lei	2747,56	1917,0	2971,71	2180,4	3193,9	2430,1
Ritmul de creștere a salariului, % față de anul precedent	108,6	118,2	108,2	113,7	111,6	111,5
% față de salariul mediu lunar al unui lucrător în economie-total	100,0	77,5	100,0	73,4	100,0	74,1

Sursa: BNS, www.statistica.md

Analizînd evoluția salariului mediu lunar al unui lucrător din raionul Hîncești am constatat că salariul mediu lunar al unui lucrător în anul 2011 a demonstrat o creștere cu 26,8% față de anul 2009, comparativ cu media pe țară indicele fiind în creștere cu 10,6 p.p. Atare majorare se lămurește prin faptul că în anul 2011 au fost majorate salariile de funcție a cadrelor didactice cu 25 la sută, concomitent au fost majorate și salariile angajaților din medicină, asistență socială, în instituțiile bugetare, etc. În anul 2011 salariul mediu al unui lucrător din economia raionului (pe întreprinderile cuprinse în baza cercetării statistice integrate pe termen scurt) a constituit 2 432,8 lei, majorîndu-se față de ianuarie-decembrie 2010 cu 11,8% (Tabel 7). Niveluri maxime au fost înregistrate în sfera activităților financiare - 4637,3 lei, în sfera comerțului cu ridicata și amănuntul - 3772,6 lei și în sfera pisciculturii - 3762,5 lei. Sub medie pe raion au fost remunerați salariații din activitățile de servicii colective, sociale și personale - 1474,9 lei și în sfera activităților energie electrică, gaze și ape – 1929,9 lei.

Tabelul 8. Numărul salariaților și câștigul salarial mediu pe activități economice

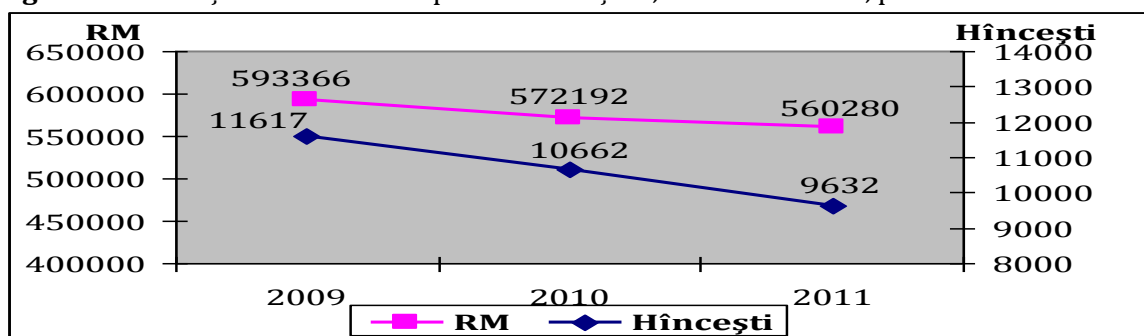
Activitățile	Numărul salariaților, anul 2011		Câștigul salarial mediu în decembrie 2011 pe activități economice			
	Total salariați	% din total	Decembrie 2011, lei		Față de decembrie 2010, în %	
			total	inclusiv bugetari	total	inclusiv bugetari
TOTAL	9632	100	2730,3	2287,8	110,5	114,1
<i>inclusiv:</i>						
Agricultura și silvicultura	2125	22,1	2767,1		101,5	
Piscicultura	16	0,1	3762,5		3,7ori	
Industrie:			2071,2		91,8	
industria prelucrătoare	61	0,6	2104,6		98,6	
Energie electrică, gaze și apă	136	1,4	1929,9		77,2	
Construcții	262	2,8	3529,5		77,5	
Comerț cu ridicata și amănuntul	955	9,9	3772,6		127,4	
Hoteluri și restaurante	29/116	0,3/1,2	2125,0		2,7ori	
Transporturi, depozitare și comunicații	103	1,1	2296,1		69,5	
Activități financiare	79	0,8	4637,3		133,1	
Tranzacții imobiliare			3182,4	3739,6	69,6	97,2
Administrație publică	1049	10,9	2863,2	2863,2	110,0	110,0
Învățământ	3400	35,3	2191,4	2191,4	122,0	116,0
Sănătate și asistență socială	940	9,8	3731,3	1972,6	121,5	116,6
Alte activități de servicii colective, sociale	361	3,7	1474,9	1006,3	143,8	98,1

Sursa: BNS, www.statistica.md

Datele reflectate în tabelul 8 ne demonstrează că cea mai mare pondere a salariaților o deține cea din sfera socială: învățământ (35,3%), administrație publică (10,9%), sănătate și asistență socială (9,8%) precum și agricultura și silvicultura (22,1%), fapt ce contribuie la nivelul scăzut al salariilor angajaților din raion.

În ultimii ani se înregistrează o descreștere a populației ocupate, care a dus și la diminuarea numărului scriptic al salariaților. În raionul Hîncești s-a înregistrat diminuarea continuă a numărului salariaților de la 11,6 mii persoane în 2009 pînă la 9,6 mii persoane în anul 2011, sau cu 17,2 la sută față 5,6 la sută în total pe țară, fapt ce contribuie negativ asupra pieței muncii din raion.

Figura 11. Evoluția numărului scriptic al salariaților, anii 2009-2011, persoane

Sursa: BNS, www.statistica.md

Deși raionul Hîncești deține locul doi din raioanele din zona de Centru privind numărul populației în vîrstă aptă de muncă (80577 persoane), numărul salariaților în anul 2010 a constituit numai 12,0% din numărul populației în vîrstă aptă de muncă ceea ce plasează raionul pe locul 10 din această zonă (din 13 raioane).

Efectele negative ale crizei economico-financiare, cu represiuni directe asupra tuturor ramurilor economiei naționale, inclusiv și a raionului, au condus evident și la lichidarea numărului de locuri de muncă existente, precum și la micșorarea numărului de locuri de muncă noi create, care în consecință au făcut să diminueze numărul populației ocupate și creșterea numărului șomerilor în raion.

Tabelul 9. Locuri de muncă noi create, anii 2009-2011

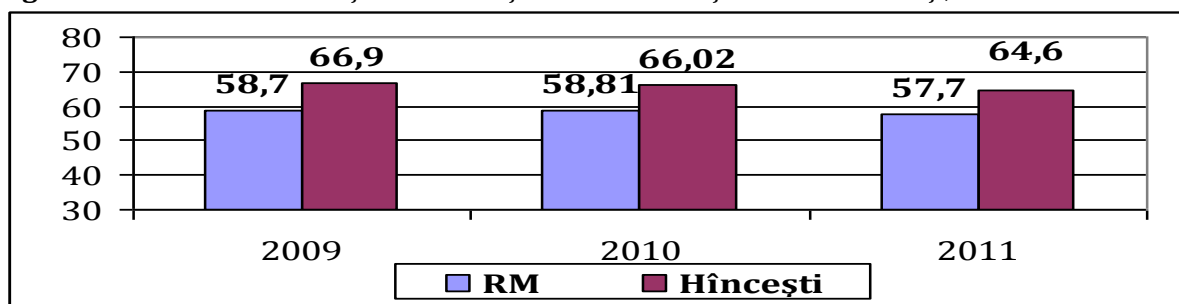
Indicatori	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Locuri de muncă noi create, unități	69950	1232	47755	539	48982	679
Ponderea locurilor de muncă nou create, în % față total pe republică	100	1,76	100	1,13	100	1,39

Sursa: www.statistica.md

Analiza indicilor reflectați în tabelul de mai sus ne demonstrează că în raionul Hîncești, la fel ca și în întreaga țară, a scăzut numărul locuri de muncă noi create. Astfel, dacă în anul 2009 în raion au fost create 1232 asemenea locuri, apoi în anul 2011 au fost create doar 679 locuri, s-au cu 45 p.p. mai puțin, valorile acestui indicator la nivel raional este în descreștere cu 15 p.p. față de media pe țară.

Întreprinderile mici și mijlocii joacă un rol important în asigurarea cu locuri de muncă, reducerea șomajului și a sărăciei. În raionul Hîncești ponderea salariaților antrenați la IMM în anul 2011 s-a redus cu 1,4 p.p. față de anul 2010. În același timp, ponderea salariaților antrenați la IMM în raion este cu 6,9 p.p. mai mare față de media pe țară.

Figura 12. Ponderea salariaților antrenați la ÎMM în % față de total salariați, anii 2009-2011

Sursa: BNS, www.statistica.md

Situația economică din raion a contribuit la acordarea concediilor forțate, micșorarea zilei de lucru, etc., precum și majorarea datoriilor la remunerarea muncii a salariaților. S-a majorat de 1,3 ori indicatorul ce caracterizează mișcarea naturală a salariaților (angațați/eliberați) raionului Hîncești. Astfel, dacă în anul 2009 **numărul de zile-om în concedii fără plată** a constituit 22,1% față de numărul scriptic al salariaților, apoi în anul 2011 atare indice a crescut pînă la 29,7% (valorile naționale acestui indicator în anul 2011 a constituit de 19,74%). Evoluția numărului de zile-om în concedii fără plată a unui salariat, acordate la inițiativa angajatorului, rămîne la nivel înalt. Totodată, în perioada analizată acesta în raionul Hîncești a fost în descreștere față de anul 2010 (de la 142 pînă la 66,6 zile-om), fiind de 1,4 ori mai mare față de nivelul național.

Tabelul 10. Numărul de zile-om în concedii fără plată la un salariat, anii 2009-2011

Indicatori	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Numărul de zile-om în concedii fără plată la un salariat	54,9	122	47,5	142	47,3	66,6

Sursa: BNS, www.statistica.md

În anul 2011 suma datorată pentru remunerarea muncii în raionul Hîncești a constituit 3766,6 mii lei, ceea ce a fost în creștere cu 8,5% față de anul precedent și a fost cea mai mare dintre raioanele din zona de Centru: 26,7% din suma datoriilor raioanelor din zona Centru.

Tabelul 11. Suma datorată pentru remunerarea muncii, anii 2009-2011

Indicatori	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Suma datorată pentru remunerarea muncii, mii lei	209347,5	6093,5	111552,7	3472,1	100032,2	3766,6
Suma datorată pentru remunerarea muncii, în % ca pondere în suma	100	2,911	100	3,113	100	3,765

totală pe republică						
Suma datorată pentru remunerarea muncii, mii lei la un salariat	0,353	0,525	0,195	0,326	0,179	0,391

Sursa: BNS, www.statistica.md

O dată cu reducerea numărului populației angajate, reducerii numărului de locuri de muncă, ocuparea forței de muncă este una din principalele probleme ce persistă în raion. Dacă în anul 2009 ponderea șomerilor plasați în câmpul muncii a constituit 4,5% din totalul celor adresați, în anul 2011 acest indice a constituit doar 3,36% sau cu 1,14 p.p. mai puține.

Tabelul 12. Evoluția numărului șomerilor adresați și plasați în câmpul muncii, anii 2009-2011

Indicatori	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Numărul șomerilor adresați, persoane	79241	2265	81523	2323	67254	1813
Numărul șomerilor plasați, persoane	17001	102	14681	87	13548	61
Ponderea șomerilor angajați în câmpul muncii, % din totalul șomerilor.	21,45	4,50	18,01	3,74	20,14	3,36

Sursa: BNS, www.statistica.md

Prezența șomajului în raion este cauzată de diverse efecte ce au avut loc pe piața forței de muncă autohtone, cum ar fi: lipsa locurilor de muncă atractive, necorespunderea cererii cu oferta forței de muncă, disponibilizarea personalului, etc. Conform datelor ANOFM în raion permanent sunt înregistrate circa 200 locuri vacante, dintre care circa 20% sunt pentru persoane cu studii superioare și medii de specialitate, la moment sunt solicitați: 15 - medici, agenți de comerț - 6, psiholog, logoped - 2, etc. Din numărul total de locuri de muncă libere ponderea cea mai mare le revine celor de muncitori, necalificate, sunt solicitați 26 - cusători, lăcătuși la reparația automobilelor - 10, hamal - 8, măturători - 6, etc. În același timp, în evidență la agenția pentru ocuparea forței de muncă din Hîncești 36,5% sunt muncitori auxiliari, 17,2% - lucrători din agricultură, 4,8% - tractoriști, 4,5% conducători auto, etc. , din numărul celor înregistrați în căutarea unui loc de muncă. În concluzie putem spune cu fermitate că pe piața muncii a raionului cererea nu corespunde ofertei.

Analiza structurii pe vîrstă a șomerilor demonstrează că, ponderea cea mai mare le revine celor cu vîrsta cuprinsă între 30-49 ani, categoria respectivă înregistrînd 47,8 % din numărul total de șomeri înregistrați în anul 2011, fiind urmați de cei cu vîrsta de 16-24ani (20,%) , etc.

Tabelul 13. Numărul șomerilor înregistrați și plasați în câmpul muncii pe grupe de vârstă și sex, anii 2010-2011, persoane

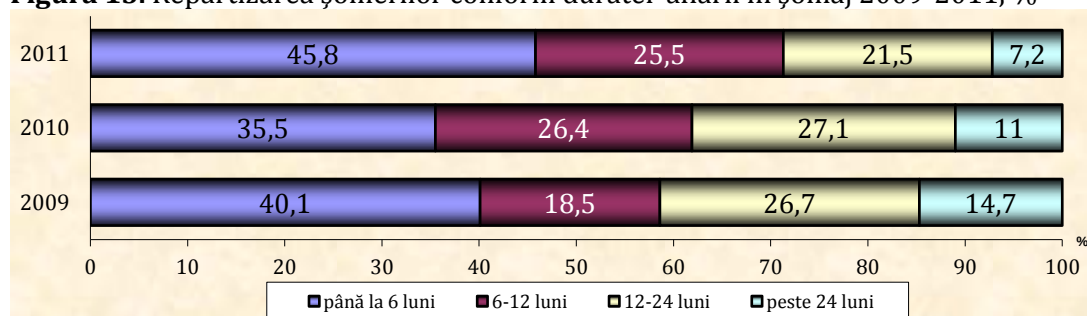
	2010				2011			
	Înregistrați		Plasați		Înregistrați		Plasați	
	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei	Total	Femei
Șomeri-total	2323	1139	87	47	1813	894	61	48
16-24 ani	499	267	40	23	357	171	28	23
25-29 ani	435	225	14	7	326	160	5	5
30-49 ani	1056	493	25	15	866	465	24	17
50-65 ani	333	154	8	2	264	98	4	3

Sursa: BNS, www.statistica.md

Din numărul total de șomeri înregistrați în anul 2011 femeile constituie 49,3%, din care plasate în câmpul muncii au fost -78,7% din totalul celor plasați (68), după categoria de vârstă o pondere mai mare le revine celor plasate cu vârsta cuprinsă între 16-24 ani și constituie 47,9% din numărul celor plasate în câmpul muncii. În pofida faptului că bărbaților le revine un procent mai mare la înregistrare (51,7%), la plasarea în câmpul muncii acestora le revine doar 21,3% din numărul celor angajați pe parcursul anului 2011.

O cotă mare îl revine celor ce sunt în șomaj de pînă la 6 luni (45,8%), în anul 2011 numărul lor fiind în creștere față de anul precedent cu 10,3p.p. (Figura 3). Provoacă îngrijorări și ponderea înaltă a altor două tipuri de șomaj ce se manifestă prin 21,5% și 7,2% - acei care se află în șomaj mai mult de 12 și, respectiv 24 luni și mai mult. Șomajul de lungă durată constituie un factor negativ, deoarece cei ce nu pot găsi un loc de muncă pe o perioadă îndelungată, practic pierd cunoștințele profesionale, pierd statutul social și degradează social, fiind necompetitivi pe piața forței de muncă.

Figura 13. Repartizarea șomerilor conform duratei aflării în șomaj 2009-2011, %

Sursa: BNS, www.statistica.md

Migrația a provocat diminuarea numărului populației raionului și a contribuit la reducerea numărului persoanelor în vârstă aptă de muncă. Fiind nereglementat, atare

fenomen influențează negativ asupra pieței forței de muncă prin reducerea cantității și calității ofertei de muncă, precum și compromite perspectivele unei creșteri economice durabile a raionului. În lipsa oportunităților atractive de angajare, migrația forței de muncă joacă un rol important în evoluțiile pe piața forței de muncă. Această se referă și la fluxurile migraționale interne. Numărul total al persoanelor plecate din raion în anul 2011, demonstrează o scădere față de anul 2010 (Tabel 8). Grupul dominant în migrația internă îl dețin persoanele din localitățile sătești (comune), astfel, cota lor în anul 2011 constituie 89% din numărul total al migranților interni, fiind în creștere cu 9 p.p. față de anul 2010. Numărul bărbaților, în perioada respectivă, plecați din or. Hîncești a fost în diminuare - 65 față de 127 în anul precedent, s-au cu 51,1%, pe cînd cei din localitățile sătești au fost în creștere cu 14,4% față de anul precedent.

Tabelul 14. Repartiția migranților interni determinați de schimbarea domiciliului, după sexe și localități, anii 2010-2011, persoane

	2010			2011		
	HÎNCEȘTI, Total	Din care: or.HÎNCEȘTI	sate (comune)	HÎNCEȘTI, Total	Din care: or.HÎNCEȘTI	Sate (comune)
Numărul de sosiri, total	1090	300	790	992	187	805
inclusiv:						
Masculin	417	124	293	373	78	297
Feminin	673	176	497	619	111	508
Numărul de plecări, total	1427	285	1142	1411	154	1257
inclusiv:						
Masculin	570	127	443	572	65	507
Feminin	857	158	699	839	89	750
Spor migratoriu	- 337	15	- 352	- 419	33	- 452
inclusiv:						
Masculin	- 153	- 3	- 150	- 199	11	- 210
Feminin	- 184	18	- 202	- 220	22	- 242

Sursa: BNS, www.statistica.md

O situație similară a fost înregistrată și la femei: în anul 2011 a scăzut numărul celor plecate din or. Hîncești cu 43,7% față de anul 2010, totodată, crescînd cu 7,3% numărul celor din localitățile sătești. Concomitent, numărul celor sosiți în raion în anul 2011 a fost cu 29,7% mai mic față de cei plecați. În anul 2011 în raion au sosit cu 9,0% mai puține persoane față de anul precedent. Astfel spus, sporul migratoriu intern în anul 2011 a fost de - 419 persoane, iar în 2010 - 337 persoane.

Ponderea cea mai mare de migranți interni le revine celor stabiliți cu traiul în localitățile rurale în vîrstă aptă de muncă (Tabel 9). Ponderea cea mai însemnată din rîndul celor plecați în anul 2011 o dețineau persoanele cu vîrsta cuprinsă între 20-49 ani (50,3%), dintre care 46,8% sunt din localitățile rurale și 8,6% din localitățile urbane (conform

datelor BNS). Din numărul total (1411) al celor plecați, 734 persoane sau 74,0% s-au reîntors în localitățile rurale și 258 persoane, sau 26,0% în localitățile urbane.

Tabelul 15. Repartiția migranților interni determinați de schimbarea domiciliului după sexe, grupe de vîrstă și tipuri de localitate, anul 2011, persoane

Grupa de vîrstă	Numărul de plecări/sosiri, persoane					
	Din localitățile urbane plecări/sosiri			Din localitățile rurale		
	Total	în localitățile urbane	în localitățile rurale	Total	în localitățile urbane	în localitățile rurale
Numărul total din care:	154/187	70/56	84/131	1257/805	530/202	727/603
Sub vîrsta aptă de muncă (0-15 ani)	-	-	-	-	-	-
În vîrsta aptă de muncă (femei 16-56 ani, bărbați 16-61 ani)	142/175	66/51	76/124	1158 / 732	493 / 185	665 / 547
Peste vîrsta aptă de muncă (femei 57+ ani, bărbați 62+ ani)	12/12	4/5	8/7	98/72	37/17	61/55

Sursa: BNS, www.statistica.md

Un factor nu mai puțin important este și faptul că 767 persoane, sau 53,7% din numărul celor plecați din raion (1427persoane) în anul 2010, sunt migranți interni ce și-au schimbat domiciliul în mun. Chișinău, pe cînd în anul 2011 acest număr a diminuat cu 339 persoane și a constituit 30,3% din numărul celor plecați din raion (1411 persoane). Ponderea femeilor implicate în procesul emigrărilor interne în scop de muncă în anul 2011 a constituit 60,5%, față de 39,5% la bărbați, practic același nivel a fost înregistrat și în anul 2010.

Tabelul 16. Repartiția migranților interni determinați de schimbarea domiciliului în mun. Chișinău după sexe și profil teritorial, anii 2010-2011, persoane

Denumirea localităților	Numărul de sosiri			Numărul de plecări		
	Ambele sexe	Masculin	Femenin	Ambele sexe	Masculin	Femenin
2011						
Chișinău - Hîncești	428	169	259	160	75	85
2010						
Chișinău - Hîncești	767	320	447	14	12	2

Sursa: BNS, www.statistica.md

În scopul extinderii gradului de ocupare a populației și diminuare a șomajului, agenția raională pentru ocuparea forței de muncă promovează unele măsuri active, inclusiv antrenarea unor categorii de șomeri la lucrările publice remunerate, organizate de către

autoritățile administrației publice locale, precum și instruirea profesională a șomerilor. Analizând evoluția șomerilor încadrați la lucrări publice, se observă tendința de descreștere a acestora: în anul 2011 atare indicator a fost de 2,4 ori mai puțin decât în anul 2010 și de 2 ori mai puțin față de 2009. Asemenea lucrări reprezintă o oportunitate deosebită pentru încadrarea temporară a șomerilor.

Tabelul 17. Indicatori privind măsurile active de stimulare a ocupării forței de muncă , anii 2009-2011

Indicatori	2009		2010		2011	
	RM	Hîncești	RM	Hîncești	RM	Hîncești
Numărul șomerilor antrenați la lucrări publice, persoane	2478	49	1817	61	1707	24
Numărul șomerilor instruiți profesional, persoane	4453	100	2380	57	2235	60

Sursa: BNS, www.statistica.md

Formarea profesională a șomerilor este una din măsurile active gratuite, pe piața forței de muncă, care orientează șomerii spre domenii ce sunt solicitate recent pe piața muncii. În anul 2011 de către agenția din Hîncești (www.anofm.md) au fost înmatriculați la cursurile de formare profesională 60 șomeri, ce constituie cca 3,3% din numărul celor înregistrați la agenție, indicele fiind înregistrat la nivelul mediu pe republică.

1.3.2.2. Principalele probleme ale domeniului pieții muncii

CAUZE	EFECTE	PROBLEMA PRINCIPALĂ
1.1. Se menține tendința de diminuare a șomerilor angajați în câmpul muncii (cu 0,4 p.p. față de 2010)	1. Migrația	Deformarea pieței forței de muncă.
1.2. S-a majorat de 1,3 ori indicatorul ce caracterizează mișcarea naturală a salariaților (angajați/elibarați)		
1.3. S-a majorat cu 119,9% față de 2010 suma datorată pentru remunerarea muncii. Suma datorată pentru remunerarea muncii este de 3,8 ori mai mare decât media pe RM, precum și cea mai mare dintre raioanele din zona de Centru.		

2.1. S-a micșorat numărul locurilor de muncă noi create, valorile acestui indicator la nivel raional este în descreștere cu 15 p.p. față de media pe țară.	2. Șomajul	
2.2. S-a micșorat esențial ponderea șomerilor plasați în câmpul muncii. În raion indicatorul este în descreștere și în anul 2011 s-a redus față de anul 2009 cu 40 la sută.		
3.1. Lichidarea locurilor de muncă: numărul locurilor de muncă s-a redus în anul 2011 de 11,2 ori față de anul 2009 și de 1,4 ori față de 2010.	3. Diminuarea numărului salariaților	
3.2. În anul 2011 s-a redus cu 1,4 p.p. față de 2010 ponderea salariaților antrenați la IMM. S-a redus în perioada respectivă numărul salariaților cu 18%.		

1.3.2.3. Analiza SWOT piața muncii

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Existența potențialului uman (resurselor umane) necesar pentru dezvoltarea socio-economică a raionului	Capacități reduse de realizare a indicatorilor de performanță a Planului de acțiuni al ANOFM în promovarea politicilor pe piața forței de muncă (plasarea în câmpul muncii a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, instruirea profesională a acestora, antrenarea la lucrări publice, încadrarea absolvenților, etc.)
	Capacitatea redusă de atragere a investițiilor pentru crearea locurilor noi de muncă (ÎMM)
	Existența datoriei pentru remunerarea muncii a salariaților.
	Lipsa forței de muncă calificată, ca rezultat al deficienței sistemul educațional, migrației.
	Necorespunderea cererii și ofertei pe piața muncii
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Corelarea politicilor în domeniul ocupării forței de muncă cu alte politici din domeniul socio-economic.	Grad redus de încredere a cetățenilor în serviciile acordate de către agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă.

	Extinderea numărului de persoane aflate în căutarea unui loc de muncă (șomeri).
	Creșterea numărului persoanelor ce vor pleca în căutarea unui loc de muncă peste hotarele țării (migranți).
	Cadrul legislativ imperfect în domeniul ocupării forței de muncă.

1.3.2.4. *Recomandări piața muncii*

În rezultatul efectuării analizei compartimentului, se impune formularea unui șir de recomandări de ameliorare a situației existente în domeniu, ce ar putea duce la soluționarea problemelor cu care se confruntă raionul, cum ar fi:

1. Asigurarea unui mecanism viabil de atragere a investițiilor publice și private, interne și externe în raion, necesare pentru crearea unor locuri de muncă mai atractive, precum și pentru diversificarea structurii ocupaționale, în scopul asigurării unei utilizări mai eficiente a potențialului uman de la sate, precum și reducerii din intensitate a exodului forței de muncă care prevede:
 - perfecționarea continuă a cadrului instituțional-legislativ în vederea protejării investițiilor private atât interne cât și externe;
 - elaborarea unor planuri de dezvoltare durabilă a localităților care să se înscrie armonios în prevederile Programului de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”. Planurile strategice necesită să se axeze, în primul rând, pe reabilitarea și dezvoltarea continuă a infrastructurii sociale a localităților, în special, pe construcția drumurilor, asigurarea cu apă potabilă, gazificare, construcția unor obiecte de menire socială și culturală etc. Or, o infrastructură dezvoltată reprezintă prima premisă de atragere a investițiilor în localitate, atât de necesare pentru crearea noilor locuri de muncă;
 - organizarea cât mai frecventă a unor seminare sau ateliere de instruire în vederea creșterii capacității reprezentanților autorităților publice locale în ceea ce privește mecanismul de colaborare cu potențialii finanțatori ai proiectelor de infrastructură socială din localitate (elaborarea proiectelor sociale, a cererilor de granturi, gestionarea cât mai eficientă a resurselor financiare proprii);
2. Încurajarea și susținerea persoanelor din localitățile rurale care doresc să inițieze o afacere care prevede:
 - acordarea unor facilități, prin scutirea de la plata impozitului pe venit pentru primul an de activitate sau prin reducerea plății de arendă, pentru persoanele care și-au inițiat propria afacere și au creat noi locuri de muncă;

- crearea unui climat favorabil de dezvoltare a serviciilor, care ar permite ameliorarea situației forței de muncă din comune, sate;
 - depunerea unor eforturi mai consistente în ceea ce privește reanimarea meșteșugurilor populare specifice raionului Hîncești, ceea ce ar face posibil încadrarea în câmpul muncii a unei anumite părți din populația aptă de muncă din localitatea respectivă.
3. Activizarea colaborării autorităților publice locale cu agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă din Hîncești. Aceasta prevede:
- crearea unui mecanism mai eficient de colaborare între autoritățile publice locale și agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă din raion, în special, în ceea ce ține de utilizarea cât mai eficientă a serviciilor prestate de agenție pentru necesitățile localităților din raion, precum:
 - a. promovarea imaginii din partea autorității publice locale a agenției teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, în scopul creșterii credibilității populației din raion în această instituție, responsabilă de rezolvarea problemelor din domeniul ocupării forței de muncă;
 - b. acordarea serviciilor de mediere a muncii pentru persoanele din raion, ceea ce ar asigura apariția unor noi oportunități de încadrare în câmpul muncii a forței de muncă disponibile;
 - c. implicarea agențiilor teritoriale pentru ocuparea forței de muncă și a autorităților publice locale în vederea elaborării și coordonării unui program ce ar asigura instruirea în domeniul afacerilor a persoanelor care doresc să inițieze o afacere.
 - d. elaborarea unui mecanism viabil în ceea ce privește colaborarea dintre autoritățile publice locale și agenția teritorială pentru ocuparea forței de muncă privind organizarea lucrărilor publice, orientate spre acoperirea necesităților localităților rurale, finanțate din fondul de șomaj și bugetele locale;
 - e. acordarea unor facilități suplimentare persoanelor tinere care, după însușirea unei meserii sau profesiuni, revin în raion, sate, comune, pentru a-și desfășura activitatea, în special pentru acele profesiuni sau meserii.

1.4. INFRASTRUCTURA

1.4.1. RESURSALE NATURALE ALE RAIONULUI HÎNCEȘTI

Pământurile agricole, suprafețele acvatice și pădurile constituie principalele resurse naturale ale raionului Hîncești. Fiind plasat în zona geografică de Centru a Republicii Moldova, raionul Hîncești ocupă o suprafață de 147,2 mii ha sau 4,4, la sută din suprafața totală a republicii.

Ca consecință directă a plasării geografice în partea de Sud-Est a continentului European condițiile climaterice ale raionului Hîncești pot fi apreciate ca temperat-continentale, cu temperaturi medii anuale a aerului la nivel de 8,9–11,2⁰ C și cu precipitațiile medii anuale 699-960 mm. Alături de cele sus-menționate constatăm că viteza medie anuală a vântului pe teritoriul raionului Hîncești, conform datelor statistice multianuale, constituie 1,9-3,2 m/s, iar durata medie anuală a luminii solare 2200-2300 ore.

Reieșind din condițiile climaterice favorabile și bogăția naturală destul de înaltă a solurilor, majoritatea covârșitoare care constă din cernoziomuri, raionul Hîncești dispune de un potențial agricol bine dezvoltat, utilizarea raională și eficientă a căruia poate să asigure venituri considerabile și nivelul decent de trai al populației.

Suprafața totală a terenurilor agricole ale raionului Hîncești constituie 70,9 mii ha, din care pământul arabil ocupă 54,0 mii ha sau 76,2 la sută. Structura mai detaliată a pământului agricol este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 18. Structura suprafețelor agricole ale raionului Hîncești.

Destinația terenurilor agricole	a. 2012	
	ha	%
Pământul arabil	54002,49	76,2
Plantații multianuale, total	13072,00	18,4
inclusiv: - livezi	3529,79	5,6
- vița de vie	9119,45	12,8
Fânețe	188,00	0,3
Pășuni	438,02	0,62
Pârloagă, vegetație forestieră etc.	3243,91	4,6
Total terenuri agricole	70944,42	100

Sursa: cu suportul IEFS

După formele de proprietate ponderea considerabilă a terenurilor agricole – 70,2 mii ha sau 99,0 la sută o constituie terenurile, aflate în proprietatea privată a agricultorilor. Restul suprafețelor agricole – 0,74 mii ha se află în proprietatea publică a statului (5,71 ha) și proprietatea publică a unităților administrativ teritoriale (703,78 ha).

În sectorul privat al agriculturii 31,1 mii ha de terenuri agricole sunt prelucrate în cadrul gospodăriilor țărănești (de fermieri). Analiza arată că din suprafața totală a terenurilor agricole, prelucrate în cadrul acestor gospodării, 24,5 mii ha sau 78,8 la sută sunt terenurile prelucrate în cadrul gospodăriilor țărănești mici, cu suprafața de la 1,0 ha până la 5,0 ha. Totodată, aproape 3,8 mii ha sunt utilizate în cadrul gospodăriilor țărănești care dispun de suprafețele agricole mai mici decât 1,0 ha. Restul suprafețelor agricole – 2,8 mii ha sunt utilizate în cadrul gospodăriilor țărănești de dimensiuni 5,0 – 50,0 ha (2,33 mii ha) și mai mult de 50,0 ha (0,50 mii ha).

Segmentul corporativ de producție agricolă în raionul Hâncești este prezentat de către: cooperativele agricole de producție (5,8 mii ha); societățile pe acțiuni agricole (0,6 mii ha); societățile cu răspundere limitată (15,7 mii ha). Suprafața intravilană a satelor și orașelor raionului Hâncești constituie 12,1 mii ha. Suprafața plasării obiectelor industriale este egală cu 1236,4 ha.

Alături de pământuri agricole raionul Hâncești dispune de suprafețe forestiere considerabile, prezentate atât sub formă de fâșii forestiere (0,92 mii ha), cât și plantații forestiere ca atare (39,2 mii ha). În total ponderea suprafețelor forestiere constituie 26,6 la sută din suprafața totală a raionului. De menționat că, în proprietatea privată astăzi se află numai 5,7 ha de terenurile silvice.

Suprafețele acvatică în raionul Hâncești ocupă 2,4 mii ha din care suprafața iazurilor constituie 1,1 mii ha, inclusiv 179,4 ha – proprietate privată.

De menționat, că o mare parte a suprafețelor agricole și forestiere se află în rezerva unităților de administrare publică locală. La începutul a.2012 în fondul de rezervă a UAT au fost acumulate 20,7 mii ha dintre care 183,18 ha – terenurile de dezvoltare socială a satelor și comunelor (5%), terenurile de uz comun – 16,9 mii ha și restul 3,7 mii ha – terenuri de rezervă cu alte destinații.

Dat fiind faptul că majoritatea suprafețelor agricole și, îndeosebi, a celor forestiere se află pe pante (pante terasate) o mare parte a cărora este supusă proceselor erozionale, aprecierile topografice și cele cadastrale constată nivelul accelerat de degradare a solurilor. În total pe teritoriul raionului Hâncești 453,0 ha sunt ocupate cu mlaștini; 1082 ha sunt supuse proceselor de alunecare și 312 ha sunt ocupate cu râpi.

După aprecieri cadastrale actualizate ponderea terenurilor agricole erodate în raionul Hâncești constituie 44,1 la sută (41,0 mii ha), dintre care aproape 50,0 la sută (20,1 mii ha) sunt slab degradate, 32,3 la sută (13,2 mii ha) sunt moderat degradate și restul 17,7 la sută (7,6 mii ha) sunt puternic degradate.

În consecință, nota medie ponderată de bonitate a terenurilor agricole din raionul Hâncești constituie numai 58 de baluri sau cu 5 baluri mai puțin decât media de bonitate a solurilor pentru Republica Moldova [1].

Alături de valoare naturală a pământului ca factorul principal de producție agricolă, piscicolă și forestieră teritoriul raionului Hâncești este înzestrat cu mai multe zăcămintele naturale, inclusiv: nisip; lut; amestecuri de nisip și prundiș, piatră brută pentru construcții capitale, apă minerală etc. De menționat că, în prezent aceste resurse naturale sunt insuficient utilizate de către agenții economici, iar o mare parte practic nu se utilizează deloc. Se are în vedere în primul rând zăcămintele naturale din preajma or. Hâncești, constituite din argilă și argilă nisipoasă cu volumul total mai mult de un milion de metri cubi, care în prezent nu este exploatat deși calitatea argilei este de ordin „bună” și „foarte bună” pentru producția diferitelor genuri de marfă, inclusiv – cărămidă, gresie, alte feluri de marfă din ceramică.

Totodată, în stare de funcționare se află zăcămintele de piatră brută din Cărpineni cu volumul total de piatră la nivel de 78,3 mii m³, calitatea mărfii extrase fiind la nivel de M 35-50. Se extrage, de asemenea, amestecul de nisip și prundiș din s. Voinescu cu volumul investigat total de aproape 100 mii m³. În aprecierea specialiștilor Agenției Geologie și Resurse Minerale pe teritoriul raionului Hâncești pot fi descoperite și alte resurse naturale, însă pentru investigațiile respective necesită alocate sume considerabile de bani.

1.4.1.1. Analiza SWOT resursele naturale

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Amplasarea geografică favorabilă a raionului Hâncești constituie o caracteristică pozitivă a potențialului de producție. Fiind o unitate administrativ-teritorială de frontieră și, totodată, aflându-se în nemijlocită apropiere de capitala țării cu toate elemente de infrastructură și de piață, raionul Hâncești este facilitat în mai multe privințe fie ca furnizor de materie primă, fie în calitate de furnizor al produselor industriale, fabricate pe teritoriul raionului, sau a diverselor genuri de servicii etc. • Mai mult de un sfert din teritoriul raionului este ocupat cu păduri și fâșii forestiere, fapt ce servește drept bază atractivă pentru turism, dezvoltarea industriei de prelucrare a lemnului, asigurarea populației raionului cu surse proprii, economic și fizic accesibile de energie alternativă etc. • Existența în cadrul raionului a diferitor resurse naturale	• Cu excepția pământului arabil restul suprafețelor agricole, forestiere și acvatică încă n-au trecut prin proces de privatizare, rămân în proprietatea statului, sunt lipsite de investiții și se utilizează ineficient. • Pământurile arabile (inclusiv livezi și viță de vie), fiind privatizate la prima etapă de reformare a sectorului agrar, sunt excesiv parcelarizate, gospodăriile respective nu produc marfă pentru vânzare la piață, ultimele fiind orientate preponderent pentru autoconsum în cadrul familiilor țărănești. • Specificul fondului funciar al raionului Hâncești îl constituie faptul că terenurile agricole sunt esențial erodate, drept consecință putem constata că nivelul de bonitate a solului din raionul dat este mai jos decât media pe republică (58 de baluri contra 63 ca bonitate medie la nivel național). • Înzestrarea tehnică și tehnologică a agriculturii, silviculturii și pescuitului în r-l Hâncești este scăzută, ceea ce provoacă o productivitate la fel de joasă a lucrătorilor din domeniile de activitate economică, salariul mic al producătorilor și lipsa surselor de investiții.
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• dat fiind plasarea geografică favorabilă și prezența suprafețelor agricole extinse în cadrul raionului Hâncești pot fi inițiate mai multe afaceri agricole și agroindustriale (cu ciclul închis) competitive, bazate pe tehnologii moderne, structura argumentată a culturilor agricole și managementul modern;	• nivel actual destul de scăzut al investițiilor în toate sectoarele (agrar și industrial) potențial existente de producere a mărfurilor agroindustriale, prezența datoriilor și lipsa capacităților manageriale moderne; • dificultăți privind adaptarea proceselor de producție a mărfurilor agro-industriale la condițiile și cerințele UE

• existența suprafețelor agricole în proprietatea statului care pot fi supuse procesului de privatizare; • potențialul mare al industriei extractive și o tendință în creștere a acestui sector. • Prin faptul că relieful raionului este constituit din dealuri și văi, pe teritoriu sunt natural formate mai multe zone specifice de microclimat, favorabile pentru cultivarea soiurilor deosebite (după calități de proveniență) ale strugurilor de masă și/sau pentru producerea vinului. Atare calități specifice de resurse naturale irepetabile n-ar trebui să fie ignorate în procesul selectării direcțiilor celor mai eficiente de activitate și de dezvoltare economică a raionului.	(ca partener comercial principal al producătorilor autohtoni).
---	---

1.4.2. INFRASTRUCTURA DE TRANSPORT

Rețeaua rutieră a raionului Hâncești este reprezentată de 352,2 km de drumuri publice, dintre care 138,7 km, sunt de importanță națională, și 213,5 km de importanță locală. Atare situație a rămas neschimbată pe parcursul ultimilor ani. Lungimea drumurilor auto este de 1664,5 km, dintre care doar 355,4 km dispun de acoperire rigidă. Alte 13 localități din raion nu au drumuri de acces cu acoperire rigidă a drumurilor publice. Raionul Hâncești, dispune de 6 rute locale, având la dispoziție 10 unități de transport. Populația beneficiază în același timp și de serviciul de taxi, oferite de 100 automobile. Per total, numărul de autobuze și microbuze în anul 2011 constituie 81 unități, comparativ cu anul precedent - majorare cu 2,5%.

Tabelul 18. Infrastructura drumurilor

Rețeaua drumurilor din raionul Hincesti				
Drumuri publice – total km	drumuri naționale	din acestea, cu îmbrăcăminte rigidă	drumuri locale	din acestea, cu îmbrăcăminte rigidă
352.2	138.7	138.7	213.5	207.1

Sursa: cu suportul IEFS

Poziția geografică oferă un avantaj comparativ prin amplasarea pe traseul coridorului rutier E581 și E577 cu legături către spațiul Uniunii Europene și către Marea Neagră. Orașul Hâncești este situat la o depărtare de 36 km de Chișinău, spre sud-vest, în lunca râului Cogâlnic, fiind traversat de importante căi de acces spre România și Ucraina (E 581: Mărășești – Tecuci – Albița – Leușeni – Chișinău – Odessa; E 577: Poltava – Kirovograd – Chișinău – Giurgiulești - Galați), precum și de nivel național (R3 – Chișinău – Hâncești – Basarabeasca și R34 Hâncești – Leova – Cantemir), ceea ce îi asigură o bună accesibilitate rutieră și mobilitate către piețele internaționale.

Totodată, orașul este amplasat la distanța de 44 km de vama Leușeni, aflată la frontieră cu România, 35 km de stația de cale ferată Chișinău, 50 km de Aeroportul Internațional Chișinău, 160 km până la Aeroportul Mărculești și 172 km până la Portul Liber Internațional „Giurgiulești”. Aproximarea de cel mai dezvoltat centru economic al țării (Chișinău) este una destul de avantajoasă, subliniind în același timp necesitatea și importanța creării unui climat investițional competitiv.

Starea drumurilor în raion merita o atenție deosebită, în special drumurile ce fac legătura cu APL de rangul 2 și 3, necesită reparații capitale și construcții noi. Asociația primarilor atenționează că din cauza stării nesatisfăcătoare a drumurilor din raion, atractivitatea și frecvența vizitelor și tranzitării raionului este destul de joasă, în afară de traseul Leușeni – Hâncești – Chișinău până se va repara drumul internațional Leușeni

– Poltava. În prezent, avem circa 10 localități care pe timpul nefavorabil nu au legătură cu centrul raional din motivul drumurilor impracticabile. Bugetele reduse ale primăriilor nu permit reparația capitală a drumurilor ce traversează satul.

Raionul nu dispune de alte tipuri de rețele de transport în afară de transportul auto. În anul 2011 cu autobuze și microbuze, care efectuează transporturi regulate de călători pe traseele de folosință generală, au fost transportați 760,6 mii călători, comparativ cu anul 2010 s-a majorat numărul de pasageri transportați cu 7,6%. Parcursul pasagerilor cu autobuze și microbuze în anul 2011 a totalizat 44272,8 mii pasageri-km sau cu 6,6% mai mult față de anul 2010.

În contextul acțiunilor întreprinse de către autorități de a optimiza procesul educațional în raion, problema infrastructurii terestre devine din ce în ce mai acută. Nu există drumuri și căi de acces potrivite pentru liceele ce în urma optimizării primesc elevi din localitățile alăturate. De exemplu liceul din Sărata Galbenă.

Astfel, problema infrastructurii terestre reprezintă o constrângere în calea mobilității persoanelor, bunurilor și a serviciilor, astfel poate fi catalogată ca o constrângere și în calea dezvoltării raionului. Esențial este de a înțelege că mijloacele financiare disponibile la nivelul raionului nu vor permite modernizarea drumurilor în timp util.

1.4.3. REȚEAUA DE FURNIZARE A APEI POTABILE ȘI CANALIZARE

În raionul Hâncești doar 12,5% din totalul locuitorilor au acces la apeduct. Infrastructura de furnizare a apei este constituită din 73 km de rețele de distribuție. Doar orașul Hâncești dispune de un sistem de canalizare.

Astfel, în raion se simte lipsa apei potabile de calitate și în cantități suficiente, precum și lipsa sistemelor de apeduct și canalizare în mai multe localități ale raionului. Astfel, totalul rețelilor de apeduct constituie 102,5 km, din care funcționează 58,3 km (56,8 %). Rețeaua de canalizare este de 24 km.

Populația raionului folosește apă potabilă din 4189 fântâni, majoritatea cazurilor calitatea apei din fântâni nu corespunde indicilor chimici și biologici. În majoritatea satelor lipsește pașaportizarea fântânilor, în care să fie indicate componentele chimice și biologice ale apei. Din cele 162 de sonde arteziene funcționează doar 54 (33 %). Mai mult de atât, aceste surse de apă scad și seacă de la an la an. De exemplu, în ultimii ani s-a constatat o scădere a numărului de fântâni cu peste 100 de unități.

Asigurarea cu apă și canalizare – cea mai mare problemă depistată la acest capitol este lipsa apei potabile și lipsa sistemului de canalizare. În raionul Hâncești există apeducte în jur de 45 % din localitățile raionului, iar sisteme de canalizare există doar în orașul Hâncești și acoperă aprox. 40 % din teritoriul orașului.

1.4.4. REȚEAUA DE DISTRIBUIRE A GAZELOR NATURALE ȘI ALIMENTARE CU ENERGIE TERMICĂ

Din totalul de 63 de localități doar 21 sunt conectate la rețeaua de gaz, ceea ce reprezintă 33%. Numărul gospodăriilor ce beneficiază de accesul la rețeaua de distribuție a gazelor este și mai scăzut înregistrând 17% din totalul gospodăriilor din raionul Hâncești. Restul localităților utilizează gazul lichefiat, accesul la care este destul de liber.

Dezvoltarea sectorului este în mare parte dependentă de Programul Național de gazificare al Republicii Moldova și de Programul Național „Satul Moldovenesc”. Orașul Hâncești este gazificat în proporție de 99%, inclusiv toate instituțiile publice. Asigurarea acestui serviciu este realizat de către Î.M. "Rotalin Gaz Trading" S.R.L filiala Nr.1 din Hâncești - companie elvețiană.

Implementarea proiectelor de gazificare în raion este incompletă, deoarece din 63 de localități, în ultimii ani, doar 5 au fost gazificate (Buțeni, Bozieni, Pârlădeni, Mereșeni și Hâncești). În perioada următoare este preconizată finalizarea gazificării a încă 3 localități (Stolniceni, Bobeica, Ciuciuleni). Conform estimărilor pentru gazificarea integrală a raionului sânt necesare mijloace financiare suplimentare în sumă de 314782 mii lei.

La nivelul raionului nu există centrale termice centralizate de încălzire. Instituțiile publice și cele de învățământ se alimentează cu energie termică din cazangeriile proprii. Alimentația populației cu gaze naturale se face prin butelii, iar încălzirea în perioadele reci se face în special cu cărbune și lemne.

Raionul Hâncești este asigurat cu energie electrică de la Rețelele Electrice de Distribuție Centru, proprietate a companiei spaniole „Union Fenosa” și, în prezent nu are probleme ce ar conduce la întreruperea alimentației cu energie electrică a instituțiilor publice și private, agențiilor economice și gospodăriilor casnice. Din 2003 până în prezent au fost construite circa 70 km de linii de tensiune înaltă și joasă și 8 puncte de transformare.

Oricum, rețeaua de furnizare a energiei electrice este învechită și necesită modernizări pentru a spori calitatea serviciilor acordate, dar și a reduce pierderile din rețea. Actualmente necesită reparate 130 km de linii de tensiune joasă, 40 km de linii de tensiune înaltă și 80 puncte de transformare. Furnizorul de energie electrică este Societatea pe Acțiuni Î.C.S. “RED Union Fenosa”, ce livrează energia electrică la tariful de 133 bani/kWh fără TVA.

Deși, întreg teritoriul raionului este conectat la rețelele electrice, calitatea serviciilor energetice prestate nu este la nivel, iar în condiții climaterice nefavorabile sânt foarte frecvente deconectările. De asemenea sunt frecvente căderile de tensiune în rețea, ceea ce duce la deteriorarea tehnicii electro-casnice și industriale .

Străzile din satele raionului nu sînt iluminate. Cauza este bugetul redus al primăriilor. Sînt iluminate doar stațiile de alimentare și întreprinderile private.

O altă problemă constituie modul de soluționare a contestațiilor și litigiilor cu furnizorul de energie electrică. La moment, toate sunt disputate în cadrul sediului raional, ceea ce prezintă incomodități pentru consumatorii finali.

1.4.5. PRINCIPALELE PROBLEME

Infrastructura de transport

- Starea drumurilor în raion este dezastruoasă, 59% din drumurile publice au acoperire rigidă, starea căreia degradează continuu;
- Raionul nu dispune de alte tipuri de rețele de transport în afară de transportul auto;
- Nu există drumuri și căi de acces adecvate spre centrele educaționale ale raionului;
- Bugetele reduse ale primăriilor nu permit reparația capitală a drumurilor ce traversează localitatea.

Rețeaua de furnizare a apei potabile și canalizare

- Insuficiența aprovizionării cu apă și canalizare;
- Rețele de canalizare și aprovizionare cu apă vechi și uzate, ce sporesc pierderile din rețea;
- Inexistența unui catalog al fântânilor, în care să fie indicată compoziția și calitatea apei;
- Populația raionului nu folosește metode de filtrare a apei (filtre de apă);
- Canalizare insuficientă chiar și în centrul raional;

Gaze naturale și energie termică

- Accesul limitat la rețeaua de gazificare. Costuri exagerate ale lucrărilor de gazificare.
- Majoritatea gospodăriilor folosesc gazul lichefiat, iar pentru încălzirea locuințelor sunt folosite lemnele și cărbunii. Toate acestea prezintă costuri adiționale pentru consumatorii finali.
- Rețeaua de energie electrică existentă necesită modernizări. Există pierderi mari în rețea, deconectări frecvente și căderea tensiunii în rețea. Nu există o modalitate funcțională și operativă de a rezolva problemele existente (inclusiv plângerile) cu furnizorul de energie electrică.

1.4.6. ANALIZA SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Cea mai extinsă rețea de drumuri din zona Centru și a șasea în Republică.	Infrastructura locală de drumuri prost întreținută
Accesul facil la trasee internaționale și portul Giurgiulești.	Nu are acces la calea ferată decât la o distanță de 36 km la Chișinău
Apropierea de România și Chișinău	Lipsa stațiilor de purificare a apei. Apa potabilă de calitate nu este îndeajuns, sistemele de apeduct și canalizare în mai multe localități ale raionului lipsesc
	Infrastructura de gaze naturale nu este suficientă
Există acoperire pe întreg raionul a rețelei de energie electrică	Infrastructura de livrare a energiei electrice este învechită
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Posibilitatea de a atrage fonduri pentru infrastructură din bugetele rezervate privind politica energetică și cea a mediului	Mobilitatea redusă a bunurilor
În baza colaborărilor anterioare, posibilitatea identificării instituțiilor financiare internaționale, care ar putea susține proiectele de infrastructură	Infrastructura de transport slab dezvoltată în accesul piețelor din țară și CSI
Posibilitatea de extindere a infrastructurii existente sau în construcție în localitățile din apropiere.	Lipsa accesului la cale ferată
	Lipsa apei potabile calitative, prezintă un pericol pentru siguranța locuitorilor
	Riscul unui management defectuos ce ar frâna administrarea și realizarea proiectelor de infrastructură.

1.4.7. RECOMANDĂRI

Recomandări privind infrastructura de transport

Identificarea altor surse financiare pentru reparația drumurilor poate fi efectuată doar printr-un dialog direct și corect cu instituțiile abilitate ale statului.

În paralel este necesar de a face o listă ce vizează reabilitarea drumurilor. Propunem două abordări posibile pentru atare priorități.

1. Prioritatea privind derivarea din potențialul economic al localităților. Astfel, o serie de indicatori – cifra de afaceri a entităților înregistrate, numărul de contribuabili (persoane fizice și/sau juridice), numărul plătitorilor de TVA/accize, intensitatea schimburilor între diferite localități, existența traseurilor turistice, economiile asociate cu existența căilor adecvate de acces și alte criterii relevante, ar permite selectarea porțiunilor de drum cele mai importante pentru raionul Hîncești.
2. Cea de a doua posibilitate de priorizat poate fi făcută după criterii și indicatori sociali, de exemplu numărul de locuitori, accesul spre instituțiile cu caracter educațional clasificate după numărul de elevi/copii, accesul spre instituții medicale și curative și alți indicatori relevanți.

Pentru o transparență și o corectitudine propunem ca aceste liste cu obiecte prioritare pentru infrastructură să fie avizate și de alte instituții abilitate. Oricum, în final, găsirea de argumente și fundamentarea necesităților ar trebui să fie responsabilitatea primarilor. Astfel, abilitatea conducătorilor de a argumenta și de a apăra necesitățile locale ar trebui să fie esențială în dezvoltarea infrastructurii raionului.

Recomandări rețeaua de furnizare a apei potabile si canalizare

Considerăm că îmbunătățirea sistemului de apă și canalizare poate fi efectuat și cu resurse proprii, dar cu ajutorul organismelor internaționale – BERD, Banca Mondială, etc. Cel mai important pentru a readuce sistemele menționate la autosuficiență deplină este ajustarea tarifelor către consumatorii finali. Altă soluție decât un tarif ce ar permite companiilor din sector pentru a se dezvolta singure nu există.

În același timp, companiile de apă vor trebui să întreprindă un set de măsuri în vederea restructurării și diminuării costurilor (pentru durabilitatea tehnică, operațională și financiară) și în paralel se va efectua reabilitarea facilităților existente de aprovizionare cu apă și canalizare.

Reparația și modernizarea rețelei de apeduct, astfel încât să fie posibilă conectarea de noi consumatori și din localitățile învecinate. În acest sens, propunem selectarea unor localități, unde ar fi posibilă regionalizarea/extinderea ariei de deservire către localitățile învecinate astfel încât să cuprindă un număr cât mai mare al populației. Beneficiul unei atare abordări este că raionul ar putea contribui/ajuta companiile să investească în localitățile mai mici, care altfel nu ar fi incluse în alte programe de canalizare.

În localitățile unde nu este fiabilă o atare abordare necesită evaluată posibilitatea de a crea/reabilita fântânile arteziene. În același context este necesar de a crea un catalog al resurselor de apă potabilă calitativă pentru a înțelege și raționaliza posibilitățile raionului.

Obiectele de infrastructură socială (școli, grădinițe, spitale, etc.) trebuie conectate la rețelele de apă potabilă și la cele de canalizare. În afară de cele menționate, există posibilitatea de canalizare cu ajutorul gropilor de canalizare, special amenajate. Costurile pentru astfel de soluții ar putea fi mai mici pentru unele localități, dar implică cheltuieli de transport a deșeurilor către stațiile de epurare.

O altă recomandare ar fi introducerea acordurilor de deservire, care definesc drepturile și obligațiunile (și indicatorii de performanță) localităților și companiilor sale de apă și canalizare. Astfel, monitorizarea și evoluția acestui sector ar fi mai ușor de administrat.

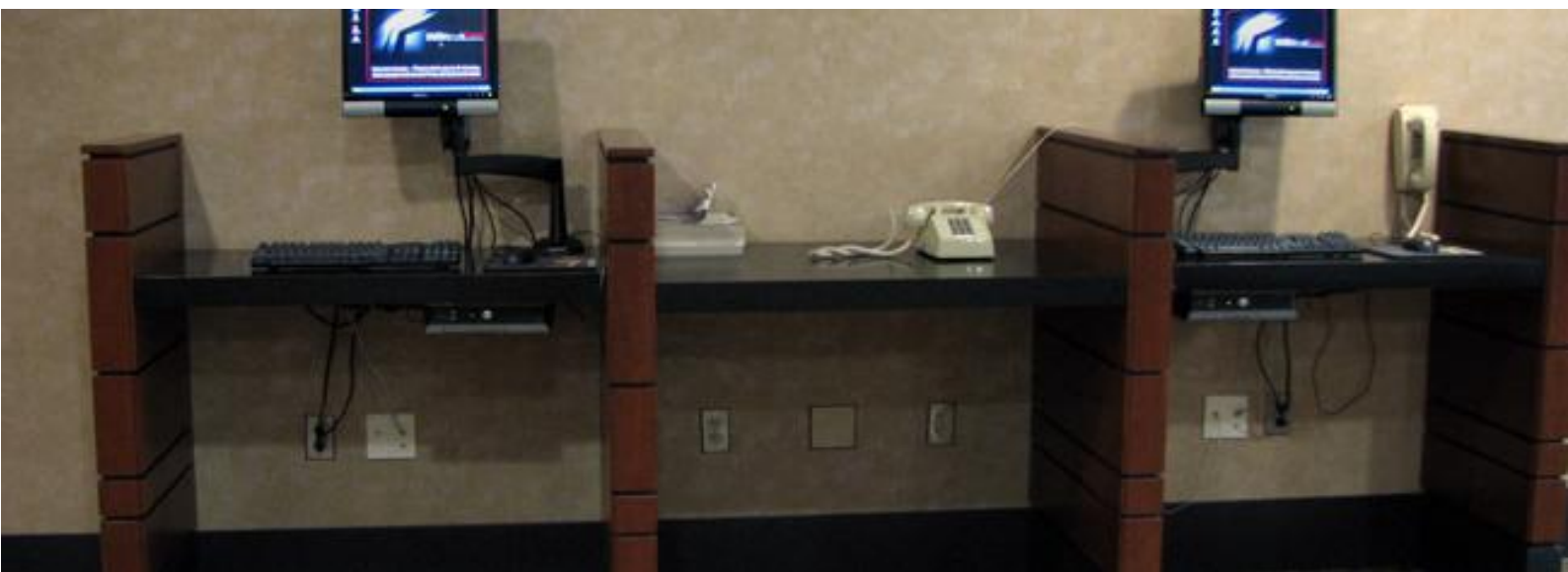
Recomandări gaze naturale și energie termică

În satele amplasate de-a lungul rețelei Mereșeni – Cărpineni – Leușeni – Cotu-Morii, urmează a fi încurajată crearea de asociații a consumatorilor de gaze, astfel să fie efectuată în paralel construcția traseelor principale și conectarea consumatorilor din comune.

Considerăm oportună preocuparea ATP Hâncești de a elabora o strategie de lungă durată a dezvoltării sectorului energetic în raion. Credem că atare inițiativă necesită aliniată cu tendințele și eforturile politicii energetice la nivelul Republicii Moldova. Și anume, este necesară eficientizarea consumului de energie, în primul rând prin termoizolarea edificiilor instituțiilor publice. În paralel, surse alternative de energie electrică ar trebui căutate. O soluție viabilă în acest sens este producția de brichete, ce ar permite sporirea atât a capacităților de producție, cât și diversificarea surselor de energie consumate.

O abordare vizionară a strategiei energetice la nivel de raion, axată pe surse de energie regenerabile (de exemplu morile eoliene) și protecția mediului, ar putea contribui la dezvoltarea unui centru industrial modern cu industriei și servicii conexe, și, în același timp, ar stimula eforturile conducerii raionului de a crea o zonă eco-turistică atractivă și

cunoscută în regiune. Aceste eforturi trebuie ulterior susținute prin elaborarea unor studii de fezabilitate corespunzătoare.

1.5. SERVIZI PUBLICE

1.5.1. ILUMINATUL PUBLIC

Alimentarea cu energie electrică în localitățile raionului Hîncești se efectuează prin rețelele de distribuție care aparțin companiei Rețelele electrice „Centru”, întreprindere cu capital străin al companiei Union Fenosa și a Întreprinderii de stat „Rețelele Electrice de Distribuție Nord”.

Pe teritoriul raionului sunt amplasate 5 stații de transformare de 110/10-6 kW, 8 stații cu puterea de 35 kW, iar cea mai mare stație se află în Hîncești – 110/35/10-6 kW. Aceste stații sunt asigurate de linii electrice aeriene de 110 kW și, respectiv 35 kW. La moment numai șapte sate au iluminare stradală.

1.5.1.1. Principalele probleme

Principalele probleme, precum și cauzele acestora sunt prezentate în tabel.

Tabelul 19. Principalele probleme în domeniul iluminatului public

PROBLEME	CAUZE
Lipsa iluminării publice pe străzile și căile de acces spre blocurile locative	Insuficiența în efectuarea lucrărilor de deservire și întreținere a rețelelor electrice de iluminat pe tot teritoriul (străzi, căi de acces, zone de odihnă, etc.) UAT Hîncești.
	Insuficiența resurselor financiare în raion

1.5.1.2. Analiza SWOT iluminatul public

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Efectuarea lucrărilor de reconstrucție a sistemului de iluminat din UAT Hîncești	Lipsa resurselor energetice proprii și dependența de importuri
Rețea dezvoltată de stații și linii electrice	Calitatea proastă a firelor electrice
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Dezvoltarea sectorului energiilor alternative	Dependența față de importul de energie electrică
Conectarea la sistemul energetic european	Deconectarea frecventă a electricității sub influența condițiilor climaterice

1.5.1.3. *Recomandări*

Propunem următoarele recomandări, inclusiv unele măsuri:

- Gestionarea eficientă a sistemului de iluminare a străzilor necesită o estimare reală a posibilităților bugetului local;
- Verificarea și controlul rețelelor electrice existente; reparația sectoarelor cu rețele electrice de iluminare stradală defectate;
- Instalarea noilor felinare în zona de odihnă a Căminului de cultură; montarea becurilor la toate felinarele;
- Extinderea lucrărilor de iluminare de la străzile centrale spre străzile secundare.

1.5.2. ORDINEA PUBLICĂ

Pe teritoriul raionului Hîncești sunt formate și activează 38 posturi de poliție, 2 sectoare de poliție și o secție de poliție, avînd în aria deservită o populație de 119400 persoane. La moment, în toate primăriile raionului Hîncești, activează 112 detașamente ale gărzii populare cu 569 membri.

1.5.2.1. Recomandări

Sunt propuse spre examinare următoarele recomandări:

- realizarea demersurilor suplimentare a posturilor de poliție cu personal în zonele de maxim risc;
- realizarea unor Birouri de poliție rurală în localități, dotate și echipate, cu acces la telefonie fixă și conexiune Internet;
- montarea sistemelor de alarmă la toate instituțiile publice;
- desfășurarea unor activități ,în parteneriat cu școlile și grădinițele din comune și sate, în vederea îmbunătățirii cunoștințelor de circulație rutieră a copiilor de vîrstă preșcolară si școlară.

1.5.3. SALUBRIZAREA PUBLICĂ

În raionul Hîncești infrastructura și managementul deșeurilor menajere este extrem de slab dezvoltată, atât cantitativ, cât și calitativ. Se atestă un nivel înalt de poluare a solurilor, apelor și alte componente mediului cauzat de tradițiile neprietenoase ale mediului și infrastructura slab dezvoltată, dar și de indiferența populației. Pentru regiune e specifică colectarea neseplată a deșeurilor și lipsește serviciul de reciclare a acestor deșeuri.

1.5.3.1. Principalele probleme

- Există foarte puține gunoști autorizate, în rest sunt neautorizate și nici nu se duce evidență la toate gunoștile existente;
- Serviciul de salubritare și colectare a deșeurilor există doar în or. Hîncești. Deșeurile se colectează comun, nu sînt separate și nu există reciclare a deșeurilor.
- Lipsa unui centru de colectare a deșeurilor reciclabile.
- Lipsa utilajului și tehnicii speciale pentru colectarea deșeurilor menajere
- Insuficiența bazei tehnice a serviciilor publice de salubritare existente. Uzură fizică și morală pronunțată a bazei tehnice a serviciilor de salubritare existente. Atare problemă conduce la nivelul scăzut al calității serviciilor de salubritare și randamentului acestuia.
- Situația ecologică nesatisfăcătoare la rampele de depozitare a deșeurilor menajere solide. O parte de deșeuri se depozitează în afara perimetrelor admise, o altă parte se aruncă în ravene, luncile râurilor, pe terenurile agricole și împădurite, fapt ce conduce la apariția unui număr considerabil de gunoști stihionice.

1.5.3.2. Analiza SWOT salubritarea publică

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Salubritarea obiectivelor de menire publică, cum sunt: străzile, piețele, parcurile, etc.	Amenajarea neadecvată a stocurilor de colectare a deșeurilor Majoritatea suprafețelor de colectare a deșeurilor din localități sunt neautorizate

	Infrastructura slab dezvoltată de colectare a deșeurilor
	Serviciul de salubritate publică slab dezvoltat, atât la compartimentul de management cât și cel tehnic
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Diversificarea formelor de organizare și realizare a serviciului de salubritate, atât prin întreprinderi intercomunitare și raionale, cât și prin transmiterea serviciului de salubritate în concesiune	Nivelul înalt al riscului de răspândire a bolilor de ordin igienic
Oportunități de aplicare pentru proiecte de modernizare a serviciului public al raionului	Creșterea nivelului de poluare a componentelor mediului
Posibilități de reciclare și dezvoltare a afacerilor în domeniul reciclării deșeurilor	

1.5.3.3. Recomandări

Propunem următoarele recomandări:

- Elaborarea Regulamentului cu privire la funcționarea serviciilor de colectare a deșeurilor în raionul Hîncești;
- Sortarea și comercializarea deșeurilor pe următoarele componente: Metale – de aluminiu din dozele de bere, oțelul din ambalaje alimentare și sprayuri; Polietilena de înaltă densitate și ambalajele de polietilentereftalat; Sticlele și borcanele; Hârtia din ziare și reviste, cartonul din ambalaje; Mase plastice. Aici se recomandă și realizarea de ghiduri practice privind colectarea selectivă a deșeurilor;
- Efectuarea analizei compoziției morfologice a deșeurilor generate;
- Lichidarea gunoiștilor ilegale prin recultivarea terenurilor și evacuarea deșeurilor în caz de necesitate;
- Organizarea unei campanii de informare a populației despre necesitatea salubrității localității;
- Crearea, modernizarea, concesiunea serviciului de salubritate în teritoriu, precum și organizarea parteneriatelor publice-private;

- Ajustarea sistemului de salubritate la standardele europene, prin intermediul unui parteneriat public-privat, cu atragerea investițiilor din exterior;
- Participarea populației la procesul de luare a deciziilor la nivel local este un factor important în dezvoltarea social-economică a satului;
- Promovarea educației ecologice;
- Dotarea gospodăriilor și întreprinderilor cu urne speciale pentru colectarea deșeurilor;
- Selectarea locurilor de amplasare a platformelor de acumulare a deșeurilor;
- Lichidarea gunoiștilor neautorizate, curățarea și amenajarea izvoarelor.

1.5.4. INFRASTRUCTURA DE PROTECȚIA SOCIALĂ ȘI ASISTENȚĂ MEDICALĂ

1.5.4.1. Protecția socială

Pensionarii și beneficiarii de indemnizații asistenței sociale

Ca și în general pe țară, în raionul Hâncești s-a schițat o tendință clară de creștere a numărului de pensionari. În anii 2009-2011 numărul pensionarilor a crescut de la 22060 persoane până la 22328 persoane, sau cu 1,4 %. În structura numărului pensionarilor predomină pensionarii pentru limita de vârstă. Din numărul total de pensionari pentru limita de vârstă 67,2 % – lucrători ai sectorului agrar, în timp ce lucrătorii sectorului non-agrar constituie 32,8 %. Printre pensionarii pentru limita de vârstă-28,7 % sunt bărbați și 71,3 % – femei (ceea ce corespunde structurii de gen a pensionarilor pentru limita de vârstă în general pe țară).

Numărul pensionarilor de invaliditate a crescut de la 4928 persoane în anul 2009 până la 5010 persoane în anul 2011, adică cu 2,5 %. Ritmurile de creștere a numărului pensionarilor de invaliditate din cauza bolilor obișnuite au fost ceva mai înalte și au 2,7%. Pe fonul creșterii numărului de pensionari pentru limita de vârstă și de invaliditate, numărul beneficiarilor de pensii de urmaș s-a redus de la 1099 persoane în anul 2009 până la 998 persoane în anul 2011 sau cu 10,1 %.

Mărimea medie a pensiilor lunare a crescut de la 562,12 lei în a. 2009 până la 703,34 lei – în anul 2011 sau cu 25,1 %. În anul 2011 mărimea medie a pensiei pentru limita de vârstă a fost de 730,5 lei pe lună. Mărimea medie a pensiei pentru limita de vârstă la femei și la lucrătorii din sectorul agricol este mai mică decât mărimea medie, cu 3,4 % și cu 5,6 % corespunzător. Despre mărimea extrem de mică a pensiei pentru limita de vârstă atestă faptul, că alcătuiește doar 61,7 % din valoarea mărimii minimului de existență a pensionarului. Într-o situație și mai dificilă se află pensionarii, care primesc pensie în mărime minimă – 3770 persoane, sau 23,9 % din numărul total al pensionarilor pentru limita de vârstă. Astfel, fiecare al patrulea pensionar pentru limita de vârstă practic se află la limita de supraviețuire. Într-o situație mai bună se află pensionarii care lucrează, și care, pe lângă pensie, primesc salarii. Însă în raion aceștia sunt nu prea mulți – 5941 pers. (37,7 % din numărul total al pensionarilor pentru limita de vârstă).

Mărimea medie a pensiei de invaliditate a crescut de la 403, 24 lei în anul 2009 până la 483,23 lei – în anul 2011, adică cu 19,8 %, iar mărimea medie a pensiei de urmaș – de la 326,60 lei până la 394,84 lei, adică cu 20,9 %. Ritmurile de creștere a mărimii pensiilor de invaliditate și de urmaș au fost mai mici decât ritmurile de creștere a mărimii pensiilor pentru limita de vârstă. Astfel, invalizii și cei rămași fără capul familiei, se află într-o situație materială mult mai dificilă chiar decât beneficiarii de pensii pentru limita de vârstă.

În raionul Hîncești sistemul indemnizațiilor ajutorului social include diverse plăți, îndreptate spre protecția anumitor persoane și familii, aflate în virtutea unui șir de împrejurări într-o situație financiară precară. Printre aceste plăți un loc important îl ocupă indemnizațiile lunare pentru îngrijirea copiilor, indemnizații de maternitate, compensații nominative, ajutor social. Numărul persoanelor asigurate care primesc indemnizație pentru îngrijirea copiilor până la vârstă de 3 ani a crescut de la 721 persoane în anul 2009 până la 791 persoane în anul 2011, numărul persoanelor ne-asigurate, care primesc indemnizație pentru îngrijirea copiilor până la vârstă de 1,5 ani – de la 1265 persoane până la 1507 persoane. Mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copiilor până la vârstă de 3 ani a crescut de la 351,04 lei până la 560,56 lei (sau de 1,6 ori), iar mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copiilor până la vârstă de 1,5 ani – de la 149,54 lei până la 254,287 lei (sau de 1,7 ori).

În anii 2009-2011 a scăzut numărul beneficiarilor de compensații nominative. Ceea ce este determinat de faptul că compensațiile nominative au început să fie înlocuite de ajutorul social, dreptul la primirea căruia se stabilește nu prin apartenența la o anumită categorie de populație, dar prin verificarea venitului solicitanților. Astfel, ajutorul social se acordă exclusiv familiilor cu venituri mici, ceea ce contribuie la reducerea nivelului lor de sărăcie. De aceea majorarea numărului de beneficiari de ajutor social de la 7430 persoane în anul 2009 până la 18178 persoane – în anul 2011 (de 2,5 ori), fără îndoială, este un factor pozitiv. În această perioadă suma plăților pentru ajutorul social a crescut de la 5948,3 mii lei până la 15268,7 mii lei, sau de 2,6 ori. În anul 2011 s-a redus numărul beneficiarilor de indemnizații de maternitate (comparativ cu anul 2009 – de 2,1 ori). Totodată, mărimea indemnizațiilor de maternitate au crescut de la 2702,75 lei în anul 2009 până la 8387,22 lei – în anul 2011 sau de 3,1 ori. Numărul beneficiarilor de compensații pentru călătoria în transportul urban, suburban și interurban (invalidi de gr. I, invalidi de gr. II, copii-invalidi) a scăzut de 1,1 ori, iar cheltuielile efectuate pentru aceste compensații s-au redus de 1,2 ori.

Tabelul 20. Pensionarii și beneficiarii de asistență socială (la începutul anului)

INDICATORI	Anii		
	2009	2010	2011
Numărul de pensionari total, persoane	22060	22169	22328
<i>dintre care:</i> – pensionarii pentru limită de vârstă, persoane	15790	15904	16042
– pensionarii de invaliditate – total, persoane	4928	4995	5051
<i>inclusiv:</i> pensionari de invaliditate din cauza unei boli obișnuite, persoane	3347	3378	3436
- beneficiarii pensiei de urmaș, persoane	1099	1033	998
Mărimea medie a pensiilor lunar – total, lei	562,12	673,31	703,74

Mărimea medie a pensiei pentru limita de vârstă, lei	587,44	702,85	730,54
Mărimea medie a pensiei de invaliditate, lei	403,24	472,62	483,23
Mărimea medie a pensiei de urmaș, lei	326,60	385,23	394,84
Numărul persoanelor asigurate, care primesc indemnizații pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de 3 ani, persoane	721	770	791
Mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de 3 ani, lei	351,04	378,45	560,56
Numărul persoanelor ne-asigurate, care primesc indemnizații pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de 1,5 ani, persoane	1265	1403	1507
Mărimea indemnizației lunare pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de 1,5 ani, lei	149,54	149,96	254,28
Numărul beneficiarilor de compensații nominative, persoane	7224	6898	6400
Mărimea medie a compensațiilor nominative, lei	115,06	111,99	113,45
Numărul beneficiarilor de ajutor social, persoane	7340	15682	18178
Suma plăților anuale pentru ajutorul social, mii lei	5948,3	12736,1	15268,7
Numărul beneficiarilor de indemnizații de maternitate, persoane	475	502	222
Mărimea indemnizației de maternitate, lei	2702,75	3341,08	8387,22
Numărul beneficiarilor de compensații pentru călătoria în transport, persoane	4052	3860	3805
Cheltuielile anuale efectuate privind compensațiile pentru călătoria în transport, mii lei	1221,5	1160,0	1035,4

Sursa: datele Casei Teritoriale de Asigurări Sociale a raionului Hâncești; Raportul Social Anual, 2009, 2010 și 2011

1.5.4.2. *Infrastructura asistenței sociale*

Sistemul asistenței sociale este predestinată pentru a asigura sprijinirea familiilor și persoanelor ajunse din diverse motive într-o situație vitală dificilă. Formarea infrastructurii de asistență socială s-a efectuat atât din mijloacele bugetare, cât și cu ajutorul granturilor internaționale. Astfel, până în anul 2008 pe teritoriul raionului a acționat numai o singură cantină socială în orașul Hâncești. Ulterior, prin implementarea proiectelor speciale „Pentru părinții noștri”, finanțate de Austria, în satele Mingir, Ciuciuleni și Negrea au fost deschise 3 cantine sociale „Concordia”. De

atare servicii se folosesc persoanele în etate și invalizii, precum și copiii din familii nevoiașe. [<http://descentralizare.gov.md/libview.php?l=ro&idc=249&id=1000>]

În centrul raional Hâncești a fost creat *Centrul de îngrijire la domiciliu pentru persoanele în etate*. Bugetul total al Centrului se ridică la 275 milioane de euro, din care contribuția EU constituie 90 %. Scopurile principale ale Centrului – asigurarea unui mod decent de viață pentru un număr maximal posibil de persoane, evitarea instituționalizării, susținerea relațiilor de familie. Colaboratorii centrului de două ori pe săptămână vizitează persoanele în etate și le ajută în gospodărie, le achită facturile și fac cumpărăturile necesare pentru aceștia. În prezent Centrul este conectat la linia fierbinte la care beneficiarii pot suna în orice oră, dacă au nevoie de ajutor. Serviciul este extins și dus până în localitățile raionului: Bozieni, Dubovca, Buțeni, Fârlădeni, Fundul Galbenei, Logănești, Mereșeni și Sărata Mereșeni.

[http://www.hincesti.md/upload/raionul_hincesti/Prezentare_raionul_Hincesti.pdf]

În octombrie 2010 în raionul Hâncești a fost constituit *Serviciul de asistență socială „Echipa mobilă”*, care este a doua din țară. Acest serviciu a fost constituit în cadrul Secției raionale de asistență socială și protecție a familiei cu sprijinul proiectului efectuat de Keystone Human Services internațional. Serviciul public poate ajuta la diagnosticarea precoce a copiilor cu dezabilități, la prevenirea instituționalizării, ajută la integrarea socială a acestor copii, oferindu-le accesul la servicii de reabilitare de calitate. «Echipa Mobilă» este primul serviciu de susținere socială a 900 de copii și tineri invalizi din raion și contribuie la integrarea lor în societate.

[http://www.curierul.md/index.php?option=com_content&view=article&id=304:la-hinceti-s-a-lansat&catid=1:social].

În raionul Hâncești activează *Centrul de plasament temporar pentru copii „Brândușa”, Centrul Maternal „Pro-Femina”, Centrul de asistență și protecție a familiei și copilului „Credo”*. În general în raion funcționează 9 case de copii de tip familial din cele 10 preconizate. Aici sunt 29 de copii. În satul Cărpineni este creat Centrul de Reintegrare Socială pentru Tineri fără părinți „Amigo”, în satul Lăpușna – Centrul Comunitar pentru Copii și Tineri „Perspectiva”, în satul Cărpineni – Centrul de zi pentru copii și tineri aflați în dificultate.

În prezent infrastructura asistenței sociale din raionul Hâncești este formată din:

- Centre comunitare (s.Sărata Galbenă, s. Lăpușna);
- Centrul Maternal „Pro-Femina” (Hâncești);
- Azil pentru bătrâni (s. Sărata Galbenă);
- Centrul de amplasare a copiilor (s. Cărpineni);
- Centrul de amplasare a copiilor invalizi «Pasărea Albastră»;
- Centrul de amplasare a copiilor invalizi «Brândușa» (Hâncești);
- 8 case de tip familial;
- Serviciul de Îngrijire la domiciliu;

- Serviciul de Asistență Comunitară;
- Serviciul de Asistență Socială „Echipa Mobilă”.

1.5.4.3. Asistența medicală

În ultimii ani, în raionul Hâncești s-a conturat o anumită tendință de îmbunătățire a indicatorilor principali a stării de sănătate a populației. Despre aceasta atestă majorarea speranței de viață a populației și reducerea mortalității. În anul 2011 mortalitatea a constituit 1104,0 persoane, calculată la 100 mii locuitori ai raionului, ceea ce este cu 35,2 % mai mică, decât în anul 2010 (1493,5 persoane). Și, dacă în anul 2010 mortalitatea populației raionului a depășit nivelul mediu pe raioanele țării, atunci în anul 2011 mortalitatea a fost cu 10,1 % mai mică decât media pe raioanele țării (1215,1 persoane).

S-a redus mortalitatea infantilă. Dacă în anul 2010 din 1000 copii născuți-vii au murit 16,8 copii cu vârsta până la 1 an, deja în anul 2011 – 12,4 copii sau cu 35,5 % mai puțin. Totuși mortalitatea infantilă în raionul Hâncești depășea nivelul mediu pe raioanele țării (11,5 copii). Desigur, pozitiv este faptul, că nici în anul 2009, nici în anul 2010, nici în anul 2011 nu a avut loc nici un caz de mortalitate maternă, direct legat de motive obstetrice. (În mediu pe raioanele țării astfel de cazuri calculate la 100 mii copii născuți vii, au fost fixate 19,2 în anul 2009, 45,6 în anul 2010, și 20,3 – în anul 2011).

Tabelul 21. Mortalitatea populației, persoane

INDICATORI	Anii			Informativ: mediu pe raioane țării în anul 2011
	2009	2010	2011	
Mortalitatea (la 100 mii locuitori)	1244,8	1493,5	1104,0	1215,1
Mortalitatea copiilor până la 1 an (la 1000 născuți vii)	16,3	16,8	12,4	11,5
Mortalitatea maternă (la 100 mii născuți vii)	-	-	-	20,3

Sursa: Anuar statistic 2010. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/20100/>];

Anuar statistic 2011. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/2011/anstat2011ms/>]

Prevalența generală a populației raionului calculată la 10 mii locuitori are o slabă tendință de reducere constituind în anul 2011 6347,2 cazuri, față de 6378,2 cazuri – în anul 2010. Reducerea morbidității în raion a avut loc pe fonul creșterii la nivel mediu pe raioanele țării, de la 6114,3 cazuri în anul 2010, până la 6428,5 cazuri – în anul 2011 (o creștere de 5,1 %).

Totodată, în anul 2011 prevalența bolilor endocrine; de nutriție și metabolism; diabet zaharat; bolilor urechii și apofizei mastoide; bolii ischemice a inimii; cardiopatiilor reumatismale cronice; bolilor aparatului digestiv; bolilor pielii și țesutului celular subcutanat; leziunilor traumatiche; otrăvirilor și alte consecințe ale cauzelor externe a

fost mai mare decât nivelul mediu pe raioanele țării. Ca și în mediu pe raioanele țării, în structura prevalenței generale a populației predomină bolile aparatului circulator (1198,1 cazuri la 10 mii locuitori) și bolile aparatului digestiv (1173,9 cazuri), bolile aparatului respirator (1016,9 cazuri).

O anumită neliniște provoacă situația cu prevalența unor boli infecțioase „social determinate”. În pofida unei anumite reduceri a morbidității populației de tuberculoză nivelul ei în anul 2011 (137,9 persoane la 100 mii locuitori) cu 7,9 % depășește mărimea medie pe raioanele țării (127,8 persoană. la 100 mii locuitori). În același timp un fapt extrem de negativ este creșterea ascendentă din an în an a morbidității cu tuberculoză la copiii de până la 18 ani: în anii 2009-2011 aceasta a crescut de la 13,2 persoane până la 28,3 persoane calculate la 100 mii de locuitori, sau de 2,1 ori. Se menține nivelul ridicat, care depășește nivelul mediu pe țară, de mortalitate prin toate formele de tuberculoză.

Tabelul 22. Prevalența generală a populației (la 10 mii locuitori de vârstă respectivă), persoane

INDICATORI	Anii			Informativ: mediu pe raioane țării în anul 2011
	2009	2010	2011	
Prevalența generală a populației - total	6009,9	6378,2	6347,2	6428,5
<i>din care:</i>				
- bolile endocrine, de nutriție și metabolism	224,2	449,8	428,0	358,3
- diabetul zaharat	138,1	165,9	186,2	174,7
- bolile urechii și apofizei mastoide	50,4	72,1	113,4	73,9
- boală ischemică a inimii	331,1	329,5	373,6	256,0
- cardiopatii reumatismale cronice	107,6	78,7	80,8	26,2
- bolile aparatului digestiv	1657,3	1293,6	1173,9	850,3
- bolile pielii și țesutului celular subcutanat	157,1	184,1	174,8	157,1
- leziuni traumatice, otrăviri și alte consecințe ale cauzelor externe	79,5	300,3	291,0	204,4
- bolile aparatului respirator	904,7	983,4	1016,9	1194,3
- bolile aparatului circulator	1111,4	1080,2	1198,1	1292,9

Sursa: Anuar statistic 2010. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/20100/>];

Anuar statistic 2011. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/2011/anstat2011ms/>]

În ceea ce privește prevalența prin narcomanie, aceasta puțin a crescut, constituind în anul 2011 27,9 persoane la 100 mii locuitori, fiind de 2,1 ori mai mică decât nivelul mediu pe raioanele țări și destul de mică, decât în raioanele vecine – Ialoveni (180,0 persoane), Cimișlia (56,9 persoane), Strășeni (41,6 persoane). Totodată, prevalența prin narcomanie în raionul Hâncești este mai mare, decât în raioanele Leova (22,3 persoane), Nisporeni (1,5 persoane).

În anii 2009-2011 prevalența prin alcoolism calculată la 100 mii locuitori s-a redus de la 1059,4 persoane până la 1030,9 persoane. Prevalența prin alcoolism a populației raionului Hâncești este cu 36% mai mică decât nivelul mediu pe țară (1402,1 persoane) și semnificativ mai mică, decât în raioanele vecine: Leova (2510,8 persoane), Nisporeni (1804,4 persoane), Cimișlia (1586,5 persoane), Ialoveni (1156,7 persoane), Ștrășeni (1120,9 persoane). Totuși ponderea femeilor aflate la evidență din numărul total de bolnavi de alcoolism și psihoze alcoolice (21,3 %) este mai înalt, decât în raioanele vecine, și comparativ cu nivel mediu pe raioanele vecine (16,1 %). Dacă în mediu pe raioanele țării printre bolnavii de alcoolism și psihoze alcoolice fiecare a șasea persoană – o femeie, iar în raionul Hâncești – fiecare a cincea.

Modificări pozitive au avut loc în incidența bolilor venerice. În anii 2009-2011 calculată la 100 mii locuitori incidența prin sifilis s-a redus de la 54,5 persoane până la 43,5 persoane. În rezultatul incidenței populației raionului Hâncești prin sifilis nu numai cedează nivelului mediu pe raioanele țării (55,8 persoane), dar și în raioanele vecine: Cimișlia (108,9 persoane), Ialoveni (102,6 persoane), Nisporeni (100,5 persoane), Leova (80,0 persoane), Ștrășeni (45,9 persoane). Incidența prin gonoree s-a redus de la 25,2 persoane până la 11,8 persoane (la 100 mii locuitori). Aceasta este mai mică de 1,9 ori decât nivelul mediu pe raioanele țării (28,3 persoane) și mult mai mică decât în raioanele vecine. O tendință analogică este caracteristică și pentru incidența prin scabie.

Tabelul 23. Prevalența și incidența unor boli infecțioase „social determinate” (la 100 mii locuitori)

Indicatori	Anii			Informativ: mediu pe raioanele țării în anul 2011
	2009	2010	2011	
Prevalența prin tuberculoză, persoane	135,8	159,3	137,9	127,8
<i>inclusiv:</i> - copii până la 18 ani, persoane	13,2	17,1	28,3	20,2
Mortalitatea prin tuberculoză toate formele, persoane	13,8	22,7	13,1	12,4
Prevalența prin narcomanie, persoane	26,0	24,5	27,9	59,6
Incidența prin sifilis, persoane	54,5	50,7	43,5	55,8
Incidența prin gonoree, persoane	25,2	19,6	14,8	28,3
Incidența prin scabie, persoane	53,7	17,2	19,7	57,5
Prevalența prin alcoolism, persoane	1059,4	1120,1	1030,9	1402,1
<i>inclusiv:</i> - prin psihoze alcoolice, persoane	42,3	70,3	32,8	23,2
Ponderea femeilor aflate la evidență din numărul total bolnavi de alcoolism și psihoze alcoolice, %	21,7	21,2	21,3	16,1

Sursa: Anuar statistic 2010. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/20100/>];

Anuar statistic 2011. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/2011/anstat2011ms/>]

Mentținerea sănătății populației raionului Hâncești este asigurată de o rețea de instituții medico-sanitare, care acordă diverse servicii medicale. Conform [<http://www.hincesti.md/index.php?option=mat&id=1>] această rețea este formată din:

- IMSP Spitalul raional Hâncești;
- IMSP Spitalul din s. Cărpineni;
- 1 Centru al medicilor de familie cu sediul în orașul Hâncești,
- 12 Centre de sănătate,
- 26 Oficii ale medicilor de familie cu 12 oficii de sănătate;
- 20 farmacii de stat;
- 20 farmacii private;
- 15 cabinete stomatologice;

Activitatea de staționar. Din punct de vedere teritorial în raion activează un spital de nivel raional *IMSP Spitalul raional Hâncești și IMSP Spitalul Cărpineni*, care din 01 ianuarie 2011 a devenit spital autonom. Numărul total de paturi de spital 540, dintre care 400 paturi de spital în IMSP Spitalul raional Hâncești și 140 de paturi de spital – în spitalul din s. Cărpineni.

Existența unui număr atât de însemnat de paturi de spital a determinat nivelul înalt de asigurare a populației raionului cu paturi de spital. La 10 mii locuitori revin 44,4 paturi de spital. Acesta este cel mai înalt nivel de asigurare cu paturi de spital printre raioanele țării, care depășește nu numai indicele mediu pe raioanele țării (cu 40,9 %), dar, și pe raioanele vecine Leova (cu 25,4 %), Cimișlia – (cu 36,2 %), Nisporeni (cu 48,0 %), Ialoveni (de 3,4 ori), Strășeni (de 2,1 ori).

Nivelul ridicat de asigurare a populației raionului cu paturi de spital a creat premise favorabile pentru spitalizarea persoanelor bolnave. Nivelul de spitalizare a bolnavilor la 100 locuitori a constituit 13,6 persoane, în timp ce în mediu pe raioanele țării – 11,7 persoane, iar în raioanele vecine: Leova – 11,7 persoane, Cimișlia – 11,5 persoane, Nisporeni – 11,4 persoane, Strășeni – 8,5 persoane, Ialoveni – 5,2 persoane. Totodată nivelul de utilizare a paturilor de spital în raion este semnificativ mai redus față de nivelul mediu al indicelui pe raioanele țării. Mai mult ca atât, dacă în mediu pe raioanele țării numărul mediu de zile-paturi utilizat într-un an a crescut de la 277 în anul 2010 până la 287 în anul 2011, atunci în raionul Hâncești – s-a redus de la 249 în anul 2010 până la 241 în anul 2011.

Tabelul 24. Activitatea de staționar

INDICATORI	Anii			Informativ: mediu pe raioanele țării în anul 2011
	2009	2010	2011	
Numărul paturi la 10 mii locuitori, un.	44,0	44,2	44,4	31,5

Nivelul de spitalizare a bolnavilor la 100 locuitori, persoane	12,8	13,1	13,6	11,7
Număr mediu zile-pat utilizat în an	244	249	241	287
Cheltuielile anuale în IMSP spitale – total, mii lei	38110,3	41768,5	37298,3	811538,3
<i>inclusiv:</i> – spitalul raional (or.Hâncești)	38110,3	41768,5	36985,9	–
– spitalul din s.Cărpineni	–	–	312,4	–
Cheltuielile anuale spitale în mediu la un locuitor, lei	320,64	353,23	316,52	309,51

Sursa: Anuar statistic 2010. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/20100/>];

Anuar statistic 2011. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/2011/anstat2011ms/>]

Cheltuielile pentru activitatea spitalelor s-au redus de la 38110,3 mii lei în anul 2009 până la 37298,3 mii lei – în anul 2011, sau cu 2,2 %. Totodată în anul 2011 cheltuielile pentru activitatea spitalului raional Hâncești a constituit 36985,9 mii lei, iar pentru spitalul din s. Cărpineni – 312, 4 mii lei. Calculate la un locuitor, cheltuielile pentru activitatea spitalelor s-au redus de la 320,64 lei în anul 2009 până la 316,52 lei – în anul 2011. Totuși, atare mărime depășește nivelul mediu pe raioanele țării (309,51 lei). În structura cheltuielilor pentru activitatea spitalelor predomină cheltuielile pentru personalul medical (în anul 2011 – 56,4 %), din care remunerarea muncii a constituit 44,9 % și contribuțiile privind asigurarea socială și medicală obligatorii – 11,5 %. A doua poziție în structură ocupă cheltuielile pentru medicamente și materialele pentru pansament (15,1 %), a treia – cheltuielile pentru energia electrică, gaz, energia termică, apă și canalizare (8,8 %). În același timp ponderea cheltuielilor pentru serviciile comunale din an în an crește.

Sectorul spitalicesc al raionului dispune de bază tehnică-materială perimată. Spitalele au nevoie stringentă de reparație, fiind mai vechi de 50 sau 100 ani. Clădirile vechi, precum și cele care au nevoie de reparații nu permit de a oferi servicii de înaltă calitate și creează riscuri pentru securitatea pacienților spitalizați. Echipamentele medicale, au un grad ridicat de uzură fizică, și în majoritate sunt perimare. Ultimele echipamente cumpărate datează din anul 2000, în timp ce pașapoartele tehnice garantează funcționarea normală a echipamentului medical nu mai mult de 8 ani. Ca urmare, echipamentele medicale, în special în secțiile de terapie intensivă, chirurgie și endoscopie sunt foarte vechi, cauzând frecvente defectări. Posibilitatea reparării este extrem de limitată, deoarece companiile-producătoare și-au retras din producție aceste tipuri de echipamente. Lipsa echipamentului necesar influențează efectuarea oportună a investigării și diagnosticării bolii, ceea ce determină creșterea costului tratamentelor.

Asistența medicală primară (AMP). AMP este cea mai eficientă, din punctul de vedere al costurilor, formă de îngrijire medicală, care a avut cea mai mare influență asupra indicatorilor de sănătate. Pe parcursul anul 2011 în instituțiile de asistență medicală de ambulator au fost efectuate 529720 vizite, ceea ce este cu 31,3 % mai puțin decât în anul 2010. În rezultat numărul mediu de vizite într-un an la un locuitor, care locuiește în

sectorul deservit a constituit 4,3 unități (față de 5,7 un. în anul 2010). Dacă în anul 2010 acest indice a fost mai mare, decât nivelul mediu pe raioanele țării, atunci în anul 2011 – mai mic. Deosebit de semnificativă a fost reducerea numărului de vizite la medicii de familie. În anul 2011 numărul de vizite la medicul de familie a constituit 232793, ceea ce cu 80,3 % este mai puțin, decât în anul 2010. În rezultat numărul de vizite la medicul de familie într-un an la un locuitor, care locuiește în raionul deservit a constituit 1,9 un. (față de 3,4 un. în anul 2010). Conform acestui indicator s-a schițat o rămânere în urmă semnificativă de la nivelul mediu pe raioanele țării (2,6 un. în anul 2011).

Cauza principală unei atare situații nefavorabile o constituie accesul scăzut al populației rurale la serviciile medicale primare. În 18 localități (29 % din numărul total al satelor din raion) lipsesc medici de familie și în aceste localități se deplasează medici de familie din oraș. Instituțiile AMP dispun de o bază tehnico-materială slab dezvoltată. Sunt gazificate și dispun de apeduct doar 5 edificii medicale, în rest – încălzirea se efectuează prin sobe (în 34 localități), sau încălzire autonomă – 7 localități.

Tabelul 25. Asistența medicală primară

INDICATORI	Anii			Informativ: mediu pe raioanele țării în anul 2011
	2009	2010	2011	
Vizite în instituțiile de asistență medicală de ambulator – total, unități	454219	695756	529720	12746243
Număr mediu vizite în an la 1 locuitor, care locuiește în raionul deservit, unități	3,7	5,7	4,3	4,9
Număr mediu vizite la medic de familie în an la 1 locuitor, care locuiește în raionul deservit, unități	1,5	3,4	1,9	2,6
Cheltuielile anuale în CMF, mii lei	24777,2	31199,2	28060,5	800115,7
Cheltuielile anuale în CMF la 1 locuitor, lei	208,46	262,49	238,12	224,73
Cheltuielile anuale în CSP, mii lei	3405,7	3448,0	3518,9	86841,1
Cheltuielile anuale în CSP la 1 locuitor, lei	28,65	29,16	29,87	33,12

Sursa: Anuar statistic 2010. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/20100/>];
Anuar statistic 2011. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/2011/anstat2011ms/>]

Cheltuielile anuale pentru funcționarea CMF au crescut de la 24777,2 mii lei în anul 2009 până la 28060,5 mii lei – în anul 2011, sau cu 13,2 %, fapt ce a determinat creșterea cheltuielilor Serviciului medicilor de familie (calculate la un locuitor al raionului) de la 208,46 lei în anul 2009 până la 238,12 lei – în anul 2011. Această depășire depășește nivelul mediu pe raioanele țării (224,73 lei). Cheltuielile anuale pentru funcționarea CSP au crescut de la 3405,7 mii lei în anul 2009 până la 3518,9 mii lei – în anul 2011, sau cu 3,3 %. Calculată la un locuitor această mărime cedează nivelului mediu pe raioanele țării (332,12 lei).

Asistența medicală de urgență (AMU). Populației raionului Hâncești i se acordă asistența medicală de urgență în regim non-stop de către 7 echipe dislocate în: 2 echipe în or. Hâncești și câte o echipă în satele Cărpineni, Bujor, Ciuciuleni, Nemțeni, Bobeica. Populația deservită este de 106,5 mii locuitori, dintre care 14,5 mii – populație urbană și 92,0 mii – populație rurală; 79,9 mii – populație matură și 26,6 mii copii.

Din cele 7 echipe de urgență, 4 echipe au fost completate cu medici, 1 echipă – parțial numai în orele nocturne și zilele de odihnă, echipele de la PAMU Nemțeni și PAMU Ciuciuleni sînt numai cu felceri. În serviciu activează 13 medici; pe parcursul anul 2011 a părăsit serviciul din proprie dorință 1 medic și s-a angajat 1 medic după rezidențiat în medicina de urgență. Echipe specializate pe parcursul anul 2011 nu au activat.

În anul 2011 asistență medicală de urgență a fost acordată 33023 persoane, inclusiv 4481 persoane în orașe și 28542 – în localitățile rurale. Pentru 45 % de pacienți AMU a fost acordată de către echipa generală (de medici) și 55 % – de către echipa de felceri. Numărul mediu de solicitări la o echipă de AMU în 24 de ore a constituit 12,2 un. (în anul 2010 – 12,8 un.), mai puțin decât în mediu pe stația zonală „Centru” (12,6 un.).

Cadrele medicale. Numărul total de medici în raion a crescut de la 164 persoane în anul 2009 până la 167 persoane – în anul 2011. Calculat la 10 mii locuitori gradul de asigurare a populației cu medici a constituit 13,7 persoane (în anul 2009 – 13,4 persoane). Conform indicelui menționat raionul Hâncești rămâne în urmă, nu numai de la nivelul mediu pe raioanele țării (16,3 persoane), dar și de la unele raioane vecine (Ialoveni, Strășeni) și, în același timp depășește raioanele Leova, Cimișlia, Nisporeni.

Tabelul 26. Cadrele medicale

INDICATORI	Anii			Informativ: mediu pe raioanele țării în anul 2011
	2009	2010	2011	
Numărul total de medici, persoane	164	158	167	4276
Gradul de asigurare a populației cu medici, persoane la 10 mii locuitori	13,4	12,9	13,7	16,3
Numărul total de, persoane	350	359	345	9760
Gradul de asigurare a populației cu asistență medicală, persoane la 10 mii locuitori	28,5	29,4	28,4	37,3
Pondere medicilor, care au categorii de calificare superioară, %	35,4	38,6	39,5	49,1
Pondere personalului medical mediu cu categorii de calificare superioară, %	44,9	48,6	53,5	60,0

Sursa: Anuar statistic 2010. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/20100/>];

Anuar statistic 2011. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova [Accesat 05.11.2012. Disponibil: <http://www.ms.gov.md/public/info/analiza/statistics/2011/anstat2011ms/>]

Numărul asistenței medicale s-a redus de la 350 persoane, în anul 2009 până la 345 persoane – în anul 2011. Calculat la 10 mii locuitori gradul de asigurare a populației cu asistență medicală a constituit 28,4 persoane (în anul 2009 – 28,5 persoane). În această sferă raionul Hâncești rămâne în urmă atât de la nivelul mediu pe raioane (37,3 persoane), cât și de la raioanele vecine: Cimișlia (34,3 persoane), Leova (32,3 persoane) Nisporeni (32,7 persoane). În raionul Hâncești există un decalaj între numărul medicilor și numărul asistenței medicale: la 1 medic revine 2,07 asistente medicale, în timp ce în mediu pe raioanele țării – 3,07. La fel e de menționat ponderea redusă a medicilor și a personalului medical mediu cu categoria superioară de calificare. În anul 2011 atare categorie o aveau numai 39,5 % de medici și 53,5 % – personal medical, în timp ce în medie pe raioanele țării – 49,1 % și 60,0 % corespunzător.

1.5.4.4. *Principalele probleme ale domeniului social*

CAUZE	PROBLEMA
• Mărimile mici ale pensiilor și plăților sociale • Accesul scăzut al beneficiarilor de pensii și plăți sociale pe piața muncii	Sărăcia beneficiarilor de pensii și plăți sociale
• Finanțarea insuficientă a sistemului de asistență socială • Profesiunile, ce țin de prestarea serviciilor sociale, nu sunt prestigioase, volumul mic al mărimii remunerării muncii lucrătorilor sociali • Numărul semnificativ al asistenților sociali fără studii speciale	Nivelul scăzut și calitatea inadecvată și a serviciilor sociale prestate populației nevoiașe
• Lipsa serviciilor speciale pentru unele categorii de populație cu anumite necesități • Integrarea slabă a persoanelor cu capacități limitate în viața socială a raionului	Izolarea socială a persoanelor cu capacități limitate
• Migrația legală și nelegală a părinților în căutarea unui loc de muncă, în rezultatul căreia copiii rămân fără supraveghere • Predominarea formelor instituționale de susținere a copiilor, aflați în situații precare	Protecția insuficientă a copiilor, aflați în situații precare

Sursa: Elaborat cu suportul IEFS

1.5.4.5. Principalele probleme ale domeniului medical

CAUZE	EFECTE
• Un grad mai scăzut, decât în mediu pe raioanele țării, de asigurare a populației cu medici și asistente medicale • O repartizare inegală a personalului medical în profil „oraș-sat” • O situație mai dificilă, decât în mediu pe raioanele țării, legate de activitatea serviciului medicilor de familie. O rămânere serioasă în urmă în această sferă a satului de oraș • Un raport nefavorabil între numărul medicilor și numărul de asistente medicale • O pondere redusă, decât pe raioanele țării, a medicilor și a personalului medical de calificare înaltă	Asigurare nesatisfăcătoare a populației, mai ales satești, cu cadre medicale
Eficiența insuficientă a utilizării infrastructurii de spital	Cheltuieli mari la prestarea serviciilor de spital, necorespunderea calității acestora cheltuielilor privind întreținerea infrastructurii de spital
Baza tehnico-materială perimată a instituțiilor medicale. Asigurarea nesatisfăcătoare cu apeduct, încălzire cu ajutorul gazelor naturale. O lipsă acută de echipament medical modern	Imposibilitatea utilizării metodelor înalt tehnologice moderne de tratare a bolnavilor
Nivelul scăzut de cultură sanitaro-medicală a populației, îndeosebi cele rurale	• O atitudine inadecvată a oamenilor față de propria sănătate. • O adresare târzie a bolnavilor după asistență medicală
Nivelul scăzut al remunerării munci, mai ales al asistentelor medicale	Nivelul scăzut și calitatea inadecvată a serviciilor medicale prestate populației

Sursa: Elaborat cu suportul IEFS

1.5.4.6. Analiza SWOT domeniul social

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Existența sistemului de protecție socială, care efectuează plățile sociale stabilite de stat unor categorii corespunzătoare de populație din raion	Lipsa serviciilor speciale pentru unele categorii de populație cu anumite necesități

Orientarea structurilor de asistență socială spre standardele internaționale din sfera protecției sociale a diferitor categorii de populație a raionului	O acoperire insuficientă cu ajutor social și cu unele servicii sociale a familiilor și persoanelor, care au dreptul să le primească Mărimile mici ale pensiilor și indemnizațiilor de protecție socială, care sunt semnificativ mai mici decât mărimea valorică a minimului de existență. Aceasta determină căderea beneficiarilor de atare plăți sociale în stare de sărăcie
Prezența în raion a Serviciului asistenței sociale comunitare, a cărui obiectiv este acordarea asistenței sociale persoanelor, aflate în situații dificile	Integrarea slabă a persoanelor cu capacități limitate în viața socială a raionului Respectarea insuficientă a drepturilor și nivelul scăzut de asigurare a protecției copiilor, care se află în situații dificile
Implementarea unui nou tip de plăți – ajutorul social, care are un caracter strict nominativ și contribuie la reducerea nivelului de sărăcie a familiilor sărace din raion.	Un număr însemnat de asistenți sociali fără studii speciale Profesiunile legate de prestarea serviciilor sociale nu sunt prestigioase, volumul mic al mărimii remunerării muncii lucrătorilor sociali O finanțare insuficientă a sistemului de asistență socială
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Existența bazei normativ-legislativă a protecției sociale, elaborate, ținând cont de standardele internaționale	Tendențele demografice negative, ce țin de îmbătrânirea populației și creșterea în consecință a numărului de pensionari, pe de o parte, și reducerea numărului populației în vârstă aptă de muncă – pe de altă parte
Extinderea listei țărilor, care au încheiat cu Republica Moldova acorduri bilaterale în sfera asigurărilor sociale. Atare acorduri permit migranților de muncă să se folosească de pensiile lucrate peste hotare la întoarcerea la locul permanent de trai în raion	Majorarea de mai departe a dimensiunilor economiei tenebre, reducerea sectorului formal al ocupării și, în consecință, reducerea numărului contribuabililor de plăți de asigurare
Elaborarea unor noi politici sociale, îndreptate spre consolidarea adresării nominative a acordării asistenței sociale	Creșterea dimensiunii migrației părinților în căutarea unui loc de muncă, și, în consecință, o creștere a numărului de copii fără supraveghere părintească
Colaborarea cu organizațiile umanitare naționale și internaționale în vederea acordării asistenței sociale invalizilor, familiilor cu mulți copii, altor categorii de populație cu necesități, din raion.	Instabilitatea dezvoltării economice a țării, nu permite direcționarea resurselor financiare necesare spre asistența socială a populației.

1.5.4.7. Analiza SWOT domeniul medical

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Asigurarea accesului populației la serviciile medicale prin implementarea sistemului de asigurări medicale obligatorii	Grad redus de asigurare a populației cu medici și cu asistente medicale. O repartizare inegală a personalului medical în profil "oraș-sat"
Cel mai mare grad printre raioanele țării de asigurare a populației cu paturi de spital	Un raport nefavorabil între numărul medicilor și numărul de asistente medicale
O prevalență generală mai scăzut decât în mediu pe raioanele țării, a populației și incidența unor boli infecțioase "social determinate"	Baza tehnico-materială perimată a instituțiilor medicale. Asigurarea precară cu apeduct, încălzire cu ajutorul gazului natural. Insuficiența acută a utilajului medical modern.
	Activitatea serviciului medicilor de familie. O rămânere serioasă în urmă în această sferă a satului față de oraș. O utilizare inefficientă a infrastructurii spitalicești.
	Un nivel redus de cultură medico-sanitară a populației, mai ales satești
Creșterea numărului de medici și asistente medicale de calificare înaltă	Un nivel scăzut de remunerare a muncii, în special a asistentelor medicale
	O mai scăzută, decât în mediu pe raioanele țării, ponderea medicilor și a personalului mediu medical de calificare înaltă. O răspândire minimă despre aceștia în populația rurală
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Atenția crescândă a organelor administrației publice centrale și locale ale raionului față de problemele sănătății populației	Păstrarea decalajului semnificativ între calitatea serviciilor medicale prestate populației urbane și rurale
	Nedezvoltarea infrastructurii de transport, care condiționează o accesibilitate redusă a populației rurale la instituțiile medicale
Utilizarea proiectelor investiționale, finanțate de organizațiile internaționale, pentru modernizarea infrastructurii medicale a raionului	Raza mare de deservire medicală a populației rurale
	Îmbătrânirea lucrătorilor medicali, lipsa specialiștilor tineri, în special în localitățile rurale
Efectuarea politicii de descentralizare a administrației publice, transferarea la nivel local (raional) rezolvarea problemelor de sănătate a populației și a resurselor financiare și materiale corespunzătoare	Motivarea insuficientă a lucrătorilor medicali în vederea ridicării calificării sale
	Sistemul inefficient de remunerare și stimulare a muncii precum și cu condițiile nesatisfăcătoare de muncă, determină plecarea personalului medical din sistemul

	de ocrotire a sănătății
Majorarea acoperirii cu asigurare medicală obligatorie a populației raionului	Migrația lucrătorilor medicali calificați peste hotare
	Instabilitatea economică și limitările ce țin de finanțarea sistemului ocrotirii sănătății din mijloacele bugetului de stat

1.5.4.8. *Recomandări domeniul social*

Dintre recomandările care se propun a fi luate în considerare de către echipa de experți, menționăm:

- Consolidarea activității organelor administrației publice a raionului pentru atragerea fondurilor extrabugetare în vederea finanțării sferei de asistență socială a populației raionului;
- Extinderea colaborării cu organizațiile naționale și internaționale umanitare;
- Elaborarea regulamentului activității lucrătorilor sociali;
- Prevederea majorării finanțării din buget a instituțiilor în vederea pregătirii și ridicării calificației asistenților sociali;
- Majorarea acoperirii cu ajutor social și unele servicii sociale printr-o mai mare informare a familiilor și persoanelor îndreptățite să le primească;
- Crearea condițiilor pentru satisfacerea nevoilor speciale ale anumitor categorii de populație privind reabilitarea medicală și profesională, în instruire, sport și alte servicii sociale;
- Asigura instruirii și plasării lor în câmpul muncii a persoanelor cu posibilități limitate și independența lor de alți cetățeni.

1.5.4.9. *Recomandări domeniul medical*

Experții IEFS propun următoarele recomandări privind ameliorarea problemelor existente în sfera medicală din cadrul raionului Hîncești:

- Asigurarea acoperirii cu cadre medicale a instituțiilor medicale, în special în localități;
- Asigurarea creșterii ponderii medicilor și a personalului mediu medical de categorie înaltă, mai ales în localitățile rurale;
- Retragera treptată din sectorul spitalicesc a prestării serviciilor non-medicale;
- Efectuarea reprofilării paturilor de profil în paturi pentru îngrijire de lungă durată a bolnavilor cu boli cronice;
- Crearea în instituțiile medicale a condițiilor de lucru decente pentru personalul medical și a condițiilor normale pentru tratarea oamenilor bolnavi.

1.5.5. SISTEMUL EDUCAȚIONAL

1.5.5.1. Învățământul primar și secundar în raionul Hîncești

Dezvoltarea și îmbunătățirea calității educației și învățământului constituie unul din obiectivele primordiale ale dezvoltării social-culturale în ansamblu a raionului Hîncești, acestea fiind monitorizate și gestionate de Direcția Generală Învățământ, Tineret și Sport Hîncești.

În localitățile raionului Hîncești activează 48 de instituții preuniversitare și 50 de instituții preșcolare. Sistemul de învățământ din raionul Hîncești include următoarele 3 trepte de școlaritate: preșcolară, primară, de gimnaziu și de liceu. În raion mai funcționează 2 școli de sport, un Centru de creație, 51 de grădinițe și un Centru comunitar.

În 9 localități nu activează instituții școlare. În toate aceste cazuri transportarea copiilor se realizează cu mijloace de transport arundate sau proprii, procurate din mijloacele proprii ale primăriilor.

În anii 2009-2012, învățământul primar și secundar al raionului Hîncești se caracteriza prin următorii parametri esențiali.

Tabelul 27. Numărul instituțiilor de învățământ, inclusiv numărul și ponderea elevilor respectivi, în anii 2008-2012

	2009	ponderea elevilor, %	2010	ponderea elevilor, %	2011	ponderea elevilor, %	2012	ponderea elevilor, %
Numărul total de instituții	53		49		50		50	
școli primare	2		2		2		5	
școli grădinițe	1		2		2			
gimnazii	31		29		30		30	
școli medii	3							
licee	14		14		14		13	
școli-internat pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică	2		2		2		2	
Numărul total de elevi	15011	100	14030	100	13445	100	12782	100
școli primare	507	3,4	473	3,4	318	2,4	413	3,2
școli-grădinițe	241	1,6	429	3,0	323	2,4	0,0	0,0
gimnazii	5808	38,7	5535	39,5	5541	41,2	5636	44,1

scoli medii	922	6,1	333	2,4	0,0	0,0	0,0	0,0
licee	7323	48,8	7062	50,3	7086	52,7	6598	51,6
scoli-internat pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică	210	1,4	198	1,4	177	1,3	135	1,1

Sursa: Datele Direcției Generale Învățământ, Tineret și Sport Hîncești.

Numărul mediu de elevi pe raion într-o clasă este de 21,2. Cea mai mare și cea mai joasă medie de completare a claselor variază între, respectiv, 24,96 - 26,12 elevi și 11,00 - 15,11 elevi.

Din 48 de instituții preuniversitare, în 29 (ceea ce constituie 60%) numărul mediu de elevi în clasă se încadrează în limitele normelor (de la 20 – 25 elevi), în 15 instituții (31 %) media se încadrează în limitele de 19 – 15 elevi și în 4 (sau 8%) media o constituie 11 – 14 elevi. Totuși, dacă vorbim despre o completare în limitele normalului (de la 20-25 de elevi), nu este clar, care ar fi numărul limită de jos și de sus de înființare a clasei. Oricum, majorarea, conform noilor normative, a numărului minim de elevi în clasă (25 - la sat și 30 - la oraș) este una excesivă.

În raionul Hîncești toate instituțiile educaționale și cele vocaționale sunt publice. Numărul total de instituții, în anii 2009-2012, s-a redus cu 3 unități (din anul de studii 2011-2012 nu mai există școli medii și școli-grădinițe), numărul gimnaziilor a fost de 29-30, școlilor primare - de 2-5, liceelor - de 13-14, iar școlilor-internat pentru copii cu deficiențe în dezvoltarea intelectuală sau fizică a rămas același (2).

În anii de referință se constată reducerea numărului total de elevi ai acestor instituții de învățământ de la 15011 pînă la 12782 persoane, sau cu aproape 14,8% (2229 persoane), din contul lichidării școlilor medii (de la 922 la 0 elevi), reducerii numărului de elevi în licee (cu 1,0%), gimnaziilor (cu aproape 3%), în școlile primare (cu aproape 2%) și în școlile-internat (cu aproape 36%).

Cea mai mare pondere în numărul total de elevi, în 2012, le-au avut liceele (51,6%) și gimnaziile (44,1%), iar sumar – 95,7% din numărul total de elevi. În numărul total, cu care s-a redus contingentul de elevi, ponderea școlilor medii a fost de 44,5%, liceelor - de 32,5%, școlilor grădinițe – de 10,8% și gimnaziilor – de 7,7%.

Limba de instruire în instituțiile de învățământ

Din 102 instituții de învățământ, în anul 2012, în 91 limba de instruire era limba română, în 6 - limba rusă și în 4 – mixtă (rusă și română), comparativ cu, respectiv, 105, 95, 7 și 3 – în 2009. După limba de studiu, numărul acestor instituții cu predare în limba română s-a redus de la 47 la 45 unități, iar numărul celor cu predare în limba rusă și mixte a rămas același – respectiv, 1 și 3 unități.

Repartizarea elevilor conform limbii străine studiate

În anul 2012, numărul elevilor ce au studiat limba engleză, raportat la anul 2009, a rămas același, la limba franceză acest indicator a constituit 76% și la limba germană – 6,7%. În perioada 2009-2012, ponderea elevilor ce au studiat limba franceză, în numărul total de elevi ce au studiat limbi străine, s-a redus de la 65% la 60%, iar în cazul limbii engleze acest indicator a crescut de la 34% la 41%. Din anul 2012, limba germană și spaniolă nu se mai studiază. Tendința de creștere a ponderii elevilor ce au studiat limba engleză ca limba cea mai preferată de circulație și comunicare internațională este o premisă foarte importantă pentru elevii ce planifică să-și continue studiile sau să se angajeze la muncă peste hotare. Ținând în cont de intensificarea relațiilor R. Moldova cu Germania că una dintre cele mai puternice state din Europa, nestudierea limbii germane în raion este un factor defavorizant pentru viitorul profesional al absolvenților.

Absolvenții învățământului gimnazial de zi și liceal de zi

Numărul absolvenților învățământului gimnazial de zi în raion a scăzut de la 1942 persoane, în anul 2007, la 1614, în 2011, sau cu aproape 17%, în timp ce ponderea acestora în totalul pe țară a sporit, respectiv, de la 3,77% la 3,89%.

Numărul absolvenților învățământului liceal de zi în raion a scăzut de la 690 persoane în anul 2007 la 453 în 2011, sau cu o treime, în timp ce pe țară atare indice a fost de 23,5%. Ponderea acestor absolvenți în raion în numărul lor total pe republică s-a redus de la 2,63% în 2007 până la 2,26% în 2011.

Numărul, structura și calitatea personalului didactic

În anii 2010-2012, numărul personalului didactic în școlile, gimnaziile și liceele din raionul Hîncești s-a redus cu 53 de persoane (de la 1059 la 1006) sau cu 5,0%.

În 2012, personalul didactic cu studii superioare a avut o pondere de 79,7%, cu studii superioare incomplete - 2,1%, cu studii medii speciale - 15,4% și cu studii medii - 1,1% (11 persoane). În anii de referință, ponderea personalului didactic cu studii superioare a crescut cu 1,7%, studii superioare incomplete și studii medii, practic, a rămas aceeași, iar cu studii medii speciale s-a redus cu 1%.

Numărul personalului didactic în școlile, gimnaziile și liceele în mediul rural, în 2012, s-a redus cu 31 de persoane (de la 721 la 690) sau cu 4,3%.

În 2012, personalul didactic cu studii superioare în mediul rural a avut o pondere de 79,2%, studii superioare incomplete - 2,4%, cu studii medii speciale – 17,2% și cu studii medii - 1,1% (10 persoane). În anii de referință, în mediul rural, ponderea personalului didactic cu studii superioare a crescut cu 0,9%, studii superioare incomplete și cu studii medii, practic, a rămas aceeași, iar studii medii speciale s-a redus cu 1,2%.

Numărul personalului didactic în școlile, gimnaziile și liceele în mediul urban, în 2012, s-a redus cu 4 persoane (de la 139 la 135) sau cu 2,9%.

În 2012, personalul didactic cu studii superioare în mediul urban a avut o pondere de 95,5%, cadre cu studii superioare incomplete nu au fost, cu studii medii speciale – 3,6% și cu studii medii - 1,1% (10 persoane). În anii de referință, în mediul urban, ponderea personalului didactic cu studii superioare a crescut cu 1,0%, cu studii superioare incomplete s-a redus de la 8,0% la 0%, cu studii medii speciale a rămas aceeași (5 persoane), iar cu studii medii a rămas 1 persoană.

Deci, în oraș, nivelul de calificare a cadrelor didactice este considerabil superior celui de la sate, fenomen, de fapt, firesc.

În unele instituții școlare/preșcolare, din cauza insuficienței de cadre didactice cu o calificare suficientă, generată și de criza demografică, predarea unor discipline din Planul-cadru devine problematică și predarea unor discipline se efectuează de nespecialiști. Numărul de clase existente, precum și cele de perspectivă, nu permit solicitarea cadrelor tinere. În același timp, condițiile de activitate existente în gimnaziile respective dictează oportunitatea arondării.

În raion activează 462 de pedagogi cu grad didactic. Cel mai mare număr de profesori posesori de grade didactice variază între 57% și 71%. Dar sunt 3 instituții în care activează cadre didactice fără grade didactice sau cu o cotă mică (18 %) a profesorilor cu grad didactic (8 gimnazii și o școală primară).

Din cauza disproportionalității populației școlare, în unele instituții preuniversitare activează pedagogi cu o sarcină didactică majorată, iar în altele – sub normă. Pe de altă parte, în multe localități, ca rezultat al crizei demografice, în instituțiile școlare persistă funcții incomplete.

Structura cadrelor didactice după gen

După gen, personalul didactic, în 2012, includea 844 femei (84%) și 162 bărbați (16%) și, în comparație cu anul 2009, practic, ponderea acestora a rămas aceeași (respectiv, 83% și 17%).

În mediul rural, în 2012, corpul didactic includea 762 femei (83%) și 158 bărbați (17%), pondere, care a rămas aceeași ca în anul 2010.

În mediul urban, în 2012, personalul didactic includea 116 femei (86%) și 19 bărbați (14%), pondere, care a rămas aceeași ca și în anul 2010.

Abandonul cadrelor didactice

Din tabelul de mai jos rezultă că motivul cel mai frecvent (per total, în anii 2010-2012) de abandon al cadrelor didactice este din propria lor inițiativă – 61%, ceea ce indică la

faptul că cadrele didactice respective nu sunt satisfăcute cu condițiile procesului didactic în ansamblu.

Abandonul în legătură cu pensionarea (28%) are, cu preponderență, un caracter obiectiv, dar este în creștere. Reducerea statelor generează un abandon de aproape de 5%, iar alte motive – 6,0%. Majoritatea abandonului o constituie femeile.

Tabelul 28. Abandonul cadrelor didactice (femei și bărbați) în școlile primare și secundare

Anul	Total	Reducerea statelor	Din propria inițiativă	În legătură cu pensionarea	Alte motive
2010	51	-	41	9	1
2011	55	4	26	19	6
2012	62	3	33	24	2
Total	168	7	90	42	9

Sursa: Datele Direcției Generale Învățământ, Tineret și Sport Hîncești

Probleme ce țin de nivelul de calificarea profesională a femeilor, pe de o parte, și a bărbaților, pe de altă parte, nu există, deoarece asigurarea calificării profesionale a cadrelor didactice, de care se preocupă instituțiile respective, atît la nivel republican, cît și raional, nu se abordează după principiul „femei și bărbați” și nici nu există atare necesitate.

Gradul valorificării capacităților instituțiilor preșcolare

În anii 2007-2011, numărul instituțiilor preșcolare în raion a constituit 53-54 unități, numărul de copii la 100 de locuri fiind de 56-63 copii, acest indice variind în raioanele țării între 49 (Călărași, Leova) și 108 (Ialoveni) și 91(Ungheni), comparativ cu 75-82 pe republică.

Numărul de copii la 100 de locuri în instituțiile preșcolare din raion a constituit față de același indice pe țară de la 68-75% la 77-84%, iar în raport cu valorile minimă și maximă ale acestui indice al raioanelor - respectiv, 114-128% (Călărași, Leova) și 62-69% (Ungheni). Deci, în perioada 2007-2011, fiecare 100 de locuri în instituțiile preșcolare ale raionul Hîncești nu erau completate, cu 37- 44 copii, ceea ce indică la un grad înalt de nevalorificare a potențialului acestor instituții.

Atare situație va persista și pentru mulți ani înainte, deoarece numărul total al copiilor în instituțiile preșcolare din raion, în 5 ani ai perioadei de referință, s-a majorat cu doar 262 de copii (de la 3937, în 2007, la 4199, în 2011), adică cu doar 6,6% sau cu doar 1,32% în mediu, anual. În republică acești indici au constituit, respectiv, 12,7% și 2,27%, adică de circa 2 ori mai mult decât în raionul Hîncești.

Gradul valorificării capacităților instituțiilor de învățământ secundar profesional

În anii 2007-2012, în raion au funcționat 3 instituții de învățământ secundar profesional subordonate Ministerului Educației (în republică-75), în care, în anul de studii

2007/2008, învățau 654 elevi, numărul lor reducându-se către anul de studii 2011/2012 până la 517 elevi, sau cu 21,0%, iar pe țară –în scădere cu 17,1%. Ponderea raionului la atare categorie de elevi în totalul pe republică, în cei 5 ani de referință, s-a redus de la 2,67% până la 2,54%.

În anii 2007-2011, în cele 3 instituții de învățământ secundar profesional din raion, în total au fost înmatriculați 2329 de elevi, numărul lor reducându-se către 2011 cu aproape 30%, iar pe țară - cu aproape 20%. Ponderea raionului la atare categorie de elevi în totalul pe republică, în cei 5 ani de referință, s-a redus de la 3,33% până la 2,93%.

Pe de altă parte, un indice nefavorabil important este numărul de absolvenți ai învățământului secundar profesional din raion mai mic, decât numărul celor înmatriculați în total în perioada 2007-2011 - cu aproape 14% mai puțin (pe țară - cu 11,3% mai puțin).

Gradul valorificării capacităților Colegiului de Construcții Hîncești

În unicul colegiu din raion - Colegiul de Construcții Hîncești, subordonat Ministerului Educației -, în anii de studii 2007/2008-2011/2012, numărul de elevi a crescut de la 535 la 701, sau cu 31%, iar al elevilor înmatriculați în bază de contract s-a redus de la 129 la 85, sau cu o treime. Pe țară, în aceeași perioadă, numărul de elevi în colegii, practic a rămas același, însă numărul elevilor înmatriculați în bază de contract s-a redus cu 21%. Reducerea mai mare a ponderii elevilor înmatriculați în bază de contract în raion, decât pe țară, necesită calificată ca o mutație favorabilă.

În colegiu, în anii 2007-2011, au fost înmatriculați în total 1149 de elevi, dintre care, în bază de contract – 197 elevi, sau 17% (pe țară -42%). Ca tendință pozitivă poate fi remarcată și scăderea ponderii elevilor înmatriculați în bază de contract, în anul 2011, în raport cu anul 2007, de la o treime până la o zecime. Concomitent, numărul absolvenților colegiului, în anii 2007-2011, a crescut de la 89 la 132, sau cu de aproape 1,5 ori, iar al celor prin contract s-a redus de la 41 la 16, sau cu 61%.

Proporții și tendințe ale numărului și nivelului de frecvență ale elevilor din mediul urban și rural

Numărul și nivelul de frecvență ale elevilor din orașul Hîncești și celor de la sate, în perioada anilor de studii 2009-2010/2011-2012 s-au caracterizat prin următoarele proporții și tendințe.

În anii de studii 2009-2010/2011-2012, în cele 4 licee teoretice din orașul Hîncești, numărul liceenilor s-a redus nesemnificativ – cu 3,5% (de la 2079 la 2007 persoane), iar frecvența medie, practic, a rămas aceeași - 94,32%, variind în licee între 90,50% și 98,75% .

În cele 34 instituții din sate (8 licee teoretice, 24 gimnazii și 2 școli primare), în anii de referință, numărul total al elevilor s-a redus cu 5,7% (de la 9384 la 8850 persoane), iar frecvența medie, practic, a rămas aceeași - 95,66%, variind: în licee - între 92,81% - 97,80%; în gimnazii - 90,59% - 99,70% ; în cele 2 școli primare - 87,30% - 97,00%.

Deci, frecvența medie per total în instituțiile din sate este doar cu 1,34% mai mare decât în orașul Hîncești. Adică, nu există o discrepanță între frecvența elevilor în mediu urban și cel rural. Frecventează școala mai bine acolo, unde echipa managerială lucrează eficient la toate domeniile.

Oricum, în situația în care frecvența medie pe raion oscilează, ca regulă, între 96-97%, procentul absențelor elevilor din mediu rural rămîne mai ridicat decât media pe raion. Atare situație se lămurește prin implicarea copiilor la muncile agricole de către părinți, numărul mai ridicat al familiilor social-vulnerabile la sate, precum și tradițiile, mentalitatea populației rurale cu referire la responsabilitățile părinților, drepturile copiilor etc.

Impactul reformei în educație asupra instituțiilor de învățământ

Implementarea reformei structurale în educație urmărește realizarea obiectivului, asigurarea accesului pentru toți copiii la educația de calitate. Educația de calitate poate fi asigurată în instituțiile ce-și desfășoară procesul educațional în clădiri – tip, ce întrunesc regulile și normativele sanitaro – epidemiologice unice privind amenajarea, întreținerea și organizarea regimului în școli.

Reorganizarea instituțiilor de învățământ se efectuează prin schimbarea statutului acestora sau prin lichidare. Reforma structurală în educație a început să fie implementată în raion din anul de studii 2010 – 2012, cînd au fost reorganizate 2 școli medii – în gimnazii, un liceu – în liceu teoretic cu 3 trepte de școlarizare și alt liceu – în gimnaziu româno-rus. În anul de studii 2013-2014, se planifică de a mai reorganiza prin modificarea statutului unui liceu și a 4 gimnazii - în școli-grădiniță și a unui liceu – în gimnaziu.

În anii 2010-2012, au fost lichidate 3 gimnazii, o școală primară și un liceu cu predare în limba rusă. În 2013 va mai fi lichidat un gimnaziu.

În ultimii 2 ani APL deja au întreprins un șir de măsuri de restructurare a sferei educației. Direcția Învățământ Hîncești a elaborat o Strategie de optimizare a rețelei școlare raionale, realizarea căreia o monitorizează. Astfel, s-a realizat: modificarea statutului tuturor școlilor medii în gimnazii, precum și optimizarea rețelei de clase în liceele teoretice; comasarea în 2 localități a gimnaziilor cu grădinițele și înființarea complexelor educaționale școală-grădiniță; comasarea într-o localitate a instituției preuniversitare cu grădinița la nivelul echipei manageriale; arondarea claselor de gimnaziu din Sărata – Mereșeni la liceul din Sărata – Galbenă căruia i s-a acordat

statutul de școală de circumscripție; comasarea, conform normativelor, a 16 clase cu un număr insuficient de copii.

Cu regret, până în martie 2012, decizia privind reorganizarea instituțiilor a votat-o doar primăria Cărpineni cu referire la comasarea gimnaziului Horjești cu grădinița și formarea școlii primare-grădiniță Horjești.

În general, se atestă o poziție clară și vehementă a multor autorități publice locale de nivelul unu de a menține școlile mici în localități, ripostând inițiativele de arondare a claselor de gimnaziu la școala de circumscripție.

Rata de analfabetism a femeilor și bărbaților

Deși la nivel de direcție nu s-a realizat niciodată vreun studiu care ar fi urmărit stabilirea ratei de analfabetizare a populației raionului în ansamblu, totuși, conform datelor statistice existente, se poate conchide că această rată este de doar – 2 % de analfabeți.

Calitatea curriculumului școlar

Strategia aleasă în cadrul elaborării curriculumului național a fost cea de a cuprinde global competențele-cheie (în varianta modernizată din 2010). Introducerea celor 10 competențe transverbale (plasate în preambulul fiecărui curriculum disciplinar) a fost făcută anume în acest scop: orientarea spre integrarea activităților educaționale (obiective standarde, conținuturi, tehnologii). Formularea explicită a finalităților și generalizarea lor denotă tendința de reducere a conținuturilor de specialitate (or, școala nu formează specialiști în diverse domenii) și reperarea pe anumite informații pentru a forma și a educa copilul, în scopul încadrării sale active, eficiente în viață.

Prin variantele de curriculum (și alte materiale adiacente) se vizează cadrele, în primul rând, finalitățile, resursele, strategiile. Calitatea curriculum-urilor constă și în faptul că elevul este învățat să învețe, se pune accentul ca el să devină responsabil de propria învățare.

În contextul aspectelor ce se cer revăzute se includ asigurarea cu manuale de calitate, modificări în planul-cadru pentru reducerea numărului de discipline, îndeosebi în liceu, precum și a metodologiei de evaluare la treptele de școlaritate.

Nivelul de dotare a instituțiilor cu biblioteci, fond de carte și rata de accesare a acestora

În total, fondul de carte beletristică în cele 50 de instituții ale raionului constituie 297129 exemplare, dintre care doar 92000 (31%) corespund tipului de bibliotecă școlară. În anul 2011 bibliotecile școlare aveau intrate carte – 65372 exemplare, dintre care manuale – 62328 (95%), beletristică – 3044 (5%), ceea ce este un fapt extrem de important pentru asigurarea unui proces educativ de calitate. Numărul de beneficiari la 01.09.2012 a fost de 11710, iar indicele de circulație constituie – 7,92 %.

Oricum, dotarea bibliotecilor cu literatură metodică și beletristică mai rămâne sub nivelul necesităților. Doar 3 biblioteci școlare sunt dotate cu calculator și au acces la Internet.

Dotarea parțială cu literatură metodică și calculatoare, proiectoare (TIC) a cabinetelor metodice creează impedimente în desfășurarea eficientă a activității metodice; se atestă lipsa soft-urilor educaționale la disciplinele școlare, care, la fel, evidențiază ineficiență în activitate.

Alte instituții de calificare profesională

Unica instituție de calificare profesională din alte categorii, în raion, este doar Centrul Metodic care funcționează în cadrul Direcției Învățământ. Activitatea acestui Centru o asigură 9 metodiști-specialiști care organizează instruirea cadrelor didactice și manageriale. Centrul Metodic este în proces de dotare și, la moment, duce lipsă de specialiști nu din motivul că nu s-ar găsi în raion, dar din motivul școlarizării inadecvate, care nu corespunde nicidecum efortului depus. În cadrul Centrului la moment, se desfășoară munca de amenajare și dotare a Centrului de Excelență, activitatea căruia va fi axată pe aspectul performanțelor copiilor dotați, ghidați fiind de cadre didactice performante.

Infrastructura fizică a instituțiilor de învățământ

La capitolul utilizării spațiilor disponibile ale instituțiilor școlare vom menționa o suprasolicitare a spațiului școlar (101,9%) doar într-o singură instituție școlară – Liceul Teoretic "M.Eminescu". Pe de o altă parte, în 20 instituții școlare se atestă o utilizare a spațiului doar între 40 - 50%, iar în 7 instituții acest indicator este sub 30%. Cele 27 de instituții (sau 56%) care exploatează spațiul școlar sub 50% impun necesitatea de a identifica căi de gestionare eficientă a spațiului educațional neexploatat. Tot mai frecvent apare problema inversă - spațiile libere, care rămân neutilizate atât din urma arondării, precum și din cauza lipsei populației școlare.

În prezent, în clădiri adaptate activează 10 instituții, fapt ce generează disfuncții (orele de educație fizică și de educație tehnologică se desfășoară în săli de clasă ordinare și nu în săli de sporturi și ateliere, iar sălile de festivități unde să se desfășoare activități cu caracter cultural, lipsesc).

Calitatea drumurilor între localitățile pe care sunt transportați elevii este joasă și necesită reabilitare. Nu există suficient transport pentru transportarea elevilor, lipsesc locale speciale pentru păstrarea unităților de transport al elevilor. Responsabilitățile legate de transportarea copiilor nu sunt clar stabilite, iar graficul acestora este defectuos.

Nu este suficient de calitativă alimentarea elevilor în instituțiile de învățământ.

Finanțarea din buget a instituțiilor de învățământ și investițiile în educație

În tabelul de mai jos sunt reflectați câțiva parametri ai finanțării instituțiilor de învățământ din raionul Hîncești în anii 2011 și 2012.

Tabelul 29. Finanțarea din buget a instituțiilor de învățământ, inclusiv pe cicluri, din raionul Hîncești, în anii 2011 și 2012* (mii lei)

Tipul instituției de învățământ	Numărul de instituții		2011	2012	Total, mii lei	2012/2011, %
	2011	2012				
Licee	14	14	75,1	50,4	125,5	67,1
Gimnazii	30	29	46,2	48,3	94,5	104,5
Școli primare	2	5	3,3	5,9	9,2	178,8
Școli-grădinițe	2	-	3,3	-	3,3	-
Total	48	48	127,9	104,6	232,5	81,8

Sursa: Datele Direcției Generale Învățământ, Tineret și Sport Hîncești.

*Direcția Învățământ nu deține informația respectivă pentru alți ani.

În anul 2012, aceste 48 instituții de învățământ din raion au beneficiat de un volum total de finanțare de la buget în suma de 104,6 mii lei, sau cu 18,2% mai puțin, decât în anul 2011, inclusiv liceele – cu o treime mai puțin, iar școlile primare și gimnaziile - cu 78,9% și, respectiv, 4,5% mai mult. Oricum, volumul finanțării bugetare efective rămîne esențial mai mic, decât cel necesar.

Sunt multe cazuri când în elaborarea bugetului, precum și în gestionarea acestuia nu sunt antrenați directorii instituțiilor școlare. Or, această participare este dictată de sarcina lărgirii autonomiei financiare a instituțiilor preuniversitare.

Ceea ce privește investițiile în educație la nivel raional, în ultimii 3 ani a continuat procesul de dotare și modernizare a bazei tehnico-materiale. S-a asigurat durabilitatea proiectului “Învățământ de calitate în mediul rural” prin completarea echipamentelor și utilajelor din laboratoare și ateliere, săli de sport.

În 2009-2010 a continuat înnoirea și completarea efectivului tehnicii informaționale. Însă, în ultimii doi ani, se constată uzura parțială fizică și morală a computerelor existente.

Dotarea instituțiilor școlare cu tehnică de calcul este o acțiune prioritară în activitatea acestora. Astfel, în ultimii ani, în instituții s-au procurat calculatoare de o generație nouă, astăzi numărul calculatoarelor Pentium 4 fiind mai mare, decât cele de generații precedente. Actualmente, media în raion este de 14 elevi la un calculator.

A continuat reutilizarea cazangeriilor, sistemelor de încălzire, de aprovizionare cu apă și de canalizare. S-au efectuat reparații curente, reconstrucții și reparații capitale. Suma aproximativă pentru aceasta este de circa 5-6 mil. lei anual.

Se atestă o sumă diferită de întreținere a unui elev în instituțiile de învățământ, în raport cu cea la nivel de raion. La nivel de școală suma este 7963,3 lei, sau cu 42% mai

mare decît media planificată (5588,6 lei). Calculele arată că în toate instituțiile, care activează în clădiri cu o capacitate mare și au un număr redus de copii, suma de întreținere a unui elev este exagerat de mare. Aceasta dictează necesitatea identificării posibilităților de gestionare eficientă a întregului spațiu educațional.

Noua formulă de finanțare standard per elev, care va fi implementată din următorul an calendaristic (2013), va dicta managerului școlar gestionarea eficientă atât a politicii educaționale, cît și a celei financiare. În același timp, atare reformă va demonstra capacitatea și incapacitatea instituțiilor de supraviețuire și va impulsiona procesul de reformare a sistemului prin conștientizarea sa de către toți participanții.

La nivel de raion, a fost aprobat Planul de măsuri pentru optimizarea cheltuielilor în instituțiile preuniversitare din raionul Hîncești pentru anul 2012. Planul include lista școlilor de circumscripție și a celor care vor fi arondate.

1.5.5.2. Principalele probleme ale sistemului educațional

În rezultatul analizei, în perioada de referință, au fost identificate **următoarele categorii de probleme principale în domeniul educației în raion:**

I. Deficiențe structurale

- a. În anii 2009-2012 numărul total de instituții, s-a redus cu 3 unități, iar numărul total de elevi - cu aproape 14,8%.
- b. În 9 localități nu activează instituții școlare, iar descreșterea numărului de elevi duce la apariția „școlilor fără elevi”.
- c. Crește numărul elevilor care pleacă peste hotare, în contextul diminuării contingentului de copii.
- d. A scăzut numărul absolvenților învățămîntului gimnazial de zi în raion (cu aproape 17%) și cu o treime - numărul absolvenților învățămîntului liceal de zi.
- e. Reducerea anuală a numărului de elevi cu circa 8-9% a avut ca consecință descreșterea raportului elev-profesor de la 14,3 în 2009 la 12,8 în 2011 sau cu peste 10% și, respectiv, a angajaților din sistem.
- f. Există o mare discrepanță între cea mai înaltă și cea mai joasă medie de completare a claselor care variază între, respectiv, 24,96 - 26,12 elevi și 11,00 - 15,11 elevi.
- g. Majorarea, conform noilor normative, a numărului minim de elevi în clasă (25 - la sat și 30 - la oraș), împiedică centrarea pe elev și contravine prevederilor aceleiași reforme: „Învățămînt de calitate în mediul rural”.
- h. Lichidarea grupelor de creșă în toate grădinițele reduc posibilitatea persoanelor tinere de a se încadra în cîmpul muncii, ceea ce afectează dreptul cetățeanului la muncă.

- i. Numărul de copii insuficient în instituțiile preșcolare (56-63 copii la 100 de locuri), ceea ce indică la un grad înalt de nevalorificare a potențialului acestor instituții.
- j. Reducerea, în anii 2007-2011, a numărului elevilor ai celor 3 instituții de învățământ secundar profesional subordonate Ministerului Educației (cu 21,0%), a celor înmatriculați - cu aproape 30%, precum și depășirea, cu aproape 14%, de către numărul celor înmatriculați în total, a numărului de absolvenți.
- k. În situația în care frecvența medie pe raion oscilează, ca regulă, între 96-97%, procentul absențelor elevilor din mediul rural rămâne mai ridicat decât media pe raion.

II. Calitatea și atribuțiile corpului didactic

- a. Reducerea numărului personalului didactic în școlile, gimnaziile și liceele din raion, atât în mediul rural (cu 4,3%), cât și în cel urban (cu 2,9%).
- b. Distribuirea neproportională a cadrelor: există localități cu insuficiență de cadre și localități cu surplus de specialiști.
- c. Cresc atribuțiile cadrelor didactice, mai ales ale dirigintelui, care sunt obligate să-și ia asupra lor responsabilități ale părinților.
- d. În unele instituții preuniversitare activează pedagogi cu o sarcină didactică majorată, în altele – sub normă sau există funcții incomplete ,ca rezultat al crizei demografice.
- e. Lipsa de specialiști care să realizeze activități extra-curriculare.
- f. Abandonul cadrelor didactice, majoritatea căruia o constituie femeile.
- g. În 3 instituții activează cadre didactice fără grade didactice sau cu o cotă mică (18 %) a profesorilor cu grad didactic (8 gimnazii și o școală primară).
- h. Numărul de clase existente, precum și cele de perspectivă, nu permit solicitarea cadrelor tinere.
- i. În oraș, nivelul de calificare a cadrelor didactice este considerabil superior celui de la sate.
- j. Insuficiența cadrelor didactice cu vocație.
- k. Cadrul normativ imperfect face din ce în ce mai dificilă selectarea și angajarea personalului de conducere calitativ.

III. Dificultăți instituționale și în reformare

- a. Insuficiența sau lipsa intereselor și motivației copiilor.
- b. Se cer revăzute aspectele ce vizează asigurarea cu manuale de calitate, modificările în planul-cadru pentru reducerea numărului de discipline, îndeosebi în treapta de liceu, precum și a metodologiei de evaluare la treptele de școlaritate.

- c. Cadrul normativ al reformei educației nu reglementează aspectele ce vizează statutul copiilor cu diverse deficiențe în instituțiile de masă și atribuțiile corpului didactic în raport cu aceștia, precum și responsabilitățile legate de transportarea copiilor.

IV. Atitudinea neinteresată a părinților referitor la educația copiilor

Lipsa unei conexiuni sănătoase „familie-școală”, problemă generată de:

- a. Accesul și participarea părinților și elevilor la procesul de luare a deciziilor, în majoritatea instituțiilor sunt nesemnificative.
- b. Părinții, de obicei, înaintează cerințe, justificate sau nu, față de școală, dar nu-și îndeplinesc obligațiunile ce le revin.
- c. Părinții care au emigrat au lăsat o mare parte din propriile responsabilități pentru educația copiilor pe seama școlii sau altor persoane, numărul cărora este mare.
- d. Situația dificilă a copiilor în familiile incomplete sau social vulnerabile (cu un părinte sau ambii plecați peste hotarele țării; din familii monoparentale sau cu mulți copii; orfani cu tutelă; cu părinți pensionari sau cu disabilități;).

V. Infrastructura fizică a procesului de educație

- a. Dezechilibrul utilizării spațiului școlar, în 20 instituții școlare se atestă o utilizare a spațiului doar între 40 - 50%, iar în 7 instituții acest indicator este sub 30%. Există spații libere care rămân neutilizate atât din urma arondării, precum și din cauza lipsei populației școlare, iar în clădiri adaptate activează 10 instituții.
- b. Calitatea joasă a drumurilor între localitățile pe care sunt transportați elevii, lipsa localelor speciale destinate păstrării unităților pentru transportarea elevilor și graficul defectuos de transportare, calitatea nesatisfăcătoare a alimentării elevilor.
- c. Centrul Metodic duce lipsă de specialiști (deși aceștia sunt în raion), din motivul școlarizării, care nu corespunde efortului depus.
- d. Dotarea bibliotecilor cu literatură metodică și beletristică este nesatisfăcătoare.
- e. Ponderea mică (31%) în fondul de carte beletristică, care corespunde tipului de bibliotecă școlară.
- f. Dotarea parțială cu literatură metodică și calculatoare, proiectoare (TIC) a cabinetelor metodice, lipsa soft-urilor educaționale la disciplinele școlare.
- g. Volumul finanțării bugetare efective rămâne esențial mai mic, decât cel necesar.

- h. Discrepanța între suma de întreținere a unui elev în instituțiile de învățământ, în raport cu cea la nivel de raion - la nivel de școală suma este cu 42% mai mare decât media planificată.
- i. În elaborarea bugetului, precum și în gestionarea acestuia, în multe cazuri nu sunt antrenați directorii instituțiilor școlare. Or, această participare este dictată de sarcina lărgirii autonomiei financiare a instituțiilor preuniversitare.

1.5.5.3. Analiza SWOT sistemul educațional

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Număr și capacități suficiente de instituții pentru educație și învățământ.	Insuficiența, surplusul sau lipsa anumitor cadre didactice.
Toate localitățile din raionul Hîncești dispun de instituții educaționale	Pedagogi fără grade didactice sau cu o cotă mică (18%) a profesorilor cu grad didactic.
Creșterea ponderii personalului didactic cu studii superioare	Dificultăți în selectarea și angajarea personalului de conducere calitativ.
Funcționarea în cadrul Direcției Învățământ a Centrului Metodic ca instituție de calificare profesională, și formarea în componența Centrului Metodic a Centrului de Excelență, activitatea căruia va fi axată pe performanțele copiilor dotați.	Lipsa unei conexiuni sănătoase „familie-școală”.
	Rezistența populației vizavi de reforma structurală în domeniul educației.
	Atitudinea neinteresată a părinților referitor la educația copiilor.
	Dotarea insuficientă a bibliotecilor cu literatură metodică și beletristică.
Nivelul de frecvență suficient de înalt al elevilor din Hîncești și de la sate și lipsa discrepanței între frecvența elevilor în mediu urban și cel rural.	Alimentarea elevilor în instituțiile de învățământ nu este suficient de calitativă.
	Suprasolicitarea, insuficiența, utilizarea incompletă sau lipsa spațiului școlar adecvat.
Limbile de instruire, în mare măsură, corespund structurii lingvistice ale elevilor.	Numărul mic de copii (56-63) la 100 de locuri în instituțiile preșcolare.
Implementarea, din 2013, a noii formule de finanțare standard - per elev.	Lipsa localelor speciale pentru păstrarea unităților pentru transportarea elevilor.
Înnoirea și completarea efectivului tehnicii informaționale.	
Asigurarea, în ansamblu, fiabilă cu transport a elevilor la instituțiile de învățământ din alte localități.	
Dotarea și modernizarea bazei tehnico-materiale.	
Nu există discrepanță între nivelul de calificare didactică a femeilor, pe de o parte, și a bărbaților,	

pe de altă parte.	
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Reorganizarea și optimizarea instituțiilor de învățământ prin modificarea statutului lor sau prin lichidare.	Micșorarea anuală a numărului de elevi
	Creșterea numărului elevilor care pleacă peste hotare.
Creșterea ponderii elevilor ce studiază limba engleză și ponderea înaltă a elevilor ce studiază limba franceză.	Majorarea, conform noilor normative, a numărului minim de elevi în clasă (25 - la sat și 30 - la oraș).
	Procentul absențelor elevilor din mediul rural rămîne mai ridicat decît media pe raion.
Creșterea numărului de elevi ai Colegiului de Construcții Hîncești și reducerea ponderii celor înmatriculați în bază de contract.	Abandonul cadrelor didactice
	Volumul finanțării bugetare efective rămîne esențial mai mic, decît cel necesar.

1.5.5.4. *Recomandări sistemul educațional*

Ca urmare a efectuării analizei structurii, funcționării și rezultatelor sistemului educațional al raionului Hîncești, se propun următoarele recomandări de ameliorare a problemelor și de sporire a performanțelor acestuia:

1. Optimizarea structurii corpului didactic și a contingentului de elevi din sistemul educațional al raionului prin: distribuirea cadrelor didactice disponibile conform necesităților instituțiilor din fiecare localitate; revizuirea de către organele abilitate a noilor normative, ce permit formarea claselor supraaglomerate (25 - la sat și 30 - la oraș); redistribuirea elevilor pentru a exclude apariția „școlilor fără elevi”; restabilirea grupelor de creșă în toate grădinițele.
2. Sporirea calității profesionale a cadrelor didactice (sporirea numărului pedagogilor cu grade didactice; seminare de formare; schimb de experiență; consiliere pedagogice; motivarea cadrelor fără studii superioare pentru a se înscrie la secțiile fără frecvență, iar a celor mai tinere - pentru studii de recalificare pentru a doua specialitate; angajarea specialiștilor care vor realiza activități extracurriculare etc.); excluderea cazurilor cînd disciplinele sunt predate de nespecialiști; stimularea materială a atribuțiilor suplimentare îndeplinite de cadrele didactice; reducerea pînă la nivelul optim a abandonului cadrelor didactice; întreprinderea de către organele abilitate a măsurilor în scopul facilitării selectării și angajării personalului de conducere calitativ.
3. Luarea măsurilor adecvate în scopul asigurării implicării mai active a populației și a tuturor pedagogilor în promovarea reformei structurale în domeniul educației.
4. Intensificarea activităților tuturor actorilor din sfera educației raionului în scopul sporirii motivării părinților la implicarea lor mai activă în procesul de educație a copiilor, în luarea deciziilor în instituțiile de învățământ și în onorarea obligațiilor și responsabilităților ce le revin în aceste domenii.

5. Promovarea măsurilor de convingere a elevilor în scopul conștientizării de către aceștia a avantajului studierii limbii germane în calitate de limbă străină pentru o carieră profesională de succes.
6. Crearea suportului financiar și didactic adecvat în scopul soluționării problemelor de educație a copiilor din familiile incomplete și social vulnerabile.
7. Identificarea surselor financiare în scopul sporirii finanțării bugetare efective a sferei educației, inclusiv pentru: reabilitarea drumurilor între localități pe care sunt transportați elevii; construcția și întreținerea localelor speciale privind păstrarea unităților de transport al elevilor; asigurarea alimentației calitative a elevilor în instituțiile de învățământ; dotarea suficientă a bibliotecilor cu literatură metodică și beletristică; optimizarea și utilizarea cu maximă eficiență a spațiului școlar; menținerea sumei de întreținere a unui elev la nivelul mediei planificate.

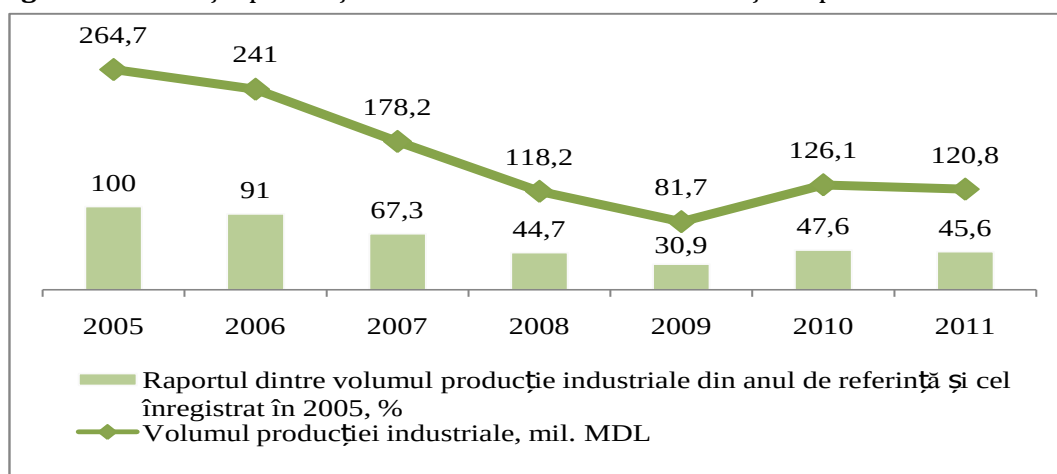
1.6. DEZVOLTARE ECONOMICĂ

1.6.1. INDUSTRIA

Dezvoltarea raionului Hâncești este caracterizată printr-un intens proces de dezindustrializare. De menționat regresul continuu al acestui sector la nivel de raion. În anul 2011 volumul producției industriale fabricate în raionul Hâncești constituia doar 45,6% din valoarea aceluiași indicator înregistrat în 2005. În linii generale, factori ce au determinat involuția sectorului la nivel național au cauzat și contractarea industriei în raion:

- ✓ măsurile prohibitive pentru importul produselor vinicole pe piața Rusiei din 2006;
- ✓ condițiile climaterice nefavorabile din 2007;
- ✓ criza economică mondială 2008-2009;
- ✓ mediu de afaceri nefavorabil.

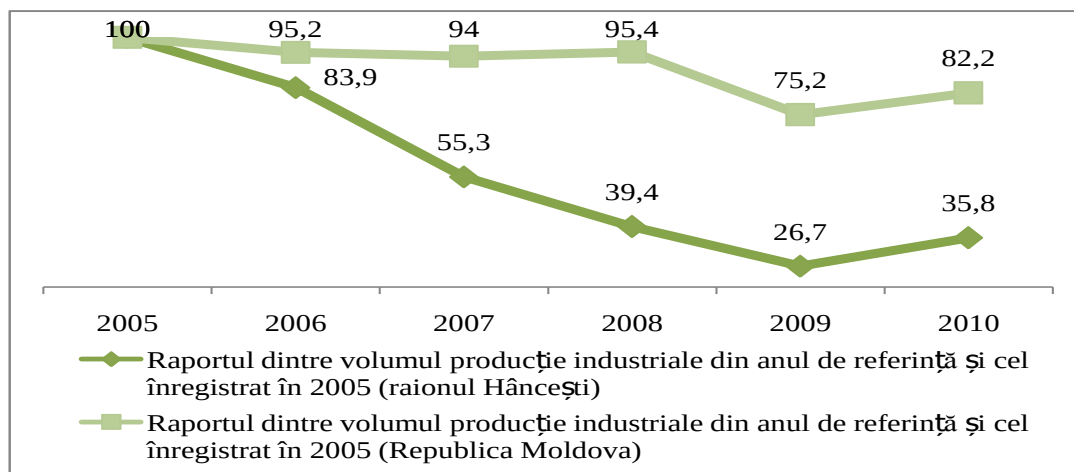
Figura 14. Evoluția producției industriale din raionul Hâncești în perioada 2005-2011

Sursa: calculele autorilor conform datelor BNS

Analiza evoluției sectorului industrial în prețuri constante denotă o tendință și mai pesimistă. Pe de o parte, în 2010 volumul producției industriale constituia doar 35,8% din valoarea anului 2005, pe de altă parte regresul înregistrat în raionul Hâncești a fost mult mai acut decât contractarea industriei la nivel de țară.

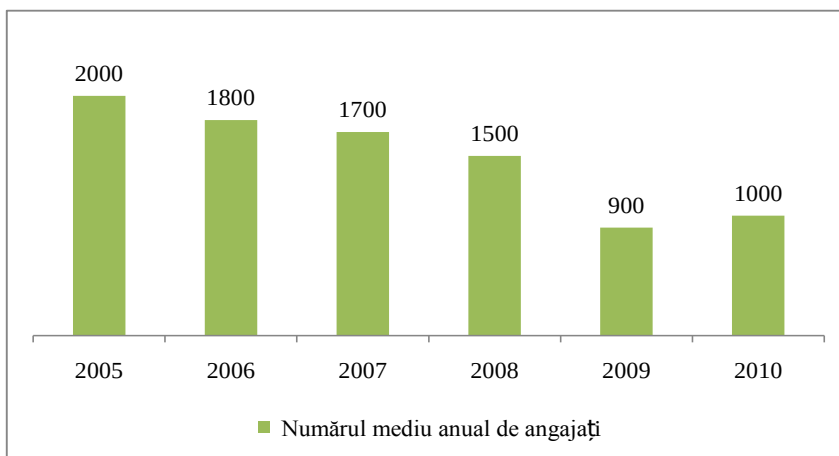
Figura 15. Evoluția producției industriale în prețurile anului 2005, %

Sursa: calculele autorilor conform datelor BNS

În rezultatul unor atare evoluții, industria din raionul Hâncești și-a redus ponderea deținută la nivel republican – dacă în 2005 indicatorul constituia 1,3%, atunci din anul 2008 valoarea acestuia s-a stabilizat la 0,4%. Cea mai gravă consecință a procesului respectiv o reprezintă reducerea locurilor de muncă în sector.

Figura 16. Numărul de persoane angajate în sectorul industrial

Sursa: calculele autorilor conform datelor BNS

În același timp trebuie de menționat că sectorul este orientat spre exterior – în 2011 80,4% din producția industrială livrată a fost comercializată pe piețele externe. Principalele state în care se exportă producție fabricată în raionul Hâncești sunt România și Ucraina. Atare orientare geografică a exporturilor se datorează proximității geografice, precum și în virtutea relațiilor comerciale cu România și Ucraina. Se mai exportă și în Turcia (încălțăminte de fabrică produsă de S.A. "Romanița"), iar în anumite perioade s-a exportat și în Germania, aceasta datorându-se faptului că S.A. "Romanița" activează în bază de schemă lohn în colaborare cu o companie din Germania.

În mare parte industria raionului este bazată pe prelucrarea materiei prime agricole. Drept rezultat sectorul industrial, la nivel de raion, este specializat în industria alimentară: producerea vinului, fabricarea produselor de panificație și producerea pastelor făinoase producerea conservelor, fabricarea lactatelor. Totodată sunt reprezentate și alte ramuri ale industriei ușoare: fabricarea încălțămintei, prelucrarea lemnului, producerea uleiurilor etero-oleaginoase, producerea materialelor de construcție. În prezent se preconizează lansarea unei fabrici de producere a alcoolului din cereale și a biogazului din dejecții animaliere și din rămășițele cerealelor prelucrate). Industria extractivă este reprezentată de 2 cariere, de nisip și de argilă, producția cărora este utilizată doar la nivel local.

Tabelul 30. Principalele întreprinderi cu activitate industrială din raionul Hâncești

Nr. d/o	Denumirea	Numele conducătorului	Cifra de afaceri 2011 (lei)	Țara - investitor	Volumul investițiilor (lei)	Numărul angajaților
1	SA I.M Lactate ²	Titorenco Jana	0	Belgia, Elveția	4532950	2
2	I.M SRL LKW-Alex Spedition	Galanciuc Andrei	20775973	Germania	11004	66
4	I.M SRL Reforma Nats Fruts Product	Ianovici Alexandr	0	Germania	5400	1
5	I.M SA Lactalis Alba	Turcan Natalia	162413249	Belgia	25544	201
6	I.M SA Ameliorator 23	Ianovici Margareta	91683	Germania	1471331	6
7	I.M SRL Wood-Demol ²	Gaeier Jozef Walter	0	Germania	2700	1
8	I.M SRL Daniela Accesorii	Diacenco Nadejda	0	România	5423	2
9	I.M SRL Alim Roș	Moroi Natalia	333694	Ucraina	3780	2
10	I.M SRL Tumaris-Grup ²	Fazulaev Cobesim	0	Uzbechistan	2700	2
11	I.M SRL Auctor ²	Cojocaru Vladimir	0	România Italia	810 4320	1
12	I.M SRL Holzprodukte	Gaeier Jozef Walter	106700	Germania Ucraina	4320 810	1
13	I.M SRL Neotonus	Lupei Oleg	1637066	Rusia	2700	8
14	I.M SRL Raiax Paper Company	Rabi Amir	3079733	Izrael	1764127	10
15	I.M SRL Swed Care	Bulavițaia Valentina	0	Suedia	2754	1
16	I.M SRL Mărul de Aur	Manea Florin	0	România	5400	1
17	I.M SRL Actides Mol	Wissmann Ulrich	0	Germania	4320	2
18	I.M SRL Paper Lux	Rabi Angela	3942690	Izrael	2700	3
19	I.M SRL Tehnostahl Term ¹	Luca Alexandru		România	5500	
20	I.M SRL Logmun	Loghinova Iulia	0	Ucraina	2700	3
21	I.M SRL Agrilena	Diru Grigore	507950	România	1020964	4
22	I.M SRL Basconserv	Medan V.	5937930	Rusia Ucraina	2977	4
23	I.M SRL Valart	Constantinov	0	Insulele	5400	2

	Vinecs	Petru		Virgine Britanice		
24	I.M SRL Alchim Co	Dăru Constantin	271473	România	5130	2
25	I.M SRL Sertalia ¹					
26	I.M SRL Euro Invest ³	Andronic Elena	109277	Italia	20000	4
27	I.M SRL Vincent ¹			Italia		
28	I.M SRL Invest Net ³	Crăciun Nadea	0	România	2746	1
29	I.M SRL Maglia- Est	Malai Sergiu	5294219	Italia, România	4320 540	74
30	I.M SA Vitis-Hîncești	Șterbeț Nicolae	3646993	SUA	3796200	119
31	I.M SA Fabso		3878600	Cipru	2349072	14
32	I.M SA General Vinfruct Product		915744	Rusia	1165000	10
33	ICS SRL Golden Bay	Ivasișin Alexandru	355394	Israel	5400	2
34	I.M SRL Premium-Trucks		0	România	2754	2

Sursa: cu suportul IEFS în baza datelor oferite de Consiliul Raional Hîncești

1.6.1.1. Principalele probleme ale industriei

În linii generale constrângerile aduse firmelor din raion sunt caracteristice pentru sectorul industrial la nivel național:

- ✓ birocrăția;
- ✓ probleme cu oferta și calitatea forței de muncă;
- ✓ costurile înalte de întreținere;energia termică, gazul, combustibilii.

O problemă aparte pentru raion o reprezintă faptul că prin anumite reglementări a fost interzis procesul de vămuire a unor produse importate la punctul vamal de la Leușeni. Atare situație generează sporirea costurilor de transport pentru firmele-importatoare, iar ca rezultat agenții economici sunt descurajați să-și continue afacerile.

1.6.1.2. Analiza SWOT industrie

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Poziția geografică avantajoasă prin amplasarea pe coridorul rutier ce are cu conexiuni atât cu Uniunea Europeană, cât și cu CSI	Birocrația și funcționarea inefficientă a instituțiilor publice
Apropierea de municipiul Chișinău, o zonă cu o piață de aproape un milion de consumatori	Calitatea redusă a forței de muncă
Sector bancar și de telecomunicații relativ dezvoltat la nivel de raion	Dimensiunile limitate ale pieții locale
	Drumuri locale prost întreținute
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Sporirea colaborării cu UE, datorită semnării Acordului de Liber Schimb	Reformarea lentă a mediului de afaceri la nivel de țară
	Modificări nefavorabile ale cadrului normativ
Posibilitatea de sporire a finanțării pentru construcția drumurilor	Expunerea înaltă față de șocuri (condiții climaterice nefavorabile, introducerea măsurilor prohibitive pentru exportul de produse moldovene pe piața CSI)
	Continuarea crizei economice la nivel mondial

1.6.1.3. Recomandări industrie

Printre principalele recomandări oferite de echipa de experți referitor la dezvoltarea industrială a raionului, pot fi menționate:

- Susținerea agenților economici din sector prin oferirea suportului logistic și informațional. Crearea unor baze de date privind ofertele sau solicitările agenților economici din raion, din țară și de peste hotarele republicii și oferirea accesului liber la aceste date a tuturor persoanelor interesate. Atare inițiativă poate fi extinsă creîndu-se un *centru de marketing*.
- Orientarea eforturilor spre crearea brandurilor locale pentru anumite produse, de exemplu: vinuri, produse de patiserie, articole din lemn (susținere financiară cu resursele bugetului raional, atragerea unor proiecte pentru consultare, suport în difuzarea informației).
- Pentru soluționarea parțială a deficitului forței de muncă în sectorul industrial, ar trebui de sporit mobilitatea forței de muncă în interiorul raionului. În aceste

condiții devin importante 2 aspecte: reabilitarea drumurilor raionale și revitalizarea curselor de autobuze/maxi-taxi între localitățile raionului.

- Într-un termen cât mai scurt posibil urmează solicitată anularea reglementării ce a interzis procesul de vămuire a unor produse importate la punctul vamal de la Leușeni.

1.6.2. AGRUCULTURA

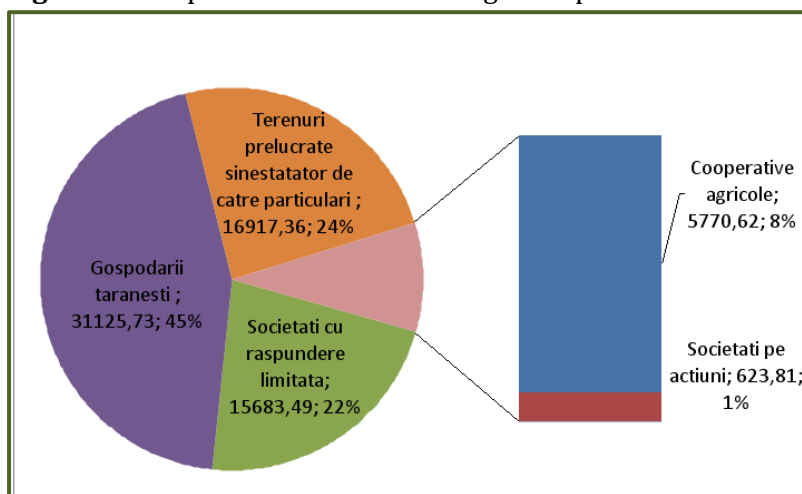
În mod istoric, agricultura este una din forțele motrice care formează imaginea raionului Hîncești. În acest mediu s-au format unele practici agricole adaptate specific la condițiile climaterice, geografice și economice. Totodată, agricultura fiind o activitate preponderent comercială a trecut prin perioade dure de intensificare în cadrul căruia progresul tehnologic în infrastructură, producție și chimizare au avut un impact esențial.

Cu toate că agricultura intensivă a fost totdeauna o parte a dezvoltării istorice a acestui sector, în ultimele decenii ale sec. XX, atare proces a generat degradarea solului, apelor și aerului, precum și a landșaftului și bio-diversității.

În perioada de tranziție, agricultura a trecut printr-o perioadă dificilă, care se caracterizează prin destrămarea relațiilor economice, simplificarea tehnologiilor și trecerea la sistemul agricol de subzistență.

Sistemul agricol reprezintă un ansamblu de sectoare, tehnologii, mașini și agregate tehnologice, în care solul este folosit ca principală resursă de producție pentru culturile agricole, pomicole, viticole, legumicole, floricole ca și pentru creșterea animalelor. La moment, sectorul agricol din raionul Hîncești dispune de circa 71 mii ha de terenuri agricole, care în proporție de 99% sunt în proprietate privată. Principalele culturi agricole sunt: grâul, porumbul pentru boabe, floarea soarelui, strugurii. Sectorul zootehnic este prezentat de bovine, porcine și păsări, nefiind însă ramura de bază a agriculturii raionului. Repartizarea terenurilor agricole între diferite forme organizatorico-juridice este prezentată în figura de mai jos.

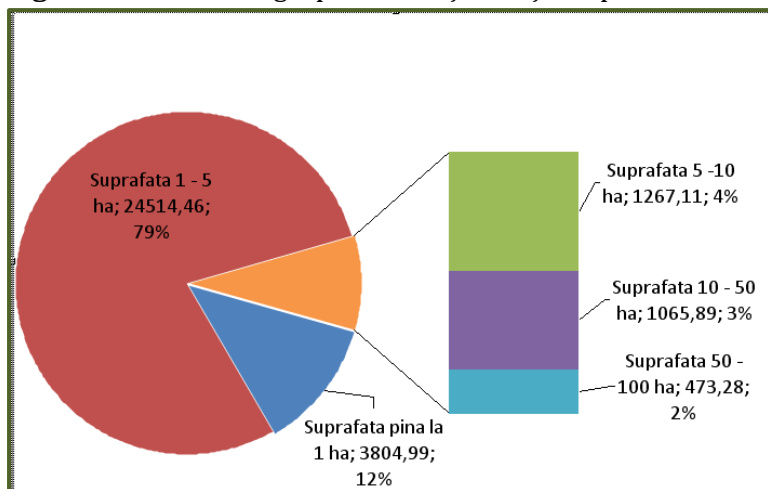
Figura 17. Repartizarea terenurilor agricole pe diferite forme organizatorico-juridice

Sursa: cu suportul IEFS

Circa 31% din totalitatea terenurilor agricole sunt lucrate în cadrul exploatațiilor agricole mari. Restul de 69%, este reprezentat de gospodăriile țărănești și particulari. În cadrul gospodăriilor țărănești circa 91% de terenuri sunt lucrate de gospodăriile cu mărimea mai mică de 5 ha, fapt ce nu oferă prea multe oportunități pentru dezvoltarea unei agriculturi cu caracter comercial.

Figura 18. Structura gospodăriilor țărănești după mărimea suprafețelor lucrate, 2012, ha, %

Sursa: cu suportul IEFS

Actualmente, în raionul Hîncești există trei sisteme agricole: *de subzistență, convențional și ecologic*. Totuși, sistemul predominant este cel de subzistență, care se caracterizează prin:

- Producția se utilizează preponderent pentru consumul familiei;
- Utilizarea tehnologiilor simplificate, bazate pe munca manuală;
- Mărimea mică a loturilor agricole.

Sistemul convențional este prezentat de societăți cu răspundere limitată, cooperative agricole și societăți pe acțiuni. Trăsăturile specifice ale sistemului convențional sunt:

- Concentrarea terenurilor agricole în gospodăriile mari;
- Aprofundarea specializării întreprinderii agricole;
- Nivelul înalt de dependență de resursele importate;
- Mecanizarea și utilizarea intensivă a chimicalelor în procesul de producție;
- Creșterea productivității muncii și reducerea populației rurale.

Ponderea sistemului agricol ecologic, ce se caracterizează prin organizarea producției la gospodăriile agricole certificate cu menținerea și restabilirea fertilității solului este nesemnificativă.

Luând în considerație creșterea complexității și incertitudinii sistemelor agricole de mărimi diferite care concurează între ele, este necesar de a forma o viziune modernă privind dezvoltarea agriculturii în raionul Hîncești.

Toate sistemele agricole existente în raion nu asigură dezvoltarea durabilă a sectorului. Acestea sunt caracterizate prin productivitatea scăzută și calitatea insuficientă a producției.

În special, trebuie de menționat lipsa de conexiune între agricultură și turism. Raionul Hîncești are oportunități pentru dezvoltarea turismului rural, agro-turismului și turismul în cadrul exploatațiilor agricole. Acest lucru necesită implementarea sistemelor agricole respective.

Sistemul de protecție antigrindină

Sistemul de protecție antigrindină la nivel național, actualmente Serviciul Special pentru Influențe Active asupra Proceselor Hidrometeorologice (Serviciul Special), a fost creat în 1964, unitatea specială Hîncești începîndu-și activitatea de protecție antigrindină în 1976.

Actualmente, raionul Hîncești este protejat de 3 puncte rachetare (Primăriile Boghicieni, Bobeica și Ciuciuleni), fapt care pune sub protecție doar 22,4 mii ha din suprafața totală a raionului de 147,2 mii hectare. Pentru includerea suprafeței maxime a raionului în zona de protecție antigrindină va fi necesară relansarea activității a 10 puncte rachetare amplasate pe teritoriul primăriilor.

E de menționat că, începînd cu anul 2000 și pînă în prezent, suprafața raionului Hîncești, în mare majoritate, nu a fost supusă protecției antigrindină, fapt care a provocat anual pierderi considerabile atît în sectorul agrar, cît și în cel social. Doar în perioada de vară 2012, în raionul Hîncești au fost înregistrate pierderi de pe urma grindinei în mărime de peste 5,7 mil. lei.

1.6.2.1. Principalele probleme cu care se confruntă agricultorii

Printre principalele probleme cu care se confruntă agricultorii din raionul Hîncești, pot fi menționate următoarele:

- Importanța sectorului agricol în economia raionului Hîncești este foarte mare. În agricultură este angajată o parte importantă din populația aptă de muncă. În sector predomină munca agricolă neproductivă și prost plătită.

- Sectorului agricol este cel mai expus și vulnerabil față de riscurile naturale și schimbările climatice. Factorul principal ce determină mărimea, calitatea și stabilitatea producției agricole sunt condițiile agro-climaterice ale teritoriului, în special lipsa sau surplusul de umezeală, condiționate în mare măsură de schimbările actuale ale climei.
- Metodele de cultivare în rândul gospodăriilor țărănești de subzistență și în cadrul gospodăriilor casnice rămân tradiționale, cu un nivel scăzut de mecanizare și cu o productivitate redusă.
- Sistemele agricole ineficiente, structurile de piață subdezvoltate, parcelarea extensivă a terenurilor agricole sunt doar unii dintre factorii care determină potențialul insuficient pentru livrarea durabilă de produse agricole primare în cadrul lanțului valoric.
- Absența tehnologiilor agricole de o productivitate înaltă a condus la degradarea terenurilor ca urmare a nerespectării asolamentelor, eroziunii solului, defrișărilor, dar și a adaptării limitate a tehnologiei la schimbările climei.
- Cantitatea de îngrășăminte minerale și organice utilizate în agricultura raionului este insuficientă pentru menținerea fertilității solului.
- În cadrul sectorului zootehnic predomină producția de scară mică în gospodăriile particulare, unde se practică, de obicei, tehnologii extensive de producere, fapt ce a cauzat reducerea productivității acestui sector și intensificarea poluării localităților rurale.

1.6.2.2. Analiza SWOT sectorul agricol

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Ponderea mare a solurilor fertile și clima temperată continentală • Acces la servicii de transport • Tradiții de agricultură în cadrul populației raionului • Condiții favorabile pentru un spectru larg de activități agricole și ne-agricole • Existența punctelor de sacrificare a animalelor • Existența fabricii de porcine	• Parcelarea excesivă a terenurilor • Conexiuni slabe între agricultură și sectorul de prelucrare a produselor agricole • Tendințe demografice nefavorabile ca îmbătrânirea, depopularea și migrarea în masă • Lipsa sistemului de irigare pe zone; • Mijloace fixe uzate, inclusiv cele pentru sistemul de irigare • Lipsa infrastructurii de procesare a

„Vergecom” cu capacitate și tehnicitate înalte; • Capacități considerabile de producere a materialului săditor (s. Voinescu)	fructelor și legumelor • Subdezvoltarea infrastructurii pentru creșterea legumelor în teren protejat • Lipsa infrastructurii de procesare a fructelor și legumelor • Lipsa unui sistem de prelucrare, procesare a producției ovinelor • Dificultăți în ceea ce privește crearea unei infrastructuri complexe de protecție antigrindină cu aplicarea metodei rachetare
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Existența surselor de apă pentru dezvoltarea sistemului de irigare • Susținerea programelor de parteneriat public-privat cu utilizarea intensivă a forței de muncă în spațiile rurale • Elaborarea planului de consolidare a terenurilor agricole • Dezvoltarea agriculturii specializate în microzone • Tendința de consum a produselor autohtone pozitivă • Interesul APC, în special al ministerului de ramură (MAA), în dezvoltarea industriei de procesare la nivel raional și local • Sistemul de subvenționare îmbunătățit	• Intensificarea hazardurilor naturale, extinderea proceselor de eroziune • Calamitățile naturale în zonele limitrofe care se pot extinde și pe teritoriul Republicii Moldova • Condițiile de creditare dificile și neconvenabile pentru agenții economici doritori de a porni sau a dezvolta afaceri în domeniul procesării producției • Prețuri înalte pentru resursele energetice

1.6.2.3. Recomandări

Echipa de experți propune spre analiză următoarele recomandări de remediere a problemelor din sectorul agricol al raionului Hîncești:

- Promovarea investițiilor în valoarea adăugată. Furnizorii de materie primă sunt mai sensibili față de fluctuațiile prețurilor decât furnizorii de produse finale sau semifabricate. Investițiile în mijloacele corespunzătoare de procesare, stocare și

marketing sunt necesare pentru a reține veniturile în cadrul lanțului de producere și pentru reducerea fluctuației acestor venituri.

- Promovarea diversificării la nivel de exploatație agricolă, astfel ca riscurile să fie distribuite între un număr mai mare de agenți economici.
- Suportul exploatațiilor agricole mici în organizarea lor în grupuri, asociații și uniuni poate oferi posibilități importante pentru reducerea costurilor legate de penetrarea unor piețe noi și de prevenirea excluderii acestora de pe piețele agro-alimentare.
- Programele de instruire profesională și antreprenorială a tinerilor agricultori este necesară pentru stimularea lansării unor afaceri noi, dezvoltarea inovărilor și transferului tehnologic în agricultură.
- Investițiile în infrastructura de scară mică, inclusiv de conservare a solului și bazinelor acvatice precum și a zonelor umede poate reduce riscul evenimentelor dezastruoase (alunecări de teren , inundații, etc.), dar și a proceselor cronice cum ar fi eroziunea solului, scăderea nivelului apelor freatice etc.
- Restabilirea infrastructurii de irigare a exploatațiilor agricole din valea râului Prut.
- Utilizarea materiei prime reziduale (paie, băligar de grajd, alte deșeuri organice) preponderent pentru îmbunătățirea calității solului și ca sursă alternativă de energie la nivel local.

1.6.3. BUSINESSUL MIC ȘI MIJLOCIU

1.6.3.1. Dimensiunile și structura sectorului IMM

Numărul IMM-urilor și densitatea lor în raion. În anul 2011 în raion activau 596 IMM-uri, ceea ce constituie 97,2% din totalul întreprinderilor, luate la evidență de BNS. Ponderea IMM-urilor în raion este în corespundere cu indicatorul mediu similar pentru regiunea Centru (97,9%) și al țării (97,5%).

Un indicator important, care caracterizează densitatea IMM-urilor în teritoriu este numărul de IMM-uri la 1000 locuitori. În r. Hâncești acest indicator constituie 5 IMM-uri la 1000 locuitori (Tabelul 31)

Tabelul 31. Numărul de IMM-uri la 1 mie locuitori în anii 2009-2011

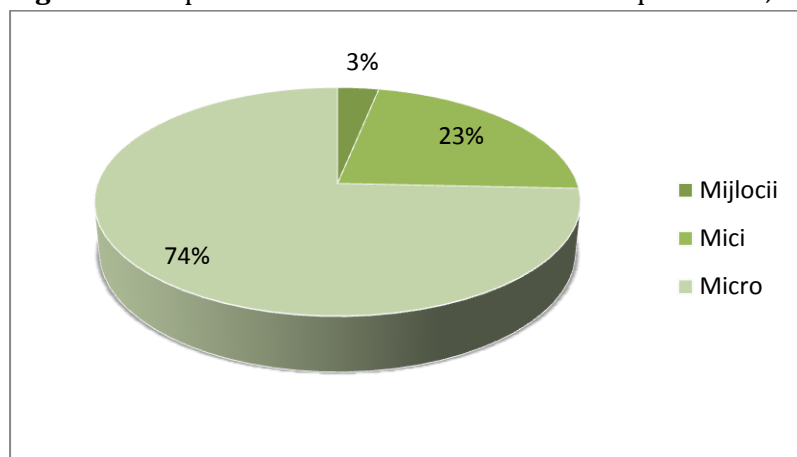
Anii	Numărul de IMM-uri la 1000 locuitori, un.
2009	4,4
2010	4,7
2011	5,0

Sursa: cu suportul IEFS în baza Banca de date statistice Moldova

Deși în ultimii 3 ani s-a înregistrat o creștere a acestui indicatorului menționat, valoarea acestuia este mai mică, decât media pentru regiunea Centru (6,5 IMM), și mult sub media pentru Republica Moldova, care constituie 13,9 IMM-uri la 1000 locuitori.

Structura sectorului IMM. În numărul total de IMM-uri partea dominantă aparține întreprinderilor micro. Ponderea lor constituie 74,3%, ponderea întreprinderilor mici – 22,5%, a celor mijlocii – circa 3,2% din numărul total al IMM-urilor (Figura 1.6.4.1.). Structura sectorului IMM în raion este comparabilă cu datele similare pentru regiunea Centru și pentru Republica Moldova în ansamblu. Printre diferențele nesemnificative: în raion este ceva mai mică ponderea întreprinderilor micro – 74,3% (în țară – 77,5%; în regiunea Centru – 76,7%) și puțin mai mare ponderea întreprinderilor mici - 22,5% (în țară – 19,4%; în regiunea Centru – 20,0%).

Figura 19. Repartizarea numărului IMM-urilor după mărimi, anul 2011, %

Sursa: elaborată de autor în baza: Banca de date statistice Moldovanul

Evoluția numărului de IMM-uri. În anii 2009-2011 s-a înregistrat o creștere constantă a numărului de IMM-uri: de la 524 până la 596 întreprinderi. Tendința de creștere a numărului de IMM-uri este caracteristică atât pentru economia națională, cât și pentru regiunea Centru.

Ritmurile anuale de creștere a numărului de întreprinderi în ansamblu pe sectorul IMM în anii 2010-2011 au constituit 106-107%. Creșterea numărului de întreprinderi ale sectorului IMM este condiționată de creșterea constantă a numărului de întreprinderi micro: 106,1% - în anul 2010; 111,6% - în anul 2011, îndeosebi că acestea reprezintă ponderea semnificativă a sectorului. Concomitent există o tendință stabilă de reducere a numărului de întreprinderi mijlocii (75,0% și 90,5%, respectiv, în anul 2010 și 2011), precum și de o ușoară reducere a numărului de întreprinderi mici în anul 2011 (97,1%), deși în anul 2010 s-a înregistrat o creștere a acestora (113,1%). În anii 2009-2011 numărul întreprinderilor mijlocii s-a redus de la 29 până la 19 unități, rata de declin în atare perioadă constituind 67,9%. Tendința de reducere a numărului de întreprinderi mijlocii este caracteristică nu doar pentru raionul Hâncești, dar în raion declinul este mai semnificativ decât în regiunea Centru (87,0%) sau în ansamblu în țară (94,5%).

Tabelul 32. Indicii numărului de IMM în anii 2010-2011, în % față de anul precedent

Indicatori	2010	2011
Total IMM, inclusiv:	106,1	107,2
Mijlocii	75,0	90,5
Mici	113,1	97,1
Micro	106,1	111,6

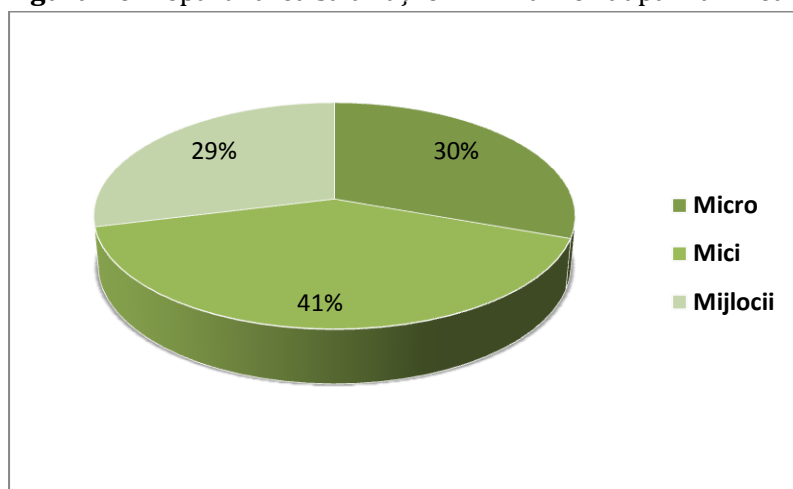
Sursa: calculat de autor în baza Banca de date statistice Moldova

1.6.3.2. Ocuparea forței de muncă în sectorul IMM

În sectorul IMM în anul 2011 au fost angajate 4051 persoane sau 64,6% din totalul salariaților din raion. Acest indicator este relativ mai mare decât media pe țară (57,7%), dar mai mic decât în regiunea Centru (70,0%).

Repartizarea numărului de salariați pe întreprinderi de diferite mărimi ne demonstrează, că ponderea cea mai mare a salariaților aparține întreprinderilor mici (40,6%). La întreprinderile micro – 30,5% din totalul salariaților sectorului IMM, și la întreprinderile mijlocii sunt angajați 28,9% din salariați. E de menționat, că în raion indicatorii salariaților la întreprinderile micro (30,5%) sunt relativ mai mari decât media în regiunea Centru (26,0%) și în ansamblu pe țară (29,5%). Ponderea salariaților la întreprinderile mijlocii în raion (28,9%), în schimb, este relativ mai mică decât în regiunea Centru (34,0%) și decât media pe țară (30,1).

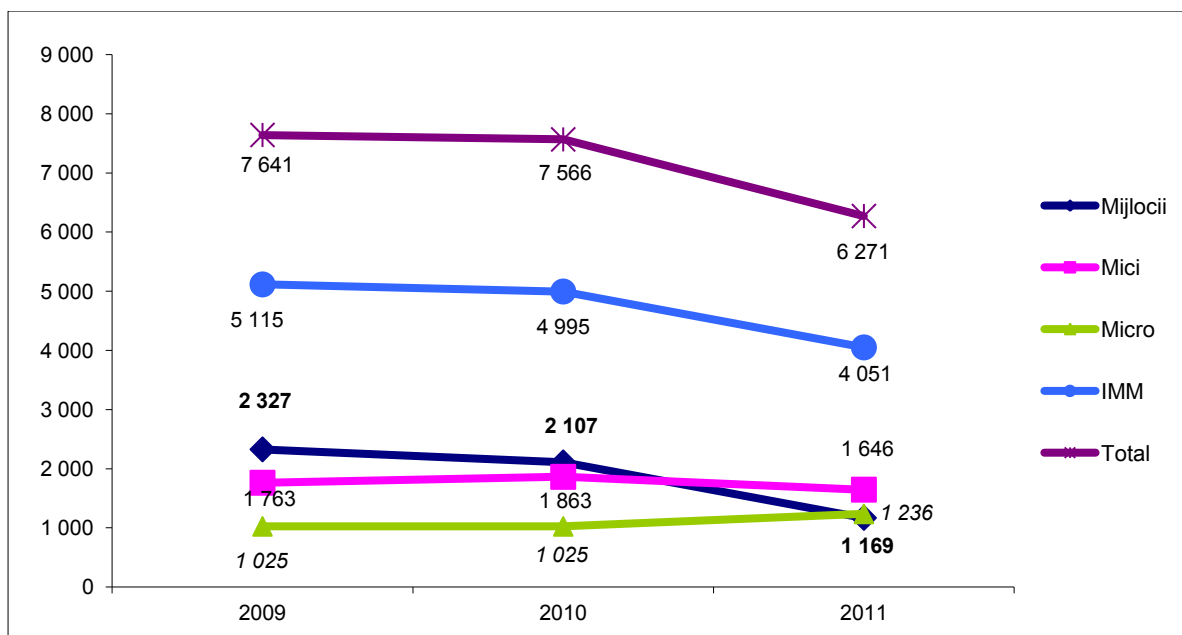
Figura 20. Repartizarea salariaților IMM-urilor după mărimea întreprinderii, anul 2011, %

Sursa: elaborată de autor în baza: Banca de date statistice Moldova

Evoluția numărului și ponderii salariaților în sectorul IMM. Numărul total de salariați la întreprinderile din raion în perioada anilor 2009-2011 anual s-a diminuat. În sectorul IMM numărul de salariați, de asemenea, s-a redus de la 5,1 în anul 2009, până la 4,1 mii persoane în anul 2011, constituind în anul 2011 80,0% din nivelul anul 2009.

Figura 21. Numărul de salariați la întreprinderi în anii 2009-2011, persoane

Sursa: cu suportul IEFS în baza: Banca de date statistice Moldova

Tendința de diminuare a numărului de salariați, inclusiv în sectorul IMM, este caracteristică nu doar pentru raion. Însă ritmurile de diminuare a numărului de salariați în economia națională și în regiunea Centru constituie 93%. Cu alte cuvinte, declinul ocupării forței de muncă în sectorul IMM din raionul Hâncești a fost relativ mai mare.

Presupunem, că cauzele diminuării mai semnificative a numărului de salariați sunt posibilitățile mult mai limitate de creare și dezvoltare a afacerilor în raion (fapt care poate fi confirmat și prin indicatorii relativ mai mici ai numărului de IMM-uri la 1 mie de locuitori ai raionului), precum și nivelul ridicat de migrație a cetățenilor, ca urmare a poziției geografice la frontiera cu România/UE.

Tendința ocupării forței de muncă la întreprinderile diferitor grupe de IMM-uri a arătat, că în grupul întreprinderilor mijlocii are loc o reducere stabilă și semnificativă a ocupării forței de muncă; la întreprinderile micro se înregistrează o creștere, în special importantă în anul 2011; la întreprinderile mici tendința este controversată: în anul 2010 – creștere, 2011 – reducere a acestui indicator.

Tabelul 33. Indicele numărului de salariați la întreprinderi, în % față de anul precedent

Indicatori	2010	2011
Total IMM,	97,7	81,1
inclusiv:		
Mijlocii	90,5	55,5
Mici	105,7	88,4
Micro	100,0	120,6

Sursa: calculat de autor în baza: Banca de date statistice Moldova

Numărul salariaților la 1 IMM. Numărul mediu de salariați la 1 IMM în raion constituie 6,8 persoane. În regiunea Centru acest indicator este puțin mai mare, reprezentând 7 persoane; în economia națională – relativ mai mic, decât în raionul Hâncești, constituind 6,2 persoane.

Indicatorul numărului de salariați la 1 IMM în raionul Hâncești s-a redus semnificativ în perioada anilor 2009-2011: de la 9,8 până la 6,8 persoane. Ritmul de diminuare a acestuia este mai mare, decât media în regiunea Centru și în țară. Diminuarea numărului de salariați la 1 întreprindere a avut loc la 2 grupe de IMM-uri –mici și mijlocii, cu excepția întreprinderilor micro. O diminuare mai semnificativă a numărului de salariați la 1 întreprindere a avut loc în grupul de întreprinderi mijlocii: de la 83,1 persoane în anul 2009 până la 61,5 persoane în anul 2011.

Tabelul 34. Numărul de salariați la 1 întreprindere în anii 2009-2011, persoane

Indicatori	2010	2011	2012
Total IMM, inclusiv:	9,8	9,0	6,8
Mijlocii	83,1	100,3	61,5
Mici	14,5	13,5	12,3
Micro	2,7	2,6	2,8

Sursa: calculat de autor în baza: Banca de date statistice Moldova

Datele de mai sus reflectă situația diferită și tendințele opuse în grupele de întreprinderi micro și mijlocii. Aceasta ne mărturisește despre diferența dintre problemele lor și necesitățile de susținere.

1.6.3.3. Venituri din vânzări și profitul IMM-urilor

În sectorul IMM în anul 2011 au fost obținuți 834,4 mil. lei venituri din vânzări, ceea ce a constituit 43,4% din totalul vânzărilor raionului (Tabelul 35). Veniturile din vânzări s-au majorat în perioada anilor 2009-2011, ritmurile de creștere constituind 117,2%, fiind mai mici, decât în economia națională (125,0%) și în regiunea Centru (134,0%).

Ponderea veniturilor din vânzări per un salariat în raion este egală cu 205,98 mii lei per un salariat. Acest nivel este semnificativ fiind mai jos decât valoarea medie pe țară (244,36), dar puțin mai înalt, decât media pe regiunea Centru – 200,69 mii lei per un salariat. S-au majorat de asemenea veniturile din vânzări per un salariat, creșterea indicatorului în perioada analizată constituind 147,9%. Ritmul de creștere a acestui

indicator în perioada anilor 2009-2011 este mai înalt, decât media pe economia națională (134,4%) și din regiunea Centru (143,9%).

Tabelul 35. Venituri din vânzări în sectorul IMM în anii 2009-2011, mil.lei

Indicatori	2009	2010	2011
Venituri din vânzări, mil lei	712,2	736,5	834,4
Venituri din vânzări per un salariat, mii lei per un salariat	139,24	147,44	205,98

Sursa: cu suportul IEFS în baza datelor Banca de date statistice Moldova

Suma profitului (minus pierderi), obținut în sectorul IMM în anul 2011 a constituit 48,2 mil. lei sau 71,9% din profitul tuturor întreprinderilor din raion.

Suma profitului tuturor întreprinderilor până la impozitare, inclusiv sectorul IMM, în anii 2009-2011 a crescut semnificativ – de 2,25 ori. În anul 2011 s-a înregistrat o ușoară reducere a profitului în sectorul IMM în ansamblu, condiționată de reducerea semnificativă a sumei profitului în grupul de întreprinderi mijlocii. În perioada anilor 2009-2011 ritmul de creștere a profitului în raionul Hâncești este comparabil cu indicatorul similar pe țară (o creștere de 2,3 ori), dar mult mai mic decât în regiunea Centru (o creștere de 5,0 ori).

Indicatorul profitului până la impozitare per un salariat în raion (11,90 mii lei per un salariat) deși este semnificativ mai mic decât pe țară (17,61), însă este puțin mai mare decât media pe regiunea Centru (11,72). Rata de creștere a acestui indicator în anii 2009-2011 a fost foarte înaltă, constituind 2,86 ori. Creșterea similară pe țară a fost puțin mai mică, fiind de 2,48 ori, dar pe regiunea Centru rata de creștere a fost semnificativ mai mare, constituind 5,38 ori.

Tabelul 36. Profitul până la impozitare la întreprinderi în anii 2009-2011

Indicatori	2009	2010	2011
Profit pînă la impozitare, mil lei	21,4	50,0	48,2
Profit pînă la impozitare per un salariat, mii lei per un salariat	4,18	10,02	11,90

Sursa: elaborat de autor în baza datelor Banca de date statistice Moldova

Ponderea indicatorilor Venituri din vânzări și profitul per un salariat, care reflectă într-o oarecare măsură productivitatea muncii, în raion este puțin mai mică decât media din regiunea Centru, dar mai mare decât indicatorii respectivi din economia națională.

1.6.3.4. *Principalele probleme*

Principalele probleme în dezvoltarea IMM-urilor au fost identificate în baza analizei indicatorilor statistici, precum și a informației calitative obținute în cadrul atelierului de lucru, cu participarea societății civile și a specialiștilor din cadrul APL. Lista cauzelor a fost întocmită conform rezultatelor atelierului de lucru ținând cont de analiza situației generale din țară. Principalele probleme, precum și cauzele acestora sunt prezentate în tabel.

Tabelul 37. Principalele probleme în activitatea IMM-urilor și cauzele acestora

PROBLEME	CAUZE
1. Accesul limitat al IMM-urilor la finanțare	Condiții de creditare inacceptabile pentru mediul de afaceri (dobânda ridicată pentru credit și costul înalt de obținere, estimarea joasă a gajului). Lipsa de competențe la antreprenori privind procedura de obținere a creditului, perfectarea documentației necesare. Insuficiența informației privind posibilitățile de creditare preferențială a IMM-urilor și garantare a creditelor Piața financiară subdezvoltată Lipsa investitorilor (locali și străini) Insuficiența proiectelor investiționale, care prezintă interes pentru potențialii investitori
2. Insuficiența de informație necesară pentru crearea și dezvoltarea afacerilor	Insuficiența instituțiilor, antrenate în asigurarea informațională a IMM-urilor, inclusiv Oficiul Teritorial ACSA, care să pună la dispoziția agenților economici diverse oportunități de afaceri existente Programul încărcat al angajaților APL, insuficiența de experiență și abilități în domeniul de transfer a informației necesare persoanelor/instituțiilor interesate Insuficiența de informații diferențiate, care să corespundă necesităților diferitor grupe de întreprinderi (start-up-uri și afaceri în dezvoltare rapidă, micro și mijlocii, etc.) Accesul limitat al antreprenorilor la rețelele Internet, în special în zonele rurale; incapacitatea de a utiliza posibilitățile acestora în interesele de afaceri
3. Insuficiența personalului calificat profesional	Migrația înaltă, precum și abandonarea locurilor de muncă din cauza condițiilor neatractive (nivelul salariilor uneori este mai mic în raport cu mărimea indemnizațiilor sociale de șomaj) Orientarea slabă a sistemului educației profesionale asupra necesităților întreprinderilor (necunoașterea acestor necesități, incapacitatea de a corespunde necesităților practice) Probleme în educația și în instruirea tinerilor (lipsa de concentrare asupra activității de muncă; pasivitate, așteptările

	îndemnizațiilor de la stat) Deficiențe în sistemul de formare și recalificare profesională
4. Lipsa la antreprenori a competențelor necesare pentru dezvoltarea afacerilor	Neînțelegerea de către antreprenori a necesității de instruire Insuficiența instituțiilor, antrenate în instruirea antreprenorilor, inclusiv cu orientare asupra necesităților specifice a diferitor grupe de întreprinderi Nivelul scăzut de competențe în afaceri și a culturii antreprenoriale în ansamblu
5. Interesul redus al populației în crearea și dezvoltarea afacerilor proprii	Condiții dificile de acces la finanțare și informații Complexitatea și nivelul înalt de stres, caracteristice pentru activitatea antreprenorială, condiționate de barierele birocratice semnificative, corupție, lipsa de respect a persoanelor, care se ocupă de reglementarea și controlul activității mediului de afaceri, lipsa de credibilitate față de aceste persoane, instabilitatea condițiilor pentru efectuarea afacerilor, etc. Nivelul scăzut al veniturilor antreprenoriale, în special în cadrul întreprinderilor micro, care nu este comparabil cu costul de timp, efortul depus Educația insuficientă a tinerilor referitor la calitățile, care contribuie la activitatea antreprenorială (inițiativă, responsabilitate, activitate în condiții de risc înalt) Tendința tinerilor de a emigra Lipsa spiritului antreprenorial în societate, care ar încuraja dezvoltarea afacerilor
6. Infrastructura de suport în afaceri subdezvoltată	Insuficiența instituțiilor, care să acorde servicii mediului de afaceri, în special, în zonele rurale Promovarea insuficient de activă de către instituțiile de susținere a serviciilor sale Situația financiară precară a instituțiilor de susținere, care împiedică dezvoltarea acestora Calitatea și prețurile neatractive la serviciile propuse pentru mediul de afaceri Cererea redusă pentru servicii în afaceri, care nu stimulează dezvoltarea instituțiilor de susținere
7. Disproporții structurale în dezvoltarea sectorului IMM (oraș-sat)	Gama limitată de servicii în afaceri, propusă de instituțiile de susținere în zonele rurale Competențe și experiență mai modeste în activitatea antreprenorială în localitățile rurale Un nivel mai ridicat al migrației de muncă în localitățile rurale Personalul mai puțin pregătit al OAP de nivelul 1 Lipsa pârghiilor serioase de susținere a mediului de afaceri la OAP de nivelul 1
8. Probleme, ce țin de infrastructura locală	Insuficiența resurselor financiare în raion Controlul slab asupra activității monopolurilor

(deconectări frecvente a energiei electrice, lipsa apei potabile, etc.)	
9. Politica de susținere a IMM-urilor insuficient de activă, realizată la nivel raional/local	Program încărcat al angajaților APL (activează un singur specialist în domeniul promovării mediului de afaceri) Lipsa programului de susținere a IMM-urilor aprobat la nivel local, cu toate că există un proiect de Măsură (mini-strategie) de dezvoltare a mediului de afaceri în raionul Hîncești Accentul insuficient în activitatea funcționarilor OAP asupra dezvoltării sectorului IMM (atenția față de IMM-uri nu este reflectată în structura APL, în Strategia anterioară de dezvoltare a raionului Hîncești) Insuficiența competențelor necesare pentru elaborarea și realizarea politicii, în special la nivelul 1 Resurse financiare limitate ale APL, orientate asupra susținerii mediului de afaceri Acces limitat la datele statisticii, ale organelor fiscale, Camerei de Înregistrare de Stat, care ar permite de a analiza situația mediului de afaceri
10. Personal insuficient de pregătit al APL, în special, al APL de nivelul 1	Instruirea insuficientă a funcționarilor APL vizavi de funcțiile, competențele și responsabilitățile lor Probleme, cauzate de formarea continuă pentru angajații APL Funcțiile (în special în Consiliile satești) sunt adesea deținute de persoane, care nu au o pregătire corespunzătoare
11. Nivelul scăzut de credibilitate dintre antreprenori și organele de administrare publică	Lipsa transparenței în activitatea APL la toate etapele de adoptare și realizare a deciziilor Lipsa de respect a funcționarilor față de cetățeni/antreprenori, care se manifestă prin refuzul nu doar de a soluționa, ci, nici chiar de auzi despre problemele reale ale antreprenorilor, aroganța, utilizarea instituțiilor politice și judiciare în interesele lor, corupția, etc. Dialogul slab dintre mediul de afaceri și APL
12. Dialog și conlucrare inefficientă între antreprenori și autoritățile publice locale	Lipsa angajamentului civic al antreprenorilor Neîncrederea antreprenorilor față de autorități Lipsa asociațiilor de afaceri, capabile de a reprezenta interesele consolidate ale întreprinderilor Lipsa de interes a funcționarilor de stat față de dialog, deoarece organizarea și rezultatele dialogului complică executarea funcțiilor Lipsa de competențe în organizarea dialogului din ambele părți Numărul nesatisfăcător al instituțiilor, care să contribuie la dezvoltarea dialogului în special la nivel local – lipsa facilitatorilor (experți, Consilii pe lângă OAP, Grupe de lucru, etc.)
13. Potențialul scăzut al IMM-urilor, exacerbat de slaba	Neînțelegerea de către antreprenori a importanței de consolidare, de existență a scopurilor și intereselor comune –

cooperare a întreprinderilor, consolidarea insuficientă a comunității de afaceri	lipsa capitalului social antreprenorial Lipsa de lideri, capabili să asocieze întreprinderile Lipsa asociațiilor de afaceri, capabile să reprezinte consolidat interesele întreprinderilor Lipsa cadrului legislativ, care reglementează formele de perspectivă de cooperare a întreprinderilor (clustere, holdinguri) Susținerea limitată din partea statului a acestor forme de cooperare
--	---

1.6.3.5. Analiza SWOT businessul mic și mijlociu

Principalele puncte forte și punctele slabe, precum și oportunitățile și constrângerile sectorului IMM, prezentate în tabel, se referă nu doar la raionul Hâncești. Acestea parțial sunt condiționate de particularitățile geografice ale țării, de populația ei, politica de stat și de alți factori, care se manifestă atât la nivel raional, cât și național.

Tabelul 38. Analiza SWOT

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Experiența și abilitățile de producere și prelucrare a materiei prime agricole la populația din raion	Accesul limitat al IMM-urilor la sursele de finanțare
	Numărul redus al personalului de anumite calificări și specialități din cadrul IMM
	Lipsa/insuficiența de competențe în afaceri la mulți dintre antreprenori
Dimensiuni semnificative ale sectorului IMM, determinate prin numărul de întreprinderi și contribuția acestora la dezvoltarea economică a raionului	Insuficiența informației referitoare la crearea și dezvoltarea întreprinderilor
Vectorul pro-european în dezvoltarea țării, care permite de a consilia și primi susținere financiară de la UE, unde IMM-urile sunt considerate drept factorii-cheie ai dezvoltării economiei	Potențialul redus al IMM-urilor, cooperarea limitată a întreprinderilor și consolidarea insuficientă a asociațiilor de afaceri
	Infrastructură de suport în afaceri sub dezvoltată
Posibilități de deplasare fără vize a cetățenilor pe teritoriul țărilor CSI; existența cetățeniei române la o mare parte dintre antreprenorii moldoveni, care le permite să se deplaseze liber pe teritoriul UE	Disproporții structurale în dezvoltarea sectorului IMM (oraș-sat)
	Piața nediferențiată a furnizorilor de resurse energetice

Experiența ce vizează succesul de participare a OAP ale raionului la elaborarea proiectelor și obținerea granturilor de la UE	Nivelul scăzut de competitivitate a IMM-urilor pe piața internă și externă
	Nivelul scăzut de implementare a inovațiilor la întreprinderile din raion
Experiența de conlucrare internațională a OAP ale raionului, inclusiv cu județele vecine din România	Lipsa numărului de personal calificat al APL, implicat în politica de susținere a IMM-urilor
	Nivelul scăzut de credibilitate dintre antreprenori și organele de administrare publică
Istoria și cultura comună a cetățenilor Moldovei și țărilor vecine, cunoașterea limbilor, rudele din România și Ucraina, fapt ce oferă oportunități suplimentare pentru IMM-uri în stabilirea și dezvoltarea cooperării internaționale	Dialog și conlucrare inefficientă între antreprenori și autoritățile publice
	Economia tenebră
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Atenția sporită a statului, OAP locală față de problemele și necesitățile sectorului IMM	Mentținerea deficitului bugetului de stat și atractivitatea nu prea mare a țării/raionului pentru investitori, ceea ce limitează accesul IMM-urilor la finanțare
Punerea în aplicare la nivel național a strategiilor și programelor, ce prevăd instituții și mecanisme corespunzătoare pentru susținerea de stat a IMM-urilor	Migrația semnificativă a forței de muncă și emigrația, în special în rândul tinerilor
Elaborarea și implementarea politicii clusteriale de stat	
Regimuri de comerț favorabile (CSI, UE, etc.)	Lipsa de interes față de activitatea antreprenorială, în special, în rândul tinerilor, ceea ce limitează numărul întreprinderilor nou-create
Perspective pentru implementarea reformei de dezvoltare regională, care ar extinde drepturile și responsabilitățile raioanelor	
Dezvoltarea parteneriatul public-privat cu participarea IMM-urilor în condiții de subcontractare	Participarea limitată a antreprenorilor la programele de educație antreprenorială
	Proceduri complicate de reglementare a activității IMM-urilor
Amplasarea geografică a raionului la frontiera cu România, ceea ce facilitează cooperarea cu antreprenorii din țara vecină, mai ales ținând cont de tradițiile culturale comune ale cetățenilor din ambele țări	Tendința de majorare a poverii fiscale
Creșterea gradului de transparență a pieței,	Nivelul ridicat de sărăcie a populației, care nu

ceea ce creează premise pentru creșterea competitivității întreprinderilor autohtone	contribuie la creșterea cererii pe piața internă
	Creșterea gradului de transparență a pieței, fapt ce provoacă creșterea presiunii competitive internaționale, respectiv, creșterea riscului de faliment al întreprinderilor moldave
Cadrul legislativ, ce reglementează aspectele principale ale dezvoltării mediului de afaceri	Dezvoltarea lentă a infrastructurii locale, în special, asigurarea cu apă potabilă, calitatea necorespunzătoare a serviciilor energetice prestate
Localizarea geografică a țării/raionului la frontiera cu UE, ceea ce permite mediului de afaceri să profite mai bine de avantajele cooperării transfrontaliere, să participe în cadrul programelor Parteneriatului estic, alte inițiative ale UE la frontierele externe ale sale	Dependența energetică a țării
	Creșterea economiei tenebre
	Menținerea nivelului ridicat al corupției
	Posibilități financiare ne semnificative ale raionului pentru susținerea IMM-urilor
	Piața locală/internă îngustă și cererea solvabilă scăzută a populației
	Lipsa unei politici active de susținere a IMM-urilor la nivel local și regional

1.6.3.6. *Recomandări businessul mic și mijlociu*

În baza problemelor identificate și cauzelor acestora propunem următoarele **recomandări, inclusiv unele măsuri:**

1. Ameliorarea accesului la finanțare, inclusiv:

- Instruirea antreprenorilor (spre exemplu: referitor la procedura de obținere a creditelor, elaborarea planurilor de afaceri, alte abilități de atragere a mijloacelor financiare);
- Remedierea gradului de informare a antreprenorilor privind posibilitățile de finanțare preferențială (inclusiv proiecte ale ODIMM, programe de cooperare transfrontalieră, alte proiecte ale donatorilor străini);
- Acordarea asistenței antreprenorilor în elaborarea proiectelor investiționale (spre exemplu, pentru cele mai bune proiecte, care au câștigat concursul raional, APL va căuta susținere financiară din partea donatorilor externi – prin intermediul ODIMM, JICA, programe europene...sau APL să caute interese comune cu furnizorii de servicii de afaceri, care activează în țară, raion);
- Atragerea în raion a investitorilor (pregătirea setului de proiecte investiționale și promovarea acestora cu susținerea OAP; organizarea forumurilor investiționale raionale sau regionale);
- Promovarea imaginii raionului, atractive pentru investitori (drept acțiune va fi elaborarea strategiei de branding raional și regional, și altele).

2. Îmbunătățirea accesului la informație, inclusiv:

- Susținerea activității instituțiilor, care oferă servicii informaționale antreprenorilor pe întreg teritoriul raionului
- Identificarea necesităților întreprinderilor privind cele mai solicitate tipuri de informație (prin intermediul studiilor sau a unui dialog bine organizat cu mediul de afaceri)
- Crearea unei baze de date a instituțiilor, interesate în informații de afaceri (APL, asociații de afaceri și antreprenori activi), care poate fi un element al unei platforme electronice, create în scopul atractivității investiționale a raionului Hâncești
- Identificarea celor mai potrivite canale de distribuție a informației pentru instituțiile și persoanele interesate
- Informarea antreprenorilor privind principalele oportunități ale mediului de afaceri, în special, privind *posibilitățile de finanțare bancară; programele de susținere a IMM-urilor, care activează în țară/raion; potențialii parteneri/investitori străini, interesul acestora față de raion; privind legislația altor țări, care prezintă interes deosebit pentru antreprenorii raionului; standardele de calitate a bunurilor și serviciilor din alte țări, care prezintă interes strategic pentru mediul de afaceri din raion.*

3. Remedierea formării profesionale a personalului din cadrul întreprinderilor, inclusiv:

- reorientarea sistemului educației profesionale din raion asupra necesităților întreprinderilor, inclusiv:
 - *identificarea necesităților întreprinderilor referitor la personalul de anumite specialități și calificări*
 - *deschiderea în cadrul școlilor profesionale a specialităților (grupe) necesare raionului*
 - *utilizarea posibilităților donatorilor pentru susținerea școlilor profesionale*
 - *parteneriate între instituțiile de învățământ și companii*

4. Instruirea antreprenorilor în vederea obținerii competențelor de creare și dezvoltare a afacerilor proprii, inclusiv:

- Predarea în școli, licee, colegii în cadrul disciplinelor economice a competențelor practice de creare și dezvoltare a afacerilor proprii
- Organizarea vizitelor la întreprinderile, care utilizează tehnica, tehnologiile avansate, organizarea modernă a producerii, pentru elevii din clasele superioare și licee
- Solicitarea antreprenorilor de succes în școli, organizarea întrunirilor dintre aceștia și elevi
- Ridicarea nivelului educației în afaceri, inclusiv prin organizarea în raion a seminarelor ODIMM
- Promovarea istoriilor de succes în afaceri, bazate pe cunoștințe
- Acordarea atenției deosebite antreprenorilor potențiali și celor începători, tinerilor, femeilor (*spre exemplu, pentru tineri: o activitate specială cu studenții școlilor profesionale, colegiilor și liceelor – examinarea problemelor de predare a cursurilor de economie/afaceri, orientarea lor practică; asistență în dotarea școlilor profesionale – inclusiv prin intermediul proiectului Liechtenstein Development Service (LED); asistență în organizarea practicii de producere la întreprinderi, etc.*)

5. Instruirea funcționarilor OAP la nivel raional și local, inclusiv:

- Instruirea angajaților APL la toate nivelele privind funcțiile și responsabilitățile acestora;
- Analiza situației și încurajarea acelor angajați ai OAP, care demonstrează abordări noi și rezultate pozitive în relațiile cu antreprenorii, care activează pe teritoriile lor;
- Accentul pe susținerea diferențiată a unor grupe de întreprinderi, inclusiv după mărime – micro, mici și mijlocii.

6. Dezvoltarea dialogului

- Implicarea antreprenorilor în procesul de examinare și adoptare a deciziilor, care se referă la dezvoltarea mediului de afaceri, la toate nivelele de administrare, inclusiv:
 - *Întruniri lunare a funcționarilor APL cu antreprenorii pentru examinarea problemelor acestora;*
 - *Crearea Consiliilor de antreprenori pe lângă OAP la toate nivelele;*
 - *Crearea unei baze de date a asociațiilor de afaceri; selectarea deschisă a acelor asociații, care sunt interesate și capabile de a reprezenta interesele diferitor grupe de întreprinderi.*
- Asigurarea unei mai mari transparențe în activitatea APL;
- Susținerea consolidării comunității de afaceri prin crearea și consolidarea asociațiilor de afaceri.

7. Susținerea cooperării întreprinderilor și creării/consolidării asociațiilor de afaceri, inclusiv:

- Stabilirea/consolidarea relațiilor dintre IMM-uri, precum și dintre IMM-uri și companiile mari (*spre exemplu, organizarea la nivel de raion a forumurilor/întrunirilor antreprenorilor dintr-un sector sau a celor reuniți printr-un lanț tehnologic unic pentru a găsi interese și strategii comune; promovarea printre antreprenori a necesității de reunire a eforturilor, care să permită creșterea potențialului lor; dezvoltarea parteneriatului public-privat cu întreprinderile mari, în bază de subcontracte cu IMM-urile raionului, etc.)*
- Susținerea consolidării comunității de afaceri prin crearea și consolidarea asociațiilor de afaceri.
- Studierea posibilităților de creare a clusterelor și holdingurilor în raion.
- Asigurarea activității de lobby în adoptarea documentelor normative privind clusterelor și holdingurile.
- Organizarea elaborării setului de documente, care să faciliteze cooperarea întreprinderilor, inclusiv pentru crearea clusterelor și holdingurilor, care contribuie la asocierea întreprinderilor raionului.

8. Dezvoltarea cooperării internaționale, în special, a celei transfrontaliere, inclusiv:

- Susținerea creării instituției, care acordă servicii întreprinderilor, implicate în cooperarea internațională, inclusiv transfrontalieră.
- Instruirea antreprenorilor privind metodele de promovare a mărfurilor pe piețele externe.
- Asistență în căutarea partenerilor străini.
- Susținerea cooperării întreprinderilor în scopul promovării în comun pe piețele externe.

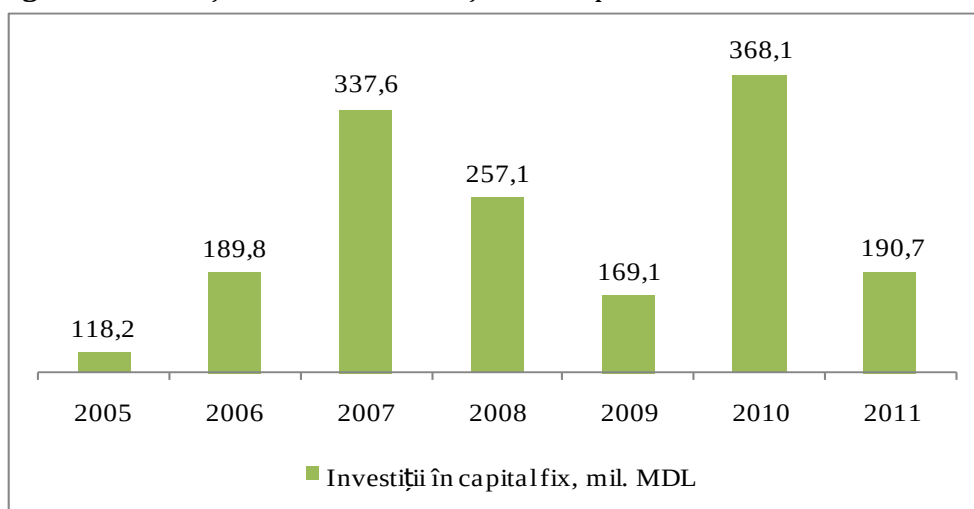
9. Reactualizarea politicii de susținere a IMM-urilor , inclusiv:

- Elaborarea a 1-2 Programe speciale pe termen mediu, orientate asupra soluționării problemelor concrete, luând în considerare importanța acestora și posibilitățile de soluționare la nivel de raion. În special este rațională elaborarea a 2 programe:
 - Dezvoltarea dialogului dintre antreprenori și autoritățile publice locale;
 - Dezvoltarea cooperării transfrontaliere;
- Accentul în politică/programe este necesar de a-l pune pe:
 - *Crearea noilor întreprinderi;*
 - *Reducerea disproporțiilor dintre oraș și sat;*
 - *Implementarea inovațiilor;*
 - *Susținerea diferențiată a unor grupe de întreprinderi, inclusiv a celor micro și mijlocii.*

1.6.4. INVESTIȚIILE ȘI PROCESUL INVESTIȚIONAL

Evoluția proceselor investiționale în raionul Hâncești este neuniformă. Volumul investițiilor în capital fix are o dinamică volatilă, creșterile fiind urmate de scăderi. În perioada 2005-2011, se evidențiază anii 2007 și 2010, când volumul investițiilor a atins niveluri maxime de 337,6 mil. MDL și 361,8 mil. MDL respectiv. În aceeași perioadă, în restul anilor volumul investițiilor nu a depășit nivelul de 260 mil. MDL.

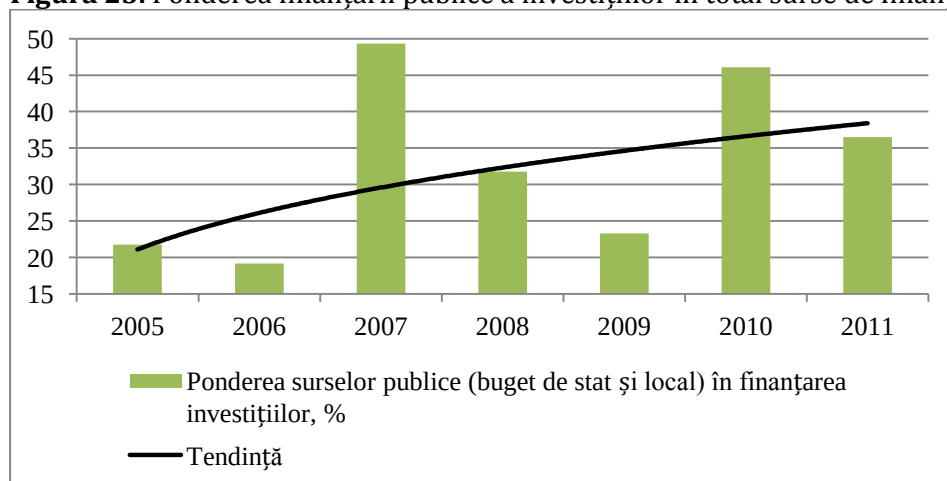
Figura 22. Evoluția volumului investițiilor în capital fix

Sursa: datele BNS

În procesul investițional se observă o reducere a ponderii sectorului privat. Finanțarea proceselor investiționale din banii publici (buget de stat sau cel local) are o tendință de creștere. Conform trendului ponderea finanțării publice în total surse de finanțare a investițiilor a crescut de la circa 20% (2005) la un nivel de aproximativ 40% (2011). Atare evoluție, ar putea fi lămurită prin scăderea interesului sectorului privat pentru lansarea afacerilor – situație care reprezintă riscuri certe pentru dezvoltarea mediului de afaceri.

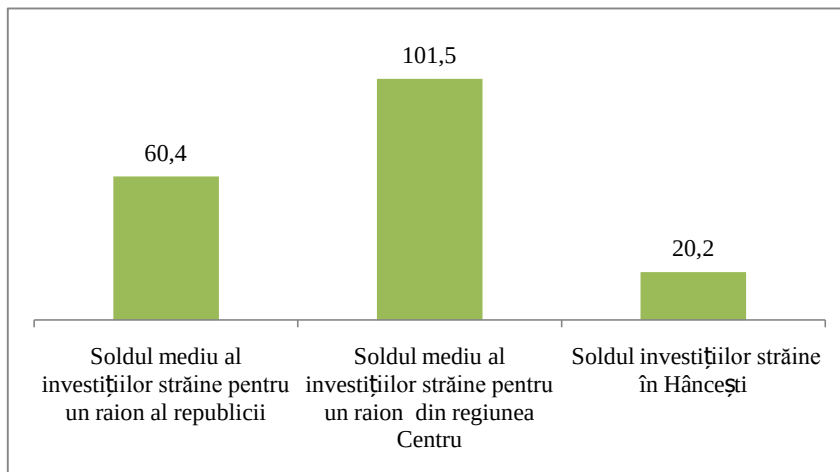
Figura 23. Ponderea finanțării publice a investițiilor în total surse de finanțare

Sursa: elaborat cu suportul IEFS în baza datelor BNS

La capitolul investiții străine avem o situație precară. În pofida faptului că în raionul Hâncești numărul companiilor, cu contribuirea capitalului străin este mai mare comparativ cu numărul mediu de companii cu participare străină pe un raion al republicii – 30 la 12 (conform datelor BNS pentru 01.10.2011), soldul investițiilor străine e relativ mic. La 01.10.2011 stocul investițiilor străine în Hâncești constituia aproximativ 20,2 mil. MDL mult mai puțin decât stocul mediu al investițiilor străine pe un raion al republicii – 60,4 mil. MDL sau soldul mediu al investițiilor străine pe raion din regiunea Centru - 101,5 mil. MDL. În linii generale, companiile străine joacă un rol secundar în dezvoltarea economică a raionului.

Figura 24. Aspecte comparative privind soldul investițiilor străine pentru data de 01.10.2012

Sursa: elaborat de autori în baza datelor BNS

Proveniența geografică a investițiilor este destul de răspândită – în raion fiind prezenți investitori din România, Germania, Israel, Italia, Rusia, Ucraina, precum și din alte state, iar companiile străine sunt concentrate în orașul Hâncești.

Tabelul 39. Companiile active cu capital străin din raionul Hâncești

DENUMIREA	PROVINIENȚA INVESTIȚIILOR	VOLUMUL INVESTIȚIILOR, MDL	CIFRA DE AFACERI 2010, MDL	NUMĂRUL ANGAJAȚILOR
I.M SRL LKW-Alex Spedition	Germania	11004	19895591	68
I.M SRL Reforma Nats Fruts Product	Germania	5400	778	2
I.M SA Lactalis Alba	Belgia	25544	144262834	218
I.M SA Ameliorator 23	Germania	1471331	45468	6
I.M SRL Daniela Accesorii	România	5423	-	2
I.M SRL Alim Roș	Ucraina	3780	282462	2
I.M SRL Holzprodukte	Germania, Ucraina	5940	-	1
I.M SRL Neotonus	Rusia	2700	1541378	6
I.M SRL Raiax Paper Company	Israel	1764127	3301883	10
I.M SRL Swed Care	Suedia	2754	-	1
I.M SRL Mărul de Aur	România	5400	-	1
I.M SRL Actides Mol	Germania	4320	14621	2
I.M SRL Paper Lux	Israel	2700	5984810	3
I.M SRL Tehnostahl Term	România	5500	351436	3
I.M SRL Logmun	Ucraina	2700	992815	3
I.M SRL Agrilena	România	1020964	759310	3
I.M SRL Basconserv	Rusia, Ucraina	2977	1343887	2
I.M SRL Valart Vinecs	Insulele Virgine Britanice	5400	304227	2
I.M SRL Alchim Co	România	5130	458576	6

Sursa: elaborat de autori în baza datelor oferite de Consiliul Raional Hâncești

1.6.4.1. Principalele probleme investițiile în raionul Hâncești

Nivelul scăzut al climatului investițional din raionul Hâncești nu diferă de cel din republică. Agenții economici din raionul Hâncești întâmpină dificultăți caracteristice activității investiționale la nivel de țară. Dintre acestea cea mai acută problemă este accesul la finanțare și se referă atât la costurile înalte ale împrumuturilor cât și la gajarea creditelor.

De asemenea, o altă problemă caracteristică agenților economici este identificarea surselor investiționale și capacitățile manageriale ale acestora în scrierea proiectelor investiționale și demonstrarea fezabilității acestora. Mai mult ca atât, nu există un organ specializat care să facă conexiunea între agenții privați și potențialii investitori.

O altă problemă care creează un obstacol serios pentru procesul investițional ține de procedura anevoioasă de schimbare a destinației terenurilor.

1.6.4.2. Analiza SWOT climatul investițional

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
Dotare bună cu resurse naturale, comparativ cu alte regiuni din republică	Lipsa mecanismelor de promovare a climatului investițional în raion
Infrastructură de susținere a afacerilor relativ bine dezvoltată (prezența băncilor, accesul la servicii de telecomunicații)	Accesul limitat la finanțare
	Lipsa instituțiilor de intermediere între potențiali investitori și agenții privați
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
Sporirea investițiilor din UE, datorită semnării Acordului de Liber Schimb	Implementarea lentă a reformelor orientate spre ameliorarea mediului de afaceri
	Continuarea crizei economice la nivel internațional

1.6.4.3. Recomandări climatul investițional

Sunt propuse spre examinare următoarele recomandări de îmbunătățire a climatului investițional în raionul Hîncești:

- Realizarea inventarierii patrimoniului de care dispun APL de nivel I și II, în vederea identificării rezervelor de care dispun autoritățile locale pentru susținerea procesului investițional.
- Utilizarea patrimoniului ce aparține APL în susținerea activității economice prin:
 - privatizare;
 - oferirea unor active în calitate de garantare a împrumuturilor obținute de agenții economici. În felul acesta, parțial poate fi soluționată problema oferirii gajului. Realizarea acestui proiect urmează a fi organizat sub formă de concurs cu selectarea, conform anumitor criterii de firme ce vor fi susținute;
 - participarea cu atare active în proiecte de PPP;
- Administrația publică locală ar putea susține activitatea investițională prin obținerea unor proiecte, în care s-ar realiza studii de piață sau analize de fezabilitate privind dezvoltarea afacerilor în diverse domenii. În acest mod reducând costurile agenților economici în faza de lansare a afacerilor;

- Crearea unei platforme investiționale care să facă legătura între mediul de afaceri din raion și potențialii investitori;
- Crearea de parteneriate între administrația locală și diferite camere de comerț din străinătate, precum și cu alte instituții care ar facilita accesul între cererea de finanțare și obiectele expuse finanțării.

1.7. TURISMUL

1.7.1. SITUAȚIA EXISTENTĂ A POTENȚIALULUI TURISTIC

Raionul Hîncești, fiind unul dintre cele mai împădurite raioane din țară dispune de cca 34 mii ha de păduri, din care cca 18% sunt conservate sub diverse forme de arii naturale protejate. Fondul silvic este exploatat aproape în totalitate în calitate de spațiu pentru vânătoarea reglementată. Pe teritoriul raionului sunt 2 izvoare cu apă minerală.

În majoritatea localităților rurale s-au păstrat vetrele medievale. Pe teritoriul comunităților rurale din Hîncești sunt înălțate 39 de edificii de cult creștin ortodox. În raion există mai multe puncte cu potențial atractiv pentru turism, dar din diferite cauze acesta nu este valorificat pe deplin.

În prezent cele mai vizitate obiective turistice sunt următoarele:

- Muzeul de istorie și etnografie din or. Hîncești.
- Conacul familiei Manuc-Bei Mirzaian.
- Muzeul ținutului natal și gloriei militare din s. Mingir.
- Muzeul de istorie și etnografie din s. Ciuciuleni.
- Cetatea geto-dacică (sec. IV î.e.n.) din pădurea s. Stolniceni.
- Beciurile Curții Domnești din s. Lăpușna.
- Rezervația peisajistică „Pădurea din Hînceti”.
- Rezervațiile naturale de plante medicinale (Sărata - Galbenă, Logănești).

În raionul Hîncești avem 2 hoteluri și 4 pensiuni turistice cu un total de 13 camere.

Pe teritoriul raionului activează trei tabere estivale pentru copii, cu o capacitate totală de cazare de 85 camere.

În prezent, cca 1,2 mii de persoane beneficiază anual de serviciile unităților turistice din raion, în special copiii în vacanța de vară, în ture de 10-14 zile.

Fluxul de călători care tranzitează anual raionul, preponderent prin vama Leușeni depășește jumătate de milion de persoane.

Tabelul 40. Infrastructura turistică

Nr .	Unități turistice	Localitatea	Denumirea	Camere
1	Hoteluri	Hîncești	„Regal”	7
2	Pensiuni turistice	Rusca	„Popasul vânătoresc”	2
		Ciuciuleni	SRL Cooperativa de productie „Luceafărul”	4

		Ciuciuleni	SRL „Huța Geo-Tur”	3
		Stolniceni	„Ștefan Cioclean”	4
3	Tabere de vacanță pentru tineret	Sărata-Galbenă	„Poiana tineretului”.	
4	Tabere de odihnă pentru copii și cazare turistică.	Hîncești	„Codreanca”	19
		Rusca	„Țara”	33
		Bobeica	„Privighetoarea”	33

Sursa: Elaborat cu suportul IEFS

1.7.2. Principalele probleme mediul turistic

Printre principalele probleme ale sectorului turistic, pot fi menționate:

- Elaborarea și implementarea nesatisfăcătoare a politicilor turistice la nivel național;
- Conexiuni necorespunzătoare între ofertele turistice (lipsa de produse turistice integrale atractive);
- Lipsa unor strategii de dezvoltare a regiunilor turistice cu caracter de unicat;
- Lipsa abordărilor inovaționale în sfera turismului și de adaptare la tendințele turistice globale;
- Capacitatea insuficientă de management în activitățile de turism;
- Lipsa specialiștilor instruiți în domeniul turismului și a sistemului de înrolare și perfecționare a personalului turistic;
- Subdezvoltarea sistemului informațional turistic, care ar permite o informare eficientă despre ofertele turistice din raion.

1.7.3. Analiza SWOT mediul turistic

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
• Poziția geografică favorabilă • Varietatea și atractivitatea mediului natural • Patrimoniul natural și cultural păstrat în localitățile raionului • Accesul liber la zone de păduri și lacuri • Acces la traseele naționale de transport • Ospitalitatea populației locale	• Lipsa tradițiilor de turism în cadrul populației raionului • Infrastructura turistică subdezvoltată • Lipsa ofertelor turistice integrale și atractive • Calitatea proastă a serviciilor turistice • Lipsa abordărilor inovatoare în sfera turismului • Sistem informațional turistic subdezvoltat
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Republica Moldova ca destinație turistică relativ nedescoperită și netradițională • Posibilitatea de a oferi produse naturale și culturale autentice • Dezvoltarea unor centre turistice în conformitate cu tendințele turistice moderne • Interesul populației în dezvoltarea activităților non-agricole în spațiul rural • Valorificarea potențialului comercial al raionului ca zonă de tranzit	• Concurența puternică a zonelor turistice similare din afara țării și din republică • Imaginea neclară a raionului Hîncești ca destinație turistică

1.7.4. *Recomandări mediul turistic*

În raionul Hîncești există o varietate de atracții turistice și oportunități pentru un sejur de durată. În baza cercetărilor efectuate în cadrul proiectului TACIS CBC „Dezvoltarea capacităților investiționale în zona turistică Hîncești-Leușeni” au fost determinate 4 zone de interes turistic, relativ omogene ca eventuale specializări ale motivației vizitelor. Fiecare din ele poate fi valorificată printr-un traseu, care ar cuprinde majoritatea localităților din zonă și anume:

- Traseul turistic radial „ Orașul Hîncești la intersecție de drumuri”.
- Traseul turistic radial „ La vama veche a Lăpușnei”.
- Traseul turistic „Cărpineni- Mingir: lacuri în codri”.
- Traseul turistic prin zona de frontieră a raionului Hîncești.

Dezvoltarea traseelor turistice și a infrastructurii informaționale trebuie să fie axate pe unicitatea punctelor de atracție turistică. Aceasta presupune:

- Dezvoltarea capacităților hotelurilor, restaurantelor, pensiunilor, cabanelor, inclusiv creșterea capacităților de turism agricol.
- Dezvoltarea beciurilor cu vinuri de origine și a cramelor în cadrul exploatațiilor agricole de familie.
- Dezvoltarea campingurilor în zonele atractive pentru turiști.
- Integrarea traseelor turistice locale în traseele turistice naționale și internaționale, inclusiv acelor culturale, forestiere, de vin, etc.
- Dezvoltarea unei rețele de locații turistice sub o marcă comercială unică.
- Includerea elementelor etno - folclorice în aranjamentele și tradițiile produselor turistice integrale.

Ținând cont de faptul că raionul Hîncești este o zonă de tranzit activ din și în UE este necesar de dezvoltat următoarele orientări strategice pentru turismul de tranzit:

- Utilizarea punctelor de intrare în țară ca centre informaționale pentru susținerea turismului din raionul Hîncești.
- Dezvoltarea activităților de comerț la stațiile de alimentare cu petrol, care devin tot mai importante din punct de vedere turistic și informațional
- Dezvoltarea localurilor turistice, ce ar cuprinde puncte de alimentare publică și posibilități de cazare, amplasate pe traseele internaționale ce traversează raionul Hîncești.
- Instalarea unui sistem de indicatoare unificate, ce ar îndrepta călătorii spre locațiile turistice atractive.
- Identificarea posibilităților pentru dezvoltarea unor produse turistice integrale în domeniul sănătății și recreării, ce ar include:

- Programe medicale preventive și curative în diferite domenii medicale (marketingul sănătății).
- Programe recreaționale în forma weekend-urilor active (marketingul recreației active).
- Programe de însănătoșire și relaxare (marketingul relaxării mentale și psihice).
- Programe cosmetice și de menținerea a frumuseții (marketingul relaxării fizice).
- Organizarea seminarelor, instruirilor și altor activități în locațiile turistice.

1.8. CULTURĂ ȘI SPORT

1.8.1. SITUAȚIA EXISTENTĂ ÎN DOMENIUL CULTURII ȘI SPORTULUI

1.8.1.1. Cultură

Infrastructura

Raionul Hîncești dispune de un număr mare de valori patrimoniale, cum ar fi muzee, monumente istorice și de artă, complexe arhitecturale, biserici și mănăstiri. Monumentele raionului sînt reprezentate în tabelul 1.8.1. Aici menționăm soborul „Ioan Botezătorul” din Cărpineni, Mănăstirea Hîncu, Biserica din satul Lăpușna Complexul arhitectural Manuc – Bey, Muzeul de istorie și studiere a Ținutului Natal din orașul Hîncești, care ocupă un loc aparte și au valoare culturală de talie națională.

Tabelul 41. Valorile culturale ale raionului Hîncești

Nr.	Denumirea	numărul
1.	Case de cultură	47
2.	Biblioteci	62
3.	Instituții cu învățămînt artistic	4
4.	Librării	2
5.	Muzee	3
6.	Sculpturi populare și troițe	6
7.	Monumente de arhitectură	31
8.	monumente de arheologie	43
9.	Biserici	32
10.	Catedrale	1
11.	Mănăstiri	2
12.	Complexul istoric de valoare națională	„Manuc-Bey
13.	Meșteri populari	187
14.	Festivalul Etniilor	anual
15.	Festivalul Vinului	anual
16.	Festivalul Tradițiilor și Obiceiurilor de iarnă	anual

Sursa: Direcția raională Cultură

La începutul anului 2012 în raionul Hîncești se înregistrează 116 instituții culturale, ceea ce constituie circa 4% din numărul total de instituții culturale din Republica Moldova, dintre care 47 de unități sunt case de cultură, 62 biblioteci, 3 muzee și 4 instituții de învățămînt artistic. Toate aceste instituții sunt publice sunt administrate de către Consiliul Raional.

Cadrul instituțional și sursele de finanțare

Finanțarea instituțiilor culturale se efectuează din contul bugetelor locale. În anul 2011 din bugetul raional s-a alocat suma de 6933,0 mii lei, în 2012 această sumă este de 6684,2 mii lei, ceea ce constituie 96,4 % în raport cu anul precedent. Iar din bugetele locale în anul 2011 a fost alocată suma de 3170,0 mii lei, iar în anul 2012, aceasta mărindu-se cu 31,6% , constituind suma de 4170,3 mii lei.

Alocațiile pentru cultură calculate pe cap de locuitor sunt egale cu 93 lei.

Case culturale

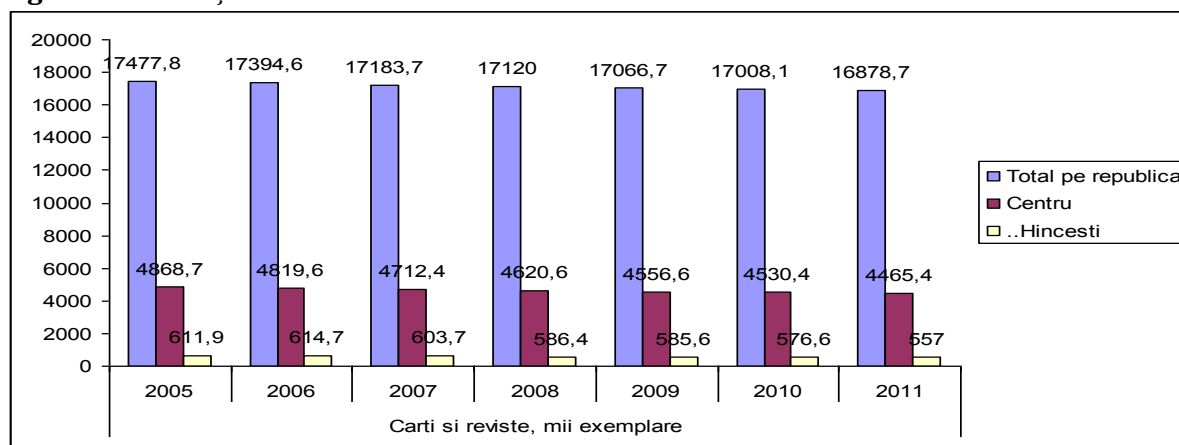
Capacitatea celor 47 case culturale este de 15,3 mii locuri de spectatori, ceea ce reprezintă 4,5 la sută din numărul total. În medie, la 1000 de locuitori revin 126 de locuri, medie mai mare decât cea pe țară (95 locuri). Starea căminelor culturale este, în mare parte, nesatisfăcătoare și necesită reparații și investiții. Aceasta se datorează faptului că, în procesul de transmitere a caselor de cultura la balanța administrațiilor locale nu s-a ținut cont de posibilitățile comunităților respective de a întreține activitatea acestor cămine. Bugetele locale nu dispun de suficiente mijloace financiare. Totuși, în comparație cu alte raioane, autoritățile rlu Hâncești au marcat rezultate bune, prin renovarea caselor de cultură din or. Hâncești, s-le Sărata-Galbenă, Cărpineni, Secăreni, Călmățui, Nemțeni, Pereni, Cornești etc.

Căminele culturale realizează mai multe funcții sociale, cum ar fi de informare, de odihnă etc.. Astfel, pe parcursul anilor 2007-2011 au fost organizate peste 20,8 mii manifestări culturale cu o frecvență medie pe an de 35,3 și în mediu a câte 99 de spectatori la o manifestare. Activitățile cultural – artistice din rl Hâncești care au un impact în viața culturală atât la nivel local cât și național sunt: Festivalul tradițiilor și obiceiurilor de iarnă (bienio), Festivalul interpreților de muzică populară consacrat cântăreței Angela Păduraru, Festivalul – concurs raional al interpreților de muzică ușoară (bienio), Concursul literar - artistic „La Izvoarele înțelepciunii” (anual) și Sărbătoarea Națională a Vinului (anual).

Biblioteci

Cele 62 de biblioteci din rl Hâncești reprezintă 4,5% din numărul total pe țară și au un fond total de carte egal cu 557,0 mii exemplare, ceea ce constituie circa 3% din fondul total de carte pe republică.

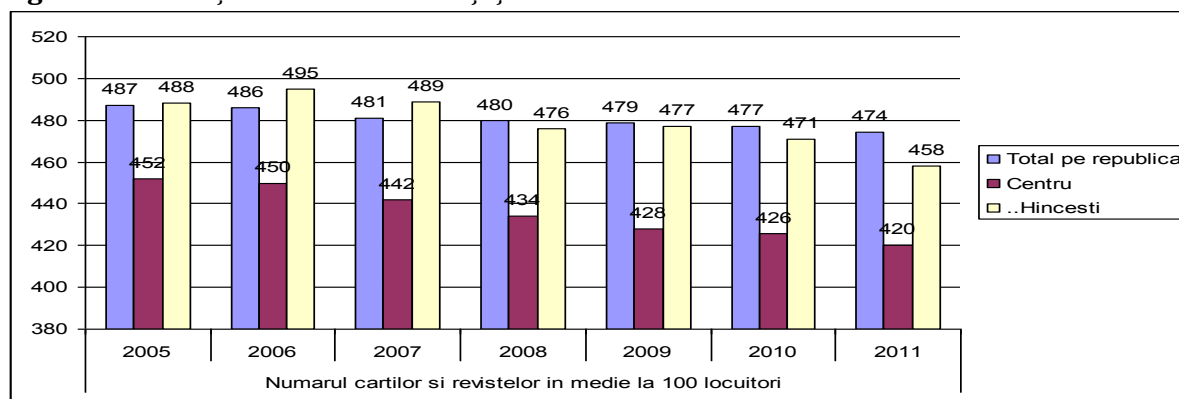
Figura 25. Evoluția fondului total de carte

Sursa: BNS

Numărul cărților și revistelor în medie la 100 de locuitori este de 458, medie puțin mai mică decât totalul pe țară, care este de 474. Totodată, acest indicator este mai mare decât media regiunii Centru, care constituie 420. Analiza în dinamică arată o descreștere lentă a acestui indicator, ceea ce înseamnă o degradare a situației.

Figura 26. Evoluția numărului de cărți și reviste la 100 locuitor

Sursa: BNS

Din datele menționate, constatăm că fondul de carte este învechit. Conform datelor oferite de către DGRÎTS gradul de dotare a acestora cu literatură în limba rusă este de 100%, iar în limba română este de 60%. Roata de înnoire a fondului reprezintă o dată la 52 de ani.

Numărul de cititori tineri în anul 2010 a fost de 7000, menținându-se la același nivel și în 2011. Astfel, numărul de cititori ajunge la 22,9 cititori activi, care frecventează măcar o dată în an biblioteca. Cauzele scăderii indicatorilor ce se referă la activitatea bibliotecilor sunt insuficiența resurselor financiare pentru a completa fondurile de carte și a asigura accesul la Internet în special pentru a atrage tinerii.

Muzee

În rîl Hîncești funcționează 3 muzee de importanță locală: Muzeul de istorie și etnografie Hîncești, Muzeul de istorie și etnografie Ciuciuleni, Muzeul ținutului natal și gloriei militare din s. Mingir.

Librării

Librăriile din mediul rural au fost închise și edificiile reprofile, vânzarea de carte este concentrată în oraș, în sate lipsind acest gen de activitate. În prezent, în raion există 2 librării private.

Surse de difuzare și promovare

În raion funcționează un post de radio raional. Totuși, informația oferită din aceste surse nu este complexă pentru dezvoltarea integră a tinerilor.

Interesul comunității (în special a tinerei generații) pentru valorile spirituale este foarte scăzut. Lucru, care se explică și prin faptul că nu există o infrastructură de difuzare și promovare a valorilor culturale, cum ar fi cinematografe sau cămine culturale înzestrate cu instalații cinematografice, posturi locale de TV, expoziții permanente, magazine specializate etc. Rețelele de difuzare a filmelor, care alcătuiau un important volum al activității culturale locale nu sunt funcționale. Lipsește cinematograful, fapt lămurit prin aceea că toate cinematografele din toată republica au fost privatizate, iar noii proprietari, în mare parte, nu au fost în stare să asigure reamenajarea noilor spații cu instalații cinematografice noi. Lipsește un post local de televiziune care ar asigura participarea oamenilor de cultură locali la TV, precum și promovarea culturii prin intermediul expozițiilor permanente a meșterilor populari cu posibilitatea de a procura produsele autohtone.

Analizînd situația în raion constatăm o scădere vădită a interesului publicului față de viața culturală, care se confirmă prin participarea destul de joasă a populației la evenimente și manifestări cultural-artistice. Una din cauzele deja menționate este accesul limitat la informarea în masă. În mediul rural accesul la ziarele republicane și cele raionale este limitat, iar Internetul este practicabil în rare cazuri. Totodată, o altă cauză importantă este gradul înalt de pasivitate și indiferență a populației față de aceste manifestări culturale, în special al tinerilor.

Personalul antrenat în domeniul cultură

Conform datelor Direcției raionale Cultură, numărul lucrătorilor din sistemul cultural este de 258 persoane și acesta nu este suficient, necesarul de specialiști calificați constituind încă 109 unități.

Vîrsta medie în cultură constituie 50 de ani, iar atare fapt presupune existența unor mecanisme învechite de sensibilizare a interesului cetățenilor de a participa activ în viața culturală a comunității.

Caracteristica personalului potrivit nivelului de calificare se proporționează: studii superioare – 50 persoane, studii medii speciale – 99 persoane. Acest lucru se lămurește prin faptul că salariile variază de la 930 lei până la 1300 lei, (excepție fac instituțiile de învățământ artistic, unde salariile sunt în limita 2000 lei - 4000 lei), ceea ce a dus la retragerea din domeniu a specialiștilor calificați și cei tineri. Salariile mici ale lucrătorilor din sistemul cultural au avut drept consecință un exod masiv al specialiștilor din domeniu spre alte domenii de activitate. Conducătorii instituțiilor nu posedă cunoștințe și deprinderi de management în condițiile economiei de piață.

Potențialul cultural

Pe lângă cadrul funcțional și infrastructura specifică domeniului diagnosticat (case culturale, biblioteci, muzee, etc.) este foarte important de ținut cont și de faptul că raionul Hîncești dispune de un potențial cultural, precum sunt numeroase colective de creație etnografică și de folclor și meșteri populari. Actualmente sunt cunoscuți 187 de meșteri populari, dintre care 10 sunt membri ai Uniunii Meșterilor Populari. Folclorul muzical are o valoare deosebită, fiind reprezentat de ansambluri etnofolclorice de adulți și copii, orchestre de muzică populară. Prezența acestui potențial uman a dus la organizarea mai multor festivaluri, care devin deja tradiție pentru raion, cum ar fi: festivalul Etniilor, Festivalul Vinului, Festivalul Tradițiilor și Obiceiurilor de iarnă.

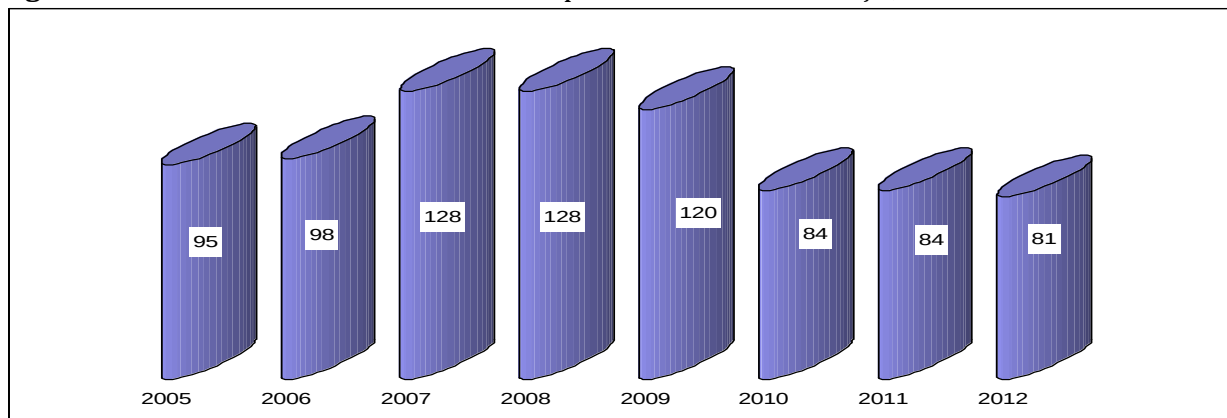
Obstacolele existente în practicarea meșteșugurilor populare sunt legate de lipsa organizării desfacerii pe piață a articolelor produse. Nu există un concept și nu este promovat produsul cultural, nu există un raport de interacțiune între regiuni, lipsește un schimb de informații, de produse cultural-artistice.

1.8.1.2. Sport

Infrastructura

În anul 2012 în raionul Hîncești erau atestate 155 de edificii sportive, dintre care 1 stadion cu tribune de peste 500 locuri, 3 terenuri amenajate cu tribune de peste 150 locuri (capacitatea – 3*150), 81 terenuri sportive, 49 săli sportive (capacitatea – 9*18 m), 19 incaperi adaptate, 3 sali de forță (2 la Hîncești și una la Cărpineni). Aceste edificii reprezintă o pondere de 3,6% din totalul pe republică. Majoritatea din aceste edificii sunt într-o stare satisfăcătoare (excepție fac terenurile sportive). Evoluția în dinamică a edificiilor sportive indică faptul că în perioada anilor 2005-2012 în raion s-a păstrat intact numărul de stadioane și săli sportive, excepție fac doar terenurile sportive (a vedea fig. 1.8). Numărul acestor construcții pe teren deschis a scăzut cu circa 37 la sută în comparație cu anii 2007-2008.

Figura 27. Dinamica numărului de terenuri sportive în raionul Hîncești, 2005-2012

Sursa: BNS <http://statbank.statisticanulmd/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> și Consiliul Raional Hîncești, direcția Tineret și Sport

În raion există o infrastructură slab dezvoltată ce ține de domeniul sportului profesionist. Există 2 școli de sport, însă ambele nu au sediu. Totuși, școala sportivă raională supervizează activitatea a 18 secții sportive la 9 probe diferite - volei, fotbal, judo, box, lupte libere, greco-romane, orientare sportivă și atletism. În aceste secții sînt antrenati 431 copii din 12 localități din totalul de 63 din raion.

Actualmente, în raionul Hîncești nu există o sală performantă pentru școala de sport, lipsește inventarul sportiv performant, o stare deplorabilă a terenurilor de fotbal, nu este dezvoltată o infrastructură sportivă adițională și una legată de agrement, cum ar fi spațiile verzi dotate cu inventar sportiv, benzi de ciclism, terenuri pentru sportul cu roțile, skateboard, bazin de înot etc.

Raionul Hîncești nu are la moment în proprietate publică nici un edificiu sportiv, care ar corespunde unor condiții contemporane de dotare, igienă și cazare. Drept rezultat, raionul nu poate găzdui competiții de rang republican și internațional. Acest lucru periclitează și posibilitatea atragerii unor investiții majore în infrastructura sportivă. Astfel, conform calculului, suma alocațiilor pentru sport pe cap de locuitor la ora actuală este de 2,9 lei.

Personalul antrenat în domeniul Sport

Conform datelor Consiliului local, numărul total de lucrători angajați în domeniul dat este de 205 persoane, dintre care 170 profesori, 54 cu studii superioare, 74 cu studii medii și 42 fără pregătire specială. Secțiile sportive au la dispoziție 30 de antrenori, din care 20 au studii superioare, 9 medii și 1 fără studii de specialitate. Acest contingent de specialiști este asistat de 4 instructori metodiști (Hîncești, Lăpușna, Cărpineni, Mingir). Necesarul de specialiști se estimează la numărul de 250 persoane. Atare insuficiență de cadre calificate este consecința retragerii în masă din domeniul al specialiștilor, în special cei tineri, cauzate în primul rînd, de salariile mici ale lucrătorilor din sport. Conducătorii instituțiilor nu posedă cunoștințe și deprinderi de management în condițiile economiei de piață.

Potențialul sportiv

Specialitățile de sport predominante sunt lupte libere, judo și fotbalul. Aici se pot remarca antrenori emeriți ca Ilie Buiuc, Mihai Buiuc, Dumitru Sava (maestri în sport) și alți veterani în sport (Tudor Casapu, Campion Olimpic Barcelona Haltere), precum și sportivi tineri cu performanță. Printre aceștia sunt: Ruslan Bodișteanu (dublu campion mondial participant la Jocurile olimpice - două ediții proba lupte libere), Valeriu Duminică (multiplu campion), Vadim Bocan (judo multiplu campion), Nicolae Foca (campion european la sambo), Mihail Dubceac (vicecampion european la sambo), Valeriu Bordeianu (medalia de bronz la Campionatul Mondial – Sambo), Doina Roșcovanu (vicecampionă europeană și medalie de bronz la Mondiale la lupte libere), Emilia Budeanu (medalia de bronz la Campionatul european), Alexandru Arcuș (multiplu campion național la box, campion mondial la kickboxing), ș.a.

Numărul manifestărilor sportive pe parcursul ultimilor 5 ani a depășit numărul de 160, ceea ce reprezintă în mediu câte 2 evenimente pe lună.

Deși, reușitele sportivilor de performanță a raionului sunt impresionante, activitățile sportive menite să educe un stil de viață sănătos și activ au un rol din ce în ce mai mic în viața tinerilor. Posibilitățile de a practica un sport sunt distribuite inegal între sate și oraș, între persoane cu diferit grad de asigurare financiară, între fete și băieți.

Conform ultimelor sondaje efectuate, în Hîncești funcționează preponderent localuri de divertisment. Totuși, din aceste studii reiese că în timpul liber se practică sportul, circa 900 de tineri frecventează cercurile sportive și participă la competiții. Oportunitățile de participare în activități sportive sunt mai mari pentru băieți decât pentru fete. O parte redusă a tinerilor au posibilitatea de a frecventa cercurile pe interese (în această categorie se înscriu 170 de tineri). Spre regret, tinerii cu resurse financiare limitate nu au posibilitatea de a beneficia de servicii pentru întremarea sănătății în instituții balneare. Un fenomen negativ reprezintă faptul că jocurile la computer devin o activitate tot mai răspândită.

Cauzele situației curente se regăsesc în infrastructura distrusă și nefuncțională pentru organizarea activităților de timp liber. Instituțiile publice nu reușesc să își asume responsabilitatea de a produce servicii de timp liber tinerilor. Tinerii nu dispun de resursele și deprinderi de a se implica în organizarea propriei odihne active.

1.8.2. Principalele probleme

Principalele probleme și impedimente cu care se confruntă raionul Hîncești în domeniul culturii și sportului țin, în mare parte de următoarele:

1.8.2.1. Cultură

- Lipsa unei Asociații culturale în raion, care ar facilita activitatea culturală.
- Lipsa unui parteneriat de colaborare public-privat sau cu alte state, în special cu România în domeniul cultural.
- Nu există relații de colaborare și schimb de informații, de produse cultural-artistice etc.
- Lipsa unei concepții moderne de dezvoltare și reorganizare a caselor de cultură, și bibliotecilor.
- Lipsa tehnologiilor informaționale în biblioteci.
- Insuficiența fondului de carte în bibliotecile raionului.
- Lipsa rețelilor de difuzare a filmelor, care constituiau un important volum al activității culturale locale.
- Lipsa unui post local de televiziune, care ar asigura participarea oamenilor de cultură locali la TV, precum și promovarea culturii.
- Lipsa unui concept de dezvoltare și promovare a potențialului cultural, precum și a produsului cultural autohton.
- Lipsa de organizare a desfacerii pe piață articolelor produse de meșterii populari.
- Conducătorii instituțiilor nu posedă cunoștințe și deprinderi de management în condițiile economiei de piață.
- Lipsa abilităților de cunoaștere a calculatorului de către personalul din bibliotecile publice din raion.
- Lipsa motivului și posibilității de atragere a specialiștilor calificați în domeniu
- Interesul comunității (în special a tinerei generații) este foarte scăzut vis-a-vis de cultură.

1.8.2.2. *Sport*

- Lipsa unei concepții viabile de dezvoltare a sportului profesionist, precum și antrenarea în viața sportivă a populației și, în mod special a tineretului.
- Lipsa unui parteneriat de colaborare public-privat în domeniul sportului.
- Avem o infrastructură slab dezvoltată ce ține de domeniul sportului profesionist. Nu există o sală performantă pentru școala de sport, lipsește inventarul sportiv performant, starea deplorabilă a terenurilor de fotbal.
- Nu este dezvoltată infrastructura legată de agrement, cum ar fi spațiile verzi dotate cu inventar sportiv, bazin de înot, benzi de ciclism, terenuri pentru sportul cu roțile, skateboard etc.
- Conducătorii instituțiilor nu posedă cunoștințe și deprinderi de management în condițiile economiei de piață.

1.8.3. Analiza SWOT

Cultură

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Tradiții populare • Rezultate remarcabile în cultură • Potențial uman în domeniul culturii – ca competență de dezvoltare a sectorului cultural și de producere a brandului regional (meșteri emeriți, ansambluri folclorice, etc.)	• Lipsa strategiilor și programelor de dezvoltare culturală • Insuficienta resurselor umane, materiale și financiare în domeniu • Lipsa fondurilor locale pentru dezvoltarea sectorului cultural • Lipsa mecanismelor și a managementului de promovare a potențialului uman și a produselor autohtone • Starea deplorabilă a caselor de cultură • Fondul învechit al bibliotecilor • Lipsa rețelelor locale de informare și utilizarea slabă a Internetului în localuri publice (biblioteci, case de cultură) • Lipsa de inițiativă din partea populației
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Posibilitatea de a aplica cereri de proiecte sociale (acces la fonduri externe si granturi) • Posibilități de creare a parteneriatelor naționale si internaționale (publice-private) în baza infrastructurii fizice culturale existente • Specialiști calificați • Atragerea tinerilor în domeniu • Programe de sustinere (alocări din bugetul de stat)	• Exodul masiv al cadrelor calificate (brain drain) • Interesul scăzut al populației față de viața culturală • Degradarea situației sociale a populației.

Sport

PUNCTE FORTE	PUNCTE SLABE
• Tradiții sportive • Rezultate remarcabile în sport • Existența școlilor sportive • Existența potențialului uman în domeniul sportului (sportivi emeriți, antrenori cu performanță, etc.)	• Lipsa strategiilor de dezvoltare în domeniul sportului • Lipsa unui parteneriat de colaborare public-privat în domeniul sportului. • O infrastructură slab dezvoltată ce ține de domeniul sportului profesionist. • Lipsa de inițiativă din partea populației
OPORTUNITĂȚI	AMENINȚĂRI
• Posibilitatea de a aplica cereri de proiecte sociale (acces la fonduri externe si granturi) • Posibilități de creare a parteneriatelor naționale si internaționale (publice-private) • Specialiști calificați • Atragerea tinerilor în domeniu • Programe nationale de susținere	• Migrația tinerilor și sportivilor profesioniști • Interesul scăzut al populației față de sport • Înăutățirea situației sociale a populației.

1.8.4. Recomandări

În concluzie putem evidenția tendința negativă în domeniile ce țin de cultură și sport. Activitățile cultural-sportive au un rol diminuat și au tendință să iasă din prioritățile populației raionului Hîncești. Pentru redresarea situației în domeniul cultural și sport se recomandă următoarele măsuri:

Cultură

- i) Reabilitarea infrastructurii culturale la nivel de comunitate (de întocmit o listă cu obiectele prioritare):
 - Majorarea alocațiilor bugetare.
 - Atragerea fondurilor extrabugetare.
 - Crearea de parteneriate publice – private.
 - Ameliorarea fondului de carte al bibliotecilor, în special a celor sătești, prin monitorizarea achiziției de carte.
 - Refacerea unor centre de practicare a meșteșugurilor artistice printr-un program de identificare a micilor meseriași și îndrumarea acestora spre înființarea de microfirme și asociații familiale.
- ii) Schimbul intercultural între raionul Hîncești și localități similare din alte țări:
 - Crearea unei Asociații raionale
 - Asocierea satelor cu localități din Europa pentru realizarea de schimburi de informații, vizite reciproce.
- iii) Încurajarea organizării activităților culturale:
 - Perfecționarea și instruirea continuă a cadrelor.
 - Atragerea și menținerea tinerilor specialiști în câmpul muncii.
 - Crearea unor posibilități reale și sensibilizare a populației, în special al tinerilor, privind importanța manifestărilor culturale pentru îmbogățirea potențialului individual și ridicarea nivelului cultural.
 - Atragerea și dezvoltarea produselor culturale de calitate

Sport

- i) Reabilitarea infrastructurii sportive la nivel de comunitate prin consolidarea bazei tehnico – materiale a infrastructurii existente și crearea unei infrastructuri noi de agrement
 - Majorarea alocațiilor bugetare.
 - Atragerea fondurilor extrabugetare.
 - Crearea de parteneriate publice – private.

- ii) Încurajarea organizării activităților sportive
 - Perfecționarea și instruirea continuă a cadrelor.
 - Atragerea și menținerea tinerilor specialiști în câmpul muncii.
 - Crearea unor posibilități reale și sensibilizarea populației, în special al tinerilor, privind importanța manifestărilor sportive și asigurarea unui mod sănătos de viață.

CAPITOLUL 2

ETAPELE PROCESULUI DE PLANIFICARE STRATEGICĂ PARTICIPATIVĂ

2.1. ELABORAREA AUDITULUI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI

Planificarea strategică de dezvoltare socio-economică a raionului Hîncești reprezintă un proces participativ, prin implicarea și aducerea mai aproape a practicii europene, în special a abordării "bottom-up approach", utilizată în special de Grupurile de Acțiune Locală (LAG). Planificarea strategică participativă presupune un set de acțiuni fără de care nu va fi posibilă generarea unor obiective strategice bazate pe necesități și oportunități de dezvoltare locală. Totodată, necesită de menționat că planificarea participativă în care au fost implicate o bună parte din cetățenii raionului Hîncești presupune, în primul rând, identificarea și motivarea diferitor factori interesați, din diverse categorii sociale, pentru a participa în comun cu echipa de experți și cea constituită de autoritățile locale, la elaborarea planului strategic de dezvoltare socio-economică. Institutul de Economie, Finanțe și Statistică e prezent în calitate de facilitator al procesului de planificare strategică.

Auditul dezvoltării socio-economice a raionului Hîncești reprezintă prima etapă a procesului strategic participativ, analizând situația existentă în raion, identificând principalele probleme, principalele direcții de dezvoltare economică și resursele pe care se poate baza și pe care le poate valorifica aceastanul

Datele analizate sunt de două tipuri: secundare și primare.

Datele secundare au fost preluate de la instituțiile abilitate.. De asemenea, au fost analizate și documentele programatice și analizele socio-economice existente în raionul Hînceti și la nivel regional și național.

Datele primare utilizate au fost obținute în baza interviurilor personale, a sondajelor de opinie, a dezbaterilor. Grupurile țintă abordate de aceste studii au fost formate din administrațiile publice locale, mediul de afaceri, instituțiile publice și organizațiile nonguvernamentale din raionul Hîncești.

Principalele obiective ale acestor studii au fost identificarea principalelor probleme cu care se confruntă comunitatea județeană, identificarea principalelor resurse pe care se poate baza dezvoltarea județului și principalele direcții de dezvoltare pentru perioada la care face referire strategianul

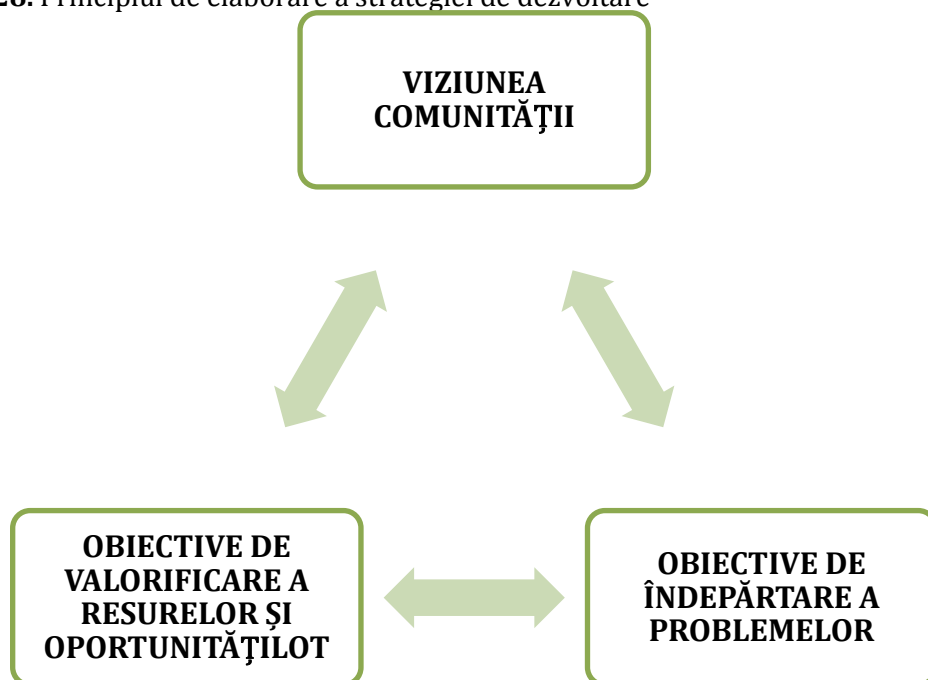
În procesul de colectare și analiză a datelor un foarte mare accent a fost pus pe opinia cetățeanului de rând (din diverse pătri sociale). După cum s-a menționat, documentul în cauză se bazează pe realitatea existentă în raion și pe perspective de dezvoltare a acestuia, inclusiv prin intermediul societății.

2.2. ELABORAREA STRATEGIEI DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI HÎNCEȘTI

Încercînd să aducem mai aproape practica țărilor europene, în formularea planului strategic (a obiectivelor, programelor și proiectelor) s-a ținut cont nu doar de probleme existente și măsuri de remediere a acestora, dar și de potențialul posibil de a fi valorificat.

Pentru formularea strategiei, a fost utilizat următorul proces, conform graficului de mai jos:

Figura 28. Principiul de elaborare a strategiei de dezvoltare

Sursa: Elaborat cu suportul IEFS

Conform concluziilor analizei socio-economice efectuate și a consultărilor publice, a fost formulată *viziunea de dezvoltare* a raionului Hîncești pentru perioada de timp vizată de documentul strategic. Viziunea de dezvoltare afirmă succint cadrul general al direcțiilor de dezvoltare.

În contextul stabilit de viziunea de dezvoltare de către membrii comunității au fost elaborate un set de *obiective strategice*. Fiecare dintre aceste obiective corespund unei probleme majore a raionului pe care își propune să o abordeze. Pe de altă parte, unele dintre obiective își au o conotație rezultativă pentru o perioadă lungă de timp, luînd în considerare potențialul existent și posibilele oportunități ce urmează a fi valorificate.

Așadar, echipa de experți și-a propus să dezvolte strategia abordînd principiul de "bottom-up" și aliniind obiectivele strategice în dependență de problemele existente și viziunea dorită de întreaga comunitate. Iar problemele în sine, urmează a fi reduse și/sau eliminate, prin analiza în detalii a cauzelor acestora, și formularea unui plan concret de măsuri de remediere a cauzelor menționate. Fiecare măsură conține *acțiunile*

propuse, organizațiile responsabile de implementarea acestora, durata estimativă de implementare, bugetul estimat al măsurii și țintele cheie stabilite până la sfârșitul perioadei de programare.

Ierarhizarea programelor și planului de acțiuni a urmărit succesiunea logică a acestora în timp, importanța acestora pentru comunitatea locală (așa cum a rezultat din consultările publice), impactul implementării raportat la populația la care se referă și gradul de complexitate presupus de implementarea acestora (finanțare, instituții implicate, proceduri etc).

Estimarea bugetară a programelor propuse a luat în calcul standardele de cost actuale, eventualele estimări realizate în baza unor studii de fezabilitate existente, valoarea proiectelor similare în implementare sau implementate de curând etc. Stabilirea valorilor estimative a urmărit indicatorii incluși în țintele cheie.

Tehnica de determinare a obiectivelor strategice

Pentru determinarea direcțiilor de dezvoltare ale raionului Hîncești, au fost organizate ateliere de lucruri sau workshop-uri cu reprezentanții APL și societatea civilă. Au fost organizate două ateliere de lucru.

În cadrul primului atelier au fost identificate problemele cu care se confruntă comunitatea în procesul de dezvoltarea acesteia, precum și unele dintre cauzele problemelor respective.

Ulterior, în rezultatul analizei efectuate de echipa de experți, de rînd cu problemele prezentate de participanții primului atelier, au mai fost identificate alte probleme majore. Utilizînd instrumente ca *arborele problemelor* și *arborele obiectivelor*, au fost formulate o bună parte a obiectivelor strategice (rezultate din problemele principale) și o parte din programele care stau în responsabilitatea diferitor instituții din raionul Hîncești pentru a fi implementate (programele sunt rezultatul cauzelor problemelor menționate).

În cadrul celui de-al doilea atelier, utilizînd diverse instrumente de lucru în echipă și bazîndu-ne pe anumite elemente de creație și creativitatea (sesiunea de prezentare a desenelor – raionul Hîncești văzut în anul 2020), a fost determinată viziunea comună a membrilor comunității, și anume, cum este văzut raionul Hîncești în anul 2020. Ulterior, în baza acestei viziuni, utilizînd o tehnică nouă, creată de grupul de lucru al IEFS, și anume *arborele de realizare a visului comunitar*, au fost definite direcțiile strategice necesare pentru atingerea viziunii stabilite.

În așa mod, s-a reușit implementarea abordării europene de **planificare de jos în sus**, combinînd metode integrate (în baza viziunii și în baza problemelor generate) pentru definirea planului strategic de dezvoltare socio-economică a raionului Hîncești.

CAPITOLUL 3

STRATEGIA DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ

3.1. CADRUL GENERAL AL STRATEGIEI

3.2.1. VIZIUNE

Notă: Declarația de viziune a fost formulată ținând cont de aspirațiile și dorințele cetățenilor raionului Hîncești din diverse pături sociale, precum și ținând cont de viziunea autorității locale.

În acest sens, a fost organizat atelierul de lucru, cu participarea grupurilor țintă menționate mai sus, ca de comun acord să se definească "**Viziunea:** Raionul Hîncești în anul 2020".

Raionul Hincesti - regiune activă și dinamică de dezvoltare, prin valorificarea resurselor endogene, utilizând tehnologii moderne și adaptate necesităților sectorului agricol și altor sectoare cu potențial. Raionul Hîncești va fi atractiv prin dezvoltarea industriei ușoare și de procesare, concentrînd investițiile în atare domenii. În același timp va fi valorificat patrimoniul cultural – istoric pentru a pune la dispoziție populației locale și turiștilor, condiții atractive și relaxante pentru ei și familiile acestora.

Infrastructura modernă și serviciile sociale integrate de calitate vor fi dezvoltate pentru susținerea capitalului social al raionului, păstrînd echilibrul rural – urban, cu valori morale și angajament civic, implicat de comun acord cu autoritatea locală în dezvoltarea durabilă a raionului.

3.2.2. OBIECTIVE STRATEGICE

După cum a fost menționat în capitolele precedente, obiectivele strategice pentru dezvoltarea raionului Hîncești sunt reieșite din problemele identificate ca proces al analizei experților, precum și ca rezultat al problemelor expuse de cetățenii raionului Hîncești în cadrul atelierelor de lucru. Pe de altă parte, obiectivele strategice sunt generate din perspectiva viziunii expuse (acestea sunt dezvoltate reieșind din propunerea cetățenilor și reprezentăților Consiliului Raional Hîncești.

Mai jos sunt prezentate obiectivele generate din cele două perspective: probleme existente și viziune. De menționat că obiectivele strategice sunt transpuse din problemele principale existente, iar programele la rîndul lor sunt generate reieșind din cauzele acestor probleme.

DOMENIUL	PROBLEME PRINCIPALE	CAUZELE PROBLEMELOR	OBIECTIVE STRATEGICE	PROGRAME
BUNA GUVERNARE/ CAPACITATEA ADMINISTRATIV INSTITUȚIONALĂ	P.1. Competența insuficientă a administrației publice	C.1.1. Abilități insuficiente de leadership și management prin obiective	O.1. Îmbunătățirea performanțelor manageriale ale APL	P.1.1. Program de formare a reprezentanților APL în domeniul planificării și prioritizării
		C.1.2. – 1.3. Nivelul scăzut de cunoștințe în atragerea finanțării pentru proiectele investiționale, în special în întocmirea proiectelor de către autoritățile de nivelul întâi		P.1.2. Program de dezvoltare a cunoștințelor personalului din administrația publică în și atragerea fondurilor, inclusiv în scrierea proiectelor
				P.1.3. Program de instruire a personalului în domeniul tehnologiilor informaționale
	Implicarea insuficientă a comunității în procesul de guvernare locală	Interes redus de participare a cetățenilor în dezvoltarea comunității	O.2. Implicarea comunității în procesul de guvernare locală	P.2.1. Crearea grupurilor de acțiune locală (LAG)
		Insuficiența aptitudinilor funcționarilor publici de a stimula abordarea de dezvoltare participativă a cetățenilor		P.2.2. Program de revigorare a mecanismelor de consultare publică
		Transparența redusă în activitatea APL		P.2.3. Asigurarea transparenței activității APL
DEZVOLTARE ECONOMICĂ	Performanțele reduse ale sectorului industrial	Lacune de interacțiune între instituțiile publice de profil și agenții economici	O.3. Revigorarea industriei	P.3.1. Susținerea agenților economici prin oferirea suportului logistic și informațional
		Calitatea redusă a forței de muncă și costuri înalte de întreținere		P.3.2. Sporirea mobilității forței de muncă în interiorul raionului
				P.3.3. Crearea brandurilor locale pentru anumite produse

	Evoluții modeste ale activității investiționale	Infrastructura de procesare a producției slab dezvoltată	O.4. Impulsionarea activității investiționale	P.3.4. Ameliorarea infrastructurii de procesare a producției agroindustriale
		Deficiențe în accesarea surselor de finanțare		P.4.1. Inventarierea patrimoniului de care dispune APL de nivelul I și II, în vederea identificării rezervelor pentru susținerea procesului investițional
		Condiții nefavorabile pentru dezvoltarea mediului de afaceri		P.4.2. Utilizarea patrimoniului ce aparține APL în susținerea activității economice
	Nivel redus al antreprenoriatului al productivității și capacității de producere a întreprinderilor	Interes redus al cetățenilor raionului Hîncești pentru noi oportunități de înființare și dezvoltare a afacerilor	O.5. Dezvoltarea antreprenoriatului, creșterea productivității și capacității competitive a întreprinderilor	P.4.3. Promovarea imaginii investiționale
		Educația antreprenorială redusă		P.5.1. Stimularea programelor de instruire antreprenorială și profesională, promovarea culturii antreprenoriale.
		Formarea profesională insuficientă a capitalului uman		P.5.2. Remedierea infrastructurii de sprijinire a afacerilor, inclusiv destinate pentru facilitarea accesului IMM la sursele de finanțare și informare.
		Infrastructura de suport a afacerilor subdezvoltată		P.5.3. Dezvoltarea cooperării și integrării întreprinderilor, prin asocierea lor în cooperative, clustere, holdinguri, alte forme de asociere a mediului de afaceri
		Acces redus al întreprinderilor la sursele de finanțare și informare		
		Cooperarea/integrarea slabă a întreprinderilor		

		Dialogul nesatisfăcător dintre antreprenori și organele de administrare publică locală		P.5.4. Consolidarea dialogului dintre antreprenori și organele de administrare publică la toate nivelele
		Dezvoltarea insuficientă a cooperării transfrontaliere		P.5.5. Dezvoltarea cooperării transfrontaliere
	Productivitatea și competitivitatea sectorului agricol redusă	Parcelarea extensivă a terenurilor agricole	O.6. Sporirea competitivității sectorului agricol în raionului Hîncești	P.6.1. Program de consolidare a terenurilor agricole
		Nivelul investițiilor pentru modernizarea sectorului agricol reduse		P.6.2. Program de formare a grupurilor de producători agricoli
		Insuficiența corelării activităților dintre diferiți actori în cadrul sistemelor agroalimentare locale		P.6.3. Susținerea investițiilor pentru modernizarea exploatațiilor agricole
		Insuficiența infrastructurii de piață pentru sectorul agroalimentar		P.6.4. Program de dezvoltare a sistemelor agroalimentare locale în producție, comercializare și procesare
		Potențialul de irigare neexploatat		P.6.5. Program de stimulare a asocierilor
				P.6.6. Program de dezvoltare a sectorului zootehnic
				P.6.7. Crearea unui centru logistic regional, modern și funcțional pentru deservirea piețelor agricole din zonele transfrontaliere
				P.6.8. Program de dezvoltare de susținere și valorificare a viticulturii și vinificației
				P.6.9. Program de restabilire infrastructurii de irigare a exploatațiilor agricole din valea râului Prut

PROCESUL DEMOGRAFIC ȘI CAPITALUL UMAN		Inovarea și transferul tehnologic în agricultură slab dezvoltat		P.6.10. Programele de instruire profesională și antreprenorială a tinerilor agricultori
	Integrarea redusă a forței de muncă	Necoresponderea cererii și ofertei pe piața muncii	O.7. Sporirea șanselor de integrare sau reintegrare pe piața muncii	P.7.1. Parteneriate cu unitățile de formare
		Colaborarea redusă între autoritatea publică locală și Agenția teritorială pentru Ocuparea Forței de Muncă		P.7.2. Program de ocupare a forței de muncă
		Locuri de muncă neatractive		P.7.3. Îmbunătățirea condițiilor de muncă și dezvoltarea mecanismelor de motivare a salariaților
	Depopulare și îmbătrânire	Nivelul scăzut al natalității și mortalitatea infantilă sporită;	O.8. Crearea condițiilor pentru creșterea cantitativă și calitativă a populației	P.8.1. Programul de asigurare a securității demografice în raionul Hîncești;
				P.8.2. Programul de protecție și planificare a familiei;
				P.8.3. Programul de informare a populației privind riscuri de naștere a copiilor la domiciliu și de prevenire a avorturilor;

SERVICIILE PUBLICE	Acces limitat la serviciile publice medicale	Dotarea insuficientă cu echipament modern a instituțiilor medicale în special a celor din mediul rural	O.9. Remedierea infrastructurii ocrotirii sănătății.	P.9.1. Creșterea calității serviciilor medicale, acordate populației.
		Lipsa medicilor de familie în unele sate		P.9.2. Îmbunătățirea serviciilor sanitaro-igienice ale populației, în special a celei sătești.
		Predominarea maladiilor și nivelul scăzut al culturii modului de viață sănătos și condițiilor sanitaro-igienice de viață a populației, în special din mediul rural		P.9.3. Reabilitarea și dotarea cu echipament a edificiilor medicale din mediul rural
			O.10. Sporirea accesibilității la serviciile medicale	P.10.1. Motivarea și atragerea medicilor de familie în mediul rural
	Predominarea fenomenului de excludere socială a persoanelor din categoriile vulnerabile ale raionului	Calitatea necorespunzătoare a serviciilor sociale, prestate populației		P.10.2. Prevenirea apariției bolilor frecvente prin educarea și informarea cetățenilor privind starea generală de sănătate și comportamentul adecvat pentru prevenție
		Protecția insuficientă a copiilor, care se află în situații dificile	O.11. Reducerea excluziunii sociale a persoanelor din păturile vulnerabile ale societății	P.11.1. Asigurarea incluziunii sociale a persoanelor din păturile vulnerabile ale populației
		Acoperirea insuficientă cu asistență socială a familiilor care au dreptul de a o primi		P.11.2. Ridicarea gradului de informare a familiilor în vederea primirii asistenței sociale.
				P.11.3. Sporirea nivelului calității serviciilor sociale prestate cetățenilor raionului
				P.11.4. Ameliorarea accesului persoanelor din păturile vulnerabile la viața socială a raionului

	Creșterea inegalității și reducerea integrării sociale	Profesioniști pregătiți insuficient pentru diminuarea disparității și promovării incluziunii sociale	O.12. Reducerea inegalităților și ameliorarea integrării sociale la nivel de raion	P.12.1. Pregătirea profesioniștilor (psihologi, sociologi) pentru diminuarea disparităților și promovării incluziunii sociale
		Dezechilibru rural-urban la nivelul discrepanței și incluziunii sociale ale persoanelor		P.12.2. Reducerea dezechilibrelor rural-urban prin inițierea proiectelor de politici sociale
		Motivarea redusă a tinerilor referitor la actul educațional		P.12.3. Încurajarea și susținerea tinerilor din mediul rural, în inițierea și dezvoltarea afacerilor proprii
	Infrastructura de susținere a mediului ambiant slab dezvoltată	Gestiunea inefficientă a serviciilor de salubritate și colectare a deșeurilor	O.13. Dezvoltarea infrastructurii de sustenabilitate a mediului ambiant și serviciului de salubritate	P.13.1. Reorganizarea serviciului de salubritate și gestionare a deșeurilor
		Lipsa colectării sortate a deșeurilor		P.13.2. Lichidarea gunoiștilor neautorizate
				P.13.3. Modernizarea rampelor de depozitare a deșeurilor menajere solide
		Scăderea numărului total de elevi și inexistența în câteva localități a instituțiilor școlare		P.13.4. Campanie de informare a populației pentru colectarea selectivă a deșeurilor
				P.13.5. Program de dotare cu pubele, containere, coșuri de gunoi suplimentare pentru colectarea selectivă a deșeurilor de la populație

	Disproporții în contingentul de elevi, preșcolari și în corpul didactic	Discrepanța mare între cea mai înaltă și cea mai joasă medie de completare a claselor	O.14. Optimizarea structurii contingentului de elevi, preșcolari și a corpului didactic	P.14.1. Optimizarea structurii și distribuirii corpului didactic și a contingentului de elevi și preșcolari din sistemul educațional al raionului
		Numărul insuficient de copii în instituțiile preșcolare (în mediu pe raion)		
		Lichidarea grupelor de creșă în toate grădinițele		
		Distribuirea neproportională a cadrelor didactice pe localități		
	Calitatea nesatisfăcătoare a serviciilor educaționale publice prestate	Insuficiența anumitor cadre didactice, inclusiv calificate, și îndeplinirea de către acestea a multor atribuții educaționale suplimentare	O.15. Sporirea calității serviciilor educaționale publice	P.15.1. Atragerea, calificarea și menținerea specialiștilor de profil
		Interesul și motivația scăzute ale copiilor și multor părinți referitor la actul educațional		P.15.2. Motivarea părinților în implicarea lor mai activă în procesul de educație a copiilor și în onorarea obligațiilor ce le revin în acest domeniu
		Situația dificilă a copiilor în familiile social vulnerabile necesită efort didactic suplimentar		P.15.3. Program de susținere financiară a copiilor din familiile social vulnerabile în vederea educării acestora
INFRASTRUCTURA	Deficiențe ale infrastructurii rutiere și tehnico – edilitare	Acces limitat și învechit al sistemului de apă și canalizare	O.16. Remedierea infrastructurii tehnico – edilitare	P.16.1. Îmbunătățirea și extinderea rețelei de alimentare cu apă a raionului
				P.16.2. Program de catalogare a surselor de apă disponibile la nivel de raion
				P.16.3. Extinderea sistemului centralizat de canalizare
				P.16.4. Conectarea și asigurarea instituțiilor sociale (școli, spitale) la sistemul de apă și canalizare

		Insuficiența sistemelor de eficiență energetică		P.16.5. Modernizarea rețelei de energie electrică și a eficienței energetice
		Nivel al gazificării limitat		P.16.6. Extinderea accesului populației la surse de gaz
		Nivelul scăzut al iluminării publice pe străzile și căile de acces la zone rezidențiale		P.16.7. Extinderea rețelelor electrice de iluminat pe căile de acces către zonele rezidențiale
		Calitatea nesatisfăcătoare a drumurilor și căilor de acces între mediul rural și cel urban, precum și către centrele educaționale	O.17. Remedierea infrastructurii de transport	P.17.1. Reabilitarea și modernizarea drumurilor care unesc centrele educaționale, precum și drumurile dintre orașul Hîncești și satele aferente și interrurale
		Distribuția neproportională a resurselor din fondul rutier		P.17.2. Program de monitorizare și distribuție echilibrată a resurselor din fondul rutier
MEDIU	Lipsa pîrghiilor eficiente de protejare a mediului și de dezvoltare durabilă	Existența riscului de apariție a evenimentelor dezastruoase în sectorul agricol	O.18. Protejarea mediului ambiant și asigurarea dezvoltării durabile	P.18.1. Program de investiții în infrastructura de scară mică, inclusiv de conservare a solului și bazinelor acvatice precum și a zonelor umede
		Energia regenerabilă nevalorificată deplin		P.18.2. intensificarea utilizării energiei regenerabile în consumul energetic
		Efecte negative ale activității umane asupra mediului ambiant		P.18.3. Program de reducere a efectelor negative ale activității umane asupra mediului

RESURSE NATURALE	Eficiența scăzută a utilizării resurselor naturale	Forma inadecvată de proprietate asupra fondului forestier	O.19. Extinderea fondului forestier	P.19.1. Programul de extindere a fondului silvic, inclusiv a celui privat
		Lipsa investițiilor privind utilizarea zăcămintelor naturale	O.20. Atragerea investițiilor și lansarea afacerilor noi privind extragerea și prelucrarea zăcămintelor naturale	P.20.1. Elaborarea și implementarea practică a proiectelor (propunerilor) investiționale privind valorificarea resurselor naturale
CULTURĂ ȘI SPORT	Capitalul socio – cultural slab dezvoltat în raionul Hîncești	Infrastructura de agrement, sport și cultură slab dezvoltate, în special în mediul rural	O.21. Consolidarea capitalului socio-cultural al raionului Hîncești	P.21.1. Reabilitarea clădirilor și infrastructurii unităților culturale și sportive din orașul Hîncești și satele aferente
		Capital uman insuficient necesar promovării patrimoniului cultural-sportiv		P.21.2. Formarea profesională a capitalului uman pentru promovarea patrimoniului cultural-sportiv
		Nevalorificarea deplină unui brand cultural-sportiv a rlu Hîncești		P.21.2. Valorizarea patrimoniului și dezvoltarea brandului cultural al raionului Hîncești
		Nevalorificarea potențialului angajamentului civic și implicării cetățenilor în dezvoltarea mediului socio – cultural al raionului		P.21.1. Dezvoltarea programelor de motivare a cetățenilor în participarea dezvoltării mediului cultural

TURISMUL	Sectorul turistic slab dezvoltat și nevalorificat	Traseele turistice existente (zonele de interes turistic conform studiului TACIS CBC) nevalorificate	O.22. Ameliorarea atractivității sectorului turistic al raionului Hîncești	P.22.1. Dezvoltarea traseelor turistice și a infrastructurii informaționale ale raionului Hîncești (obiecte turistice principale, piețe, artizanat, meșteșuguri, etc.)
				P.22.2. Integrarea traseelor turistice locale în traseele turistice naționale și internaționale
				P.22.3. Îmbunătățirea și modernizarea infrastructurii și obiectelor de destinație turistică
				P.22.4. Valorificarea potențialului comercial al raionului ca zonă de tranzit
	Lipsa brandului turistic local	Promovarea turistică inadecvată	O.23. Îmbunătățirea brandului turistic local	P.23.1. Crearea instrumentelor și metodelor de promovare turistică a raionului Hîncești
		Număr mic de turiști care vizitează raionul Hîncești anume pentru potențialul turistic al acestuia		P.23.2. Îmbunătățirea serviciilor de informare și promovare turistică
		Portofoliul ofertelor turistice limitat		P.23.3. Atragerea turiștilor prin organizarea de evenimente culturale și de agrement de calitate
		Posibilitățile de petrecere a timpului liber în raionul Hîncești sunt insuficiente		P.23.4. Diversificarea ofertelor turistice (turismul agricol, ecologic, sportiv, vânătoresc)
		Cadre slab calificate care să dezvolte și promoveze sectorul turistic al raionului Hîncești		P.23.5. Diversificarea posibilităților de petrecere a timpului liber în raionul Hîncești
				P.23.6. Îmbunătățirea specializării resurselor umane din sectorul turistic

Obiectivele strategice și programele generate în rezultatul atelierului de determinare a viziunii comune pentru dezvoltarea raionului Hîncești, sunt prezentate în tabelul de mai jos:

Tabelul 42. Acțiuni strategice de atingere a Viziunii – raionul Hîncești în anul 2020

DECLARAȚIA DE VIZIUNE: RAIONUL HÎNCEȘTI ÎN ANUL 2020	
DOMENIUL DE INFLUENȚĂ	PROIECTE
Sistemul educațional	1.1. Reorganziarea liceelor
	1.2. Reducerea numărului de școli
	1.3. Crearea unui liceu mixt moldo-rus
	1.4. crearea școlilor post-liceale
	1.5. Dezvoltarea infrastructurii pentru școlile de arte, sportive și a educației extrașcolare (centre culturale)
Protecția socială	2.1. Crearea unui sistem modern de servicii sociale integrat
	2.2. Incluziunea socială a persoanelor din păturile vulnerabile
	2.3. Crearea centrelor de zi pentru copii
	2.4. Crearea centrelor multifuncționale pentru persoanele în etate.
	2.5. Crearea de locuințe sociale pentru tinerii specialiști din domeniul bugetar
Asistența medicală	3.1. Reabilitarea infrastructurii spitalelor
	3.2. Dotarea și modernizarea spitalelor
	3.3. Menținerea spitalului din satul Cărpineni
	3.4. Crearea unui centru de reabilitare fiziologică (pe lângă spitalul raional)
	3.5. Elaborarea unor măsuri de educare a modului sănătos de viață și prevenirea anumitor boli prin intermediul unor campanii de informare sau programe de asistență
Tinere și sport	4.1. Construcția unui Complex Sportiv (multifuncțional)
	4.2. Crearea spațiilor de odihnă și agrement
	4.3. Reorganizarea, dotarea și modernizarea Școlii de Sport
	4.4. Crearea Centrului de Resurse pentru Tineret
Cultură	5.1. Renovarea și modernizarea bibliotecilor:
	5.2. Reorganizarea Caselor de Cultură (transformarea acestora în Centre multifuncționale de cultură și agrement)
	5.3. Crearea brandului cultural al raionului Hîncești: a) Crearea și/sau susținerea folclorului (2 orchestre folclorice) b) Dezvoltarea evenimentelor culturale tradiționale raionului Hîncești
Mediul	6.1. Instituirea tradițiilor europene (renunțarea la autovehicule pentru o zi)
	6.2. Continuarea Concursului raional „Cea mai verde, curată și salubă localitate”
	6.3. Ameliorarea funcționării stațiilor de epurare
	6.4. Instituirea străzilor pietonale
Agricultura	7.1. Consolidarea terenurilor agricole: a) Identificarea proprietarilor b) Crearea unei baze electronice de date, publică și transparentă, de prezentare a ofertelor de vânzare și cumpărare a terenurilor, arendă, schimb
	7.2. Restabilirea și dezvoltarea sistemului de irigare și antigrindină: a) Crearea asociațiilor utilizatorilor de apă pentru irigare
	7.3. Crearea asociațiilor agricultorilor:
	a) Acordarea suportului logistic din partea APL pentru asociație

	7.4. Procesarea produselor agricole: a) Construirea morilor de prelucrare a materiei prime agricole
	7.5. Restabilirea culturilor tradiționale: a) Instruirea producătorilor agricoli cu suportul societății civile
	7.6. Dezvoltarea marketingului în agricultură
Industria	8.1. Revitalizarea întreprinderilor stagnante, dar cu istoric de activitate
	8.2. Punere la dispoziție a spațiilor pentru desfășurarea activității industriale
	8.3. Dezvoltarea industriilor noi și creative
	8.4. Valorificarea spațiilor și terenurilor industriale existente
Turismul	8.4. Utilizarea energiei regenerabile și valorificarea altor surse de energie alternativă
	8.1. Crearea traseului turistic raional
	8.2. Dezvoltarea turismului rural
	8.3. Dezvoltarea turismului egumenic
	8.4. Dezvoltarea turismului de vânătoare și pescuit
	8.5. Repunerea în valoare a patrimoniului istorico-cultural: a) Restaurarea și punerea în valoare a complexului turistic Manuc Bei
Transport	8.6. Promovarea turismului: a) Crearea portalului informațional privind patrimoniul cultural existent
	9.1. Construcția și menținerea drumurilor locale: a) Expertiza pentru construcția drumurilor locale
Infrastructura tehnico-edilitară	10.1. Extinderea și modernizarea rețelelor de apă și canalizare
	10.2. Îmbunătățirea managementului deșeurilor: a) Lichidarea gunoștilor neautorizate b) Analiza posibilităților de ameliorare a serviciului de salubritate prin PPP
Alte domenii	11.1. Dezvoltarea serviciilor de marketing și consultanță: a) Crearea de către APL a suportului informațional pentru agenții economici

Sursa: Elaborat cu suportul IEFS în baza informației prezentate de către societatea civilă și APL în cadrul celui de-al doilea atelier

NOTĂ: în capitolul *Cadrul Operațional al Strategiei*, va fi reflectată strategia finală de dezvoltare a raionului Hîncești pînă în anul 2020. Aceasta va reflecta rezultatele obținute în urma consultărilor publice și discuțiilor pe seama strategiei.

3.2. CADRUL OPERAȚIONAL AL STRATEGIEI

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.1.	Buna guvernare	Obiectiv strategic 1. Ameliorarea performanțelor manageriale ale APL

	Programe	Proiecte
	P.1.1. Program de formare a reprezentanților APL în domeniul planificării	Pr.1.1.1. Realizarea cursurilor de instruire în domeniul managementului strategic și a managementului prin obiective Pr.1.1.2. Organizarea deplasărilor în vederea schimbului de experiență
	P.1.2. Program de dezvoltare a cunoștințelor personalului din administrația publică în atragerea fondurilor, inclusiv în scrierea proiectelor	Pr.1.2.1. Realizarea cursurilor de instruire în domeniul managementului proiectelor și fund-raising
	P.1.3. Program de formare a personalului în domeniul tehnologiilor informaționale	Pr.1.3.1. Realizarea cursurilor de instruire în domeniul tehnologiilor informaționale, în special cursuri de Microsoft Office și utilizare PC

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.1.	Buna guvernare	Obiectiv strategic 2. Implicarea comunității în procesul de guvernare locală

	Programe	Proiecte
	P.2.1. Crearea grupurilor de acțiune locală (LAG)	Pr.2.1.1. Proiect de inițiere a grupurilor de acțiune locală: a) Configurarea structurală și funcțională a LAG b) Sesiune de pregătire și specializare a membrilor LAG
	P.2.2. Program de îmbunătățire a mecanismelor de consultare publică	Pr.2.2.1. Realizarea unui ghid informativ și derularea campaniei de informare cu privire la metodele de consultare publică și bunele practici de urmat
	P.2.3. Asigurarea transparenței activității APL	Pr. 2.3.1. Instruire privind pregătirea APL de nivel I și II în realizarea rapoartelor de activitate Pr.2.3.2. Proiect de dezvoltare a postului de radio local

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.2.	Dezvoltare economică	Obiectiv strategic 3. Revigorarea industriei

	Programe	Proiecte
	P.3.1. Susținerea agenților economici prin oferirea suportului logistic și informațional	Pr.3.1.1. Crearea și dezvoltarea unor baze de date privind ofertele sau solicitările agenților economici din raion, din țară și de peste hotarele republicii, și oferirea accesului liber la aceste date a tuturor persoanelor interesate
	P.3.2. Sporirea mobilității forței de muncă în interiorul raionului	P.3.2.1. Revitalizarea curselor de autobuze/maxi-taxi între localitățile raionului
	P.3.3. Crearea brandurilor locale pentru anumite produse	Pr.3.3.1. Proiect de identificare și mapare a produselor/brand
	P.3.4. Îmbunătățirea infrastructurii de procesare a producției agroindustriale	Pr. 3.4.1. Proiect de extindere spațiilor de procesare a producției agroindustriale

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.2.	Dezvoltare economică	Obiectiv strategic 4. Impulsionarea activității investiționale

	Programe	Proiecte
	P.4.1. Inventarierea patrimoniului de care dispune APL de nivel I și II, în vederea identificării rezervelor pentru susținerea procesului investițional	P.4.1.1. Proiect de inventariere a patrimoniului de care dispune APL
	P.4.2. Utilizarea patrimoniului ce aparține APL în susținerea activității economice	Pr.4.2.1. Crearea mecanismelor de revigorare și atractivitate a formelor PPP
	P.4.3. Promovarea imaginii investiționale a raionului Hîncești	Pr.4.3.1. Desfășurarea campaniilor de informare a potențialilor investitori privind climatul investițional al raionului Pr.4.3.2. Elaborarea și diseminarea unui ghid al oportunităților investiționale în raion

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.2.	Dezvoltare economică	Obiectiv strategic 5. Dezvoltarea antreprenoriatului, creșterea productivității și capacității competitive a întreprinderilor

	Programe	Proiecte
	P.5.1. Stimularea programelor de instruire antreprenorială și profesională, promovarea culturii antreprenoriale.	Pr.5.1.1. Organizarea instruirii tinerilor (în școli, colegii, licee) în vederea obținerii competențelor de lansare și desfășurare a propriei afaceri. <i>(inclusiv formarea preliminară a profesorilor).</i> Pr.5.1.2. Îmbunătățirea formării antreprenorilor locali (cu accent pe antreprenorii potențiali, tineri, începători și femei) Pr.5.1.3. Proiecte de promovare a istoriilor de afaceri de succes din raion <i>(invitarea în școli și școli profesionale a antreprenorilor de succes; promovarea în mass-media raională, ...).</i> Pr.5.1.4. Racordarea sistemului de învățământ profesional și de reciclare a cadrelor raionului cu nevoile mediului de afaceri <i>(crearea și întreținerea unei baze de date electronice a cererii și ofertei pe piața forței de muncă, monitorizarea necesităților întreprinderilor în anumite specialități și calificări, actualizarea listei de specialități în școlile profesionale din raion)</i> Pr.5.1.5. Organizarea instruirii antreprenorilor <i>(în elaborarea planurilor de afaceri și a proiectelor investiționale, privind procedura de obținere a creditelor, alegerea celor mai optime condiții de investire)</i>

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.2.	Dezvoltare economică	Obiectiv strategic 5. Dezvoltarea antreprenoriatului, creșterea productivității și capacității competitive a întreprinderilor

	Programe	Proiecte
	P.5.2. Revigorarea infrastructurii de sprijinire a afacerilor, inclusiv destinate pentru facilitarea accesului IMM la sursele de finanțare și informare.	Pr.5.2.1. Inițiative de informare a IMM-urilor privind principalele probleme ale mediului de afaceri: a) Instituirea unei unități de informare a IMM privind mediul de afaceri b) Crearea unei baze de date privind mediul de afaceri a raionului Hîncești și oportunitățile existente Pr.5.2.2. Susținerea activității celor mai bune instituții, care oferă suport antreprenorilor pe teritoriul raionului – informare, consultanță, logistică, marketing, cercetări Pr.5.2.3. Crearea și organizarea instituțională, promovarea incubatoarelor de afaceri pentru susținerea tinerilor din raionul Hîncești

OBIECTIVE STRATEGICE

3.2.2.

Dezvoltare economică

Obiectiv strategic 5. Dezvoltarea antreprenoriatului, creșterea productivității și capacității competitive a întreprinderilor

Programe

P.5.3. Dezvoltarea cooperării și integrării întreprinderilor, prin asocierea lor în cooperative, clustere, holdinguri, alte forme de asociere a mediului de afaceri

P.5.4. Consolidarea dialogului dintre antreprenori și organele de administrare publică la toate nivelele

Proiecte

Pr.5.3.1. Crearea condițiilor pentru cooperarea și integrarea întreprinderilor în formă de cooperative, clustere, holdinguri, etc.

Pr.5.3.2. Proiect de susținere a inițiativelor întreprinderilor, interesate în cooperarea în formă de clustere și holdinguri

Pr.5.4.2. Susținerea creării și consolidării asociațiilor de afaceri, consolidarea lor:

- a) Promovarea necesității de consolidare a mediului de afaceri pentru parteneriatul cu autoritățile și lobby-ul intereselor mediului de afaceri

Pr.5.4.3. Elaborarea mecanismului de implicare a antreprenorilor în procesul de examinare și adoptare a deciziilor, referitor la mediul de afaceri la toate nivelele de administrare:

- a) Crearea de Consilii a mediului de afaceri pe lângă OAP

Pr.5.4.4. Monitorizarea mediului de afaceri în raion (elaborarea și aprobarea metodicii de evaluare în cadrul APL a mediului de afaceri din raionul Hîncești

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.2.	Dezvoltare economică	Obiectiv strategic 5. Dezvoltarea antreprenoriatului, creșterea productivității și capacității competitive a întreprinderilor

	Programe	Proiecte
	P.5.5. Dezvoltarea cooperării transfrontaliere	Pr.5.5.1. Organizarea instruirii antreprenorilor, orientați asupra cooperării transfrontaliere (privind beneficiile și riscurile acestei cooperări, căutarea partenerilor străini, legislația și piața României în diverse domenii) Pr.5.5.2. Efectuarea studiilor de marketing a pieței din România pe principalele grupe de bunuri, care prezintă interes strategic pentru raion Pr.5.5.3. Inițierea și susținerea din partea APL a activității instituției sau a proiectului, orientat nemijlocit asupra cooperării transfrontaliere a mediului de afaceri Pr.5.5.4. rularea unei campanii de încurajare a comerțului transfrontalier

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.2.	Dezvoltare economică	Obiectiv strategic 6. Sporirea competitivității sectorului agricol în raionului Hîncești

	Programe	Proiecte
	P.6.1. Programul consolidării terenurilor agricole	Pr.6.1.1. Proiect în cadrul Politicii Publice de Consolidare a Terenurilor Agricole a MAIA Pr.6.1.2. Crearea unei baze electronice de date, publică și transparentă, de prezentare a ofertelor de vânzare și cumpărare a terenurilor, arendă, schimb
	P.6.2. Program de formare a grupurilor de producători agricoli	Pr.6.2.1. Înființarea unui birou de consiliere, facilitare și intermediere a asocierilor Pr.6.2.2. Proiect de creare a grupurilor de producători agricoli
	P.6.3. Susținerea investițiilor pentru modernizarea exploatațiilor agricole	Pr.6.3.1. Proiecte de co-finanțare a investițiilor
	P.6.4. Program de dezvoltare a sistemelor agroalimentare locale în producție, comercializare și procesare	Pr.6.4.1. Proiecte de integrare a întreprinderilor agricole și de procesare în cadrul unor filiere agro-alimentare Pr.6.4.2. Studiu de zonare a tipurilor de produse din sistemul agroalimentar raional Pr.6.4.3. Proiect de promovare a avantajelor producției, comercializării și procesării în cadrul unui sistem agroalimentar integrat

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.2.	Dezvoltare economică	Obiectiv strategic 6. Sporirea competitivității sectorului agricol în raionului Hîncești

	Programe	Proiecte
	P.6.5. Program de dezvoltare a sectorului zootehnic	Pr.6.5.1. Proiecte de creare a fermelor zootehnice moderne de capacitate medie
	P.6.6. Crearea unui centru logistic regional, modern și funcțional pentru deservirea piețelor agricole din zonele transfrontaliere	Pr.6.6.1. Proiect de creare a unui centru logistic regional pentru facilitarea comerțului intern și extern cu produse agroalimentare
	P.6.7. Program de dezvoltare, de susținere și valorificare a viticulturii și vinificației	Pr.6.7.1. Proiect de restabilire a plantațiilor viticole și de creare a plantațiilor viticole moderne
	P.6.8. Program de restabilire infrastructurii de irigare a exploatațiilor agricole din valea râului Prut	Pr.6.8.1. Proiect de creare a sistemului pentru irigare Pr.6.8.2. Crearea Asociației utilizatorilor de apă pentru irigare
	P.6.9. Programele de instruire profesională și antreprenorială a tinerilor agricultori	Pr.6.9.1. Proiect de învățământ vocațional în agricultură și dezvoltare rurală
	P.6.10. Program de protejare a culturilor și plantațiilor locale	Pr.6.10.1. Restabilirea sistemului antigrindină existent Pr.6.10.2. Dotarea punctelor de lansare a rachetelor cu echipament tehnologic necesar

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.3.	Capitalul uman	Obiectiv strategic 7. Sporirea șanselor de integrare sau reintegrare pe piața muncii

	Programe	Proiecte
	P.7.1. Parteneriate cu unitățile de formare	Pr.7.1.1. Crearea unei unități specializate de intermediere între instituțiile de formare și cererea de cadre calificate Pr.7.1.2. Proiecte de formare continuă pe arii de specializare, în dependență de cererea pentru cadre calificate
	P.7.2. Program de ocupare a forței de muncă	Pr.7.2.1. Prestarea serviciilor de informare, consiliere și orientare profesională persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă Pr.7.2.2. Organizarea seminarelor informative cu participarea șomerilor și agenților economici în scopul sporirii șanselor de integrare a șomerilor pe piața muncii Pr.7.2.3. Organizarea în parteneriat cu mediul de afaceri a târgurilor locurilor de muncă Pr.7.2.4. Sporirea accesului la informații și servicii implementate pe piața forței de muncă a persoanelor din grupurile vulnerabile Pr.7.2.5. Proiect de mobilizare a șomerilor din mediul rural pentru antrenarea acestora în lucrări publice
	P.7.3. Ameliorarea condițiilor de muncă și dezvoltarea mecanismelor de motivare a salariaților	Pr.7.3.1. Proiect de instruire a angajatorilor în domeniul managementului performanței și motivării salariale

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.3.	Capitalul uman	Obiectiv strategic 8. Crearea condițiilor pentru creșterea cantitativă și calitativă a populației

	Programe	Proiecte
	P.8.1. Programul de asigurare a securității demografice în raionul Hîncești	Pr.8.1.1. Crearea Comisiei raionale privind asigurarea securității demografice (HG 768 privind aprobarea Programului național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025)) Pr.8.1.2. Elaborarea și aprobarea Planului de acțiuni pentru realizarea obiectivelor Programului național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025) Pr.8.1.3. Proiect de prevenire a marginalizării vîrstnicilor din viața socială Pr.8.1.4. Crearea proiectului de încadrare în activități de muncă a persoanelor vîrstnice după pensionare, prin aplicarea mecanismelor de susținere a patronatelor și recalificarea vîrstnicilor la necesitate.

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.3.	Capitalul uman	Obiectiv strategic 8. Crearea condițiilor pentru creșterea cantitativă și calitativă a populației

	Programe	Proiecte
	P.8.2. Programul de protecție și planificare a familiei	Pr.8.2.1. Organizarea și susținerea serviciului calificat și integrat de sănătate a reproducerii. Pr.8.2.2. Implementarea standardelor de prestare a serviciilor de sănătate a reproducerii la nivel raional și local. Pr.8.2.3. Program de monitorizare și control permanent asupra creării condițiilor inofensive de muncă pentru femeile gravide și femeile care alăptează, un orar de muncă flexibil și un regim redus de muncă, precum și concediul de maternitate și indemnizații, în modul stabilit de actele legislative în vigoare. Pr.8.2.4. Crearea centrelor specializate de prestare a

P.8.3. Programul de informare a populației privind riscuri de naștere a copiilor la domiciliu și de prevenire a avorturilor

serviciilor social-orientate către familiile vulnerabile cu femeile gravide și copii, prin patronat social, organizat la nivelul comunității, în realizarea acțiunilor de educație și sprijin al acestor familii.

Pr.8.2.5. Crearea centrelor de reabilitare și consiliere psihologică, socio-medicale pentru persoanele vârstnice cu condiții nefavorabile de trai, de tip privat

Pr.8.2.6. Implementarea măsurilor de susținere a activităților pentru asigurarea alimentației adolescenților din păturile socialmente vulnerabile și din instituțiile instructiv-educative și curative.

Pr.8.2.7. Promovarea și sprijinirea dezvoltării rețelei de furnizare a serviciilor comunitare către persoanele vârstnice solitare.

Pr.8.2.8. Crearea centrului multifuncțional pentru persoanele în etate

Pr.8.3.1. Organizarea emisiunilor de informare a populației privind riscuri de naștere a copiilor la domiciliu și de prevenire a avorturilor, emiterea placatelor și albumelor pe problemele respective.

Pr.8.3.2. Inițierea activității privind informarea și instruirea femeilor în domeniul vieții reproductive sănătoase (cluburi după interese).

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.4.	Servicii publice	Obiectiv strategic 9. Remedierea infrastructurii ocrotirii sănătății

	Programe	Proiecte
	P.9.1. Creșterea calității serviciilor medicale, acordate populației.	Pr. 9.1.1. Reabilitarea și modernizarea infrastructurii spitalelor
	P.9.2. Îmbunătățirea serviciilor sanitaro-igienice ale populației, în special a celei sătești.	Pr.9.2.1. Organizarea campaniei de ameliorare a condițiilor igienice de trai în mediul rural, în special în școli și instituțiile preșcolare
	P.9.3. Reabilitarea și dotarea cu echipament a edificiilor medicale din mediul rural	Pr.9.3.1. Proiectul privind reabilitarea și dotarea cu echipamente moderne a instituțiilor de asistență medicală primară, în special în zonele rurale.

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.4.	Servicii publice	Obiectiv strategic 10. Ridicarea accesibilității la serviciile medicale

	Programe	Proiecte
	P.10.1. Motivarea și atragerea medicilor de familie în mediul rural	Pr.10.1.1. Proiectul de atragere a medicilor de familie în spațiile rurale
	P.10.2. Prevenirea apariției bolilor frecvente prin educarea și informarea cetățenilor privind starea generală de sănătate și comportamentul adecvat pentru prevenție	Pr.10.2.1. Elaborarea și realizarea unui ghid informativ de prevenire a incidenței cu cele mai frecvente boli

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.4.	Servicii publice	Obiectiv strategic 11. Reducerea excluziunii sociale a persoanelor din păturile vulnerabile ale societății

	Programe	Proiecte
	P.11.1. Asigurarea incluziunii sociale a persoanelor din păturile vulnerabile ale populației	Pr.11.1.1. Instituirea centrelor de zi și a caselor de de copii de tip familial, reintegrarea în familia biologică a copiilor aflați în dificultate Pr.11.1.2. Dezvoltarea "Serviciilor pentru persoanele cu dizabilități și persoanele aflate în incapacitatea de a se îngriji individual" Pr.11.1.3. Proiect de includere socială a persoanelor de naționalitate romă, de diverse confesiuni religioase, cu handicap (fizic și mintal).
	P.11.2. Sporirea nivelului calității serviciilor sociale prestate cetățenilor raionului	Pr.11.2.1. Proiectul privind întreținerea centrelor multifuncționale pentru persoanele în etate și dotarea azilurilor de bătrâni cu echipament Pr.11.2.2. Proiectul de instruire a asistenților sociali și perfecționarea lor profesională continuă
	P.11.3. Ameliorarea accesului persoanelor din păturile vulnerabile la viața socială a raionului	Pr.11.3.1. Proiectul pentru adaptarea infrastructurii transportului la nevoile persoanelor cu dizabilități Pr.11.3.2. Incluziunea profesională a persoanelor din păturile vulnerabile Pr.11.3.3. Proiect de dezvoltare a antreprenoriatului social pentru includerea persoanelor din păturile sociale în câmpul muncii

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.4.	Servicii publice	Obiectiv strategic 12. Dezvoltarea infrastructurii de sustenabilitate a mediului ambiant și serviciului de salubritate

	Programe	Proiecte
	P.12.1. Crearea serviciului de salubritate și gestionare a deșeurilor	Pr.12.1.1. Crearea serviciului de salubritate în localități Pr. 12.1.2. Elaborarea regulamentelor cu privire la funcționarea serviciului de colectare a deșeurilor în raionul Hîncești Pr. 12.1.3. Proiect de efectuare a analizei compoziției morfologice a deșeurilor Pr.12.1.4. Realizarea planului local de gestionare a deșeurilor (anual)
	P.12.2. Lichidarea gunoiștilor neautorizate	Pr.12.2.1. Proiect de lichidare a gunoiștilor neautorizate prin recultivarea terenurilor și evacuare a deșeurilor Pr.12.2.2. Proiect de amenajare a gunoiștilor autorizate

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.4.	Servicii publice	Obiectiv strategic 12. Dezvoltarea infrastructurii de sustenabilitate a mediului ambiant și serviciului de salubritate

	Programe	Proiecte
	P.12.3. Modernizarea rampelor de depozitare a deșeurilor menajere solide	Pr. 12.3.1. Proiect de construcții și instalații a rampelor de depozitare a deșeurilor
	P.12.4. Campanie de informare a populației despre colectarea selectivă a deșeurilor	Pr.12.4.1. Organizarea campaniilor de informare a publicului, în localitățile care vor fi dotate cu rampe, cu privire la colectarea selectivă a deșeurilor Pr.12.4.2. Concurs între instituții de colectare a maculaturii (anual)
	P.12.5. Program de dotare cu pubele, containere, coșuri de gunoi suplimentare pentru colectarea selectivă a deșeurilor de la populație	Pr.12.5.1. Proiect de procurare a echipamentului pentru presarea plasticului, hârtiei, sticlei Pr.12.5.2. Proiect de procurare a pubelelor, containerelor și coșurilor de gunoi pentru raionul Hîncești Pr.12.5.3. Proiect investițional de susținere a PPP în dezvoltarea afacerilor din domeniul reciclării deșeurilor

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.5.	Educația	Obiectiv strategic 13. Optimizarea structurii contingentului de elevi, preșcolari și a corpului didactic

	Programe	Proiecte
	P.13.1. Optimizarea structurii și distribuirii corpului didactic și a contingentului de elevi și preșcolari din sistemul educațional al raionului	Pr.13.1.1 Realizarea și finalizarea procesului de optimizare a structurii și distribuirii preșcolarilor, elevilor și corpului didactic Pr.13.1.2 Consolidarea și optimizarea rețelei și capacităților instituțiilor educaționale

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.5.	Educația	Obiectiv strategic 14. Sporirea calității serviciilor educaționale publice

	Programe	Proiecte
	P.14.1. Atragerea, calificarea și menținerea specialiștilor de profil	Pr. 14.1.1 Organizarea pe lângă instituțiile educaționale a centrelor de prestare a serviciilor ce vizează domeniul educațional, cu implicarea specialiștilor calificați Pr.14.1.2. Elaborarea instrumentelor de motivare a specialiștilor de profil Pr.14.1.3. Cursuri de instruire a specialiștilor în tehnica predării și în domeniile de profil
	P.14.2. Motivarea părinților în implicarea lor mai activă în procesul de educație a copiilor și în onorarea obligațiilor ce le revin în acest domeniu	Pr.14.2.1. Proiect de sporire a angajamentului și implicării părinților în formarea educațională și profesională a copiilor
	P.14.3. Program de susținere financiară a elevilor din familiile social vulnerabile în vederea educării acestora	Pr.14.2.1. Proiect de sporire a angajamentului și implicării părinților în formarea educațională și profesională a copiilor Pr. 14.3.1. Acumularea și utilizarea resurselor financiare și materiale în scopul susținerii educației copiilor din familiile social vulnerabile Pr.14.3.2. Elaborarea unei platforme electronice de colectare a fondurilor pentru susținerea educației elevilor din familiile social vulnerabile

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.6.	Infrastructura	Obiectiv strategic 15. Remedierea infrastructurii tehnico – edilitare

	Programe	Proiecte
	P.15.1. Remedierea și extinderea rețelei de alimentare cu apă a raionului	Pr.15.1.1. Studiu tehnic pentru modernizarea și extinderea rețelei de alimentare cu apă potabilă Pr.15.1.2. Proiect de reparație a rețelei de alimentare cu apă potabilă Pr.15.1.3. Proiect de extindere a rețelei de alimentare cu apă potabilă
	P.15.2. Program de catalogare a surselor de apă disponibile la nivel de raion	Pr.15.2.1. Elaborarea și implementarea sistemelor informatice a bazelor de date pentru gestionarea distribuției surselor de apă la nivel de raion.
	P.15.3. Extinderea sistemului centralizat de canalizare	Pr.15.3.1. Proiect de extindere a rețelelor de canalizare pentru orașul Hîncești și satele aferente acestuia
	P.15.4. Conectarea și asigurarea instituțiilor sociale (școli, spitale) la sistemul de apă și canalizare	Pr.15.4.1. Dotarea cu instrumentarul necesar și conectarea instituțiilor sociale la sistemul de apă și canalizare
	P.15.5. Extinderea accesului populației la surse de gaz	Pr.15.5.1. Proiect pentru construcția și instalația rețelelor de gaze la nivel de comună.
	P.15.6. Extinderea rețelelor electrice de iluminat pe căile de acces către zonele rezidențiale	Pr.15.6.1. Proiect de modernizare a rețelelor electrice învechite Pr.15.6.2. Proiect de extindere a rețelelor electrice către zonele rezidențiale lipsite de acces la rețeaua electrică

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.6.	Infrastructura	Obiectiv strategic 16. Remedierea infrastructurii de transport

	Programe	Proiecte
	P.16.1. Reabilitarea și modernizarea drumurilor care unesc centrele educaționale, precum și drumurile dintre orașul Hîncești și satele aferente și interrurale	Pr.16.1.1. Studiu de asigurare a unui management eficient al agentului economic pentru modernizarea rețelelor de drum Pr.16.1.2. Studiu de fezabilitate pentru construcția și dezvoltarea drumurilor locale
	P.16.2. Program de monitorizare și distribuție echilibrată a resurselor din fondul rutier	Pr.16.2.1. Elaborarea planului de monitorizare și distribuție eficientă a resurselor din fondul rutier la nivel de raion pe tipuri de necesități Pr.16.2.2. Instruirea reprezentanților APL privind monitorizarea și distribuția eficientă a resurselor din fondul rutier la nivel de raion

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.7.	Mediul ambiant	Obiectiv strategic 17. Protejarea mediului ambiant și asigurarea dezvoltării durabile

	Programe	Proiecte
	P.17.1. Program de investiții în infrastructura de scară mică, inclusiv de conservare a solului și bazinelor acvatice precum și a zonelor umede	Pr.17.1.1. Studiu de fezabilitate privind scenariul de conservare a solului și bazinelor acvatice
	P.17.2. Intensificarea utilizării energiei regenerabile în consumul energetic	Pr.17.2.1. Elaborarea studiului privind potențialul regenerabil de energie existent în raionul Hîncești Pr.17.2.2. Realizarea unui ghid local privind utilizarea și necesitatea utilizării surselor alternative de energie Pr.17.2.3. Cofinanțarea instituțiilor publice pentru izolarea termică și schimbarea geamurilor Pr.17.2.4. Proiect investițional de utilizare a biogazului și arderea biomasei pentru susținerea energetică a instituțiilor școlare
	P.17.3. Program de reducere a efectelor negative ale activității umane asupra mediului	Pr.17.3.1. Lansarea concursului privind soluții și modalități de dezvoltare a proiectelor de protejare a mediului ambiant și dezvoltare durabilă Pr.17.3.2. Lansarea concursului cea mai curată și înverzită comună

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.7.	Mediul ambiant	Obiectiv strategic 18. Extinderea fondului forestier

	Programe	Proiecte
	P.18.1. Programul de extindere a fondului silvic, inclusiv a celui privat	Pr.18.1.1. Proiectul de identificare a terenurilor proprietate privată preconizate pentru împădurire Pr.18.1.2. Proiectul "Împădurirea suprafețelor nevalorificate în producția agricolă"

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.7.	Mediul ambiant	Obiectiv strategic 19. Atragerea investițiilor și lansarea afacerilor noi privind extragerea și prelucrarea zăcămintelor naturale

	Programe	Proiecte
	P.19.1. Elaborarea și implementarea practică a proiectelor (propunerilor) investiționale privind valorificarea resurselor naturale	Pr.19.1.1. Elaborarea studiului de fezabilitate privind valorificarea zăcămintelor naturale ale raionului Hîncești Pr.19.1.2. Elaborarea proiectului investițional pentru atragerea partenerului privat

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.7.	Cultură și sport	Obiectiv strategic 20. Consolidarea capitalului socio-cultural al raionului Hîncești

	Programe	Proiecte
	P.20.1. Reabilitarea clădirilor și infrastructurii unităților culturale și sportive din orașul Hîncești și satele aferente	Pr.20.1.1. Construcția "Bibliotecii tip" din orașul Hîncești Pr.20.1.2. Renovarea instituțiilor de cultură: 16 case de cultură, 2 instituții de învățămînt artistic, 3 muzee
	P.20.2. Formarea profesională a capitalului uman pentru promovarea patrimoniului cultural-sportiv	Pr.20.2.1. Organizarea de cursuri și traininguri pentru specialiștii din cadrul APL în domeniul managementului cultural Pr.20.2.2. Proiect de atragere a tinerilor talente sportive în procesul de consultare și participare cu APL în vederea promovării capitalului cultural sportiv a raionului
	P.20.3. Dezvoltarea infrastructurii sportive	Pr.20.3.1. Construcția "Complexului Sportiv" Pr.20.3.2. Crearea Centrului de Resurse pentru Tineret
	P.20.4. Valorizarea patrimoniului și dezvoltarea brandului cultural al raionului Hîncești	Pr.20.4.1. Concepția „Brandul cultural Hîncești” Pr.20.4.2. Proiectul "Organizarea manifestațiilor și activităților culturale"
	P.20.5. Dezvoltarea programelor de motivare a cetățenilor în participarea dezvoltării mediului cultural	Pr.20.5.1. Campanii de conștientizare și educare a tinerilor privind valorile culturale ale raionului Hîncești

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.8.	Turism	Obiectiv strategic 21. Remedierea atractivității sectorului turistic al raionului Hîncești

	Programe	Proiecte
	P.21.1. Dezvoltarea traseelor turistice și a infrastructurii informaționale ale raionului Hîncești (obiecte turistice principale, piețe, artizanat, meșteșuguri, etc.)	Pr.21.1.1. Crearea portalului informațional privind patrimoniul cultural existent Pr.21.1.2. Realizarea unei monografii locale cu obiectele turistice principale, piețe, artizanat, etc. Pr.21.1.3. Elaborarea planului de dezvoltare a traseelor turistice în zona transfrontalieră Pr.21.1.4. Elaborarea proiectului de identificare și dezvoltare a traseului turistic local
	P.21.2. Integrarea traseelor turistice locale în traseele turistice naționale și internaționale	Pr.21.2.2. Elaborarea și implementarea unui program de dezvoltare a turismului rural Pr.21.2.3. Elaborarea și dezvoltarea unui program de dezvoltare a turismului egumenic Pr.21.2.4. Elaborarea și dezvoltarea unui program de dezvoltare a turismului vînătoresc și de pescuit

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.8.	Turism	Obiectiv strategic 21. Remedierea atractivității sectorului turistic al raionului Hîncești

	Programe	Proiecte
	P.21.3. Remedierea și modernizarea infrastructurii și obiectelor de destinație turistică	Pr.21.3.1. Proiectul de restaurare și punere în valoare a complexului turistic Manuc Bei Pr.21.3.2. Proiectul de îmbunătățire a obiectelor turistice incluse în circuitul turistic local și transnațional
	P.21.4. Valorificarea potențialului comercial al raionului ca zonă de tranzit	Pr.21.4.1. Elaborarea unui master plan privind oportunitățile comerciale ale raionului Hîncești ca zonă de tranzit Pr.21.4.2. Crearea unei piețe de comercializare a produselor meșteșugărești și alte produse caracteristice raionului, în zona de tranzit

		OBIECTIVE STRATEGICE
3.2.8.	Turism	Obiectiv strategic 22. Îmbunătățirea brandului turistic local

	Programe	Proiecte
	P.22.1. Crearea instrumentelor și metodelor de promovare turistică a raionului Hîncești	Pr.22.1.1. Reactualizarea strategiei de dezvoltare a turismului (2007 – 2011) Pr.22.1.2. Susținerea și promovarea desfășurării manifestațiilor culturale raionale (ex.: promovarea meșteșugăritului local și artizanatului) Pr.22.1.3. Crearea unor materiale de informare turistică dedicate turiștilor potențiali și distribuția acestora Pr.22.1.4. Participarea la târguri naționale și internaționale de turism Pr.22.1.5. Elaborarea unui film, emisiuni radio și tv despre potențialul turistic al raionului Hîncești
	P.22.2. Îmbunătățirea serviciilor de informare și promovare turistică	Pr.22.2.1. Instruirea personalului din cadrul APL în domeniul turismului și promovării acestuia
	P.22.3. Diversificarea ofertelor turistice	Pr.22.3.1. Diversificarea ofertei meșteșugărești raionale

3.3. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA PLANULUI STRATEGIC

3.4.1. MECANISMUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE A REZULTATELOR

Monitorizarea și evaluarea implementării *Strategiei de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Hîncești* are drept scop aprecierea gradului de realizare a programelor și proiectelor propuse de document, per ansamblu, cât și fundamentarea eventualelor revizui și modificări ale obiectivelor, programelor, țințelor și proiectelor.

Monitorizarea este procesul continuu de colectare a informațiilor despre modul de implementare a Strategiei propuse pentru dezvoltarea durabilă a raionului Hîncești.

Evaluarea este un proces care folosește informațiile obținute pe parcursul monitorizării cu scopul de a analiza modul în care strategia și-a atins ținta și a avut eficiența scontată.

Monitorizarea va fi efectuată de către instituția Consiliului Raional Hîncești, care va consta în verificarea și controlul implementării proiectelor recomandate, de către instituțiile sau/și direcțiile responsabile, propuse în această strategie, de către echipa de lucru în comun acord cu reprezentării Consiliului Raional Hîncești.

Evaluarea implementării strategiei se bazează pe compararea gradului de atingere a țințelor propuse inițial cu situația dezvoltării raionului la diferite momente de timp.

Evaluarea implementării strategiei presupune analiza evoluției indicatorilor de monitorizare și a stadiului la care aceștia se află în funcție de țințele aferente stabilite (valoarea planificată/preconizată) în cadrul obiectivelor strategice.

Este notoriu și recomandat, în cazul unor modificări de anvergură a mediului socio-economic, politic sau/și tehnologic să fie documentul *Strategiei* revizuit.

3.4.2. INDICATORI DE MONITORIZARE

OBIECTIVE STRATEGICE	INDICATORI DE MONITORIZARE
0.1. Remedierea performanțelor manageriale ale APL	Funcționari publici formați în domeniul managementului strategic și prin obiective (% din total)
	Funcționari publici formați în domeniul managementului de proiect (% din total)
	Proiecte investiționale finanțate (număr)
	Strategii de dezvoltare locală realizate (număr)
	Funcționari publici formați în domeniul tehnologiilor informaționale (număr)
0.2. Implicarea comunității în procesul de guvernare locală	Actori locali implicați în LAG (număr)
	Participanți (societate civilă) la consultările publice (număr)
	Evenimente publice desfășurate (număr)
	Ediții și publicații apărute referitor la actul de guvernare locală și rezultatele atinse (număr)
0.3. Revigorarea industriei	Persoane angajate în sectorul industrial (număr)
	Volumul producției industriale (mil. MDL, prețuri curente)
	Modificarea volumului producției industriale (%)
	Salariul angajaților din industrie (creșteri în prețuri comparabile)
	Ponderea producției industriale livrate în exterior în total producție livrată
0.4. Impulsionarea activității investiționale	Volumul investițiilor în capital fix (mil. MDL, prețuri curente)
	Evenimente investiționale organizate în raionul Hîncești

	Soldul investițiilor străine (mil. USD)
0.5. Dezvoltarea antreprenoriatului, creșterea productivității și capacității competitive a întreprinderilor	Tineri instruiți în domeniul afacerilor și antreprenoriatului (număr)
	Femei instruite în domeniul afacerilor și antreprenoriatului (număr)
	Antreprenori instruiți în domeniul antreprenoriatului (număr)
	Întreprinderi nou create (număr)
	Furnizori ai serviciilor de advising și consultanță în raion (număr)
	Antreprenori ce au apelat la linii de finanțare (număr)
	Antreprenori care au beneficiat de credite bancare (număr)
	Întreprinderi care s-au asociat în diverse forme de cooperare (număr)
	Întreprinderi/antreprenori, care au fost implicați în dialogul cu OAP (număr)
	Întreprinderi care au participat în cadrul cooperării transfrontaliere (număr)
	Asocieri între întreprinderile înregistrate în raionul Hîncești și cele din România (număr)
0.6. Sporirea competitivității sectorului agricol în raionul Hîncești	Suprafața terenurilor agricole consolidate, (ha)
	Asociații de producători agricoli formate (număr)
	Sisteme agroalimentare locale în producție, comercializare și procesare create (număr)
	Ferme zootehnice fondate (număr)
	Centru logistic regional pentru deservirea piețelor agricole din zonele transfrontaliere creat și funcțional

	Suprafețe viticole plantate, (ha)
	Suprafețe de terenuri agricole irigate, (ha)
	Puncte rachitare noi (număr)
0.7. Sporirea șanselor de integrare sau reintegrare pe piața muncii	Parteneriate încheiate între unitățile de formare și agenții economici (număr)
	Persoanele înregistrate la Agenția pentru ocuparea forței de muncă Hîncești (număr)
	Șomerii încadrați în câmpul muncii (număr)
	Șomerii instruiți profesional (număr)
	Șomerii antrenați la lucrări publice (număr)
	Locurile de muncă atestate de către agenții economici publici și privați (număr)
0.8. Crearea condițiilor pentru creșterea cantitativă și calitativă a populației	Comisia raională privind asigurarea securității demografice creată.
	Planul de acțiuni privind realizarea obiectivelor Programului național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025) aprobat.
	Pașaportul indicatorilor pentru evaluarea securității demografice implementat.
	Rata natalității (%)
	Rata fertilității (%)
	Rata mortalității (%)
	Rata mortalității infantile (%)
	Rata nupțialității (%)
	Rata divorțurilor (%)
	Programul aprobat și implementat
	Vîrstnici încadrați în câmpul muncii (număr)
	Adresările și accesul populației la serviciile de planificare a familiei (număr)
	Sistemul de evidență, monitorizare și evaluare în planificarea familiei implementat

	Rata avorturilor (numărul avorturilor la 1000 de femei în vîrstă fertilă)
0.9. Remedierea infrastructurii ocrotirii sănătății.	Cheltuielile pentru reabilitarea și modernizarea infrastructurii de spital, mii lei.
	Centrele de Sănătate construite (capital reparate) în mediul rural (număr)
	Centrele de Sănătate rurale dotate cu echipament medical modern (număr)
0.10. Sporirea accesibilității la serviciile medicale	Gradul de asigurare a populației cu medici, persoane la 10 mii locuitori
	Gradul de asigurare a populației cu medici, persoane la 10 mii locuitori în mediul rural.
	Gradul de asigurare a populației cu asistente medicale, persoane la 10 mii locuitori
	Gradul de asigurare a populației cu asistente medicale, persoane la 10 mii locuitori în mediul rural.
	Medici de familie la 10 mii locuitori rurali (număr)
	Ghiduri elaborate și repartizate pentru prevenirea incidenței cu cele mai frecvente boli (număr)
0.11. Reducerea excluziunii sociale a persoanelor din păturile vulnerabile ale societății	Centrul multifuncțional din s. Ciuciuleni (nr. beneficiari)
	Centrul de zi pentru copii cu dizabilități multiple și severe din or. Hîncești (nr. beneficiari)
	Serviciul - Asistență Parentală Profesionistă-APP (număr)
	Copii plasați la serviciul Asistență Parentală Profesionistă (număr beneficiari)
	Serviciul - Case de Copii de Tip Familial (număr)-CCTF
	Copii plasați la casele de copii de tip familial (număr beneficiari)
	Serviciul - Asistența Personală (număr)

	Persoane cu dizabilități plasați la Serviciul Asistență Personală (număr persoane cu dezabilități)
	Serviciul – Sprijin Familial (număr beneficiari)
	Serviciul – Respiro (număr)
	Serviciul – Respiro (număr copii cu dezabilități plasați)
	Persoane cu dizabilități, care au trecut reabilitarea medicală (număr);
0.12. Dezvoltarea infrastructurii de sustenabilitate a mediului ambiant și serviciului de salubritate	Localități care beneficiază de servicii de salubritate (număr)
	Cantitate de deșeuri colectate selectiv, din total deșeuri (%)
	Gunoști neautorizate lichidate (număr)
	Pubele, containere, coșuri de gunoi instalate (număr)
	Volum deșeuri reciclate (kg.)
	Campanii de informare a populației cu referire la importanța colectării selective a deșeurilor (număr)
0.13. Optimizarea structurii contingentului de elevi, preșcolari și a corpului didactic	Grupe de preșcolari completate conform normativelor stabilite (% din numărul lor total)
	Edificii preșcolare cu spațiile complet valorificate (% din numărul lor total)
	Clase școlare completate conform normativelor stabilite (% din numărul lor total)
	Edificii de școli cu spațiile complet valorificate (% din numărul lor total)
0.14. Sporirea calității serviciilor educaționale publice	Cadre didactice care predau obiectele sau activează în corespundere cu profilul și calificarea cerute (% din numărul lor total)
	Școli și licee reorganizate (% din numărul lor total necesar)
	Profesori instruiți în funcție de specializare (% din numărul total al pedagogilor)

	Contracte încheiate pentru prestarea serviciilor educaționale de către centrul creat
	Părinți sau persoane ce îi reprezintă, care au participat la activități educaționale (numărul părinților care au participat la activități educaționale /per elev)
	Nivelul frecvenței elevilor (%)
	Copii din familiile social vulnerabile cu susținere financiară/materială (% din numărul copiilor ce au nevoie de susținere financiară/materială)
0.15. Remedierea infrastructurii tehnico – edilitare	Rețele de apă înlocuite/an (%)
	Rețele de canalizare înlocuite/an (%)
	Lungimea totală a rețelei de apă extinsă (km)
	Lungimea totală a rețelei de canalizare extinsă (km).
	Rata de acoperire a raionului cu rețeaua de alimentare cu apă (%).
	Rata de acoperire a raionului cu rețeaua de canalizare (%)
	Populația conectată la rețeaua de apă și canalizare din total populația raionului (%)
	Apa uzată colectată, tratată (%).
	Gradul de contorizare a locuințelor, din total locuințe conectate la rețea (%)
	Stații de epurare re tehnologizate (număr)
	Școli și grădinițe în raion conectate la rețeaua de apă și canalizare (număr)
	Durata medie anuală efectivă a intreruperilor de la rețeaua de distribuție apei (zile)
	Locuințe neelectrificate, din total (%)
	Rețea electrică reabilitată (km)
	Pierderi de energie electrică din rețeaua electrică (kw)
	Lungimea totală a rețelelor de gaze (km)
	Gospodării conectate la rețeaua de gaze, din total gospodării existente în raion (%)

0.16. Remedierea infrastructurii de transport	Lungime de drumuri locale reconstruite (km)
	Lungime de drumuri locale noi construite (km)
	Șosele de centură (km)
0.17. Protejarea mediului ambiant și asigurarea dezvoltării durabile	Instituții publice care au beneficiat de proiecte de eficiență energetică pentru schimbarea geamurilor și izolare termică (număr)
	Instituții publice care utilizează biogazul și biomasă ca sursă de energie alternativă
	Agenți economici care desfășoară activitatea de producere a brichetelor și paleților (număr)
0.18. Extinderea fondului forestier	Suprafețe împădurite, (hectare)
0.19. Atragerea investițiilor și lansarea afacerilor noi privind extragerea și prelucrarea zăcămintelor naturale	Volumul investițiilor privind valorificarea zăcămintelor naturale (mil. MDL)
0.20. Consolidarea capitalului socio-cultural al raionului Hîncești	Case de cultură renovate (număr)
	Biblioteci renovate (număr)
	Muzee renovate (număr)
	Librării noi (număr)
	Fondul de carte înnoit anual în bibliotecile publice (în %)
	Personal instruit din cadrul organizațiilor publice (%)
	Evenimente culturale organizate (număr)
	Produse culturale nou create (număr)
	Tineri ce se antrenează în școlile sportive, în comparație cu anul de referință (%)
	Tineri activi ai școlilor de arte, în comparație cu anul de referință (%)
	Campanii de informare și promovare a mediului cultural sportiv (număr)

0.21. Remedierea atractivității sectorului turistic al raionului Hîncești	Portal informațional privind patrimoniul cultural existent creat
	Trasee turistice locale create și integrate în traseele turistice naționale și internaționale (număr)
	Unități comerciale și de prestare a serviciilor lansate (număr)
	Evenimente culturale și de agrement organizate (număr)
	Locații de agrement create (număr)
	Personal din sectorul turistic instruit (număr)
	Turiști sosiți (număr)
	Gradul de utilizare netă a capacității de cazare (%)
0.22. Îmbunătățirea brandului turistic local	Participări la evenimentele turistice, târguri în țară (număr)
	Participări la evenimente turistice în străinătate (număr)

3.4.3. MATRICEA PLANULUI DE ACȚIUNI

OBIECTIVE STRATEGICE	PROGRAME	PROIECTE	RESPONSABILI	CALENDAR ORIENTATIV DE IMPLEMENTARE	SURSA POTENȚIALĂ DE FINANȚARE	VALOAREA PROIECTULUI, MDL
O.1. Remedierea performanțelor manageriale ale APL	P.1.1. Program de formare a reprezentanților APL în domeniul planificării	Pr.1.1.1. Realizarea cursurilor de instruire în domeniul managementului strategic și a managementului prin obiective	Consiliul Raional	2013	Bugetul local	17000
		Pr.1.1.2. Organizarea deplasărilor în vederea schimbului de experiență	Consiliul Raional	2013 – 2017	Bugetul local	44000
	P.1.2. Program de dezvoltare a cunoștințelor personalului din administrația publică în atragerea fondurilor, inclusiv în scrierea proiectelor	Pr.1.2.1. Realizarea cursurilor de instruire în domeniul managementului proiectelor și fund-rising	Consiliul Raional	2013 – 2014	Bugetul local, UNDP	22000
	P.1.3. Program de formare a personalului în domeniul tehnologiilor informaționale	Pr.1.3.1. Realizarea cursurilor de instruire în domeniul tehnologiilor informaționale, în special cursuri de Microsoft Office și utilizare PC	Consiliul Raional	2013	Bugetul local	15000

O.2. Implicarea comunității în procesul de guvernare locală	P.2.1. Crearea grupurilor de acțiune locală (LAG)	Pr.2.1.1. Proiect de inițiere a grupurilor de acțiune locală: c) Configurarea structurală și funcțională a LAG d) Sesiune de pregătire și specializare a membrilor LAG	Consiliul Raional, APL de nivelul I și II	2013 – 2014	Bugetul local, FNDR	18000
	P.2.2. Program de îmbunătățire a mecanismelor de consultare publică	Pr.2.2.1. Realizarea unui ghid informativ și derularea campaniei de informare cu privire la metodele de consultare publică și bunele practici de urmat	Consiliul Raional	2014 – 2015	Bugetul local	62000
	P.2.3. Asigurarea transparenței activității APL	Pr. 2.3.1. Instruire privind pregătirea APL de nivel I și II în realizarea rapoartelor de activitate	Consiliul Raional	2013	Bugetul local	10000
		Pr.2.3.2. Proiect de dezvoltare a postului de radio local	Primăria	2013 – 2014	Bugetul local	35000
O.3. Revigorarea industriei	P.3.1. Susținerea agenților economici prin oferirea suportului logistic și informațional	Pr.3.1.1. Crearea și dezvoltarea unor baze de date privind ofertele sau solicitările agenților economici din raion, din țară și de peste hotarele republicii, și oferirea accesului liber la aceste date a tuturor persoanelor interesate	Consiliul Raional	2013 – 2014	Bugetul local	-

	P.3.2. Sporirea mobilității forței de muncă în interiorul raionului	P.3.2.1. Revitalizarea curselor de autobuze/maxi-taxi între localitățile raionului	Consiliul Raional, Ministerul Transportului	2014 – 2015	Fondul rutier, Agenți economici	-
	P.3.3. Crearea brandurilor locale pentru anumite produse	Pr.3.3.1. Proiect de identificare și mapare a produselor/brand	Consiliul Raional	2013 – 2014	Bugetul local, UNDP, MEC	90000
	P.3.4. Îmbunătățirea infrastructurii de procesare a producției agroindustriale	Pr. 3.4.1. Proiect de extindere spațiilor de procesare a producției agroindustriale	Consiliul Raional, Agenți economici	2013-2020	USAID (CEED II)	10000000
O.4. Impulsionarea activității investiționale	P.4.1. Inventarierea patrimoniului de care dispune APL de nivel I și II, în vederea identificării rezervelor pentru susținerea procesului investițional	P.4.1.1. Proiect de inventariere a patrimoniului de care dispune APL	Consiliul Raional, APL nivel I	2013-2014	Bugetul local	-
	P.4.2. Utilizarea patrimoniului ce aparține APL în susținerea activității economice	Pr.4.2.1. Crearea mecanismelor de revigorare și atractivitate a formelor PPP	Consiliul Raional, MEC	2014-2015	Bugetul local	-
	P.4.3. Promovarea imaginii investiționale a raionului Hîncești	Pr.4.3.1. Desfășurarea campaniilor de informare a potențialilor investitori privind climatul investițional al raionului	Consiliul Raional	2013-2016	MIEPO, Bugetul local	250000
		Pr.4.3.2. Elaborarea și diseminarea unui ghid al oportunităților investiționale în raion	Consiliul Raional	2015	MIEPO, Bugetul local	265000

O.5. Dezvoltarea antreprenoriatului, creșterea productivității și capacității competitive a întreprinderilor	P.5.1. Stimularea programelor de instruire antreprenorială și profesională, promovarea culturii antreprenoriale.	Pr.5.1.1. Organizarea instruirii tinerilor (în școli, colegii, licee) în vederea obținerii competențelor de lansare și desfășurare a propriei afaceri. <i>(inclusiv formarea preliminară a profesorilor).</i>	Consiliul Raional, Direcția Învățământ; instituțiile de învățământ	2013 – 2015	Proiectul GEA, ODIMM	350000
		Pr.5.1.2. Îmbunătățirea formării antreprenorilor locali (cu accent pe antreprenorii potențiali, tineri, începători și femei)	Consiliul Raional, Ministerul Educației, ODIMM, CCI	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat, LED, Winrock, ODIMM	100000
		Pr.5.1.3. Proiecte de promovare a istoriilor de afaceri de succes din raion <i>(invitarea în școli și școli profesionale a antreprenorilor de succes; promovarea în mass- media raională, ...)</i>	Consiliul Raional, Ministerul Educației, ODIMM, CCI	2013 – 2020	-	-
		Pr.5.1.4. Racordarea sistemului de învățământ profesional și de reciclare a cadrelor raionului cu nevoile mediului de afaceri <i>(crearea și întreținerea unei baze de date electronice a cererii și ofertei pe piața forței de muncă, monitorizarea necesităților întreprinderilor în anumite specialități și calificări, actualizarea listei de specialități în școlile profesionale din raion)</i>	Consiliul Raional, Ministerul Educației, ODIMM, CCI	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat, LED, Winrock, ODIMM	40000

		Pr.5.1.5. Organizarea instruirii antreprenorilor (<i>în elaborarea planurilor de afaceri și a proiectelor investiționale, privind procedura de obținere a creditelor, alegerea celor mai optime condiții de investire</i>)	Consiliul Raional, Ministerul Educației, ODIMM, CCI	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat, LED, Winrock, ODIMM, Fundația Argidius	100000
	P.5.2. Revigorarea infrastructurii de sprijinire a afacerilor, inclusiv destinate pentru facilitarea accesului IMM la sursele de finanțare și informare.	Pr.5.2.1. Inițiative de informare a IMM-urilor privind principalele probleme ale mediului de afaceri: c) Instituirea unei unități de informare a IMM privind mediul de afaceri d) Crearea unei baze de date privind mediul de afaceri a raionului Hîncești și oportunitățile existente	Consiliul Raional, ODIMM, prestatori de servicii de consultanță	2013 – 2020	Bugetul local, ODIMM	35000
		Pr.5.2.2. Susținerea activității celor mai bune instituții, care oferă suport antreprenorilor pe teritoriul raionului – informare, consultanță, logistică, marketing, cercetări	Consiliul Raional	2013 – 2020	Bugetul local	-
		Pr.5.2.3. Crearea și organizarea instituțională, promovarea incubatoarelor de afaceri pentru susținerea tinerilor din raionul Hîncești	Consiliul Raional	2013 – 2020	Bugetul local, agenți economici	-

	P.5.3. Dezvoltarea cooperării și integrării întreprinderilor, prin asocierea lor în cooperative, clustere, holdinguri, alte forme de asociere a mediului de afaceri	Pr.5.3.1. Crearea condițiilor pentru cooperarea și integrarea întreprinderilor în formă de cooperative, clustere, holdinguri, etc. <i>(promovarea necesității de cooperare pentru creșterea potențialului mediului de afaceri; oferirea platformei pentru întruniri)</i>	MEC, Consiliul Raional	2013 – 2020	Bugetul local, surse externe	1000000
		Pr.5.3.2. Proiect de susținere a inițiativelor întreprinderilor, interesate în cooperarea în formă de clustere și holdinguei <i>(instruirea viitorilor manageri, suport în elaborarea documentelor constitutive și a celor interne ale activității clusterelor/holdingurilor, asistență în organizarea activității lor la etapa inițială)</i>	MEC, Consiliul Raional	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat, ODIMM, LED	200000
	P.5.4. Consolidarea dialogului dintre antreprenori și organele de administrare publică la toate nivelele	Pr.5.4.1. Organizarea instruirii reprezentanților OAP și ai mediului de afaceri privind competențele de organizare și realizare a dialogului	Consiliul Raional, oamenii de afaceri	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat	70000

		Pr.5.4.2. Susținerea creării și consolidării asociațiilor de afaceri, consolidarea lor: b) Promovarea necesității de consolidare a mediului de afaceri pentru parteneriatul cu autoritățile și lobby-ul intereselor mediului de afaceri	Consiliul Raional, oamenii de afaceri	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat	20000
		Pr.5.4.3. Elaborarea mecanismului de implicare a antreprenorilor în procesul de examinare și adoptare a deciziilor, referitor la mediul de afaceri la toate nivelele de administrare: b) Crearea de Consilii a mediului de afaceri pe lângă OAP	Consiliul Raional, oamenii de afaceri	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat	-
		Pr.5.4.4. Monitorizarea mediului de afaceri în raion (elaborarea și aprobarea metodicii de evaluare în cadrul APL a mediului de afaceri din raionul Hîncești	Consiliul Raional, oamenii de afaceri	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat	50000
	P.5.5. Dezvoltarea cooperării transfrontaliere	Pr.5.5.1. Organizarea instruirii antreprenorilor, orientați asupra cooperării transfrontaliere (privind beneficiile și riscurile acestei cooperări, căutarea partenerilor străini, legislația și piața României în diverse domenii)	Consiliul Raional, MEC	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat	70000

		Pr.5.5.2. Efectuarea studiilor de marketing a pieței din România pe principalele grupe de bunuri, care prezintă interes strategic pentru raion	Consiliul Raional, MEC, Agențiile de Dezvoltare din România	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat, agenți economici	200000
		Pr.5.5.3. Inițierea și susținerea din partea APL a activității instituției sau a proiectului, orientat nemijlocit asupra cooperării transfrontaliere a mediului de afaceri	Consiliul Raional, MEC, Agențiile de Dezvoltare din România	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat	-
		Pr.5.5.4. rularea unei campanii de încurajare a comerțului transfrontalier	Consiliul Raional, MEC, Agențiile de Dezvoltare din România	2013 – 2020	Bugetul local, Bugetul de Stat	100000
O.6. Sporirea competitivității sectorului agricol în raionului Hîncești	P.6.1. Programul consolidării terenurilor agricole	Pr.6.1.1. Proiect în cadrul Politicii Publice de Consolidare a Terenurilor Agricole a MAIA	Consiliul Raional, Direcția Agricolă	2014-2020	Bugetul de Stat	1500000
		Pr.6.1.2. Crearea unei baze electronice de date, publică și transparentă, de prezentare a ofertelor de vânzare și cumpărare terenurilor, arendă, schimb	Consiliul Raional	2014	Bugetul local	30000
	P.6.2. Program de formare a grupurilor de producători agricoli	Pr.6.2.1. Înființarea unui birou de consiliere, facilitare și intermediere a asocierilor	Consiliul Raional	2014	Bugetul local, Agenți economici	50000

		Pr.6.2.2. Proiect de creare a grupurilor de producători agricoli	Consiliul Raional, ACSA, FNFM, Agroinform	2014-2020	Bugetul de Stat	1000000
	P.6.3. Susținerea investițiilor pentru modernizarea exploatațiilor agricole	Pr.6.3.1. Proiecte de co-finanțare a investițiilor	Consiliul Raional, ACSA, FNFM, Agroinform	2014-2020	IFAD, USAID, AIPA	10000000
	P.6.4. Program de dezvoltare a sistemelor agroalimentare locale în producție, comercializare și procesare	Pr.6.4.1. Proiecte de integrare a întreprinderilor agricole și de procesare în cadrul unor filiere agro-alimentare	Consiliul Raional, Uniagroprotect, FNFM	2014-2020	Banca Mondială, USAID, Băncile comerciale	15000000
		Pr.6.4.2. Studiu de zonare a tipurilor de produse din sistemul agroalimentar raional	Consiliul Raional	2014 – 2016	MAIA, USAID	90000
		Pr.6.4.3. Proiect de promovare a avantajelor producției, comercializării și procesării în cadrul unui sistem agroalimentar integrat	Consiliul Raional	2014 – 2015	Bugetul local	4500
	P.6.5. Program de dezvoltare a sectorului zootehnic	Pr.6.5.1. Proiecte de creare a fermelor zootehnice moderne de capacitate medie	Consiliul Raional, ACSA, FNFM, Agroinform	2014-2020	IFAD, Băncile comerciale	15000000

	P.6.6. Crearea unui centru logistic regional, modern și funcțional pentru deservirea piețelor agricole din zonele transfrontaliere	Pr.6.6.1. Proiect de creare a unui centru logistic regional pentru facilitarea comerțului intern și extern cu produse agroalimentare	Uniagroprotect, FNFM	2015-2016	Banca Mondială, IFAD, BERD	8000000
	P.6.7. Program de dezvoltare, de susținere și valorificare a viticulturii și vinificației	Pr.6.7.1. Proiect de restabilire a plantațiilor viticole și de creare a plantațiilor viticole moderne	Agenții economici, AIPA	2014-2020	AIPA, IFAD	6000000
	P.6.8. Program de restabilire a infrastructurii de irigare a exploatațiilor agricole din valea râului Prut	Pr.6.8.1. Proiect de creare a sistemului pentru irigare	Agenții economici, Agenția Apele Moldovei, Consiliul Raional	2014-2020	AIPA, USAID	20000000
		Pr.6.8.2. Crearea Asociației utilizatorilor de apă pentru irigare	Consiliul Raional	2013-2015	Agenți economici	10000
	P.6.9. Programele de instruire profesională și antreprenorială a tinerilor agricultori	Pr.6.9.1. Proiect de învățământ vocațional în agricultură și dezvoltare rurală	Consiliul Raional, ACSA	2013 – 2016	ACED	100000
	P.6.10. Program de protejare a culturilor și plantațiilor locale	Pr.6.10.1. Restabilirea sistemului antigrindină existent	Consiliul Raional, MAIA	2013-2016	Bugetul local, MAIA	-
		Pr.6.10.2. Dotarea punctelor de lansare a rachetelor cu echipament tehnologic necesar	MAIA, Consiliul Raional	2013-2016	MAIA, Bugetul local, agenții economici	-

O.7. Sporirea șanselor de integrare sau reintegrare pe piața muncii	P.7.1. Parteneriate cu unitățile de formare	Pr.7.1.1. Crearea unei unități specializate de intermediere între instituțiile de formare și cererea de cadre calificate	Consiliul Raional	2014	Bugetul local	-
		Pr.7.1.2. Proiecte de formare continuă pe arii de specializare, în dependență de cererea pentru cadre calificate	Consiliul Raional, ANOFM	2013-2020	Bugetul local, ANOFM	400000
	P.7.2. Program de ocupare a forței de muncă	Pr.7.2.1. Prestarea serviciilor de informare, consiliere și orientare profesională persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă	Consiliul Raional, ANOFM	2013-2020	Bugetul de Stat, Bugetul local	257900
		Pr.7.2.2. Organizarea seminarelor informative cu participarea șomerilor și agenților economici în scopul sporirii șanselor de integrare a șomerilor pe piața muncii	Consiliul Raional, ANOFM	2013-2020	Bugetul de Stat, Bugetul local	20000
		Pr.7.2.3. Organizarea în parteneriat cu mediul de afaceri a târgurilor locurilor de muncă	Consiliul Raional, ANOFM	2013-2020	Bugetul local, ANOFM, agenți economici, Programul USAID/Moldova de Dezvoltare a Carierei pentru Femei	14000

		Pr.7.2.4. Sporirea accesului la informații și servicii implementate pe piața forței de muncă a persoanelor din grupurile vulnerabile	Consiliul Raional, ANOFM	2013-2020	Consiliul Raional, Catholic Relief Services/Aliața pentru Instruire și Angajare din RM	-
		Pr.7.2.5. Proiect de mobilizare a șomerilor din mediul rural pentru antrenarea acestora în lucrări publice	Consiliul Raional, ANOFM	2013-2020	Bugetul local, ANOFM	-
	P.7.3. Ameliorarea condițiilor de muncă și dezvoltarea mecanismelor de motivare a salariaților	Pr.7.3.1. Proiect de instruire a angajatorilor în domeniul managementului performanței și motivării salariale	Consiliul Raional, CCI, antreprenori locali	2013 – 2016	GIZ, Bugetul local, antreprenori locali	150000
O.8. Crearea condițiilor pentru creșterea cantitativă și calitativă a populației	P.8.1. Programul de asigurare a securității demografice în raionul Hîncești;	Pr.8.1.1. Crearea Comisiei raionale privind asigurarea securității demografice (HG 768 privind aprobarea Programului național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025))	Consiliul Raional	2013	Bugetul local	-
		Pr.8.1.2. Elaborarea și aprobarea Planului de acțiuni pentru realizarea obiectivelor Programului național strategic în domeniul securității demografice a Republicii Moldova (2011-2025).	Consiliul Raional	2013 -2014	Bugetul local	-

		Pr.8.1.3. Proiect de prevenire a marginalizării vîrstnicilor din viața socială	Consiliul Raional	2014 – 2017	UNFPA, Națiunile Unite (United Nations)	3200000
		Pr.8.1.4. Crearea proiectului de încadrare în activități de muncă a persoanelor vîrstnice după pensionare, prin aplicarea mecanismelor de susținere a patronatelor și recalificarea vîrstnicilor la necesitate.	Consiliul Raional, ANOFM	2013-2020	Caritas Republica Cehă, Fondul ONU pentru Populație în Moldova (UNFPA)	2200000
	P.8.2. Programul de protecție și planificare a familiei;	Pr.8.2.1. Organizarea și susținerea serviciului calificat și integrat de sănătate a reproducerii.	MS CMF	2013-2018	Bugetul de stat, Bugetul local	1,600 mii lei
		Pr.8.2.2. Implementarea standardelor de prestare a serviciilor de sănătate a reproducerii la nivel raional și local.	CMF Consiliul raional	2013-2018	Bugetul de stat Bugetul local	1,500 mii lei

		Pr.8.2.3. Program de monitorizare și control permanent asupra creării condițiilor inofensive de muncă pentru femeile gravide și femeile care alăptează, un orar de muncă flexibil și un regim redus de muncă, precum și concediul de maternitate și indemnizații, în modul stabilit de actele legislative în vigoare.	Inspekția teritorială a muncii, APL	2013-2020	Bugetul de stat, Bugetul local	-
		Pr.8.2.4. Crearea centrelor specializate de prestare a serviciilor social-orientate către familiile vulnerabile cu femeile gravide și copii, prin patronat social, organizat la nivelul comunității, în realizarea acțiunilor de educație și sprijin al acestor familii.	APL	2013-2020	Bugetul de stat, surse externe	2400000
		Pr.8.2.5. Crearea centrelor de reabilitare și consiliere psihologică, socio-medicale pentru persoanele vîrstnice cu condiții nefavorabile de trai, de tip privat	Consiliul Raional, APL	2015-2020	Bugetul local, surse externe	2700000
		Pr.8.2.6. Implementarea măsurilor de susținere activităților pentru asigurarea alimentației adolescenților din păturile socialmente vulnerabile și din instituțiile instructiv-educative și curative.	Consiliul Raional, Asociații a Producătorilor agricoli	2013-2020	Bugetul local, Asociații de producători	-

		Pr.8.2.7. Promovarea și sprijinirea dezvoltării rețelei de furnizare a serviciilor comunitare către persoanele vîrstnice solitare.	APL de nivel I	2013-2020	Bugetul local	1320000
		Pr.8.2.8. Crearea centrului multifuncțional pentru persoanele în etate	Consiliul Raional	2016-2018	Surse externe	2820000
	P.8.3. Programul de informare a populației privind riscuri de naștere a copiilor la domiciliu și de prevenire a avorturilor;	Pr.8.3.1. Organizarea emisiunilor de informare a populației privind riscuri de naștere a copiilor la domiciliu și de prevenire a avorturilor, emiterea placatelor și albumelor pe problemele respective.	Consiliul raional CMF SR	2013-2018	Bugetul local, Bugetul de stat, surse externe	1,200 mii MDL
		Pr.8.3.2. Inițierea activității privind informarea și instruirea femeilor în domeniul vieții reproductive sănătoase (cluburi după interese).	Consiliul raional CMF SR	2013-2018	Bugetul local, Bugetul de stat ONG	800 mii MDL
O.9. Remedierea infrastructurii ocrotirii sănătății.	P.9.1. Creșterea calității serviciilor medicale, acordate populației.	Pr. 9.1.1. Reabilitarea și modernizarea infrastructurii spitalelor	Ministerul Sănătății, CNAM, Consiliul raional Hîncești, Spitalul raional Hîncești	2013-2017	Bugetul de stat, CNAM, Bugetul local, surse externe	300.milioane lei MD
	P.9.2. Îmbunătățirea serviciilor sanitaro-igienice ale populației, în special a celei satești.	Pr.9.2.1. Organizarea campaniei de ameliorare a condițiilor igienice de trai în mediul rural, în special în școli și instituțiile preșcolare	APL nivel I, Instituții de învățămînt, Spitale	2014-2017	Bugetul local	300000

	P.9.3. Reabilitarea și dotarea cu echipament a edificiilor medicale din mediul rural	Pr.9.3.1. Proiectul privind reabilitarea și dotarea cu echipamente moderne a instituțiilor de asistență medicală primară, în special în zonele rurale.	Consiliul raional CMF MS	2013-2018	Bugetul de stat, Bugetul local, surse externe	3000000
O.10. Ridicarea accesibilității la serviciile medicale	P.10.1. Motivarea și atragerea medicilor de familie în mediul rural	Pr.10.1.1. Proiectul de atragere a medicilor de familie în spațiile rurale	Consiliul raional CMF	2013-2014	Bugetul de stat, Bugetul local, surse externe	-
	P.10.2. Prevenirea apariției bolilor frecvente prin educarea și informarea cetățenilor privind starea generală de sănătate și comportamentul adecvat pentru prevenție	Pr.10.2.1. Elaborarea și realizarea unui ghid informativ de prevenire a incidenței cu cele mai frecvente boli	Consiliul raional CMF SR (Spitalul Raional) CSP (Centrul Sănătate publică)	2013-2015	Bugetul de stat, Bugetul local	200000
O.11. Reducerea excluziunii sociale a persoanelor din păturile vulnerabile ale societății	P.11.1. Asigurarea incluziunii sociale a persoanelor din păturile vulnerabile ale populației	Pr.11.1.1. Instituirea centrelor de zi și a caselor de de copii de tip familial, reintegrarea în familia biologică a copiilor aflați în dificultate	Consiliul Raional	2015-2020	Bugetul local, surse externe	3200000
		Pr.11.1.2. Dezvoltarea ”Serviciilor pentru persoanele cu dizabilități și persoanele aflate în incapacitatea de a se îngriji individual”	Consiliul Raional, Direcția Asistență Socială	2014-2020	Surse externe	-
		Pr.11.1.3. Proiect de includere socială a persoanelor de naționalitate romă, de diverse confesiuni religioase, cu handicap (fizic și mintal).	Consiliul Raional	2014-2020	Bugetul local, Surse externe	150000

	P.11.2. Sporirea nivelului calității serviciilor sociale prestate cetățenilor raionului	Pr.11.2.1. Proiectul privind întreținerea centrelor multifuncționale pentru persoanele în etate și dotarea azilurilor de bătrâni cu echipament	Consiliul Raional	2014-2020	Biserica ”Penticostală”, Surse externe	1700000
		Pr.11.2.2. Proiectul de instruire a asistenților sociali și perfecționarea lor profesională continuă	Consiliul Raional, Spitalul raional	2013-2016	Bugetul local, Ministerul Sănătății	90000
	P.11.3. Ameliorarea accesului persoanelor din păturile vulnerabile la viața socială a raionului	Pr.11.3.1. Proiectul pentru adaptarea infrastructurii transportului la nevoile persoanelor cu dizabilități	Consiliul Raional	2015	Bugetul local	3000000
		Pr.11.3.2. Incluziunea profesională a persoanelor din păturile vulnerabile	Consiliul Raional, Agenți economici	2013-2020	Agenți economici	1400000
		Pr.11.3.3. Proiect de dezvoltare a antreprenoriatului social pentru includerea persoanelor din păturile sociale în câmpul muncii	Consiliul Raional, antreprenori	2013-2020	Antreprenori	-
	O.12. Dezvoltarea infrastructurii de sustenabilitate a mediului ambiant și serviciului de	P.12.1. Crearea/Reorganizarea serviciului de salubritate și gestionare a deșeurilor	Pr.12.1.1. Crearea serviciului de salubritate în localități	APL nivel I	2015-2018	GIZ, Fondul Ecologic Național

salubritate		Pr. 12.1.2. Elaborarea regulamentelor cu privire la funcționarea serviciului de colectare a deșeurilor în raionul Hîncești	Consiliul Raional, Serviciul Salubritate	2013-2015	Bugetul local	-
		Pr. 12.1.3. Proiect de efectuare a analizei compoziției morfologice a deșeurilor	APL nivel I	2014	Fondul Ecologic Național	20000
		Pr.12.1.4. Realizarea planului local de gestionare a deșeurilor (anual)	Serviciul de Salubritate	2013 – 2020	-	-
	P.12.2. Lichidarea gunoștilor neautorizate	Pr.12.2.1. Proiect de lichidare a gunoștilor neautorizate prin recultivarea terenurilor și evacuare a deșeurilor	Serviciul de Salubritate	2014 – 2015	Bugetul local	20000
		Pr.12.2.2. Proiect de amenajare a gunoștilor autorizate	Serviciul Salubritate	2015 – 2016	GIZ, Bugetul local	500000
	P.12.3. Modernizarea rampelor de depozitare a deșeurilor menajere solide	Pr. 12.3.1. Proiect de construcții și instalații a rampelor de depozitare a deșeurilor	Serviciul de Salubritate	2013 – 2015	Fondul Ecologic național, Agenția de Dezvoltare Regională, GIZ	1400000

	P.12.4. Campanie de informare a populației despre colectarea selectivă a deșeurilor	Pr.12.4.1. Organizarea campaniilor de informare a publicului, în localitățile care vor fi dotate cu rampe, cu privire la colectarea selectivă a deșeurilor	Primăria, Serviciul de Salubritate	2014 – 2015	Bugetul local	5000
		Pr.12.4.2. Concurs între instituții de colectare a maculaturii (anual)	Primăriile	2013 – 2020	Bugetul local	14000
	P.12.5. Program de dotare cu pubele, containere, coșuri de gunoi suplimentare pentru colectarea selectivă a deșeurilor de la populație	Pr.12.5.1. Proiect de procurare a echipamentului pentru presarea plasticului, hârtiei, sticlei	Serviciul de salubritate	2014 – 2015	Potențiali agenți economici	750000
		Pr.12.5.2. Proiect de procurare a pubelelor, containerelor și coșurilor de gunoi pentru raionul Hîncești	APL nivel I	2014-2018	MDRC, GIZ, Fondul Ecologic național, Bugetul local	245000
		Pr.12.5.3. Proiect investițional de susținere a PPP în dezvoltarea afacerilor din domeniul reciclării deșeurilor	Consiliul raional	2015 – 2016	Bugetul local	60000
	O.13. Optimizarea structurii contingentului de elevi, preșcolari și a corpului didactic	Pr.13.1.1 Realizarea și finalizarea procesului de optimizare a structurii și distribuirii preșcolarilor, elevilor și corpului didactic	Consiliul Raional; Direcția Învățământ	2013 – 2016	Bugetul local	-
		Pr.13.1.2 Consolidarea și optimizarea rețelei și capacităților instituțiilor educaționale	Direcția Învățământ	2016	Bugetul local, Bugetul de Stat	-

O.14. Sporirea calității serviciilor educaționale publice	P.14.1. Atragerea, calificarea și menținerea specialiștilor de profil	Pr. 14.1.1 Organizarea pe lângă instituțiile educaționale a centrelor de prestare a serviciilor ce vizează domeniul educațional, cu implicarea specialiștilor calificați	Consiliul Raion	2018	Bugetul local, Bugetul de Stat	100000
		Pr.14.1.2. Elaborarea instrumentelor de motivare a specialiștilor de profil	Direcția Învățământ	2013 – 2014	-	-
		Pr.14.1.3. Cursuri de instruire a specialiștilor în tehnica predării și în domeniile de profil	Ministerul Educației; Direcția Învățământ	2013 - 2015	Consiliul Raional, UNDP, alți donatori	140000
	P.14.2. Motivarea părinților în implicarea lor mai activă în procesul de educație a copiilor și în onorarea obligațiilor ce le revin în acest domeniu	Pr.14.2.1. Proiect de sporire a angajamentului și implicării părinților în formarea educațională și profesională a copiilor	Direcția Învățământ	2015	Bugetul local	20000
	P.14.3. Program de susținere financiară a elevilor din familiile social vulnerabile în vederea educării acestora	Pr. 14.3.1. Acumularea și utilizarea resurselor financiare și materiale în scopul susținerii educației copiilor din familiile social vulnerabile	Consiliul Raional	2013 – 2016	Bugetul local	7000
		Pr.14.3.2. Elaborarea unei platforme electronice de colectare a fondurilor pentru susținerea educației elevilor din familiile social vulnerabile	Consiliul Raional	2013 – 2014	Bugetul local	25000
O.15. Remedierea infrastructurii tehnico – edilitare	P.15.1. Remedierea și extinderea rețelei de alimentare cu apă a raionului	Pr.15.1.1. Studiu tehnic pentru modernizarea și extinderea rețelei de alimentare cu apă potabilă	ÎM APĂ-CANAL	2014	Bugetul local	150000

		Pr.15.1.2. Proiect de reparație a rețelei de alimentare cu apă potabilă	ÎM APĂ-CANAL	2013-2016	Bugetul local, surse externe	500000
		Pr.15.1.3. Proiect de extindere a rețelei de alimentare cu apă potabilă	ÎM APĂ-CANAL	2013-2016	Bugetul local, FNDR, surse externe	3000000
	P.15.2. Program de catalogare a surselor de apă disponibile la nivel de raion	Pr.15.2.1. Elaborarea și implementarea sistemelor informatice a bazelor de date pentru gestionarea distribuției surselor de apă la nivel de raion.	APL nivel I	2014	Bugetul local	-
	P.15.3. Extinderea sistemului centralizat de canalizare	Pr.15.3.1. Proiect de extindere a rețelelor de canalizare pentru orașul Hîncești și satele aferente acestuia	ÎM APĂ-CANAL	2013-2016	Bugetul local, FNDR, surse externe	1200000
	P.15.4. Conectarea și asigurarea instituțiilor sociale (școli, spitale) la sistemul de apă și canalizare	Pr.15.4.1. Dotarea cu instrumentarul necesar și conectarea instituțiilor sociale la sistemul de apă și canalizare	APL nivel I, ÎM APĂ-CANAL	2014-2015	Bugetul local	-
	P.15.5. Extinderea accesului populației la surse de gaz	Pr.15.5.1. Proiect pentru construcția și instalația rețelelor de gaze la nivel de comună.	SA ”Moldova Gaz”, APL nivel I	2016-2019	Bugetul local, surse private, surse externe	-
	P.15.6. Extinderea rețelelor electrice de iluminat pe căile de acces către zonele rezidențiale	Pr.15.6.1. Proiect de modernizare a rețelelor electrice învechite	APL de nivel I, Red Union Fenosa	2013 - 2016	Red Union Fenosa	350000

		Pr.15.6.2. Proiect de extindere a rețelilor electrice către zonele rezidențiale lipsite de acces la rețeaua electrică	APL de nivel I, Red Union Fenosa	2013 – 2017	Red Union Fenosa	220000
O.16. Remedierea infrastructurii de transport	P.16.1. Reabilitarea și modernizarea drumurilor care unesc centrele educaționale, precum și drumurile dintre orașul Hîncești și satele aferente și interrurale	Pr.16.1.1. Studiu de asigurare a unui management eficient al agentului economic pentru modernizarea rețelilor de drum	Consiliul Raional, ”Drumuri Hîncești”SA	2014-2017	Bugetul de stat, Bugetul local, surse externe	-
		Pr.16.1.2. Studiu de fezabilitate pentru construcția și dezvoltarea drumurilor locale	Consiliul Raional	2014	Bugetul local	170000
	P.16.2. Program de monitorizare și distribuție echilibrată a resurselor din fondul rutier	Pr.16.2.1. .Elaborarea planului de monitorizare și distribuție eficientă a resurselor din fondul rutier la nivel de raion pe tipuri de necesități	Consiliul Raional	2014	Bugetul local	70000
		Pr.16.2.2. Instruirea reprezentanților APL privind monitorizarea și distribuția eficientă a resurselor din fondul rutier la nivel de raion	Consiliul Raional	2013-2014	Bugetul local	35000
O.17. Protejarea mediului ambiant și asigurarea dezvoltării durabile	P.17.1. Program de investiții în infrastructura de scară mică, inclusiv de conservare a solului și bazinelor acvatice precum și a zonelor umede	Pr.17.1.1. Studiu de fezabilitate privind scenariul de conservare a solului și bazinelor acvatice	Consiliul Raional	2015	Bugetul local, Bugetul de stat	220000

	P.17.2. Intensificarea utilizării energiei regenerabile în consumul energetic	Pr.17.2.1. Elaborarea studiului privind potențialul regenerabil de energie existent în raionul Hîncești	Consiliul Raional	2013 – 2014	UNDP; TAM-BAS (Program de cofinanțare a proiectelor de consultanță în Eficiența Energetică)	100000
		Pr.17.2.2. Realizarea unui ghid local privind utilizarea și necesitatea utilizării surselor alternative de energie	Consiliul Raional	2013 – 2014	TAM-BAS (Program de cofinanțare a proiectelor de consultanță în Eficiența Energetică)	70000
		Pr.17.2.3. Cofinanțarea instituțiilor publice pentru izolarea termică și schimbarea geamurilor	Agenția pentru Eficiență Energetică, Consiliul Raional	2013 – 2014	Proiectul Energie și Biomasă, MOSEFF, MOREFF	1000000
		Pr.17.2.4. Proiect investițional de utilizare a biogazului și arderea biomasei pentru susținerea energetică a instituțiilor școlare	Consiliul Raional	2013 – 2014	TAM-BAS (Program de cofinanțare a proiectelor de consultanță în Eficiența Energetică)	100000
	P.17.3. Program de reducere a efectelor negative ale activității umane asupra mediului	Pr.17.3.1. Lansarea concursului privind soluții și modalități de dezvoltare a proiectelor de protejare a mediului ambiant și dezvoltare durabilă	Consiliul Raional	2014 – 2015	Bugetul local	60000
		Pr.17.3.2. Lansarea concursului cea mai curată și înverzită comună	Consiliul Raional	2014-2020	Bugetul local, Fondul Ecologic	100000

O.18. Extinderea fondului forestier	P.18.1. Programul de extindere a fondului silvic, inclusiv a celui privat	Pr.18.1.1. Proiectul de identificare a terenurilor proprietate privată preconizate pentru împădurire	Consiliul Raional, APL nivel I	2014-2015	Bugetul local, Bugetul de stat	-
		Pr.18.1.2. Proiectul ”Împădurirea suprafețelor nevalorificate în producția agricolă”	Consiliul Raional, APL nivel I	2015-2017	Bugetul local, Fondul Ecologic	-
O.19. Atragerea investițiilor și lansarea afacerilor noi privind extragerea și prelucrarea zăcămintelor naturale	P.19.1. Elaborarea și implementarea practică a proiectelor (propunerilor) investiționale privind valorificarea resurselor naturale	Pr.19.1.1. Elaborarea studiului de fezabilitate privind valorificarea zăcămintelor naturale ale raionului Hîncești	Consiliul Raional	2014	Bugetul local, agenți economici	185000
		Pr.19.1.2. Elaborarea proiectului investițional pentru atragerea partenerului privat	Consiliul Raional	2015	Bugetul local, Agenți economici	82000
O.20. Consolidarea capitalului socio-cultural al raionului Hîncești	P.20.1. Reabilitarea clădirilor și infrastructurii unităților culturale și sportive din orașul Hîncești și satele aferente	Pr.20.1.1. Construcția ”Bibliotecii tip” din orașul Hîncești	Consiliul raional Direcția cultură și turism	2014-2018	Bugetul de Stat, Bugetul local, surse externe	6000000
		Pr.20.1.2. Renovarea instituțiilor de cultură: 16 case de cultură, 2 instituții de învățământ artistic, 3 muzee	Consiliul raional Direcția cultură și turism , Primăriile	2014-2020	Bugetul local, Bugetul stat	50000000
	P.20.2. Formarea profesională a capitalului uman pentru promovarea patrimoniului cultural-sportiv	Pr.20.2.1. Organizarea de cursuri si traininguri pentru specialiștii din cadrul APL în domeniul managementului cultural	Consiliul Raional, Direcția cultură	2014-2020	Bugetul local	200000

		Pr.20.2.2. Proiect de atragere a tinerilor talente sportive în procesul de consultare și participare cu APL în vederea promovării capitalului cultural sportiv a raionului	Consiliul Raional	2013-2015	Bugetul local	-
	P.20.3. Dezvoltarea infrastructurii sportive	Pr.20.3.1. Construcția ”Complexului Sportiv”	Consiliul Raional	2014 - 2016	Bugetul de stat, surse externe	12000000
		Pr.20.3.2. Crearea Centrului de Resurse pentru Tineret	Consiliul Raional	2015-2018	Bugetul local, Bugetul de stat, surse externe	7000000
	P.20.4. Valorizarea patrimoniului și dezvoltarea brandului cultural al raionului Hîncești	Pr.20.4.1. Concepția „Brandul cultural Hîncești”	Consiliul Raional	2014 – 2015	Bugetul local	90000
		Pr.20.4.2. Proiectul ”Organizarea manifestațiilor și activităților culturale”	Consiliul Raional, Direcția cultură	2014-2020	Bugetul local, surse externe	4000000
	P.20.5. Dezvoltarea programelor de motivare a cetățenilor în participarea dezvoltării mediului cultural	Pr.20.5.1. Campanii de conștientizare și educare a tinerilor privind valorile culturale ale raionului Hîncești	Consiliul Raional, Direcția cultură, Instituțiile de învățământ artistic	2014-2020	Bugetul local, surse externe	200 mii
O.21. Remedierea atractivității sectorului turistic al raionului Hîncești	P.21.1. Dezvoltarea traseelor turistice și a infrastructurii informaționale ale raionului Hîncești (obiecte turistice principale, piețe,	Pr.21.1.1. Crearea portalului informațional privind patrimoniul cultural existent	Direcția Cultură și Turism	2014-2015	Buget local	20000

	artizanat, meșteșuguri, etc.)	Pr.21.1.2. Realizarea unei monografii locale cu obiectele turistice principale, piețe, artizanat, etc.	Direcția Cultură și Turism	2015	Bugetul local	25,0 mii
		Pr.21.1.3. Elaborarea planului de dezvoltare a traseelor turistice în zona transfrontalieră	Direcția Cultură și Turism în colaborare Consiliul Județean Iași și Vaslui	2013-2014	Bugetul local, surse externe	200000
		Pr.21.1.4. Elaborarea proiectului de identificare și dezvoltare a traseului turistic local	Direcția Cultură și Turism, APL de nivel I	2013-2014	Bugetul local, surse externe	200000
	P.21.2. Integrarea traseelor turistice locale în traseele turistice naționale și internaționale	Pr.21.2.1. Crearea unor circuite turistice transfrontaliere comune	Direcția Cultură și Turism în colaborare Consiliul Județean Iași și Vaslui	2015-2020	Bugetul local, surse externe	-
		Pr.21.2.2. Elaborarea și implementarea unui program de dezvoltare a turismului rural	Direcția Cultură și Turism	2013-2020	Bugetul local	500000
		Pr.21.2.3. Elaborarea și dezvoltarea unui program de dezvoltare a turismului egumenic	Direcția Cultură și Turism, instituțiile religioase	2013-2020	Bugetul local	100000
		Pr.21.2.4. Elaborarea și dezvoltarea unui program de dezvoltare a turismului vânătoresc și de pescuit	Direcția Cultură și Turism, Asociația vânătorilor și pescarilor.	2013-2016	Bugetul local	100000
	P.21.3. Remedierea și modernizarea infrastructurii și obiectelor de destinație turistică	Pr.21.3.1. Proiectul de restaurare și punere în valoare a complexului turistic Manuc Bei	Consiliul raional, Direcția Cultură și Turism, ADR	2013-2018	Bugetul de stat, Bugetul local	200,0 mln.

		Pr.21.3.2. Proiectul de îmbunătățire a obiectelor turistice incluse în circuitul turistic local și transnațional	Consiliul raional, Direcția Cultură și Turism, primăriile locale	2013-2015	Bugetul local Surse externe	-
	P.21.4. Valorificarea potențialului comercial al raionului ca zonă de tranzit	Pr.21.4.1. Elaborarea unui master plan privind oportunitățile comerciale ale raionului Hîncești ca zonă de tranzit	Consiliul Raional	2013 – 2014	Bugetul local	45000
		Pr.21.4.2. Crearea unei piețe de comercializare a produselor meșteșugărești și alte produse caracteristice raionului, în zona de tranzit	Consiliul Raional	2013 – 2018	Program Transfrontalier, Bugetul local, agenți economici	300000
O.22. Îmbunătățirea brandului turistic local	P.22.1. Crearea instrumentelor și metodelor de promovare turistică a raionului Hîncești	Pr.22.1.1. Reactualizarea strategiei de dezvoltare a turismului (2007 – 2011)	Consiliul raional, Direcția Cultură și Turism	2013	-	-
		Pr.22.1.2. Susținerea și promovarea desfășurării manifestațiilor culturale raionale (ex.: promovarea meșteșugăritului local și artizanatului)	Direcția Cultură și Turism, primăriile locale	2013-2020	Bugetul local, finanțatori	500000
		Pr.22.1.3. Crearea unor materiale de informare turistică dedicate turiștilor potențiali și distribuția acestora	Direcția Cultură și Turism, primăriile locale	2013-2015	Bugetul local	100,0 mii
		Pr.22.1.4. Participarea la târguri naționale și internaționale de turism	Direcția Cultură și Turism, primăriile.	2013-2020	Bugetul local, investiții străine	420000

		Pr.22.1.5. Elaborarea unui film, emisiuni radio și tv despre potențialul turistic al raionului Hîncești	Consiliul raion, Direcția Cultură și Turism, primăriile.	2013-2014	Bugetul local	120000
	P.22.2. Îmbunătățirea serviciilor de informare și promovare turistică	Pr.22.2.1. Instruirea personalului din cadrul APL în domeniul turismului și promovării acestuia	Direcția Cultură și Turism.	2013-2014	Bugetul local, surse externe	100000
	P.22.3. Diversificarea ofertelor turistice	Pr.22.3.1. Diversificarea ofertei meșteșugărești raionale	Direcția Cultură și Turism, primăriile locale	2014-2015	Bugetul local, surse externe	-